

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

VEGAN DEVRİMİ VE HAYVAN ÖZGÜRLÜĞÜ

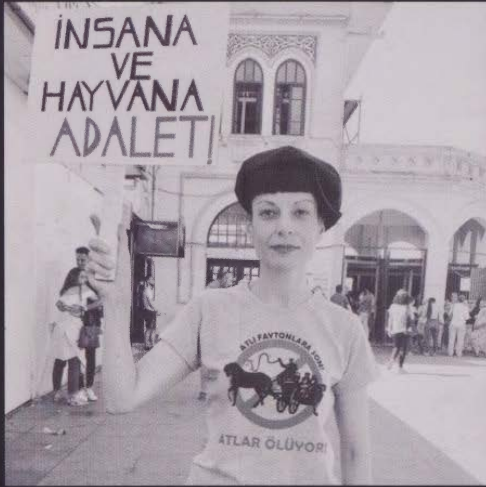
Zülâl Kalkandelen

Genişletilmiş 2. Baskı

Özel Röportajlar
Moby
John Robb
Dr. Jerry Vlasak
Clifton Roberts
Keiji Haino

KULT

Vegan Devrimi ve Hayvan Özgürlüğü, Türkçede alanında hazırlanmış en kapsamlı telif çalışması olma niteliğini taşıyor. Kalkandelen; konuya ilişkin kabul görmüş dar kanaatler üzerine metinlerarası bir eleştiri kuruyor.

“Gün gelecek, insanlar için adaleti savunanlar, hayvanlar için de adalet isteyecek. Gün gelecek, her duyarlı canlının yaşam hakkı olduğunu herkes kabul edecek. İşte o gün dünya daha yaşanılabilir bir gezegen olacak!”

KÜLT

Yazmak
ontolojik
farkındalığın en
hacimli
halidir.

VEGAN DEVRİMİ VE HAYVAN ÖZGÜRLÜĞÜ

Zülâl Kalkandelen

BU İKİNCİ EDİSYON VEGAN DÜKKAN'IN

KATKILARIYLA HAZIRLANMIŞTIR.

© 2019, Kült Neşriyat
Genel Yayın Yönetmeni: Halil Duranay
Editör: Nazar Erişkin
Redaksiyon: Kamil Savaş

Kapak Tasarımı: Silento
ISBN: 978-605-9894-19-7
Kült No: 52
Kategori: Radikal Teori
Kategori No: 6
Birinci Baskı Tarihi: Nisan 2018
İkinci Baskı Tarihi: Nisan 2019
Kapak Tasarımı: Silento
Ön Kapak İmaj Detay: Hermann Nitsch
Baskı: Sena Ofset
Sertifika No: 12064

Kült İletişim
0506 874 55 17

info@kultnesriyat.com
www.kultnesriyat.com

Kült Neşriyat, Cami Mah. Aslı Sok. No: 9 Darıca/ Kocaeli
TÜRKİYE

Mezbahalarda, süt ve yumurta çiftliklerinde, deney laboratuvarlarında, fabrikalarda, hayvanat bahçelerinde, akvaryum parklarında, sirklerde, yaşamın her alanında insanlar tarafından esir edilip çalıştırılan, işkenceden geçirilen ve gaddarca katledilerek yaşam hakları ellerinden alınan milyarlarca hayvan için...

ZÜLÂL KALKANDELEN, Ankara’da doğdu. İlk ve ortaöğremini Ankara’da tamamladı. A.Ü. İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü’nü bitirdi. A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi dalında yüksek lisans derecesini aldı. 1992-1996 yılları arasında Kültür Bakanlığı’nda görev yaptı. 1997-2000 yılları arasında NTV haber kanalında program koordinatörü olarak çalıştı; başta müzik, sinema ve kitap ile ilgili olmak üzere birçok programın yapımcılığını üstlendi. CNBC-e kanalında program bölümünün yapım sorumlusu olarak görev aldı. 2001’de New York’a yerleşerek *Cumhuriyet* gazetesinde New York yazıları ve Dış Haberler sayfası için haber yazmaya başladı. 2004 yılında Cumhuriyetçi Parti ve Demokratik Parti Kongrelerini, 2012 yılında Demokratik Parti Kongresi’ni *Cumhuriyet* gazetesini adına izledi. Ayrıca beş yıl boyunca New York’ta *Roll*, *Aktüel*, *Tempo* gibi dergiler için dünyaca ünlü sanatçılarla röportajlar yapmayı sürdürdü.

Türkiye’ye döndükten sonra 2013 yılına kadar *Cumhuriyet* gazetesini Kültür sayfasında müzik yazıları ve röportajlar kaleme aldı; *Cumhuriyet Pazar Dergi*’deki “Dünyalı Yazılar” adlı köşesinde Amerika, medya ve siyaset odaklı yazılar yazdı. Jeffrey M. Masson’un “Tabağındaki Yüz” adlı eseri dahil olmak üzere birçok kitabın ve yayının editörlük ve çevirmenliğini üstlendi. Dinamo FM ve Açık Radyo’da “Vegan Logic” adlı radyo programını hazırlayıp sundu. Eylül 2018’de *Cumhuriyet* gazetesine köşe yazarı olarak döndü. Aylık olarak yayınlanan *Mikrop* dergisindeki Anti-Türcü adlı köşesinde hayvan özgürlüğüne odaklanan yazılar yazıyor. 2017’den bu yana kurucuları arasında yer aldığı Bağımsız Hayvan Hakları Topluluğu ile hayvan özgürlüğü aktivizmine yönelik çalışmalarını sürdürüyor.

Başlıca Yapıtları:

New York'u Yaşamak, Remzi Kitabevi, Ocak 2003,
30 Saniyede Bush, Remzi Kitabevi, Eylül 2004,
Utanmış Sessizlik (roman), Remzi Kitabevi, Mayıs 2005,
İkinci Cumhuriyetçiliğin Temelleri, Cumhuriyet Kitapları, Aralık 2011;
Veganizm: Ahlâkı, Siyaseti ve Mücadelesi (Can Başkent ile ortak yazılan e-kitap), Propaganda Yayınları, Eylül 2013,
İkinci Cumhuriyetçiliğin Temelleri, İkinci Gruptan Yetmez Ama Evetçi Liberallere 90 Yıllık İhanetin Mirası, Kırmızı Kedi Yayınevi, Şubat 2018

Kişisel internet sitesi: www.zulalkalkandelen.com

Müzik yazıları blogu: www.veganlogic.net

ÖNSÖZ.....	1
-------------------	----------

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	6
----------------------------------	----------

Hayvanlar ve İnsanlar.....	12
Hayvan Nedir? İlk Hedef Türçülükle Mücadele.....	15
Kafka'nın Maymunu.....	21
Neden Bu Tutarsızlık?.....	24
Ne Ulaşılmaz Bir Rüya Şu Barış.....	27
O Güzel İnsanlar O Güzel Atları Özgürleştirecek.....	30
Bir Özgürlük ve Adalet Mücadelesi.....	34
Yanan Atlar ve Kafası Koparılan Kurt.....	37

VEGANİZM

Veganizm Nedir? Bitkisel Beslenme Öne Çıkarken Etik ve Politik Yönü Niye Geri Planda Tutulmak İsteniyor?.....	42
Veganlık Özgür İradenin Eseridir ≈ Hiç Bitmeyen Etçil - Otçul - Hepçil Tartışması.....	51
Yaşam Hakkı, Özgürlük ve Veganlık.....	59
Türkiye'de Vegan Olmak: Yalnızlık mı, Vicdan Huzursuzluğu mu?.....	68
Devrim, Mesajı Yayımlamakla Başlar!.....	72
Söyleşi - Moby: İnsan Müdahalesinden Arındırılmış Yaşam Hakkı!.....	79
Söyleşi - Keiji Haino: Vegansanız “Ma” Konseptini Anlarsınız.....	93
Bu Gezegendeki Bir İnsanın Alabileceği En Punk Tavır: Vegan Olmayan Dünyada Vegan Olmak!.....	99
Söyleşi - John Robb: Benim yaşımdakiler için veganlık tartışması punk ve post-punk içinde başladı.....	115
Canan Karatay, fetva vermeye mi başladınız?.....	127

DOĞRU İDEOLOJİLERDE TÜRCÜ BAKIŞ AÇILARI

Feminizmin Türcülük İle Sınavı.....	132
Sahte Çevreciler.....	140
Marx yaşasa vegan olur muydu? - Marksizm ve Hayvan Sömürüsü.....	150
Sosyalistlerin Nusr-Et İle İmtihanı.....	157
İnsansız Bir Dünya Trajedi Olur mu?.....	161

HAYVAN HAKLARI

Cambridge Bilinç Deklarasyonu - 7 Temmuz 2012.....	165
Uluslararası Hayvan Hakları Konferansı'dan İzlenimler.....	168
Ölüm Gemileri.....	173
Et, Şarbon, Yaşam Hakkı ve Devrim.....	187
“Ucuz Et”, Ucuz Hayatlar.....	190
Elektrik Şoku Serbest.....	193
Kahraman Luto'nun Öyküsü.....	197

HAYVAN HAKLARI VE SİYASET

Hayvan Hakları ve Yasama Çalışmaları.....	202
Söyleşi - Clifton Roberts: Amerika Başkanlık Yarışında Bir Vegan.....	209
Elinizden Geleni Yapmadınız Sayın Bakan!.....	217
Günlerce Aç Bırakılsanız Siz Ne Yaparsınız?.....	221
Sorun Hayvanlar Değil, Sizsiniz.....	224

AKTİVİZMDE FARKLI YAKLAŞIMLAR

Hayvan Refahı - Hayvan Hakları - Hayvan Özgürlüğü / Farklı Aktivizm Yöntemleri.....	229
Söyleşi - Jerry Vlasak: “Doğrudan Aksiyon, Değişim İçin En Etkili Yöntem”.....	252
Hayvan Hakları Mücadelesi İçin Yol Gösterici 15 İlke.....	262
Mezbahalar Var Oldukça Barış Hayal.....	266
Esir Pazarı ve Karşı Kamp.....	270
Adalet İstiyoruz!.....	274
Eğitim ve Bilim Sayesinde Değişim.....	277

VEGAN DEVRİMİ VE HAYVAN ÖZGÜRLÜĞÜ

ÖNSÖZ

Bundan yaklaşık beş yıl önceydi. Türkiye’de veganlığın yeni yeni duyulduğu günlerde ilk Türkçe veganizm kitabını yazarak e-kitap olarak yayınladık. (<http://www.propagandayayinlari.net/vegan.html>)

Aradan geçen zamanda veganlığın ve hayvan haklarının Türkiye’de gelişmesi için sürekli bu konularda konuşup yazmaya, sosyal medyada ve sokakta aktivizmi canlandırmaya çalıştım. İlk kitabın yayınlandığı döneme göre elbette gelişme var; daha çok insan vegan oldu, bu konu artık daha çok insan tarafından biliniyor ama hayvan hakları aktivizmi, ülkenin içinde bulunduğu baskıcı koşulların da etkisiyle, istenen ölçüde güçlenemedi.

Çok uzun zamandır vegan yaşayıp hayvan hakları mücadelesinde aktif olarak yer alıyorum ama yıllar geçtikçe bu mücadele için izlenecek yollar konusundaki görüşlerim, ilk baştaki bakış açıma göre değişim gösterdi. Belki de yaşadığım her deneyim, daha net bir görüntü ile karşılaşmama yol açtı.

Bu kitap, yaşadığı dönemi belgelemek isteyen bir fotoğrafçının duyduğu ihtiyaçla yazıldı. İçinde yaşadığım topluma ve dünyaya dair anlamaya çalıştığım ama anlamlandıramadığım çok şey var. Bunların içinde beni en çok utandıran, 21. yüzyılda artarak devam eden insan

şiddeti. Kendi türüne, hayvanlara ve doğaya hakim olmaya çalışan insanın güç savaşı, ne aklın ne de vicdanın kabul edebileceği türden... İnsanlar arasındaki iktidar ve para odaklı savaş, zorbanın zayıfı hemen her alanda ezmesine yol açarken, bu mücadele, insan ve hayvan ilişkisinde yaşam hakkının yasal olarak yok edilmesi ile sonuçlanıyor ve kendileri güçlüler tarafından ezilen insanlar da, hayvanları çeşitli gerekçelerle öldürmeyi “normal” görüyor. Bu çarpıklığın insanlık tarafından kabul edildiği, hümanist yaklaşımların adaleti insanla sınırladığı bir dünyada yaşıyoruz.

Zaman içinde kendi yaşantısını güncelleyip yenilikleri benimseyen insan, söz konusu hayvanlar olduğunda ilerlemeyi reddediyor. Buna alışkanlık, gelenek, empati yoksunluğu gibi gerekçeler gösterilebilir. Oysa gerçek şudur ki insan “uygarlığı”, insanlar arasındaki kanlı savaşlar ve hayvan katliamı üzerinde yükseldi. Yüzyıllardır varlığını sürdüren “kurulu düzen”, kapitalizmin yıkıcılığı ile birleşince de hayvana yönelik her tür şiddet, sanki bu insanın varlığı için zorunluymuş gibi gösterilerek, “ticaret” adı altında sürdürüldü.

“Kurulu düzen” bu kadar yanlış kurulmasaydı, milyonlarca insan, yetiştirilmeleri kârlı görülmeyen erkek civcivleri canlı canlı rendeleyerek ya da topluca plastik torbalarda boğarak yok eden yumurta endüstrisine karşı sessiz kalıp, tadı için yumurta tüketmeye devam edebilir miydi?

İnsan eliyle tecavüz edilen ineklerin sütüne el koymak için yavruları doğar doğmaz annelerinden ayırıp, anne ineğin sütünü insanlara satan bir endüstri tüm dünyada desteklenebilir miydi?

Kalp ve damar hastalıkları, obezite, şeker hastalıklarına yol açan ve kanserojen etkisi bulunduğu kanıtlanan et, bunca yıldır mutfakların baş tacı olabilir miydi?

Sağlıklı olmak için bu hayvansal ürünlerin hiç birisine ihtiyaç duymayan insanlar, kendilerini hasta eden, yeryüzünü tüketen ve bunca şiddete neden olan endüstrilerin kölesi olabilir miydi?

Kazların tüyünün canlı canlı büyük bir işkence ile yolunmasıyla yapılan montlara para ödeyip alır mıydı? Başını kaz tüylerinden yapılan yastıklara gömen insanlar güzel rüyalar görebilir miydi?

Ayağındaki ya da sırtındaki derinin bir hayvanın vahşice katledilmesi sonucu elde edildiğini unutup o pahalı eşyalarıyla hava atmaya kalkar mıydı?

Bütün bu vahşetlerin görüntüleriyle kanıtlandığı 21. Yüzyılda, bu soruları sormak zorundayız. “Ne yapalım; bunlar yasal...” denilerek hayvanlara yönelik şiddet sürdürülemez. Hayvan özgürlüğü hareketi, bu gidişata dur diyecek, insanlığın vahşet üzerine kurduğu konfor bozulacak! İnsan olmayan hayvanlar için adalet

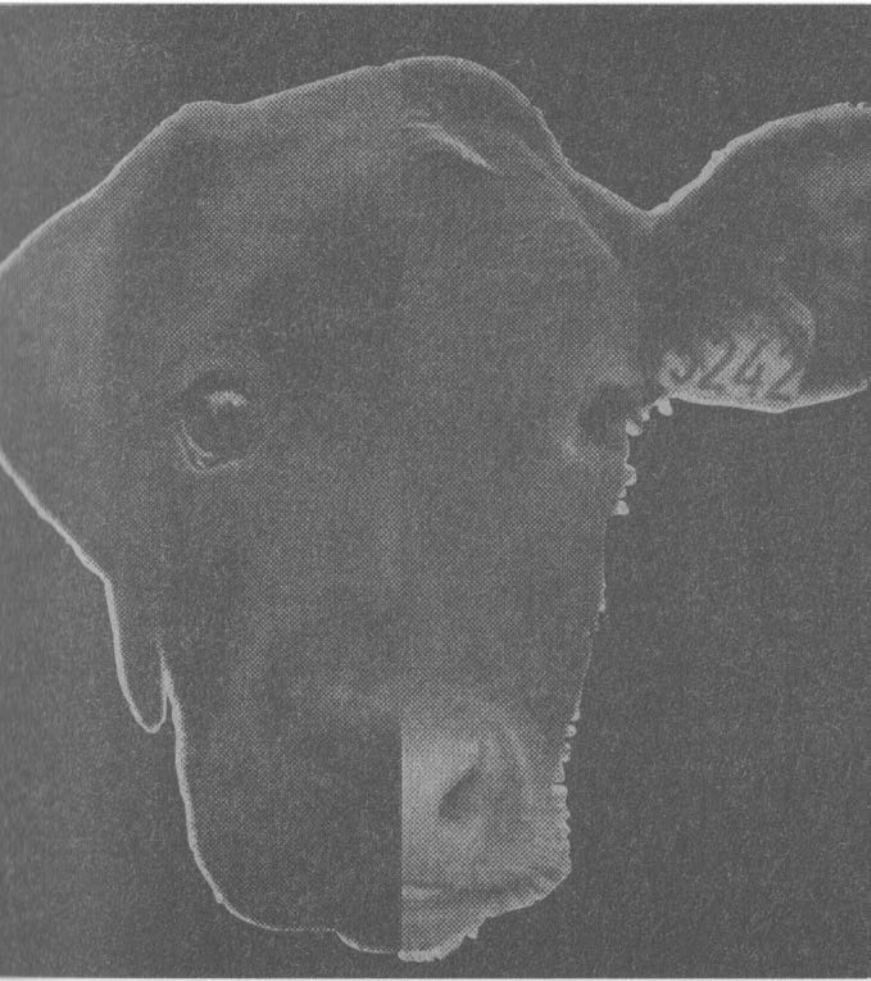
arayışımız, haksızlıklara karşı ses çıkaranlar arttıkça, er ya da geç güçlenecek.

Yasalar çoğu durumda toplumdaki güçlü kesimlerin koruyucusudur; onların istekleri doğrultusunda şekillenir. Hayvanların canının değil, hayvanların bedeni üzerinden ticaret yapanların ticaretinin korunması da bunun göstergesidir.

Biz hayvan özgürlükçüleri, yaşam hakkının savunucusuyuz. Aktivistler, toplumsal şiddetin yöneldiği en alt tabakada yer alan hayvanların sesi olmaya devam edecek. Gün gelecek, bu sesi duymayan kalmayacak. Gün gelecek, insanlar için adaleti savunanlar, hayvanlar için de adalet isteyecek. Gün gelecek, her duyarlı canlının yaşam hakkı olduğunu herkes kabul edecek. İşte o gün dünya daha yaşanılabilir bir gezegen olacak!

Zülâl Kalkandelen, Şubat 2018, İstanbul

(Not: Bu kitabı yazarken konuya farklı yaklaşımları da yansıtmak, bilgi ve deneyimlerinden faydalanmak için bazı ünlü veganlar ve hayvan özgürlüğü aktivistleriyle özel röportajlar yaptım. Onların dile getirdiği görüşlerde katıldığım ve hemfikir olmadığım noktalar var. Bunlar kitabın tümü okunduğunda zaten ortaya çıkıyor ama yine de röportajlarda ifade edilen görüşlerin tümünün benim yaklaşımımı yansıtmadığını belirtmek isterim.)

İmaj: Önder Aksungur

2. BASKIYA ÖNSÖZ

Vegan Devrimi ve Hayvan Özgürlüğü, geçen yıl yayınlandıktan hemen sonra annemi kaybettim. Bugüne kadarki hayatımın en zor yılıydı. Bu tarifsiz acı, yaşam hakkı üzerine daha fazla düşünmeme neden oldu. Bilinç sahibi olan duyarlı canlıların bedeni üzerinde hak iddia etmeyi kişisel olarak reddetmiş olmanın, vegan bir yaşam sürdürmenin önemini her zamankinden daha çok duyumsadım.

İnsanın ve hayvanın, her duyarlı canlının bu dünyaya gelmekle kazandığı yaşam hakkı, dokunulmaz olmalı; herhangi bir gerekçeyle yok edilmesi normalleştirilmemeli. Bununla sınırlı da kalmamalı; insanın ve hayvanın, tüm bilinç sahibi duyarlı canlıların yaşamlarını şiddete ve sömürüye maruz kalmadan sürdürme hakkı tanınmalı. 21. yüzyılda insanlığın önündeki en büyük devrim bu.

Kitabın ikinci baskısını hazırlarken, bir yandan da, kendimce, geçen yılın muhasebesini yapıyorum. Yazmayı her zaman hayvan özgürlüğü aktivizminin bir parçası olarak gördüm. Çünkü toplumda değişim yaratmak için, önce gizlenen gerçekleri ve doğruları ortaya çıkarmanın şart olduğunu düşünüyorum. Ancak bu sayede insanlara sorgulayıcı bir yaklaşım benimsetilebilir. Bu nedenle yazılı literatürün gelişmesi, ayrı bir önem taşıyor.

Türkiye'nin hemen her alanda geriye gittiği bir dönemde *Vegan Devrimi ve Hayvan Özgürlüğü*'nün mesajını yaymak için yürüttüğümüz mücadele, hız kazanarak devam etmek zorunda. Kafeslerde, mezbahalarda, laboratuvarlarda, barınak denilen ölüm kamplarında ve sokaklarda yaşam savaşı veren hayvanların çılgınlıklarına duyarsızlaşan toplumu sarsmak, öncelikle biz vegan aktivistlerin görevidir. Bu açıdan kitabımın ülkemizde üzerine düşeni yapmasını umuyorum.

İkinci baskının gerçekleşmesi için desteğini esirgemeyen dostum, Vegan Dükkan'ın sahibi Tarkan Aparı'ya müteşekkirim. Kitabı okuyup görüşlerini dile getiren, beni teşvik eden herkese teşekkür ederim.

Mücadelemiz tüm kafesler boşalana dek sürecek!

Zülâl Kalkandelen, 27 Ocak 2019, İstanbul

Editörün Notu

Bu kitabı yapmak fikri ile yola çıktığımızdaki motivasyonumuz, veganlık konusunda Türkçe literatürün oldukça sınırlı kalmasıydı. Zülal Kalkandelen ve Can Başkent'in hala kapsamlı bir kaynak olarak gösterilen e – kitabını (Bir Söyleşi, Zülâl Kalkandelen - Can Başkent, Propaganda Yayınları) bir tarafa koyacak olursak; Kült Neşriyat kapsamlı bir derleme yapmış, (Hayvan Hakları & Veganizm – 2013) bir kaç cılız kitap daha basılmıştı. Ancak Türkçe kaynaklar oldukça sınırlıydı. İnaniyorum ki bu kitap o anlamda hayli büyük bir boşluğu doldurdu. İlk baskının yayınevinin de elinde olmayan nedenlerle yaygın bir okuyucu kitlesine ulaşamamış olması üzücüydü. Umuyor ve inaniyorum ki genişletilmiş metinlerle yayınlanan bu ikinci baskı ile daha çok okuyucuya ulaşacak olan kitap; daha fazla insanın veganlığı anlamasına yardımcı olacak. Kişisel olarak bunu önemseme nedenim; giderek otoliterleşen bir dünyada yaşıyor oluşumuz. Pekçok insan, özgürlüklerini kaybetmek noktasında haklı eleştiriler getiriyor ve

üzerlerindeki tahakküm mekanizmasından kurtulmak istiyor. Ancak aynı insanlar, sıra kendileri gibi hissedebilen, acıyı tıpkı insan gibi algılayabilen başka canlılara geldiğinde, benzer bir tahakkümü kurmak konusunda beis görmüyor. Üstelik bu iki durum arasındaki aynılığı görmek istemeyerek; öğretilmiş yanlışların, alışkanlıkların arkasında sığınarak kendilerine haklılıklar çıkarmak yoluna gidiyorlar. İşte bu noktada daha fazla kişinin daha yüksek sesle bu durumun iki yüzölçümünden bahsetmesi gerekiyor. Kitap, başvurulabilecek bir metin olması ve referans gösterilebilecek ve paylaşılabilecek kaynak yaratması yanında; söyleşiler, imza günleri ve etkinliklerle daha fazla insanın bu konu hakkında düşünmesine fırsat tanınması açısından önemli.

Bifteklerini yerken iklim değişikliğinden şikayet eden, küresel ısınmanın temel sebeplerinden olan hayvan endüstrisini ise kulak arkası eden “çevreciler”. Kadın hakları konusunda kimseye pabuç bırakmayan, ancak başka bir annenin; bir ineğin sütünü üstelik kendi yavrusu bile içemezken ve sağlık açısından hiçbir gereği yokken, çocuğuna içirmek için türlü dil döken “feministler”... Hak, özgürlük ve adalet taleplerini tarih boyunca türlü yolla dile getiren ve bunun için bedeller ödeyen; ancak kendi hakkını savunamadan sessiz ve çaresizse bir mezbahada ölümü bekleyen hayvanlar için söyleyecek sözü olmayan “solcular”...

Bunları duymak pek çoğunu rahatsız ediyor; duyulmayan ve görünmeyen ise orada öylece durmasına rağmen kimsenin konfor alanını bozmuyor ve bu nedenle de konuşulmasın, bahsedilmesin isteniyor. Üstelik bu sessiz çılgınlığa ses olmaya çalışan bir avuç aktiviste ve yaptıkları barışçıl eylemlere bile tahammül edilmiyor. Türlü hakaret ve aşağılama ile itibarsızlaştırılmaya çalışılıyor.

Et sektörü öyle eril ve güçlü ki; tüm mekanizmaları ile bu vahşeti binbir sosa bulayıp lüks tüketim ve fetiş nesnesi haline getirerek, yaşayan bir canlı olduğunu unutturuyor. Artık çocuklar marketlerde gördükleri paketli köftelerin, nefes alıp veren bir canlı olduğunu bilmeden büyüyor. Sistem tıkır tıkır işliyor ve böylece minicik bedeni çengele asılmış bir koyun yavrusu tokatlanarak binlerce takipçisi olan bir tüccarın sosyal medya hesabında komedi nesnesi yapılabiliyor ya da doğduğu an antibiyotiğe ve hormona boğulan bir tavuğun budu kızartılarak “hot chick” ismiyle pazarlanabiliyor. Üstelik pek çok insan kedinin köpeğin insanlık dışı muamele görmesine haklı olarak tepki gösterirken; tüm bunları normalleştirebiliyor. Atlı fayton terörü için ses verenlere “ama onlar binek hayvanı”; laboratuvarında denek olarak kullanılan hayvanların hakkını arayanlara “onlar üzerinde denenmese biz nasıl güvenle kullanacağız” diyerek karşı çıkabiliyor. Tüm bunları normalleştiren beyinler, veganlığı “aşırı” olarak nitelendirebiliyor.

İşte şimdi elinizde tuttuğunuz bu kitap, okuyup paylaşmanıza da sonsuz ihtiyaç duyarak; yaşayan tüm

canlılar için hak ve adalet talep etmemiz gerektiğini ve bunu yapabilmemizin tek yolunun da veganlıktan geçtiğini pekçok farklı başlık altında toplayarak, olabilecek en pürüpak şekilde anlatıyor. Güncel örnekler ile durum tespitleri yaparak, bugünü veganlık anlamında okumamıza da olanak tanıyor. Umuyorum bu kez pek çok satış noktasına ulaşp bu misyonunu yerine getirir; çok okunur ve bu konu üzerinde düşünen insan sayısının artmasına; veganlığın yaygınlaşmasına katkıda bulunur.

Çevre için,
Sağlık için,
Hayvanlar için...

Nazar Erişkin

Hayvanlar ve İnsanlar

“Çektikleri zulme son verecek olsa, yeryüzündeki bütün inekleri ortadan kaldıracak bir düğmeye basarmıydın?”

Kendisi de benim gibi vegan olan bir arkadaşım sordu bu soruyu. Soruya yanıtlım üç nedenle “hayır” oldu.

1. Yaşam var olduğu sürece umut vardır. Yaşam hakkını savunan bir hayvan özgürlükçüsü olarak, bir gün hayvanların çektiği zulmün ortadan kalkması umudunu taşıyorum ve bunun için mücadele etmeyi yeğlerim.
2. Konuya yalnızca inekler açısından bakmak yanlış olur. Tavuklar, tavşanlar, bıldırcınlar, kuzular, ördekler vb. kesilen diğer hayvanlar ne olacak? Zulmü yok etmek için bütün hayvanlar mı ortadan kaldırılacak?
3. O düğmeye basıp yeryüzündeki en büyük inek katili olursam, o anda kendimi de psikolojik olarak öldürmüş olurum. O noktadan sonra artık fiziksel olarak da yaşamayı istemem.

Kendi yanıtlım üzerinde zaman zaman düşünüyorum. Hayvanlara yapılan zulmün bitmesi ya da azalması olanaklı mı? Yoksa bu fazla naif bir düşünce mi?

Bazen Beşiktaş'taki Üsküdar İskelesi'nde durup yoldan geçenlere bakıyorum. Bir simitçiye bir kestaneciye koşup bakışlarıyla adeta yalvaran, açlık çeken köpekler görüyorum. O sırada sıcaktan bunalıp yerde yatan bir köpeğe bir tekme sallıyor birisi! 20'li yaşlarında genç bir erkek, perişan haldeki bir köpeğe neden vurur? Vurunca mutlu mu olur?

Mezbahalarda kaydedilen videolara yansıyan şiddet ve bunun çoğunluk tarafından normal görülmesi, “Umutlu olmaya hakkım var mı?” sorusunu beynimde döndürüp duruyor. Ama umudumu kaybedersem mücadele azmimi de kaybetmekten korkuyorum. Hayvanlar onca acıya maruz kalırken bizlerin haksızlık karşısında suskun kalmaya hakkımız yok. Yaşadığımız sürece adalet talebimiz bitmeyecek, bir kişiyi bile etkilesek hayvanların yaşadığı vahşeti anlatmaya devam edeceğiz. Bunu yaparken bazen duvara konuşuyormuşuz gibi hissedeceğiz, toplumun farklı kesimlerinden küçümseyen yaklaşımlarla da karşılaşacağız ama bu bizim için bir engel oluşturmayacak.

Hayvan hakları savunucuları, ne zaman hayvanlara yapılan kötü muameleden ve hayvan katliamından söz edecek olsa, “Onca sorun arasında bir hayvan haklarımız eksikti!” ya da “Önce insanların çektiği zulmü sona

erdirelim de hayvanlarınkini sonra düşünürüz!” şeklinde tepkiler alır. Oysa hayvan hakları için mücadele etmek, insan hakları için mücadele etmeyi engellemez. Aksine her ikisi de adalet mücadelesidir ve bu bütüncül bir mücadeledir.

Haksızlıklar karşısında susmak, ancak korkakların ve gaddarların yöntemi olabilir! Haksızlıklara karşı susulmasını isteyenler, mezbahalarda binbir türlü işkenceye maruz kalan mağdurların yerinde kendileri olsaydı yine susmamızı isterler miydi?

Bu soruya yanıt bekliyorum.

Hayvan Nedir?

İlk Hedef Türcülükle

Mücadele!

Daha doğrusu “hayvan” sözcüğünün sizde çağrıştırdığı anlam nedir?

Bu soruyu sormamın nedeni, Türkiye’de çok sayıda insanın bu sözcüğü küfür yerine kullanması. Niye bunu dert ettiğimi merak ediyorsanız açıklayayayım.

Örneğin birisi kızıyor birine, başlıyor söylenmeye: *“Hayvan herif! Gördün mü nasıl kabadayı gibi konuşuyor!”* Bazısı genel bir ifade yerine daha da ileri gidip hayvan adı veriyor: *“Öküz gibi kapadı kapıyı!”* Ya da şöyle diyor: *“Böylesine ayı denir! Uçakta koltuğu arkaya öyle bir yatırdı ki bacaklarım ezildi”*; *“Köpek bunlar! O herifin köpekleri!”*; *“Eşek herif! Kırmızı ışıktaki durmayıp geçince bir halt oldu sanki!”*

Örnekleri çoğaltmak olanaklı. Bunlar günlük hayatta sık duyduğumuz ifadeler. Yazımda bu tür hoş olmayan cümlelere yer verdiğim için üzgünüm ama konuyu açıklamak bakımından zorunluydu. Çünkü Türkçeye

yerleşen bu tür kullanımları sorgulamak ve neden yanlış olduğunu anlatmak istiyorum.

Dikkat ederseniz, yukarıdaki ifadelerde “hayvan”, “öküz”, “ayı”, “köpek”, “eşek” gibi sözcükler, belli bir anlamı işaret ediyor. Bunu ortaya koymak için, bu sözcükleri çıkarıp yerlerine eş anlamlı olarak ne koyabiliriz ona bakmak gerek. “Kaba”, “görgüsüz”, “cahil”, “adi”, “pislik” vb. Demek ki “hayvan” sözcüğünün ve diğer hayvan isimlerinin insanların bilinçaltına yerleşen anlamlarından birisi böyle.

Hayvan isimlerinin diğer dillerde de buna benzer kullanımları olabilir. Örneğin İngilizce’de “pig” yani domuz kelimesine olumsuz bir anlam yüklenmiştir. Nitekim Robert de Niro ve Roger Waters, Amerika’daki başkanlık seçimleri sırasında Donald Trump’ı domuza benzeterek hakaret etmiş ve muhalefet tarafından alkışlarla karşılanmışlardı. O dönemde bunu sosyal medyada eleştirdiğimde, hayvansever olduğunu söyleyen insanlar tarafından “gereksiz vegan duyarı kasmakla” suçlandım. Çok sevecen, barışçıl ve akıllı bir hayvan olan domuzun son derece çirkin ve kötü bir canlı gibi algılanmasını neden kabul edeyim? Trump ile arasında kurulmak istenen anlamda nasıl bir bağlantısı olabilir? Çoğunluk bunu kabul ediyor diye neden ben de sorgulamadan kabul edeyim?

“Hayvan” anlamına gelen “animal” sözcüğünün, argoda seksüel şehveti ifade etmek amacıyla kullanımı da söz

konusu. Ancak bu hakaret anlamı taşıyor. Oysa Türkiye’de birine hakaret etmek mi istiyorsunuz, sadece “hayvan!” deyin yeter, bu karşınızdakini öfkeden delirtmeye yeter...

Alışkanlıklardan kurtulup dilinize hakim olmak elinizde

Bu kullanımın nereden kaynaklandığını, nasıl böyle yaygın bir şekilde toplumda hemen herkes tarafından benimsendiğini merak ediyor insan. Kendi çevremde de sık sık rastlıyorum bu tür ifadelere. Üstelik bunu yapanların çoğu da kendi deyişiyle “hayvansever”. Hiçbiri hayvanlardan nefret etmiyor ve uyarılınca da “Farkında değilim ama alışkanlık işte,” diyorlar.

Birkaç yıl önce sosyal medyada bu konuda kendimce bir kampanya başlatmıştım. Malum ülkede siyasi ortam gergin, insanlar genel olarak sinirli ve çoğunluk insanlara olan öfkesini hayvanları aşağılayarak kusuyor. Bunu yapanlara şunu söylüyorum: Hayvanlar insanlarla aynı gezegende yaşamasına karşın, dünyaları farklıdır. Onlar, insanların karşılaştığı durumları yaşamaz, bizler gibi o durumlara göre kararlar vermek zorunda kalmaz. Örneğin bir hayvan kırmızı ışıktaki geçmemesi gerektiğini çoğu durumda bilmez, uçağa hiç binmemiştir, bizim gibi koltuğa oturması da beklenmez. O nedenle aşağılamak ya da kızmak istediğiniz insana hayvanlar üzerinden hakaret etmeyin. Hem saçma oluyor hem de bilinçaltında hayvanlara karşı toplumsal nefreti körüklüyor.

Dikkat ederseniz, burada derdim insanların birbirine hakaret etmesi değil. Keşke olmasa ama haksızlığın, kepezeliğın, şiddetin, üçkağdın toplumun her yanını sardığı bir ortamda mutlaka birileri diğerlerine hakaret etmeyi sürdürecektir. “Dünya barışı” ütopyasını yüreğimizin derinliklerinde saklasak da gerçek bu...

Ben diyorum ki, insanlara kızarken ya da öfkemizi dillendirirken onlara özgü sıfatları kullanalım. Bu konuda sıkıntı olacağını sanmıyorum. Alçak, şerefsiz, döneğ, cahil, yobaz, hırsız, yalancı, dolandırıcı, karaktersiz vs. gibi çok sayıda sözcük var Türkçede.

İrkçilik, cinsiyetçilik ve türçülük: Hepsinin kaynağı aynı

Farklı bir dünyaları olan hayvanları insanları aşağılamak için kullanmak, 21. yüzyılda artık bir cehalet göstergesidir. Hayvanlara karşı şiddetin en fazla olduğu ülkelerden birinde yaşadığımızı düşünmeden bu nefret dilini yaymak aymazlıktır.

Hayvanlar ve insanlar arasında farklar olsa da, her iki tür de yaşamak için mücadele eden duyarlı canlılar. Sadece bizden farklı diye başka canlıları aşağıladığımızda vardığımız yer hep ırkçılık, cinsiyetçilik olmadı mı? İnsan diline yerleşen ırkçı ve cinsiyetçi söylemlerden nasıl rahatsız oluyorsak, aynı şekilde bir başka duyarlı canlıyı aşağılayan söylemlerden de rahatsız olmalıyız.

“Dile yerleşmiş bir kere, herkes kullanıyor,” diye düşünerek biz de rahatsız olmadan kullanmaya devam ediyorsak, orada bir sorun var demektir.

İnsan ve hayvan ilişkisinde temel sorun, hayvanı insandan daha değersiz görme yaklaşımının filizlendiği noktadır, o nokta türçülüktür. İnsan hayatını hayvan hayatından daha değerli gören türçülük, yüzyıllardır dünyayı tüketti, canlı türlerinin ortadan kalkmasına neden oldu; toprağı, denizleri, okyanusları kirletti, yeşili yok edip havayı kirletti. İnsanlar, doğada hayvanlarla birlikte yaşadıklarını unutup, onların kendileri için var olduğuna inandı. Bu çarpık bakış açısı, hayvanlara yönelik katliamları toplumların gözünde meşrulaştırdı.

Değer verdiğiniz bir canlıya zarar vermek istemezsiniz; bunu tersine çeviren şey, toplumca onaylanmış şiddettir. Hayvanların gerçek kimliklerini görüp onlarla yakınlık kurmaya çalışmak, türçü dilden arınmayı sağlayabileceği gibi, insanın düşünce yapısında da önemli bir değişim yaratabilir.

Bir ineğin, elinden alınmak istenen yavrusu için nasıl acı çektiğini gördüğünüzde hâlâ onu aşağılayabilecek misiniz?

Bir köpek ile ona yuvalarını açan insanlar arasındaki içten dostluğu gördükten sonra, köpekleri dalkavuk insanlara benzetmeye devam edecek misiniz?

Sığırların bu dünyada en çok acı çeken canlılardan birisi olduğunun farkına vardıktan sonra, kaba saba, görgüsüz insanlara hakaret etmek için onlara “sığır” diyecek misiniz?

İnsan ile hayvan arasındaki ilişkinin yeniden düzenlenebilmesi için öncelikle türcülükle mücadele gerekiyor. Onu sorgulayıp alaşağı etmeden hayvan sömürüsü ile mücadele etmek de olanaklı değil. Türcülüğü aşmak isteyen birisi, ilk iş olarak okul kitaplarında yazan ve o güne kadar doğru sandığı birçok bilgiyi bir kenara bırakıp hayvanları tanımaya çalışmalı. Onların dünyasına yakınlaştığınız her adımda türcülük biraz daha silinir. Öyle bir an gelir ki, o türcü dili beyniniz reddeder. Beyin komut vermeyince de hayvanı aşağılayan ifade dilden çıkmaz.

Her şey beyinde başlayıp orada bitiyor. O nedenle alışkanlık bir bahane değildir. Tüm mesele beyne hakim olmakla ilgili. Bilgilenin, kendinizi eğitin ve artık türcülükten kurtulun!

Kafka'nın Maymunu

Bencillik. Acımasızlık. Duyarsızlık. Vahşilik. Zalimlik...

İnsan doğası, çelişkileri ve tuhaflıklarıyla aklımı her zaman meşgul ediyor. Yukarıda sıraladığım özelliklerine tanık oldukça da, insan türüne karşı duyduğum inanç sürekli azalıyor. Bu konudaki inancım azaldıkça, içimde daha büyük fırtınalar kopuyor, sarsılıyorum. İzlediğim bir tiyatro oyunu da, benzetme yerindeyse, ruhumu, fırtınada okyanusun ortasında kalan bir yelkenli gibi, savurup geçti.

Oyun başladığında sahnede fraklı bir maymun belirdi. Kafasında şapkası, elinde bavulu ve bastonuyla karşımızda yürüyen canlının görünüşü, bir an karşımızdaki insan mıydı, yoksa gerçekten insan gibi konuşan bir maymun muydu diye düşündürdü. İngiliz oyuncu Kathryn Hunter'ın Kafka'nın Maymunu adlı oyundaki Kırmızı Peter karakterini canlandırmaktaki olağanüstü başarısının etkisiydi bu. Ufak tefek, incecik bir kadın Hunter ama bir saatlik performansı boyunca benim gördüğüm konuşan bir maymundu.

18. İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında Young Vic Theatre Company tarafından sahnelenen oyun, Kafka'nın 1917 yılında kaleme aldığı "A Report to an Academy" (Bir Akademiye Rapor) adlı öyküden uyarlanmış. Batı

Afrika ormanlarında avcılar tarafından vurularak yakalanan ve bir gemiyle Avrupa'ya götürülen Kırmızı Peter'in hikâyesi, hayatında ilk kez bir kafese konulmasıyla başlar. Kafes o kadar dardır ki, hareket etmesi olanaksız hale gelir. İçinde bulunduğu köle durumundan kurtulup özgürlüğünü kazanmak için, son çare olarak insanları taklit edip onlar gibi davranmayı dener. Uzun zaman etrafındaki insanları gözlemler, iğrense de rom içmeyi öğrenir. Avrupa'ya vardıklarında iki seçeneği vardır: Ya hayvanat bahçesinde yine kafese konacak ya da eğlence dünyasının içine girecektir. Sonunda eğitimcilerin yardımıyla şov yapacak hale gelir ama acı gerçek şudur ki; Kırmızı Peter, artık duygularını bir maymun gibi ifade edip yaşayamamaktadır. Dönüşmüş, kimliği değişmiştir! Mutsuzdur; insan gibi olmak istemediğini, sadece kafesten kurtulmak için bu yöntemi bir araç olarak kullandığını haykırır.

Kafka'nın bu hikâyesini, varlıklarını sürdürmek için çabalayan Musevilerin Batı'da maruz kaldığı asimilasyona bir referans olarak yorumlayanlar vardır. O bakış açısına ve metnin içerdiği yan anlamlara itirazım olmamakla birlikte, hayvan haklarına duyarlı olan Kafka'nın, yaşadığımız gezegende hayvanlara uygulanan zulmün de altını çizmek istediği kanısındayım. Nitekim Güney Afrikalı yazar J. M. Coetzee da, *Elizabeth Costello* adlı romanında, ana karakterin bilimsel bir kongrede hayvan hakları konusunda yaptığı konuşmayı anlattığı bölüme "A Report to an Academy" adını verdi.

Oyunu izlerken, benim aklımdan bir toplumda ayakta kalabilmek için çoğunluğun değerlerini benimsemek zorunda bırakılan azınlıkların yaşadığı korku, yüzyıllardır insanların mal olarak gördüğü hayvanların çektiği zulüm, kazanç elde etmek adına başkalarına çektirilen acı ve insan denen varlığın benmerkezci duyarsız bakış açısı geçiyordu.

Kırmızı Peter'in yaşadığı dram beni öylesine etkiledi ki, Kafka'nın daha önce defalarca okuduğum öyküsü bir kez daha içimde fırtına estirdi. Harbiye'den Taksim'e gözlerimde yaşlarla yürüdüğüm o geceyi hep hatırlayacağım. Teşekkürler Kafka, teşekkürler Kathryn Hunter...

Neden Bu Tutarsızlık?

Televizyonda bir haber gördüm. Adana’da iki operasyon yapılmış, toplam 600 kilo at ve eşek eti ile kesilmeyi bekleyen 47 eşek ele geçirilmiş. Etleri kullanan kebabçı da, dükkânının camına et kavurma, Adana kebab ve tavuk bonfile şiş fiyatlarını tarife olarak asmış..

Aynı haberi sonra internette okudum ve orada bir de okuyucu yorumlarına bakma hatasında bulundum. Yorum yapanlar üç gruba ayrılıyor. Bir grup, at ve eşek etini insanlara yedirenleri kınayıp, bunun insan sağlığına aykırı olduğunu savunuyor. Bunlardan birisi şöyle yazmış: *“İşte Adana kebab demek onun için lezzetliymiş. Yazıklar olsun. İnsanların sağlığıyla oynayanlara merak ediyorum ne ceza verecekler. Bu yüzüzlere gece gündüz 1 yıl çiğ eşek ve at eti yedireceksin.”*

İkinci grup, at ve eşek etinin de yenilebileceğini, Çin’de insanların canlı her şeyi yediğini söylüyor. Hatta birisi diyor ki; “Unutmayalım, Orta Asya’dayken at eti yiyorduk. Özbekistan’daki soydaşlarımız için at eti hâlâ en makbul ettir. Eşek de zaten atın kuzenidir. O kadar velveleye gerek yok. Eşekler canlı yakalandığına göre, eti taze olarak sunuyorlarmış.”

Tek tük bir iki kişiden oluşan üçüncü gruptakilerse, *“Zavallı atlara ve eşeklere yazık değil mi?”* diye soruyor...

At ve eşek etinin insan sağlığına etkisini bilim insanlarına sormak gerekir. Ama bilindiği gibi, birçok Avrupa ve Asya ülkesinde insanlar bu hayvanları da yiyor. Benim anlamadığım, hayvan yeme konusundaki ikiyüzlü yaklaşım: Kuzu, koyun, dana, sığır, tavuk, hindi, balık eti tüketmekte bir sorun görmeyenler, at ya da eşek etini tiksindirici buluyor.

Asıl merak ettiğim, birinci ve üçüncü gruptakilerin tutarsızlığının nedeni. İkinci gruptakilerle zaten tamamen ayrı fikirdeyim ama onların kendi içinde daha tutarlı olduğunu kabul etmek gerekir.

Bu durum karşısında aklıma  u sorular geliyor: Neden bazı hayvanların yenilmesi uygun da bazılarının değil? Neden birisi makbul, diğeri yasak? Domuz eti dinen g n h olduğu için yasak; peki at, zürafa, maymun eti neden yasak? Bu konudaki kuralları kim, neye göre belirledi? Kuzu yiyenin, kesilen e eklere acıyarak “vicdanlı bir insan” ya da “hayvan hakları savunucusu” gibi rol yapma hakkı var mı? Kesilen eşek bir insanın vicdanını rahatsız ediyorsa, aynı vicdan neden kuzu kesilirken harekete geçmiyor?

Elbette bana göre ideal bir dünya, hayvanların etleri için kesilmediği, sütleri ve yumurtaları için işkence çekmedikleri, derilerinden ve k rklerinden eşya yapılmadığı kısaca metala tırılmadıkları, alınıp satılmadıkları bir dünya olurdu. Çok açık ki yaşadığımız

dünya hiçbir açıdan mükemmel değil ama bu kadar büyük bir tutarsızlığın benimsenmiş olmasının gerisindeki nedenler beni düşündürüyor.

Yerleşik kültür, din ve geleneklerin insanların algılarında önemli bir belirleyici olduğu gerçek. Fakat bu çağda böylesine büyük bir çelişkinin milyarlarca insan tarafından sorgulanmadan hâlâ kabul edilmesi bana inanılmaz geliyor. İnsanlar içine doğdukları toplumda kendilerine dayatılan düşünce ve değerleri değerlendirebilmek için aklını kullanıp hayatı bir mantık süzgecinden geçirmeli. Çoğunluğun kabul ettiği her şey doğru değildir; her doğru da çoğunluk tarafından kabul edilmemiş olabilir. Dileyelim ki daha çok insan, sorgulayan eleştirel akıllı devreye soksun!

Ne Ulaşılmaz Bir Rüya şu Barış!

Geçtiğimiz günlerde Malatya'da bir at katledildi. Bu konudaki haberler de, medyadaki yoğun siyaset ve magazin polemikleri arasında kaybolup gitti... Olay, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da destek verdiği “*Saddam'ın Askerleri Kara Güneş*” filminin setinde meydana gelmiş. Senaryo gereği bağlamışlar iki atı kamyonetin arkasına, başlamışlar çekmeye ki film gerçekçi gözüksün! Ama atlardan birisi eziyete dayanamayıp ölmüş.

nce yapılan vahşete inanamayıp fotoğraflara baktım, sonra da internetteki kamera arkası görüntülerini izledim. Keşke izlemeseydim! O günden beri gözümün nnden gitmiyor korkunç görüntüler...

Film ekibinden birisinin sesi duyuluyor videoda; “*ok güzel be! Valla, hiç bozma,*” diyor sürüklenme sahnesinde. Saddam Hüseyin döneminde Irak'ta bir peşmerge köyünde yapılan işkenceleri anlatmak amacıyla yola çıkanlar, ticari kazanç uğruna kendileri de işkence yapıyor!

Bu faciayı duyan Doğayı ve Hayvanları Koruma Derneği (DOHAYKO) Temsilcisi Sitare şahin, harekete geçip savcılığa suç duyurusunda bulunmuş. Olayı kınarken de,

bu tip görüntülerin AB'ye üye olmayı hedefleyen Türkiye'nin ülke imajı açısından sorun oluşturduğunu söylemiş. Doğru olmasına doğru ama yüreğimi dağlayan üzüntünün nedeni, AB nezdinde bozulan ülke imajı değil; acı çeken ve ölen atlara yanıyorum! İnsanın bu derece canavarlaşabilmesi ve bunu yapanların hiçbir ceza almaması dehşet verici.

O koca cüssesine karşın insanı ezmeyip ona dost olan atlar...

Faytonlara koşulup sıcakta, soğukta ölünceye kadar kamçılanarak çalıştırılan atlar...

Yüzyıllardır sırtına yük yüklenen, sabanları çeken, insanları taşıyan atlar...

Özgürlüğüne tutkun olunan ama acımasızca köleleştirilip sömürülen atlar!

Amerikalı müzisyen Willie Nelson, bir keresinde esprili bir şekilde atların insanlardan daha akıllı olduğunu; hiç insanlar üzerine bahse girip beş parasız kalan bir at duymadığını söylemişti. Malatya'daki film setinde yapılan katliam da bu görüşü destekleyecek türden. Tarih boyunca böyle bir hayvan dostu olduğunun farkına varmayıp ona eziyet edenlerin zeka düzeyi için ne söylenebilir? Vefadan haberlerinin olmadığı belli ama akıl ve vicdan yoksunluğunun zirvesine vardıkları ortada!

Türkiye bir hukuk devleti olsaydı, bu olayın sorumluları, 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Yasası'nı ihlal edip suç

işledikleri için ceza alırdı. Kültür ve Turizm Bakanlığı görevini yapar ve film setinde meydana gelen olayla ilgili soruşturma açardı!

O yıl katledilen atla ilgili haberdan sarsılmış bir haldeyken Yaz Olimpiyat Oyunları'nın açılış törenini gördüm. Yüzlerce insanın Kuş Yuvası adı verilen stadyumda bir araya gelip güvercin figürü çizdiği sahne etkileyiciydi. “Tek Dünya, Tek Rüya” sloganıyla yarattıkları görüntülerle, bütün insanların aynı dünyada yaşadığını vurgulayıp, barışa duyulan özlemi anlattılar. Sanki Olimpiyat Oyunları için Pekin'deki sokak hayvanlarını katleden insanlık değilmiş gibi!

Ne ulaşılmaz bir rüya şu barış! İnsan denen tür, içindeki şiddet duygusunu, g   ve para hırsını dizginleyip, kendi türdeşleri dahil diğer canlıların yaşam hakkına saygı duymayı öğrenemediği sürece de ulaşılmaz olacak...

O Güzel İnsanlar O Güzel Atları Özgürleştirecek!

İstanbul'un yakınındaki adalara gidiyorsunuz, karşınızda uzun bir fayton kuyruğu...

Çoluk çocuk, yerli yabancı herkes, sevdikleriyle hoşça vakit geçirmek için soluğu orada almış. Adada faytonla tur atmak turistik faaliyet olmuş; biniyorlar ailece faytona, faytoncu vuruyor kırbacı atın sırtına!

Gün boyu devam eden bu turlar, sadece yaz mevsiminde yapılmıyor; birçok yerde dört mevsim kullanılan bir ulaşım aracına dönüşmüş atlı fayton. Biz hayvan özgürlükçüleri, yıllardır bu işkenceyi protesto edip sonlandırılmasını istiyoruz ama yetkililer duymazdan geliyor. Meselenin tam olarak anlaşılması için bu vahşete karşı olanların ve destekleyenlerin görüşlerini tek tek belirteceğim.

Hayvan hakları aktivistleri: Atlı fayton, köleliğin simgesidir. Duyarlı bir canlıyı bir arabaya bağlayıp insan kullanımını için çalıştırmak sömürüdür. Atların şehirlerdeki trafiğin içinde, asfalt ve yokuş yollarda koşulması, fiziksel yapılarına uygun değildir. Çoğu, bir süre sonra yaralanıp yürüyemez hale geliyor ve sakatlanıyor.

Soğukta ve sıcakta sırtına kamçı vurularak, devasa yük taşıtılan atlar, zorlu koşullara dayanamayıp ölüyor.

Yılda 400 civarında atın bu şekilde yaşamını yitirdiği bir ortamda, fayton işkencesinin sürdürülmesi akla ve vicdana aykırıdır. Ölen atların adalarda denizin dibine bir çöp gibi savrulduğu, kışın turist sayısı azalınca barınaktan yoksun olan atların soğuk havada sokaklarda bakımsız bir şekilde yiyecek aradığı biliniyor. Kimsenin bilinç sahibi, duyarlı canlılara bu eziyeti yaşatmaya hakkı yoktur.

Ayrıca atların sokaklara yayılan dışkıları, kötü kokunun yanı sıra, hijyen açısından da riskler yaratıyor. Bu zulüm derhal sona erdirilip elektrikle ya da güneş enerjisiyle çalışan faytonlar kullanılmalıdır. Böylece ne atlar zulüm görür ne de faytoncular işsiz kalır.

Motorsuz Kara Taşıt Vasıtaları Esnaf Odası ve Faytoncular Odası: Elektrikli fayton, çözüm yerine çözümsüzlük getirir. Etkili bir denetim ile faytonlar iyileştirilmeli.

Faytoncular: Faytonlar kalkarsa geçimimizi sağlayacak başka işimiz yok. Faaliyetlerimiz yasal. Atlar, özel bakım ve ilgiyle beslenip, aynı ihtimamla faytona koşuluyor. Biz atlarımıza çocuklarımız kadar iyi bakıyoruz.

Turistler: Fayton nostaljisini seviyoruz.

Adalarda ve faytonların kullanıldığı bölgelerde yaşayan halkın bir kısmı: Atlı faytonlar kalkarsa, devreye motorlu araçlar girer. Biz çevre kirliliği açısından buna karşıyız. Atların bakımı yapılarak atlı fayton kullanılmaya devam edilmeli.

Turizmciler: Turistler, faytona binmeyi seviyor. Programlarımızda yer alan atlı fayton gezileri ilgi görüyor. Elektrikli fayton yeterli nostalji duygusu yaratmıyor.

UKOME: Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Ulaşım Koordinasyon Merkezi, faytonlar konusunda karar alma yetkisine sahip olan kurum. Birkaç yıl önce hazırladıkları raporda atların sağlık, bakım ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanmadığına ve atların yüzde 30'unun barınaklardan yoksun olduğuna dikkat çekildi. Ayrıca adalardaki faytonların turistik ve nostaljik bir araç olmanın ötesinde toplu ulaşım aracı olarak kullanıldığı belirtildi. Bu rapora dayanılarak 226 faytonun bulunduğu adalarda 40 adet elektrikli faytonun hizmete girmesi kararı verildi. Ancak karar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Adalar Belediyesi arasındaki anlaşmazlık ve açılan davalar sonucunda verilen yürütmeyi durdurma kararı yüzünden uygulanamadı.

Faytonların kullanıldığı diğer yerlerde yetkili olan büyükşehir belediyeleri ise konuya duyarsız kalmaya devam ediyor; sadece Adana'da atlı faytonlara yasak geldi.

Atlar: Atlardan faydalanan, onların bedeni üzerinden para kazanan insanlar kavgaya devam ederken atlar ne hissediyor? Faytonların tüm yükünü çeken, yorgunluktan yere yığılan, sabah saat 7'den son vapurun geldiği gece 12-1'e kadar sokaklarda eziyet gören atlar can çekişiyor. Öldüklerinde ya denizin dibine savruluyorlar ya da belediye ekipleri tarafından kepçeyle alınıp üzerine kireç dökülen bir kuyuya gömülüyorlar. Adalar'da gömüldükleri yer, arka tarafta çöplük olan bölge...

Bu korkunç gerçekler ortadayken, faytondan kazanç ya da keyif sağlayanların argümanlarının bir önemi yoktur. Richard Trevithick'in buharlı faytonu ilk kez Cornwall sokaklarında denediği tarihten bu yana 216 yıl geçti. Yaşadıkları süre boyunca köle gibi çalıştırılarak canlarına kastedilen atlara yapılan işkence, uzaya turistik gezilerin konuşulduğu bir yüzyılda tamamen keyfidir.

Atlı faytonlara karşı mücadele, bir özgürlük mücadelesidir. Bir tarafta, atlar ve onların haklarını savunan hayvan hakları aktivistleri; diğer tarafta ise, bunca yıldır yaşanan teknolojik ilerlemeyi görmezden gelip zulme bahane arayanlar var.

İnsan, ancak kendisi gibi duyarlı canlı olan hayvanların yaşam hakkına ve özgürlüğüne saygı duymayı öğrendiğinde kölelik zihniyetini yok edebilecek. Gün gelecek; o güzel insanlar o güzel atları özgürleştirecek!

Bir Özgürlük ve Adalet Mücadelesi

Yıllardır Adalar'da neyi protesto ediyoruz?

Faytonlarda atlara uygulanan zulmü...

Yılda 400'den fazla atın bu eziyete dayanamayıp can verişini...

Atları sömüren faytoncuları...

Çözüm üretmeyen yetkilileri ve işkenceye duyarsız kalanları...

Ne istiyoruz?

Duyarlı canlıların köleleştirilmesine karşıyız ve bu işkencenin hemen sona ermesini istiyoruz. Çünkü atlar da insan gibi merkezi sinir sistemine sahip olduğundan acıyı ve sevinci insan gibi hisseder, bilinç sahibidir ve köle olmayı arzulamaz.

“İnsani Sömürü” Oksimorondur

Yapılması gereken, atlara daha iyi bakılması ya da koşulların iyileştirilerek atlı faytonların korunması değildir. “İnsani sömürü” diye bir şey yoktur; sömürünün her türü reddedilmelidir.

Atların “binek hayvanı” olduğuna dair düşünce, insanların hayvanları kullanmak için uydurduğu bir bahanedir. Hayvanların, bu dünyada var oluş nedeni, insanlara hizmet değildir. İnsanlar, onları kendi amaçları

için kullanabilmek amacıyla evcilleştirmese, hepsi doğada özgürce yaşayacaktı.

Diyelim ki bir fabrikanın uzun zamandır ürettiği ürün nedeniyle işçiler zehirlenip yaşamını yitiriyor ama o ürünün sömürüsüz yeni bir alternatifi de var. Böyle bir durumda, “Biz o eski ürüne alıştık; koşullar biraz iyileştirilirse daha az işçi ölür, ne yapalım... ” der misiniz? Demezsınız; sömürüsüz alternatifi kullanırsınız. Bir yerde zulüm varsa, zulme maruz kalan canlar arasında fark yoktur; insanın ve atın hayatı eşit değerde ve önceliklidir.

Sırtta Kamçı Vurarak alıştırma Dönemi Bitti!

Bir hayvanı arabaya bağlayıp yk çektirmek, eski yüzyıllarda kabul görmüş ve bugüne kadar uygulanmış olabilir. 21. yüzyılda artık bir insanın ya da hayvanın sırtına kamçı vurarak iş yaptırma dönemi bitmiştir.

Bir toplumda gelişimin göstergesi, eski adaletsiz uygulamaların zaman içinde ortadan kaldırılmasıdır. Aksi halde bugün de sokaklarda ayı oynatılıyor olabilir. Hatırlayanlar vardır; eskiden birileri sokaklarda ayı oynatarak para kazanırdı...

Bir de “Atlı faytonlar kaldırılınca atların sucuk olmalarını mı istiyorsunuz?” diye soranlara yanıt vermek isterim. Elbette istemiyoruz. Eziyet yüzünden çalışamaz hale

gelen fayton atlarına ne olduğu sanılıyor? Sürekli mezbahalarda at eti bulunduğuna dair haberler okuyoruz. Bir kısmı da öldüğünde Adalar'ın etrafındaki denizin dibine savruluyor...

Çevreci Çözümler Kıyıma Hizmet Etmez!

Adalar'da atlı faytonların kaldırılmasının, sit kapsamındaki bölgeyi yağmalamanın önünü açacağına dair bir görüş var. Yağmaya hep birlikte direniriz ama atlı faytonun yerine çevreci çözümlerin devreye sokulması, kıyım için gerekçe yaratmaz. Aktivistler de Adalar'a özel araçlar girsin demiyor.

Atlı faytonlar kaldırıldığında Adalıların evlerine ulaşmaları ve yüklerini taşıyabilmeleri için sınırlı sayıda, çevreci AKÜLÜ FAYTON (tek kişilik şahsi akülü araçlar değil!) ve lunaparklardaki tırtıl benzeri üstü açık, akülü sessiz araçlar devreye sokulabilir.

Gelenek olduğu gerekçesiyle atlı faytonların devamını isteyenler, onunla aynı görünüme sahip olan akülü faytonlara binerek bu hissi yaşayabilir. Atlı faytonlardan para kazananlar da, yeni akülü faytonları çalıştırabilir.

İsteğimiz, atlı faytonların kaldırılması ve bugüne kadar zulmedilen atların yaşam haklarının garanti altına alınarak barınaklarda/çiftliklerde ömürlerinin sonuna kadar korunmasıdır. Türkiye, herhalde bunu yapabilecek güçtedir. Bu halk, bunu o canlara borçludur!

Yanan Atlar Ve Kafası Koparılan Kurt

2019'un ilk günü Büyükada'da fayton atlarının tutulduğu ahırlarda yangın çıktı. Resmi bilgiye göre 9, bölgeden gelen bilgilere göre 12 at yanarak can verdi.

Facia, gazetelerde ufak bir haber olarak yer aldı; medya, ölen atların da duyarlı canlı olduğunu yine görmezden gelip “telef oldular” diye haber yaptı.

Faytoncular Odası Başkanı, TV'lere çıkıp “hem acımız hem zararımız büyük” dedi. Söylediğine göre, imar planı olmayan Adalar'daki faytoncular, kendi olanaklarıyla derme çatma ahırlar yapmış; onlar da zor durumdaymış...

Ölen atların sahibi ise, “Bunların hepsi bizim evlatlarımızdı” dedi! Medya, böylece taraflı haberleriyle, olayı tamamen “atların olumsuz barınma koşullarına” bağladı ve asıl sorunun üstünü örttü.

Acaba olanlar atlar açısından nasıl görünüyor? Ben, daima, toplumda “mal” olarak görülen ve yok sayılan hayvanların tarafındayım. Bilinç sahibi duyarlı varlıklar olan hayvanların beden ve hayatları üzerinde insanların inisiyatifinin olmaması gerektiğini düşünüyorum ve hayvan özgürlüğü için mücadele ediyorum.

Şimdi bu satırları okuyup, “Bir bu mu kaldı derdimiz!” diyenler olabilir ama bu dünyadaki tüm kötülükler, birinin canının diğerinin canından daha az değerli olduğunu düşünmekle başladı. Ayrıca toplumsal adalet ve özgürlük, bütünlüklü bir mücadele gerektirir. Hem insan hem de hayvan için aynı anda aynı mücadele verilmek zorunda. Çünkü biri diğerinin engeli değil; tersine tamamlayıcısı!

Hayvanların gözlerine yeterince bakıp, beden dillerini incelerseniz, ne hissettikleri anlaşılır. Yangından zor kurtulan atların videosunu sosyal medyada defalarca izledim. Tüm bedeni kan ve yanıklar içinde kalmış bir at vardı. Karbonmonoksit zehirlenmesi geçirdiği için ayaklarının altına yayılan idrarı da kanlıydı. Acı doluydu gözleri, ürkmüştü...

Özgürlüğün ve gücün simgesi olarak gördüğümüz atlara bunca eziyet niye? Bu çağda ekolojik modern çözümler varken, niye atlar hâlâ köleleştirilip zevk ve para için çalıştırılıyor? Ahırlar derme çatma değil de daha iyi koşullarda olsaydı, bu muhteşem hayvanların özgürlükleri ellerinden alınmış olmayacak mıydı?

Bir insan, “evladım” dediği canlıyı öldüresiye sömürür mü? Onu bir arabaya bağlayıp, sırtına kamçı ile vurup yük taşıtır mı? Duyarlı canlılara yapılan sistematik zulümle para kazanılması hakça mıdır? Bir insan evladını

kaybettiğinde, aynı zamanda ticari zararının büyük olduğundan söz edebilir mi?

Hayvan hakları savunucuları olarak yıllardır atlı faytonları protesto ediyoruz. Turistik faaliyet, nostalji sevdası, “ekmek teknesi”, “Adalar imara açılır” vb. argümanlar, bu işkenceyi sürdürmek için gerekçe olamaz! Adalar’daki ve diğer illerdeki atlı faytonlar derhal kaldırılıp yerine çevre ile uyumlu çözümler sunan yöntemler uygulanmalı. (Bunları 30 Eylül 2018 tarihli yazımda anlatmıştım. Dileyen o yazıya bakabilir.)

Bir atın, insan dilini konuşmayan masum bir hayvanın, gözlerinden ayaklarına kadar kana bulandığı, işkence görerek can verdiği bir dünyada kimse huzur bulamaz! Atlı faytonları kaldırın. Bunu seçim vaadi yapıp sonra unutmayın!

Dehşet verici bir manzara!

Siyasi tarihimize korkunç bir fotoğraf daha eklendi. Devlet Bahçeli, kendisine hediye olarak verilen doldurulmuş kurt kafasını kabul etmiş. Bununla da kalmamış; camekân içindeki kurt kafası, parti binasının girişinde sergileniyormuş.

Bu vahşet hakkında birkaç sorum var. Geçen yıl hayvana yönelik şiddete hapis cezası gelmesi için yasa tasarısı hazırlatan Bahçeli değil miydi?

Hayvan derken sadece kedi ve köpekleri mi kastediyordu, yoksa hemen her konuda olduğu gibi bu konuda da kendi sözünün tam tersini mi yaptı?

Partisinin simgesi olan bir hayvanın kafasının koparılması ne anlama geliyor?

VEGANİZM

Veganizm, hayvanların da duyarlı canlılarolduğu gerçeğinden hareketle, onlara uygulanan meta statüsünü reddederek, sömürüye maruz kalmadan yaşama haklarını savunan etik bir tutum ve özgürleştirme hareketidir.

Zülâl Kalkandelen

Veganizm Nedir? Bitkisel Beslenme Öne Çıkarken, Etik ve Politik Yönü Niye Geri Planda Bırakılıyor?

Veganlık, içinde yaşadığımız 21. yüzyıldaki toplumda nasıl algılanıyor? Çevrenizdeki insanlara vegan olduğunuzu söylediğinizde verdikleri tepki nasıl oluyor? Medyada yer alan haberlerde konu hangi çerçevede ele alınıyor?

Bu soruların hepsinin ortak bir yanıtı var: Çoğunluk bunu hayvansal ürünlerin tüketilmediği bir tür diyet, bitkisel beslenme olarak görüyor. Medyadaki haberler de hep bu yönde. Bir bakıyorsunuz, “Beyonce vegan oldu!” diye bir haber çıkıyor; haberi okuduğunuzda o ünlü yıldızın zayıflamak, fit görünmek ve iyi beslenmek için bir süre bitkisel beslendiğini anlıyorsunuz. Hayvanların metalaştırılmasına karşı bir itirazı yok; zira günlük hayatında ve sahne kostümlerinde hayvan katledilerek elde edilen deriler, ipekler ve kürkler içinde geziyor, üzerinde hayvan deneyleri yapılan kozmetikleri kullanıyor. Veganlığın bu şekilde sadece beslenme kısmına odaklanarak, etik ve politik yönünü dışlayan

bakış açısı, veganizmin özünün ortaya çıkmasında büyük bir engeldir.

Veganlık, vegan kelimesinin 1944'te Donald Watson tarafından ortaya atıldığı tarihten bu yana, hayvan haklarını ön plana alan bir akım olarak gelişti. Watson, Kasım 1944'te *"The Vegan News - The Quarterly Magazine of the Non-Dairy Vegetarians"* (Vegan Haberleri - Süt Ürünleri Tüketmeyen Vejetaryenler İçin Üç Aylık Dergi) dergisi için yazdığı yazıda şöyle anlatıyor veganlığın ardındaki itici gücü:

"İçinde yaşadığımız uygarlığın, kölelerin sömürüsü üzerine kurulan önceki uygarlıklar gibi, hayvan sömürüsüne dayandığını açıkça görebiliriz. İnsanın spiritüel gelişimi sürdükçe, bir zamanlar hayvan bedeninden elde edilen ürünlerle beslendiği düşüncesini nefretle karşılayacağına inanıyoruz."

Açıkça kölelik ile hayvancılık arasında benzetme yapıyor. 1944'te 25 üyeli bir grup olarak yola çıkan *The Vegan Society*, hayvanlara uygulanan zulme karşı bir duruşla kuruldu. Bugün ise, aynı kurum, tüketim ve diyet odaklı bir tür kulübe dönüşerek kendisini hayvan hakları mücadelesinden çekmiş görünüyor ve bu gerçekten üzücü.

Burada şu soru sorulmalı: Bitkisel beslenmek yeterli değil mi? O da sonuçta hayvanların yenmemesini

sağladığı için bitkisel beslenen ile vegan yaşayanlar arasındaki ayrımın vurgulanması gerekli mi?

Günümüzde temel tartışma konularından biri bu. Ben söz konusu ayrımın belirgin bir şekilde yapılmasının şart olduğunu düşünüyorum. Çünkü veganlık sadece yemekle ilgili değildir; hayatın her alanında hayvan sömürüsüne karşıdır. Veganizm, hayvanların da duyarlı canlılar olduğu gerçeğinden hareketle, onlara uygulanan meta statüsünü reddederek, sömürüye maruz kalmadan yaşama haklarını savunan şiddetsiz bir özgürleştirme hareketidir. Hayvansal her tür gıdayı, giyeceği ve diğer tüm yan ürünleri kullanmayı ve tüm hayvan sömürülerini reddettiği için de yaşamın tümünü kapsar. Vegan olan bir insan da bitkisel beslenir ama veganizmin özünde baskıyı, zulmü, iktidarı reddeden bir duruş vardır ve bu nedenle o duruş tabakta sona ermez.

Hayvansal ürünleri tüketip kullandığınızda acıyı, travmayı, katliamı, dehşeti, stresi desteklemiş olursunuz. Yakalanıp kafeslenen, yaşamak için mücadele ederken işkence gören, sizden zayıf durumdaki bir canlıdan faydalanmış olursunuz. Hayvancılığın temelinde sahiplik - kölelik ilişkisi ve can alma var. Bir başka canlının sahibi olmak, onun bedeni üzerinde hak iddia etmek yeterince büyük bir işkence iken, bununla da yetinmeyip canını almak, insanın normalleştirdiği en büyük vahşettir.

Veganizm ile hayvan hakları arasındaki kesişme bu nedenle kaçınılmazdır. Ancak buna karşın bu kesişmenin

istenilen ölçüde gerçekleşmediğine tanık oluyoruz. Bitkisel beslenmenin sağlık ve çevre açısından faydalarının anlatılması, elbette veganlığın argümanını destekler ve gereklidir. Fakat veganlığın etik özünün geri plana atılarak sanki sadece insanın daha sağlıklı olması için ortaya çıkmış olduğu algısının yaratılması, gerçekte hayatın tümünü kapsayan felsefi ve politik bir yaklaşımın bir diyetle indirgenmesine yol açıyor.

Bu yaklaşımın birkaç olumsuz sonucu var:

1- Veganlık sadece “sağlıklı bir diyet” olarak yansıtıldığında, karşınızdaki, “Sana kolay gelsin. Ben sağlıksız diyetime devam edeceğim. Herkes kendi bedeninden sorumlu,” şeklinde bir argüman geliştirebiliyor ve o noktada söyleyeceğiniz fazla bir şey kalmıyor. Veganlığın etik yönü ihmal edildiği sürece, “hayvan yemeyin” dediğiniz her insan, size “insanların ne yediğine karışma!” diye yanıt verecek, hatta sizi “faşist” olmakla itham etme cüretini gösterecektir.

2- Bunca yıldır veganlık ve hayvan hakları mücadelesi veren bir aktivist olarak gördüm ki, bir insan etik nedenle değil, sağlık, spiritüel ya da çevre faktörüyle vegan olmuşsa, hayatının bir aşamasında bir nedenle tekrar hayvan yemeye dönebiliyor. “Bir kereden bir şey olmaz...” diyerek arada kaçamak yapanlardan “Doktorum yumurta ye dedi,” diyenlere, işine gelmediği için “Neden et yemeye başladım?” diye yazanlardan “Veganlık pahalı, sürdüremedim,” diyenlere kadar çeşitli bahaneler

öne sürenleri gördüm. Oysa bu geri adım, gerçek bir etik vegan için mümkün değildir.

3- Veganlığı sadece bitkisel beslenme olarak yansıtmamanın bir diğer olumsuz sonucu, birçok veganın hayvan hakları aktivizminin içinde yer almaması. 1 Kasım 2017 Dünya Vegan Günü'nde radyoda yaptığım programda, veganlara mesajıma burada yer vermek isterim:

[Veganlığın hayvan haklarından bilinçli bir şekilde soyutlanarak giderek iinin boşaltılmasına izin vermeyin. İnsanlığın bugün içinde bulunduğu çağda veganizmin ortaya çıkıp dikkat çekmeye başlaması, hiç tesadüf değildir. İletişim araçlarının ve internetin gelişmesiyle, hayvancılık endüstrisindeki vahşetin daha görünür olması sağlanmış, bilimsel araştırmalarla hayvanların da bilinç sahibi duyarlı canlılar olduğu kanıtlanmış, hayvansal ürünlerin insan sağlığına olumsuz etkileri ortaya serilmiş ve hayvancılık endüstrisinin küresel iklim değişikliğinin ana nedeni olduğu ortaya konmuştur. Veganlık, hayvan hakları, insan sağlığı ve evre korunması açısından son derece etkin özümmler öneriyor. Bunları duymayı bugün reddeden bazı insanlar, yakın bir gelecekte kendileri merak edip öğrenmek zorunda kalacak. Dünya Sağlık Örgütü sağlık açısından, Birleşmiş Milletler evre açısından bitkisel beslenmeyi çoktan önerdi bile. Ama bir insan için bu çağda önemli olan, yüzyıllardır büyük işkencelere maruz kalan hayvanlar için vegan yaşamak olmalı. Veganlardan

ricam, biraz mutfaktan başlarını sokağa çevirmeleri. Sosyal medyada kaju kremasından peynir tarifi paylaşıp durunca mezbahadaki vahşet bitmiyor. Veganlığı sadece insan odaklı bir yemek ya da detoks fetişi olarak yansıtmayın. Aktivist Barry Horne’u anarken hayvan özgürlüğü adına mücadele eden tüm vegan arkadaşlarımı sevgiyle selamlıyorum ve onun sözlerini tekrarlıyorum: “Bu mücadele bizim için, kişisel isteklerimiz veya ihtiyaçlarımız için değildir. Bu mücadele, deney laboratuvarlarında acı çekip öldürülmüş ve bu cani endüstriyi durdurmazsak daha çok acı çekip ölecek her hayvan içindir. İşkence edilerek öldürülenlerin ruhları adalet istiyor, yaşayanların haykırıışları ise özgürlük için. Biz bu adaleti sağlayabiliriz ve bu özgürlüğü getirebiliriz. Hayvanların kimsesi yok, sadece biz varız. Onları yalnız bırakmayacağız.”]

Veganlık ile bu bakış acısı arasındaki ilgiyi kuramazsak, tüm meseleyi bir diyeteye indirgeyeceğimiz gibi, hayvan hakları hareketi de cılız kalacak. Hayvanların yenmemesi elbette çok önemli ve şart olan bir başlangıç ama veganizm onunla sınırlı değil.

Hayvan hakları eylemlerinde niye tüm veganlar yok? Her veganın aktivist olması gerekli midir?

ALF’nin kurucusu Ronnie Lee ve hayvan hakları aktivisti Tory Harris tarafından yapılan tanıma göre veganlık, insan olmayan hayvanlara yönelik her türlü sömürüyü dışlayan bir yaşam tarzı olduğundan, bu dışlama

beslenmenin ötesinde tüm hayvan sömürülerini ve hayvanların doğal ortamlarına verilecek her türlü zararı da kapsar. Veganlık, türçülüğü yok etme amacı doğrultusunda başkalarını vegan olma konusunda eğitmeye dair etik bir sorumluluğu da içerir.

Bu tanıma göre de, bir insanın vegan olması, ona, başkalarını vegan olmaları için teşvik edip, türçülüğü sorgulamaları için bilgilendirme yapması konusunda etik bir sorumluluk da yüklüyor.

Elbette her veganın, hayvanların her gün türlü işkencelere maruz kalıp katledilmesine karşı söyleyecek sözü, alacak tavrı ve ortaya koyacak eylemi olmalıdır. Kendisine lezzetli vegan yemekler pişirip onları sosyal medyada diğer insanlarla paylaşmak, birileri için ilham verici olabilir, bitkisel beslenmeye teşvik edebilir. Ancak etkisi bir yere kadardır ve çoğunluk sadece buna yönelirse, hayvanların sömürüldüğü sektörlerdeki işkencelere karşı kim ses çıkaracak? Önerdiğiniz vegan yemeği bir kere deneyip beğenen kişinin ertesi gün yine hayvan yemesini engellemeye yetecek mi bu? Hayvanların içinde bulunduğu koşulları, hayvancılık endüstrisinin yarattığı vahşeti sergilemezsek, insanlar yüzyıllardır alıştıkları beslenme sisteminden vazgeçer mi? Diyelim ki birisi bitkisel beslenmeye başladı, diğer sektörlerdeki hayvan sömürülerini reddetmesi için yine yemek tarifi mi paylaşılacak?

Hayvancılık vahşetinin sergilenmesi zorunlu olarak insanları görmek istemedikleri görüntüler ve duymak istemedikleri gerçeklerle yüzyüze getireceği için, kimileri bu yöntemi “olumsuz” ya da “agresif” diye niteliyor. Onlara göre, insan psikolojisi ve reklam mantığı içinde, veganlığın sadece “olumlu” sonuçlarını gündeme getirmek daha iyi bir yöntem. Oysa hayvan özgürlüğü hareketi, veganlığın etik ve politik yanının sürekli arka plana itilmesi nedeniyle güçlenemiyor. Hayvancılıkla ilgili gerçekleri anlatıp insanları ürkütmeyin diyenlere sormak isterim, acaba neden insanlarla ilgili bir adaletsizlik olduğunda aynı tavrı benimsemiyorlar? Neden kadına ya da çocuklara şiddet uygulandığında herkes bunu tüm yanlarıyla ortaya dökmeye çalışırken, konu hayvanlara gelince “Aman insanları rahatsız etmeyelim,” tavrını tercih ediyor? Öyle bir toplumda yaşıyoruz ki diğer tüm kesimlerin haklarını savunurken agresif olabilirsiniz ama mesele hayvan hakları ise fazla patırtı yapmamalısınız... Hayvanlara bakmaya ya da duymaya bile dayanamadığınız işkenceler uygulansa da, hayvan hakları aktivistleri fazla ses çıkarmamalı... Toplumdaki hakim anlayış bu. Bunun nedeni de, başta da belirttiğim gibi toplumca onaylanmış şiddet. “Çoğunluk onaylamışsa normaldir” dayatmasının sonucu bu.

Biz hayvan özgürlükçüsü etik veganlar olarak bu dayatmayı kabul etmiyoruz. 21. yüzyılda hayvan haklarının başarısı, bu mücadelenin insan hakları gibi yaşam hakkı odaklı bir toplumsal adalet mücadelesi

olduğunu anlatabilmekten geçiyor. Dolayısıyla veganlığın bu mücadele ile bütünleşmesi, hareketin doğru bir zemine oturup büyümesi için elzemdir. Kendilerini odak noktası yapıp sadece beslenme ile meşgul olanlar, bitkisel besleniyor demektir. Lütfen veganlığı bu yaklaşımla örtüştürerek içini boşaltmayın. Bunu yapmaya kimsenin hakkı yok.

Veganlık, Özgür İradenin Eseridir!

Hiç Bitmeyen Etçil - Otçul - Hepçil Tartışması

Ne zaman veganlığı savunsanız, tarihi gelişim süreci içinde insanın evrimine dair tartışmalar başlar. İnsan etçil midir, otçul mudur, hepçil midir? Bu tartışmaların sonu hiç gelmez. Ben hayvan haklarının bu tartışma üzerinden yapılması gerektiğini düşünmüyorum ama bu kitapta eksik kalırsa yine gündeme getiren olabilir düşüncesiyle noktayı da koymak istiyorum.

İnsan, 7 - 7,5 milyon yıldır bu dünyada var. İnsansı canlılar, günümüzde goril ve şempanzelerin diyetine benzeyen ormandan edinilmiş bitkilerle besleniyordu. 4 milyon yıl öncesine kadar bitki ve böceklerle beslenen insan, iki ayağı üzerinde durmaya başladıktan sonra ağaçlardaki meyvelere yöneldi. Fakat bilim insanları, *Australopithecus afarensis* ve *Kenyanthropus platyops* adlı iki türde bu durumun 3,5 milyon yıl önce değiştiğini gözlemledi. Bu türler diyetlerine ot, saz ve muhtemelen hayvanları da dahil ediyor, Afrika'nın ağaçlı çayırılıklarında yaşamaya başlıyordu. Hayvanlar etoburlardan arta kalan etlere tesadüfen ulaştıklarında hayatlarına et girdi, bu başlangıç bir avlanma sonucu

olmadı. Ateş, 500 bin yıl önce keşfedildiğinde eti pişirme de o tarihten sonra söz konusu oldu. Tarımın ve hayvancılığın başlaması, 12 bin yıl önceye dayanıyor. Hayvanları avlamak, sütünü kullanmak ve ondan çeşitli üretimler yapmak da o tarihten sonra başladı. Bu durumda demek ki dünyada insanların yaygın olarak benimsediği beslenme türü, son 12 bin yılda gelişti. 7 milyon yıllık tarih içinde sadece kısa bir süreç bu. Sonuçta insan, milyonlarca yıl neslini et yemeden sürdürmüştü. Bu nedenle insanın etobur olduğu söylenemez. Atalarımızdan kalan bir miras değildir bu, zaman içinde tesadüfen gelişmiş ama fizyolojik yapımıza uymadığı halde bugüne kadar gelmiştir.

İnsanın fiziksel özellikleri, diş, bağırsak ve damar yapıları, sindirim sistemi incelendiğinde otoburlarla olan benzerlikler bilimsel olarak ortaya konmuş durumda. (Bu konuda birçok bilimsel makale ve video mevcut. Ayrıntılar için Dr. Suat Erus ve Dr. Murat Kınıkoğlu'nun Youtube kanallarına da bakabilirsiniz.) Ayrıca insan, bir hayvanı ormandaki hayvanlar gibi öldürüp çiğ etini, kemiği ve iç organlarıyla birlikte tümüyle yemez; kesilmiş olan hayvanın etine, tuz ve diğer baharatları katıp, soslarla pişirerek yer. İnsanın bir hayvanı gördüğünde onun üzerine atlayıp pençeleriyle öldürerek çiğ çiğ yeme içgüdüğü de yoktur.

İnsanların yeme alışkanlıkları bakımından etçil hayvanlardan farkı konusunda Kanadalı çevreci kaptan Paul Watson'ın dikkat çekici bir açıklaması var.

Denizlerdeki hayatı korumak için çalışan *Sea Shepherd Conservation Societ*'nin (Deniz Çobanı Örgütü'nün) kurucusu Watson, insanların etçiller gibi yemediğini, etçillerin yaşayan bir canlıyı avlayıp o anda çiğ olarak yediğini, çoğu avcı hayvanın da avladığı hayvanın iç organlarını alıp geri kalan kaslı etleri leş yiyen hayvanlara bıraktığını söylüyor ve şöyle devam ediyor:

“İnsanlar ise ölü hayvanın etini yer, kaslı dokuyu tercih ederek nadiren iç organlarını yer. İnsanların yediği bifteğin çoğu aylardır ölü olan bir hayvanın etidir ve bu yılları da bulabilir. Çoğu kez etin çürümüş olduğunu ve kötü kokusunu gizlemek için ilaçla beyazlatılır ya da boyalarla çürüme gizlenir. Bizler, yeme alışkanlıkları bakımından kurt ya da aslandan daha çok akbaba ve çakala yakınız. Teknik olarak konuşursak, insanlar etçil hominid değildir. İnsanlar, ölü eti yiyen anlamına gelen ‘necrovore’ kategorisine girer. İnsanların yedikleri etin büyük kısmı, daha önceden öldürülüp leş haline gelmiş hayvan bedeninden kalan etlerdir; hayvan öldürüp anında yedikleri et fazla değildir. Avcılar bile kurbanlarını öldürüp çiğ etini hemen yemez; tüketmeden önce etin soğuyup kokuşma sürecinin başlamasını bekler.”

Bu bilgilerin ayrıntıları, konuyla ilgili araştırmalarla da ortaya konmuş durumda. İnsan bedeninin et için değil, bitki ve sebzeler için evrimleştiğini gösteren kanıtlar, tıp kitaplarında mevcut. Bu bilgileri, “Yüzyıllardır et yiyoruz. İnsan etoburdur,” argümanını savunanlar için

verdim. Zira başlangıçta da belirttiğim gibi, hayvan yemeyi normal bulanların dile getirdiği bu görüş geçerli değildir ve 21. yüzyılda hayvan özgürlüğü mücadelesine karşı bir engel olarak sunulamaz.

Ayrıca ben hayvan hakları savunulurken meseleye bu noktadan bakmak gerektiğini de düşünmüyorum. Diyelim ki insan bilinen tarihinde en başından itibaren et yiyor olsaydı bile, yaşanan teknolojik, bilimsel ve felsefi gelişmeler sonucunda, bugün hayvan yemenin ve hayvan sömürsünü sürdürmenin bir dayanağı kalmadı; sağlık gerekçesi dahil, kullanılan tüm argümanlar çöktü.

Alışkanlıkları aşip alternatifler yaratmak

İçinde bulunduğumuz bu dönem, insanlara bir canlıyı öldürmeden yaşama ve beslenme olanağını veriyorsa ve bu insanlar, hayvanlar ve gezegen için en iyi yolsa, hâlâ hayvan katliamına duyarsız kalmanın ya da bunu dolaylı olarak desteklemenin gerekçesi nedir? Bu, herkesin üzerinde düşünmesi gereken çok önemli bir soru. Ben bu durumu bir keresinde şu yöntemle test ettim. Hepçil bir tanıdığımı bir vegan restoranında yemeğe davet ettim. Baştan sona mükellef bir yemek yedikten sonra nasıl bulduğunu sordum. “Gerçekten inanılmaz. Her şey çok lezzetli ve sağlıklı. Şaşkınlık içindeyim,” dedi. “O zaman bu yemekleri hiçbir duyarlı canlıya zarar vermeden yapabiliyorsak, sen niye sürekli bunları tercih etmiyorsun? Mesela neden gidip akşam et yiyeceksin?” dedim. “Sanırım alışkanlık, hayvansal ürünlerin kolay

bulunması ve daha ucuz olması,” dedi. Bir de bu konuya pek kafa yormadığını da itiraf etti.

Hep karşılaştığımız tipik bir durum bu. Bu durumda onca vahşete yol açan endüstrileri desteklemek, sadece “alışkanlık, kolaylık ve ucuzluk” gibi hiç de hayati olmayan nedenlere dayandırılmış oluyor. Bunu değiştirmek için veganların yapması gereken şey, alışkanlıkları bıraktıracak yöntemler önermek. Bu konuda iyi bir örnek verebilirim. *The Cove* belgeselinin yapımcıları, birkaç yıl önce *Racing Extinction*’ı çekti. Bu belgeselde, Endonezya’nın ufak adalarında tamamen manta vatozu avıyla geçinen bir halkın yaptığı katliam gündeme getiriliyor. Çekimi yapan ekip, önce halkla konuşmayı deniyor; yaptıklarının doğaya verdiği zararı anlatmak istiyorlar ama hiç de hoş karşılanmıyorlar ve şu yanıtı alıyorlar: “Biz burada yaşamak için bu avı yapmak durumundayız. İşte geldiniz gördünüz, başka hiçbir geçim kaynağımız yok. Aksi halde ölürüz. Siz ne öneriyorsunuz?”

Hal böyle olunca, ekip çok yaratıcı bir formül geliştiriyor. Önce okyanustaki vatoz katliamını görüntüleyip bunu kısa bir belgesel haline getiriyorlar. Amaç, yaptıkları vahşeti insanlara uzaktan izletmek. Belgeselin gösterimini yapmak için buldukları yöntem ise çok zekice. Adadaki meydanda tüm halkın davetli olduğu bir etkinlik organize ediyorlar. Çocuk, genç, yaşlı, herkes geliyor. Ortaya dev bir film perdesi kuruluyor. Önce denizdeki kanlı katliamın görüntüleri eşliğinde doğaya

verilen zarar gösteriliyor ve böyle giderse zaten çok yakında o bölgede balık kalmayacağını anlatıyorlar. İnsanlar dışarıdan bir gözlemci gibi izleyince gözlerini kapatıyor, dayanamıyorlar bakmaya...

Belgeselin yapımcıları, daha sonra halka önerdikleri geçim yolunu açıklıyor. Vatozların okyanustaki ilginç hayatını belgeleyen başka bir belgeseli izletiyorlar ve onların da duyarlı bir canlı olarak yaşamaya hakları olduğu fikrini işliyorlar. Önerdikleri şu: Adaya vatoz şeklinde dev bir lunapark inşa ediliyor. Çevre adalara ve ülkelere yönelik bir tanıtımla, orası turistlerin gelip iyi vakit geçirebilecekleri, vatozların hayatlarına dair o ikinci belgeseli izleyebilecekleri bir eğlence merkezi haline geliyor. İşletmesini de halk yapıyor elbette. Bu yeni yöntem, insanları ikna ediyor ve vatoz katliamı duruyor.

Bu örnek de gösteriyor ki yüzyıllardır alışlagelen yaşam tarzlarını değiştirmek için insanlara alternatifler sunmak işe yarıyor. Dünyanın bugün geldiği aşamada, vegan olarak yaşamı sürdürmek hiç zor değil. Alışkanlıkları değiştirmek için üretilen vegan alternatifler çok kıymetli. Bunların yaygınlaştırılıp uygun fiyatlarla sunulması da ancak talebin artmasıyla olanaklı olacak. Ama söz konusu ürün ve hizmetleri almadan evde kendi kendinize ürettiklerinizle de vegan yaşamanız olanaklı. Yine de bunları “zorluk” olarak görüp bahane edecek birileri varsa, onları vegan yaşam tarzına yöneltmek, hayvan sömürüsünü yok etmek açısından önemli.

Kendi hayatını akıl, mantık ve vicdan süzgeci ile yeniden kurgulamak

Elbette hayvan köleliğine karşı olan bir insan, hayatında eskisine göre birtakım değişiklikler olsa da, alışkanlıklarından vazgeçmesi gerekse de, bunları bahane etmeden veganlığı benimseyecektir. Benim gibi bazı insanlar, ülkede vejetaryenlik bile çoğunluk tarafından bilinmezken vegan yaşamayı seçti. Çünkü son tahlilde vegan felsefesinin özü şu: **Her duyarlı canlının yaşam hakkı vardır ve bunu onların elinden alma hakkına kimse sahip değildir. İnsan köleliğine karşı olduğum gibi hayvan köleliğine de karşıyım. Bunun gereği ne ise onu yaparım.** Tüm mesele bu üç cümleyi ‘ama’sız söyleyebilmekte. Hayvan zulmüne ve hayvan köleliğine karşıysanız, sadece vegan beslenmeniz yetmez, veganizm hayata dair kendi içinde bütünlüğü olan bir düşüncedir, duruştur; veganizmi tümüyle içselleştirebilmek için hayvanları meta haline getiren endüstrilere karşı olmanız gerekir. Veganlığı sadece sağlık nedeniyle benimseyen ama onun ötesine geçip bunu tüm yaşamına yansıtmayan herkes mutlaka bir gün etik yönden bir çelişkiyle karşılaşacaktır. Tabağımda yüz yok ama ayağımda var diyecektir. Veganlığın sağlık açısından sağladığı katkılara değinmek elbette gerekli ve önemli ancak mesele kesinlikle onunla sınırlı değil.

Mezbaha gibi utanç verici bir kavramı yaratan insan, yüzyıllardır kendinden farklı olan duyarlı canlıları

katlederek yaşıyor ve bu öylesine meşrulaştırılmış ki, kafası kesilip derisi soyulmuş hayvan bedenleri kasap vitrinlerinde sergilenip alıcılara sunuluyor. Dinî ritüeller, gelenekler ve toplum baskısı ile yetişen her çocuk, büyüdüğünde aynı şiddetin sürdürücüsü oluyor.

Bu zinciri kırmak için bireyin kendi içinde bir devrim yaşayıp bütün bu baskıları, yönlendirmeleri sorgulaması gerekiyor. Bu herhangi bir konudaki basit bir sorgulama değildir; sadece çevrenizdeki, ailenizdeki hemen herkesi değil, insanlığı sorgulamış oluyorsunuz. İlginç olansa, bunu yapmanız için üzerinizde bir çoğunluk baskı kurulmuyor, aksine siz doğuştan beri var olan sistemin çerçevesini kırıp çoğunluğa karşı geliyorsunuz.

O nedenle “Veganlık da din gibi; onu yemem, bunu yemem gibi sınırlar var,” diyerek eleştiri getirenlere anlatılması gereken fark budur. Burada tapınılan bir şey olmadığı gibi, insan iradesinin özgürleşerek, toplum kurallarını, gelenekleri ve çoğunluğun inançlarını sorgulayıp bireyin kendisinin aldığı kararlar vardır. Bireysel akıl, mantık, vicdan ve iradenin devreye girdiği bu süreç, insanın en özgür olduğu süreçtir.

Veganlık, özgür iradenin eseridir!

Yaşam Hakkı, Özgürlük ve Veganlık

Gezi Direnişi sırasında sosyal medyaya yasak geleceği yönünde çıkan haberlerde kullanılan bir görsel vardı. Twitter'ın simgesi olan kuş, demir parmaklıklar arkasına hapsedilmiş görünüyordu. İnsanların düşüncelerini paylaştıkları mecralara yasak gelmesi, düşünceyi ifade ve iletişim özgürlüğünü yok edeceğinden tepki büyük olmuştu. Yaşadığımız yüzyılda bu tür sansürcü uygulamalara ancak baskıcı yönetimler başvuruyor; demokrasi ile uzaktan yakından ilgisi olmayan iktidarların yöntemleri bunlar.

Ancak sözünü ettiğim haberlerde en çok dikkatimi çeken şey, bu yasak girişimini kınarken sergilenen tutarsızlıktı. Demir parmaklıklar ardındaki kuş, insanın sansürlenmek istenen düşüncesinin görsel metaforuydu, demir parmaklıklar da yasakların...

Ne var ki, o kuş ve demir parmaklık bir hayal ürünü değildi; kuşların kafeslerde tutulduğu ve bunun hayvan sevgisine dayandırıldığı bir dünyada yaşıyoruz. Gazetelerde, internette gördüğüm parmaklıklar ardındaki kuş görseli ve bunun ortaya koyduğu çarpıcı tutarsızlık, beni epey düşündürdü. Uçmayı özgürlükle özdeşleştiren insan, “kuşlar kadar özgür” deyiminin de yaratıcısı. Ama

gelin görün ki, kendi bencil hevesi için onları kafese koyup, ev ortamında hapseden de yine aynı insan...

Bir başka örnek, medyaya “Dünyanın En Üzgün Ayısı” başlığıyla yansıyan haberdi. Çin’de Pizza adlı bir kutup ayısı, ziyaretçiler onu izleyip eğlensin diye bir alışveriş merkezinde camdan bir kafesin içine hapsedilmiş. Ayı, suni ışık altında stres içinde cama kafasını sürüp sinirle sallarken camın dışından bakan insanlar cep telefonlarıyla onun fotoğrafını çekiyor. Çin’de müşteri çekmek için uygulanan son trend bu: Alışveriş merkezlerine vahşi bir hayvanı kafes içinde koyup ilgi çekiyorlar. Yani alışveriş merkezinin içinde hayvanat bahçesi konsepti başlatıldı. Türkiye’de de Ankara’daki Nata Vega AVM’de vahşi hayvanlar “Adrenalin Dünyası” adıyla kafeslerde teşhir edilirken, İstanbul’da Emaar Square AVM’de yer alan sualtı hayvahat bahçesinde Avustralya’dan getirilen 750 kg.’lık timsah ve çeşitli hayvanlar köleleştirilip çocuklara eğlence diye sunuluyor! Çocukları eğlendirmek için hayvanları nasıl köle haline getirdiklerini gösteriyor ve sonra da çocukların hayvanları sevmesini umuyorlar!

Bu örnekler de kanıtıyor ki, 21. yüzyılda insan, hayvanı hapsetme hakkını hâlâ kendinde görüyor. O zaman şunu sormak zorundayız: Duyarlı bir canlıyı, kendi doğal ortamından alıp sadece insanlar izleyerek keyiflensin diye hapsetmek, onun özgürlüğünü elinden almak, başlı başına işkence olduğu halde, insanların bunu çocuklarıyla izlenebilecek bir eğlence gibi düşünmesine yol açan şey

nedir? Buradaki sorun, insanın hayvanı yaşam hakkı olan duyarlı bir canlı olarak değil, bir mal, meta olarak görmesinden kaynaklanıyor. Tüm hayvan hakları meselesinin özü de bu noktadadır.

Uçabilen, yürüyebilen, yüzebilen, sürünerek ilerleyebilen bir canlının kapalı bir yere kapatılarak keyfi olarak hapsedilmesi, o varlığın köleleştirilmesidir. Düşüncenin hapsedilmesi nasıl kabul edilemez ise, fiziksel olarak hapsedilmek yani kölelik de kabul edilemez. Acaba kuşları kafese koyup satanlar ve onları satın alanlar, özgürlük denilince, bunun yalnızca insan türünü kapsadığını mı farz ediyor?

Duyarlı bir canlının esir gibi yetiştirilmesi, alınıp satılması tek kelimeyle köleliktir. Veganlık ise, her şeyden önce hayvan köleliğine karşı olmaktır; hayvanların birincil hakkı olan yaşam hakkının kabulüyle birlikte insanın hayata ve üzerinde yaşadığı gezegene bakış açısında meydana gelen kökten bir değişimdir, bir devrimdir.

Kırılması gereken etik kodlar

Geçenlerde kendisine et profesörü denilen bir tüccar, İspanya'da yapılan Gastronomika Kongresi'ne katılmış ve Türkiye'den götürerek katlettiği kuzunun cesedi ile orada şov yapmış. Herkesin karşısında kuzunun ölü bedenini kucaklayıp sarılmış, koklamış ve sonra da törensel bir eda ile cesedi parçalamış. Televizyondaki bir

haber bülteninde gördüm, şöyle diyordu bu tüccar: “Dünyanın en iyi kuzusu Trakya’dadır. Aşığım ben ona!” Bunu diyen kişi haber haber bülteninde övülerek bu vahşi olay normal bir durummuş gibi gösterildi. Hani anneler çocuklarını “kuzum” diye sever ya, anne sütüyle beslenen gerçek kuzu, o katledilen yavru hayvandır! Kuzuya uygulanan şiddeti neden normal buluyor insanlar? Çünkü içine doğduğu toplumda din, eğitim ve aile yoluyla bireylere empoze edilen kodlar, hayvana şiddeti normalleştiriyor, onanmış şiddeti beyne işliyor!

Bir insanın vegan olması için kırması gereken kalın zincir, işte bu etik kodlardır. Sokak hayvanlarının canına kastedildiğinde bunu kabul edilemez bulanlar, neden aynısı kuzuya ya da tavuğa yapıldığında kabul edilebiliyor? Çünkü doğduğu andan itibaren ona bunun normal olduğu öğretiliyor. Oysa kedi ve köpek ile koyun ya da domuz arasında fark yok. Hepsi yaşamak istiyor, duyabiliyor, görebiliyor, acıyı ve sevinci hissedebiliyor, nefes alabiliyor, doğurabiliyor ve sosyalleşebiliyor; hepsinin bilinci, koku ve tat alma duyuları var.

Veganlık, her şeyden önce hayatınızdaki tercihleriniz nedeniyle hayvanlara zulmedilmesini, duyarlı canlıların katledilmesini reddetmek ve bunun için ne gerekiyorsa o düzenlemeyi hayatınızda yapmaktır.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı ve Londra Hayvan Bilimleri Topluluğu’nun yayınladığı rapora göre, böyle giderse 2020 yılına kadar yeryüzündeki omurgalı

hayvanların sayısı 1970’ler seviyesinin üçte birine düşecek ve ekosistemde ciddi boyutta değişiklikler olacak. İşte böyle bir dünyada veganlık, insanın çevresindeki her şeyi yakıp yıkan tür olmasına karşı çıkıştır.

Hayvancılık endüstrisinin bugün ulaştığı kitlesel üretim düzeyi, ancak toplu katliam ve soykırım kavramları ile açıklanabilir. Bilim ve teknoloji, ironik bir şekilde, bir yandan geliştirdiği yeni makinalarla bu katliamın boyutunu artırırken, bir yandan da araştırmalar aracılığıyla hayvanlara yapılan zulmü ve hayvanların duyarlı canlılar olduğuna dair gerçekleri ortaya koyuyor. Saat başına yok edilip sucuk haline getirilen hayvan sayısı artarken, aynı anda sığırın sucuğa dönüşürken çektiği işkence kuşku götürmeyecek şekilde kanıtlanıyor.

Bilimsel ve teknolojik araştırmaları kaç kişi izliyor, izleyenlerin kaç bunsalardan etkileniyor bilmiyorum ama emin olduğum şey, insanın hayvanla ilişkisinin altüst edilerek yeni bir anlayışla yeniden kurulmasının kaçınılmaz olduğuy. Bu gezegendeki gerçek devrim o zaman olacak. Avcılık, tarımın olmadığı dönemlerde başladı ama bugün hâlâ sürüyor. “Bu bizim geleneğimiz” denilerek, geçmişin ilkel uygulamaları sürdürülürse insanlık nasıl gelişecek? Toplumlar, bilim ve teknolojinin sağladığı aşamaları hayatın içine adapte ederek ilerlemiyor mu? Ankesörlü ve çevirmeli telefon kaldı mı? Eskiden birileri sokaklarda ayağından zincirlenmiş ayı oynatarak para kazanırdı. Sonra bu korkunç hayvan

zulmü yasaklandı. Hayvan yeme konusundaki yerleşik kültürün değişmesi, bu verdiğim örnekler kadar kolay olmayacak ama veganlık, kaçınılmaz olarak bu değişimin öncüsüdür.

İnsan, kendisine gereken besinleri hayvansal ürün yemeden sebze, meyve, tahıl ve baklagillerden alabiliyor. Bilim bunu kanıtladı. Ortada bir sağlık bahanesi olmadığına göre, hatta hayvansal ürünler yemenin sağlığa olumsuz etkileri de ortaya konduğuna göre, “et yemenin büyüğü” nereden gelmektedir? Hayvan yemeyi savunan insanlarla bu konuda yapılan konuşmalardan çıkan sonuç şu oluyor: Hayvanların yaşam hakkını ellerinden almanın gerekçesi olarak, büyük ölçüde, alışkanlık, yerleşik sistem, kolay erişilebilirlik ve tat duygusu gösteriliyor.

Aklı ve vicdanı rahatsız eden etik nedenin görmezden gelindiği, “Böyle gelmiş, böyle gider,” ya da “Hayvanlardan bana ne!” diyenlerin çokluğundan anlaşılıyor. Bilimin kanıtladığı bütün verilere karşın katı bir gelenekçiliği savunanlar, gelişimi inkâr eden bencil bağnazlar gibi. Bir zamanlar insan köleliği de yerleşik “düzende” kabul görüyordu, bundan rahatsız olanlar çıkınca da aynı tepkiler veriliyordu. Ama gün geldi devran döndü...

Hayvan özgürlüğüne giden yolu veganizm açıyor

Hayvanların sadece yemek olarak değil, ayakkabı, çanta, eldiven, mont vb. eşya haline dönüştürülerek de yok edildiği bir dünyada yaşıyoruz. Oysa teknoloji aynı deri benzeri yapay malzemeler üretebiliyor. Demek ki “tutkunun” kaynağı, sadece tat duygusu değil. Peki ürünlerini hayvanlar üzerinde test yaparak deneyen firmalar, bulunan sonuçların çok büyük ölçüde insanlar açısından geçerli olmadığı belirlendiği halde neden bu vahşeti sürdürüyor? Neden laboratuvarlarda milyonlarca hayvan bu yüzden işkenceden geçirilerek katlediliyor?

Bütün bu soruların ve mantıksızlık zincirinin ardında, hayvanları insandan daha değersiz gören trc yaklaşım var. İnsanoğlunun dünyanın bütün kaynaklarını tüketen davranışlarının çıkış noktası da aynı. zerinde yaşadığımız gezegeni başka canlılarla paylaştığımızı bir türlü kabul etmeyip, kendini ovaların, nehirlerin, dağların, bütün hayvanların sahibi sayan bencil bir bağnazlık bu. Doğayı öldüren, kurutan, kirleten, hayvanın sütüne, yavrusuna, derisine, etine el koyan, yakıp yıkan bir vahşilik!

Bizim bu vahşiliğe karşı yanıtımız, trc anlayışı ve hayvan sömürüsünü reddederek hayvan özgürlüğünü savunan etik veganizmdir. Böyle bir felsefeye sahip olan hayvan özgürlüğü hareketinin hedefi de, hayvanların çiftlikler, fabrikalar ve laboratuvarlardaki yaşam koşullarının iyileştirilmesi değildir; hayvanların esir edilip katledilmesinin engellenmesidir. Konunun

kapsamlı hukuki, politik, toplumsal, ekonomik yönleri vardır ama asıl mesele etikdir.

Temel soru da şudur: Hayvan köleliğine karşı mısın, değil misin? Böyle bir sorunun yanıtı, içinde “ama”lar bulunmayan, kesin bir yanıt olmalıdır. Çünkü hayvan özgürlüğü hareketinin amacı, kafeslerin kapaklarının bir daha kapanmamak üzere açılmasıdır!

Dünyanın sonunu hazırlayan bu sömürü sistemine karşı önlemler almak için harekete geçen veganlar, tarihin bu aşamasında doğrunun yanında. Hayvanın canını değil, hayvan sahibinin mülkiyet haklarını koruyan bu sistemi yıkmak için farklı alanlarda yapılması gereken çok şey var ama açıktır ki gerçek hayvan hakları mücadelesi, hayvan özgürlüğü kavramının üzerinde yükselecek. Çünkü bu gerçekleşmediği sürece kurulacak her sistemin sadece insan türünün çıkarlarına hizmet edeceği açık. Bu dönüşüm nasıl olacak dersiniz; veganlığı yaymakla, protestolarla ve hayvan kurtarma eylemleriyle dolu bütüncül bir mücadeleyle derim. Kolay bir yol değil; bizler yaşam süremiz boyunca ne kadarını görürüz bilemiyorum ama bu mücadele hız kazanarak devam edecek.

Gerekçesi ne olursa olsun, insanların hayvanlara işkence etmeye, onları katletmeye hakkı yoktur.

Çünkü bu dünyada hayvanların kendilerine ait varoluş nedenleri vardır.

Çünkü her duyarlı canlı yaşamak ister! Çünkü insan da hayvan da özgür yaşamak ister!

Türkiye’de Vegan Olmak: Yalnızlık Mı, Vicdan Huzuru Mu?

Bu gezegende vegan yaşayan bir insansanız üç farklı tepkiyle karşılaşabilirsiniz. Birinci gruptakiler, bu kelimeyi daha önce hiç duymamış olanlardır. “O ne demek?” diye hayretle bakarlar yüzünüze. Gencinden yaşlısına hemen her ülkeden insanın gösterebileceği tepkilerden birisi bu.

Daha çok “vejetaryen” kavramına alışkın olduklarından, ikisini aynı sanan da olur. Vejetaryenlerin sadece et yemediğini; veganların ise, hayvansal hiçbir ürünü yemediğini ve bununla kalmayıp hayvanlardan elde edilen veya üzerlerinde denenen hiçbir ürünü de kullanmadıklarını söylersiniz.

Hemen ardından “Neden?! Hadi eti anlıyorum ama mesela neden süt içmiyorsun?” şeklindeki ikinci soru gelir. “Bu bir düşünsel/felsefi eğilimin gereği olan adalet temelli bir duruştur. Hayvanları insanların ihtiyaçları için yaratılan birer meta olarak değerlendiren anlayışı reddediyorum. Hayvanlar insan eliyle gebe bırakılıp, yavrularıyla doğurur doğurmaz ayrılıyor; çünkü yavrusuna vermesi gereken süte insanlar el koyuyor, yavrusu erkekse hemen katlediliyor. Büyük bir eziyet söz

konusu,” dersiniz. Kimisi sessiz kalır, kimisi “Çok garipmiş... Hiç duymamıştım,” der.

Bununla kalsa iyi. İkinci gruptakiler, daha sert tepki verenlerdir. Veganizm hakkında bir şeyler duymuşlardır ama tam bilgileri olmasa da hararetle karşı gelirler. “Bu yanlış! Et yemek doğaldır. B12 vitaminini nereden karşılayacaksınız? Böyle gereksiz şeyler de moda oluyor!” deyip çıkarlar. Araştırmalarla ortaya konan gerçeklerden, insanların dengeli bir bitkisel beslenme ile gayet sağlıklı olabileceğinden söz edersiniz ama boşunadır; o sizi “garip bir yaratık” olarak değerlendirmiştir kafasında...

Sayıları az olsa da, “Veganlık zor olsa gerek. Saygı duyuyorum,” diyen üçüncü bir grup var. Türkiye’de bu üç insan tipiyle de karşılaşmak olanaklı. Çoğunluk, vegan olmanın en zor yanının alışılan yiyeceklerden vazgeçmek olduğunu düşünüyor. Oysa bu en kolay yanıdır. Zor olan, hayvanlara uygulanan işkenceleri öğrenen insanların duyarsızlıklarını görüp içindeki umudu yaşatmaya çalışmaktır.

Sık sık “Yabancı bir ülkede vegan olmakla Türkiye’de vegan olmak arasında ne fark var?” sorusuyla da karşılaşıyorum. Hayatımın bir dönemini New York’ta yaşadım. “Vegan cenneti” derim ben oraya. Çünkü veganlığın ne olduğuna dair bilinçli bir topluma sahiptir, çok sayıda vegan restoranı ve doğal ürünler satan

mağazası olduğu için orada kendimi biraz daha iyi hissederim.

Ama Türkiye’de yaşayan bir vegansanız, azınlık olmanın ne demek olduğunu çok iyi tecrübe edebilirsiniz. Mesela başıma şöyle bir olay geldi. Sağlıklı ve hafif yemekler sunduğunu söyleyen bir restorana gittim. Menüde benim yiyebileceğim bir şey olmadığı için, garsona, salatayı keçi peyniri olmadan yapabilirler mi diye sordum. “Olduğu gibi bu şekliyle tavsiye ederim!” dedi. “Hayvansal ürün yemiyorum,” diye yanıtlayınca, “Ama o peynir üç ay bekletiliyor,” dedi. İnsanların bu konudaki bilgisizliğine iyi bir örnekti. Bir keresinde de vegan olduğumu öğrenen restoran sahibi kadın, “Sen buraya sık gel; ben seni iyileştiririm,” dedi üzüntüyle. Benim hasta olduğuma karar vermişti...

Bu basit örneklerin de ortaya koyduğu gibi, Türkiye’de daha çok insanların veganlık konusundaki bilgisizliğinden sıkıntı çekiyorum. Ama hayvanların yaşam hakkını savunduğunuzda bazen öyle hakaret dolu, küfürlü tepkiler alırsınız ki sadece bilgisizlikten kaynaklanan saçma sorulara şükredesiniz gelir. Eskiden çevremde hiç vegan, hatta vejetaryen olmayan dönemleri de yaşadım bu ülkede... Şiddeti ve zulmü tümüyle hayatından çıkarmak isteyen; hayvanların yaşam hakkına saygı duyan ve bu nedenle de uçan, koşan, yürüyen, yüzen, gözleri ve bir annesi olan hiçbir canlıyı yemem diyen barışçıl bir insan olsanız da, genel tercihin dışındaysanız, mutlaka yalnız kalırsınız.

Günümüzde yeni vegan olanlar daha şanslı; artık özellikle stanbul, Ankara, İzmir gibi daha büyük kentlerde veganların sayısı artıyor; henüz ufak da olsa bir vegan camiası oluşmaya başladı. Bu elbette sevindirici ama benim veganlık deneyimim çok farklıydı. Uzun zaman “acaba Türkiye’deki tek vegan ben miyim?” diye düşündüm. O yıllarda yalnızlık duygusuna karşı şu çözümü bulmuştum: Bu gibi durumlarda çok önemli bir soruyu kendinize sorup tercihinizi tekrar net şekilde ortaya koyarsanız, yalnızlığı da aşarsınız: “Yalnızlık mı, vicdan huzuru mu?”

Devrim, Mesajı Yaymakla Başlar!

2014 yılında Eskişehir’de bir kediye uygulanan vahşeti hatırlayanlar vardır; Türkiye’de neredeyse her gün tanık olduğumuz şiddet olaylarına eklenen dehşet verici bir işkenceydi. Kentte bir üniversitelinin evinde beslediği kediye işkence ederek bir buçuk saat can çekişmesini izlemesi ve bunu videoya kaydetmesi, toplumda müthiş bir öfke doğurmuştu. Medyada da geniş yer bulan olay, sosyal medyada tam bir infial yaratmıştı. Bu süreçte, hayvanlara zulmedenlere verilmesi gereken cezalar hakkında farklı görüşler dile getirildi; hatta bu suçü işleyenlere de şiddet uygulanması gerektiğini savunanlar oldu.

Bu ortamda hayvan hakları aktivisti veganlar olarak söz sırası bize geldiğinde, 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nun yetersizliği ve yanlışları üzerine görüşlerimizi dile getirdik. Eskişehir’de kediye kesen kişinin, Kabahatler Kanunu çerçevesinde, sembolik bir para cezası alarak kurtulmasının kabul edilebilecek bir durum olmadığını söyledik. Her şeyden önce bu adaletsizliğin bir an önce düzeltilmesi için, hayvanlara karşı işlenen suçların “kabahat” olarak değerlendirilmemesi gerektiğini, Ceza Kanunu kapsamında ertelemesiz hapis cezası ile

cezalandırılmasını talep ettiğimizi belirttik. Bu konuda toplumun genelinde zaten bir fikir birliği söz konusu.

Bu olay, hayvan haklarını savunanlar arasındaki önemli bir tartışmayı da yeniden gündeme getirdi. Veganların, kendini “hayvansever” olarak tanımlayanların görmek istemediği tutarsızlıklara işaret etmesiyle alevlenen bir tartışma bu. Her gün mezbahalarda katledilen, süt ve yumurta tesislerinde makine muamelesi yapılarak sömürülen hayvanların maruz kaldığı şiddetten söz ettiğimizde, kendisini “hayvansever” olarak tanımlayan ama hayvan sömürüsüne devam edenler, bize tepki gösteriyor. Nitekim Eskişehir’deki olay üzerine yazılan bir yazıda şu satırlar yer aldı:

“İlk olarak, bu tartışmalar içerisinde hayvan hakları savunucularının, bir kediyi böylesine bir eziyetle öldürmekle, et yemenin hiçbir farkının olmadığı yönündeki müdahaleleri önemli bir tehlikeyi barındırmakta. Bu tehlike türcülüğün politik yapısının göz ardı edilip, Regan’ın söyleyişiyle ‘dünyayı sözde masumlar (biz) ve ahlaksızlar (insanlığın kalan kısmı) olarak ikiye ayırmışçasına ahlak kumkumalığı’ yapılmasıdır kısaca. Kültürel bir koruma kalkanı altında ve cinayetin her türlü izinin silindiği bir şekilde masaya gelen eti yiyen bir insanla, herhangi bir hayvanı bıçaklayarak öldüren insanı vahşet açısından aynı kefedede değerlendirmek ve yargılamak, ahlak kumkumalığının hayvan hakları mücadelesinin önüne geçmesine neden oluyor. Bunun yanı sıra bu olay üzerinden yeniden

tartışmaya açılabilir olan hayvan haklarının yasalardaki yeri konusunun hak ettiği ilgiyi görmesi de, kendilerini suçlu sandalyesinde bulan et yiyen hayvanseverlerin baştan dışlanması nedeniyle engellenmiş oluyor.” (<http://fraksiyon.org/kedi-katili-hayvan-haklari-mucadelesi-ve-hukuk/>)

Bu satırlar üzerine hemen belirtmek gerekir ki “et yiyen hayvansever” tam bir oksimorondur! Bir insan, kedi, köpek ya da yemediği hayvanları sevip korurken, yediklerini katleden endüstrilere destek oluyorsa, bu o kişinin “hayvansever” değil, “hayvanseçer” olduğunu gösterir. Bunu söylediğimizde kızacak bir durum yok; çünkü gerçek bu. Nasıl ki insan hakları savunucusuyum deyip sadece beyazların haklarını savunamazsanız, hayvan hakları savunucusuyum deyip sadece yemediğiniz hayvanların haklarını savunamazsınız. Böyle davranıyorsanız, size “hayvanseçer” denilmesine kızmamalısınız.

Bir kediye vahşice öldürüp bunu videoya kaydetmek ile et yemek arasında bire bir benzerlik kurmak, karşı tarafta anında savunmaya dönük sert bir tepki yaratacağından, dile getirdiğimiz görüşlerin daha çok insana yayılmasını engelleyici bir etki yaratabilir; bu doğru. Kediye zevk için katleden, bunu videoya çekip paylaşmıştır; akıl ve ruh sağlığı yerinde olan bir insanın yapamayacağı kadar zalimce bir vahşet uygulamıştır. Diğerinde ise, mezbahalarda yaşanan zulmün farkında olan ama buna bizzat kendi gözleriyle tanık olmayan insanların, evrensel

ölçüde geçerli olan kültürel bir prototipleşmenin sonucunda, doğumlarından itibaren kendilerine yedirilen hayvan bedenlerini tabaklarında hazır bulmaları söz konusu. Birincisinde, bir kediyi sadece kendi alacağı haz için katleden bir sapık, diğesinde ise milyonlarca hayvanın katledilmesini “gerekli ve normal” bulan toplum ve ortaya çıkan şiddeti içselleştirmiş kitleler var.

Bu farkların altını çizdikten sonra, alıntıladığım yazıdaki görüşe dönersek, veganların, hayvanların her gün maruz kaldığı şiddete dikkat çekmesini “ahlak kumkumalığı” olarak değerlendirip küçümsemeye kimsenin hakkı yoktur. Hayvanları eğlence için kullanmak, metalaştırıp yiyecek ve giyecek haline getirmek, deney tahtasına dönüştürmek, hayvan köleliğine yol açar, duyarlı canlılar üzerinde uygulanan bir tahakkümdür ve etik değildir. Buradaki etik vurgusunun boş bir ahlakçılık ile uzaktan yakından ilgisi yoktur. Bunun, insanlığı sözde masumlar (biz) ve “ahlaksızlar” olarak ikiye ayırmak şeklinde görülmesi ise son derece yanlış ve isabetsiz bir yorumdur. Çünkü her veganı baştan tam anlamıyla ahlak sembolü bir insan olarak kabul edemeyeceğimiz gibi, her et yiyeni de her açıdan ahlaksız diye nitelemiyoruz.

Ben ahlakı, sınırları cetvelle çizilmiş bir form gibi ele almıyorum; hayvan özgürlüğünü savunduğu için vegan olan bir insan, hayatın diğeri bir alanında etik dışı bir davranışta bulunabilir. Mesela “veganlar hırsız olamaz” diye kesin bir görüş ileri süremeyiz; aynı şekilde, vegan olmayan bir insan iş yaşantısında dürüst bir esnaf olabilir.

Ancak şu kesindir ki; hayvan yemenin insan ve hayvan ilişkisi ile hayvan hakları açısından etik olmadığını söylemek, ahlak kumkumalığı değildir! Günümüzde bir insanın mezbahalardaki vahşeti bilmemesi olanaksız. Vahşeti biliyor ama “*bizzat tanık olmadığım vahşeti düşünerek davranışımı değiştirmem,*” diyorsa, tanık olmadığı hiçbir zulmü umursamayacak mıdır? Mesela tanık olmasa da kadına şiddete karşı çıkmayacak mıdır? Bir zulme karşı çıkmak için illa onu bizzat yaşamak ya da tanık olmak mı gerekir?

Hayvan haklarını savunduğunu iddia eden ama vegan olmayan insanların, hayvancılık endüstrisindeki vahşetin kendilerinin de desteğiyle sürdüğünü kabul etmelerinin vakti geldi de geçiyor. Veganlar olarak, hayvan hakları hareketinin hayvan özgürlüğünü hedeflediğini dile getirip, bunun hayvan yeme ile hiçbir şekilde bağdaşmayacağını ısrarla vurgulamazsak, varacağımız nokta, hayvanların “insani bir şekilde öldürülmelerini” savunan hayvan refahılığı yaklaşımıdır. Günümüzde yürütülen çeşitli kampanyalarda, “insani kesim” (humane slaughter), “insani et” (humane meat) gibi gerçekte var olmayan kavramlar uydurularak hayvan hakları mücadelesi baştan sınırlandırılmak isteniyor. Bu mücadeleyi sadece sokak hayvanlarıyla sınırlayanlara, kedi ile kuzu ya da köpek ile tavuk arasında fark olmadığını, hepsinin yaşam hakkına sahip olduğunu ısrarla söylememiz gerekiyor.

Bu konuda çarpıcı bir örnek daha vermek isterim. 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Yasası'nı protesto için 2014'te Kadıköy'de yapılan eylemde ben de vardım. Kürsüye çıkan bir konuşmacı, kalabalığa sorular yöneltip yanıtlar alıyordu. “*Hayvanlara uygulanan zulme ne diyorumuz?*” diye soruyor, karşılığında güçlü bir “*HAYIR!*” sesi duyuluyordu. “*Ölüm yasalarına ne diyorumuz?*” diyor, yine “*HAYIR!*” yanıtı geliyordu. O sırada ben de “*Buzluktaki kıymaya ne diyorumuz?*” diye bağırdım ama hiç yanıt gelmedi. Benim elimde mikrofon yoktu ama çevreden gelen garip bakışların yerine cılız da olsa bir “*Hayır!*” çıkmasını dilerdim. Bu bir simgesel denemeydi, yapmayı gerekli gördüm; çünkü eyleme gelenlerin üzerinde deriler vardı, birçoğu hayvanlar üzerinde denenene sigaraları tütürüyordu, çoğu eylemden sonra hayvan yemeye gitti.

Bir diğer örnek, 2017'de Erzurum'da iki avcının katlettikleri vaşakla fotoğraf çektiğinde yaşandı. Sosyal medyada haklı olarak büyük tepki gösterildi. Kendisini “hayvansever” olarak tanımlayanların yazdıklarını görünce, “Katledilen vaşağı savunduğunuz gibi eti, sütü, derisi, yünü için katledilen hayvanları da aynı şekilde savunduğunuzda inandırıcı olabilirsiniz. Çünkü duyarlı canlılar için en temel hak yaşam hakkıdır. Birini koruyup diğerini sömürmek hiç inandırıcı değil,” diye bir paylaşım yaptım ve karşılığında her zamanki gibi hakaretlere maruz kaldım. “Ne ilgisi var?!” diyenler, “Böyle yaparak alanı çok daraltıyorsunuz!” diyenler ve küfredenlerle doldu ortalık. Bir kez daha emin oldum ki

“hayvansever” Türkçe’deki içi en çok boşaltılan sözcüklerden birisi. Yenilen hayvanların yaşal haklarından söz ettiğinizde size “hayvanseverler” de hakaret ediyor!

Bu tutarsızlıkları görmezden gelerek hayvan haklarını bütüncül bir şekilde savunmak olanaklı değildir. “Ne yapalım, hiç değilse bazı hayvanların haklarını savunuyorlar,” deme hakkını ben kendimde görmüyorum. “Hiç yoktan iyidir,” diyerek normalleştirilmeye çalışılan yaklaşım, bir mezbahadaki kuzunun hayatına mal oluyor. Bunu normal karşılama hakkına sahip değilim. Yaşam hakkı, her duyarlı canlının doğuştan gelen hakkıdır ve benim insan olarak o hayvanlar arasında ayırım yapma yetkim yok.

Hayvan hakları savunucularının istisnasız hayvan özgürlüğü rotasına girme vakti çoktan geldi. Elbette sirkler, hayvanat bahçeleri, yunus parkları ve kürkler yasaklanmalı, sokak hayvanlarına yönelik bireysel ve belediye vahşeti sona ermeli, avcılık yasaklanmalı, petshoplarda ve pazarlarda canlı hayvan satışı durdurulmalı ama bunlar yetmez. Hayvanların metalaştırılmasına karşıysak, hayvan yemeye ve hayvansal tüketime son vermeliyiz. Hayvanların ayırt edilmeden savunulabilmesi için tek yol vegan olmaktan geçiyor. Bu mücadelenin ilk şartı bu!

SÖYLEŞİ

Moby İle Veganizm ve Hayvan Hakları Üzerine...

İnsan müdahalesinden arındırılmış yaşam hakkı!

Dünyaca ünlü müzisyen, prodüktör, DJ, yazar ve hayvan hakları aktivisti Moby, geçen yıl vegan oluşunun 30. yılını kutladı. Sosyal medyada çok güzel bir paylaşım yapıp, onu bu yolda ilk neyin etkilediğini anlattı. “*Beni McDonalds yiyen bir banliyö çocuğu olmaktan kurtarıp bir vegana çeviren Tucker adlı ufak bir kedi*ydi,” diyor Moby. Tucker’ı 10 yaşındayken Darien, Connecticut’ta bir çöpte bulmuş. Kedinin hayatına girişiyle insanların hayvanlara karşı davranışlarındaki tezatı keşfetmesini şöyle anlatıyor:

“Tucker, öylesine küçüktü ki gözlerini bile açamıyordu. Annem ve ben, Daschund cinsi köpeğimiz George’un yardımıyla Tucker’ın bakımını üstlendik. Gördüğüm en sağlıklı, en mutlu kedi olarak büyüdü. Tucker’ı ve tüm kurtarılan hayvanları çok seviyordum ama bir yandan da banliyöde yetişen bir çocuk olarak hamburger, sosisli sandviç ve sucuklu pizzaları da seviyordum. O dönemde

insana dair garip bir paradoksun farkına vardım: Hayvanları sevmek ve onları yemek.”

Tucker 10 yaşındayken, Moby kendisi 19 yaşına girdiğinde, bir gün onunla oynarken şunu düşünmüş. *“Tucker’ın iki gözü, merkezi bir sinir sistemi, müthiş zengin bir duygusal yaşantısı ve acıdan uzak durmak için kuvvetli bir isteği var.”* Tüm hayvanların aynı özelliklere sahip olduğunun ayırdına varınca, *“Tucker’a ve diğer kurtarılan hayvanlara zarar verici bir şey asla yapmadığıma göre, diğerlerine de yapmamalıyım,”* diye düşünüp 1984 yılında vejetaryen, üç yıl sonra da vegan olmuş.

Hayatının her gününü hayvan haklarını savunmak için bir şeyler yapmaya adanmış çok az sayıdaki müzisyenden birisi Moby. Vegan olup bu konuda hiç konuşmayan birçok ünlü var ama o hem zamanının büyük kısmını aktivizme ayırıyor hem de maddi olarak bu mücadeleye büyük destek sağlıyor. Los Angeles’da açtığı Little Pine adlı vegan restoranında, sadece veganlığı teşvik etmekle kalmıyor, restoranın tüm kazancı hayvan hakları derneklerine gidiyor. Geçen yıl bu amaçla 250 bin dolarlık yardımda bulundu.

Moby ile bu kitabı yazdığım sırada yaptığım özel söyleşide, tüm dünyada milyonlarca insana vegan olmaları yönünde verdiği ilhama ek olarak yaptıklarını, hayvan haklarına yaklaşımını konuştuk. Daha önce New York’ta yaşadığım dönemde birçok kez röportaj yaptığım

bir insan kendisi ama onlarda müziğe odaklanıp hayvan haklarını konuşmamıştık. Moby'nin çalışmalarını herkes gibi ben de takdirle izliyorum ancak veganlık ve hayvan haklarıyla ilgili her konuda hemfikir değiliz. Zaten bu söyleşi kitaptaki diğer yazılarım ile birlikte okununca bu belli oluyor. O, daha ılımlı bir yolu savunuyor, dereceli geçişe olumlu yaklaşıyor, hayvan refahının mücadeleyi geriletici bir etki yaptığını düşünmüyor ve sonuç olarak daha pragmatist bir bakış açısı var. Özellikle bu noktalara yaklaşımımızda belirgin farklar olsa da, Moby'nin görüş ve tavsiyeleri tartışmayı zenginleştirebilir.

Vegan olman için hayatında daha önce sana esin veren bir insan olmuş muydu?

Sadece birisi vardı: John Robbins. *“Diet for a New America: How Food Choices Affect Your Health, Happiness and the Future of Life on Earth”* (Amerika İçin Yeni Bir Beslenme: Yiyecek Seçimleri Sağlığını, Mutluluğunuzu ve Yeryüzünün Geleceğini Nasıl Etkiler) adlı kitabın yazarı. Bu kitabı okuduktan sonra vejetaryen ve aktivist oldum.

Uzun yıllardır hayvan hakları aktivizmine ağırlık veriyorsun. Bu alanda aktif olmak isteyen bir vegana daha etkili olabilmesi için ne önerirdin?

Nasıl kendileri saygı görmek istiyorsa herkese de saygılı davranmalarını öneririm. Aktivist olarak uzun süre işlev görebilmek için ellerinden geleni yapmaları gerekir.

Çoğu aktivist mücadele sırasında bir aşamada tükeniyor. O nedenle kendilerine her açıdan, fiziksel ve duygusal anlamda, dikkat etmelerini öneririm.

“Mükemmellik arayışının düşmanınız olmasına izin vermeyin”

Tükenmeyi önlemek için tam olarak ne yapmaları gerekiyor?

İyi yemek, meditasyon ve egzersiz yapmak, doğada zaman geçirmek ve telefonu bir kenara koymak.

Hayvan hakları alanında farklı bakış açıları mevcut. Hayvanların sahip olmaları gereken haklar konusunda hem akademide hem de aktivistler arasında fikir ayrılıkları var ve bunlar sürekli tartışılıyor. Bu konudaki duruşun nereye yakın?

Hayvan haklarına yürekten inanıyorum. Bunu söylerken elbette hayvanların gelecek seçimlerde oy vermesini ya da araba kullanmasını kastetmiyorum. Hayvanların hayatlarını kendi belirledikleri şekilde yaşama hakkı olmalı ve buna insan müdahalesi yapılmamalı.

Bana göre “insani” hayvan sömürsünü destekleyen hayvan refahı hareketi, hayvan hakları mücadelesine bugüne kadar epey zarar verdi. Bazı hayvan koruma grupları, Etsiz Pazartesi, kafessiz yumurta, çimenle

beslenmiş inek gibi konseptleri destekliyor. Hayvan refahçılarının kullandığı bu kavramlar için ne diyorsun?

Bence ibreyi oynatan her şey sonunda varmak istediğimiz yere doğru bir adım. Hep Voltaire'in aynı sözünü tekrarlıyorum: "Mükemmellik arayışının düşmanınız olmasına izin vermeyin."

"Bugünkü hayvancılık sistemi gelecekte yok olacak"

McDonald's yeni vegan burger satmaya başladı. Hayvanların inanılmaz işkencelerle öldürülmesine neden olan korkunç bir fast food şirketi ama bazı veganlar bu yeni burger için heyecan duyuyor...

Bizi doğru yöne götüren her şey benim açımdan kabul. Ben McDonald's restoranına gidip yemek yemem ama Oklahoma'daki bir veganın bu seçenek sunulunca gerçekten mutlu olabileceğini hayal edebiliyorum.

Veganizmin geleceğine dair neler öngörüyorsun? Özellikle et ve süt endüstrileri son yıllarda bitkisel ürünlerin ilgi görmesiyle Batı ülkelerinde epey sarsıldı. Bu arada laboratuvarlarda üretilen etler piyasaya sürüldü...

Evet, günümüzde var olan hayvancılık sisteminin gelecekte yok olacağını söyleyebiliriz. Ben laboratuvarıda geliştirilen eti yemem ama günümüzde kullanılan et üretme yöntemlerine kıyasla çok daha iyi bir alternatif olduğu ortada.

***The Vegan Society*'nin veganlığı bir tür tüketime dayalı yaşam tarzı olarak tanıtmaya rotasına sapması üzücü. Veganlık, bir diyet türü değil; tüm mesele duyarlı canlıların endüstrilerde metalaştırılmasını reddetmekle ilgili. Veganlığın bu yönünün görmezden gelinerek iinin boşaltılması konusunda ne düşünüyorsun?**

Kimseyi yargılamamaya çalışıyorum. Her gün uyanıp hayvanların insan tüketimi için kullanılmasının önlendiğı bir dünyayı yaratmak için ne yapabilirim diye düşünüyorum. Bazı insanlar veganizme benden farklı yaklaşıyor, bu da insan olmanın bir özelliğı. Onların bana saygı göstermesini bekliyorsam benim de onlara saygı göstermem gerekir.

Hayvan sömürüsüne dayalı bir ekonomik sistemde hayvanların yaşam hakkını sağlamak olanaklı mı?

Söyleyebileceğim şey şu ki dünyanın büyük kısmında insanlar birlik olup insan köleliğini ortadan kaldırdı ve insan köleliğinde çok daha fazla ekonomik çıkar vardı. İnsanların köleliğini yok ettiysek, hayvanların köleliğini de yok edebiliriz.

Hayvan hakları aktivizmi konusundaki görüşlerin yıllar içinde değişti mi?

Evet, hayvan hakları aktivizmi için tek bir kriter olmalı. O da şu: Yapılan şey hayvanlara yardımcı olur mu? Bu, hayvanların kendi hayatlarını yaşayabildiği ve haklarına sahip olduğu dünyaya doğru bir adım mı? Aktivistler, çoğunlukla öfkeye ve duygularına kapılıp. hayvanlar için doğru olanı yapmayı unutuyor. Aktivizm, aktivisti iyi hissettirmek için değil, hayvanların hayatını kurtarmak için yapılır.

Her hayvanın bir birey olduğunu insanlara göstermek...

Geçen yıl Los Angeles'ta "Bearing Witness" (Tanıklığa Dayanmak) diye adlandırılan eyleme katılıp, domuzlara kesilmeden önce su vererek sevgi gösterdin. (Not: Aktivistler bu eylemde, kesim için kamyonlarla mezbahaya getirilen hayvanlarla son anda karşı karşıya geliyor, onlara veda etmenin yarattığı sarsıntıyı belgeleyip dünyaya gösteriyorlar.) Bunu yaparken ne hissettin? Bu eylemlerin hayvan hakları aktivizmindeki oynadığı rol ne?

Bu eylem, her hayvanın bir birey olduğunu insanlara hatırlatma amacını taşıyor. Kamyonların içinde susamış halde bekleyen hayvanlara hayatlarının son anlarında su

ve yiyecek vererek insanlardan tek bir kere olsun sevgi görmeleri amaçlanıyor. O güne kadar insanlardan sadece şiddet gördüklerinden hepsi korku içinde. Bu yüzden su verdiğinizde ilk anda korkuyorlar. Onlara su uzattığınızda size korku ile tepki göstermelerine tanık olmak, bir insan olarak dehşet verici...

Şiddetin her yerde çok yoğun olarak var olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Bir gün hayvanlara uygulanan zulmün insanlara uygulanan zulüm ile aynı olduğunun anlaşılıp, aynı şekilde adalet isteneceği konusunda umutlu musun?

Çok uzun bir yol bu ama umarım oraya varabiliriz...

Veganlık Amerika’da epey yükselişte. Global Data tarafından geçen yıl yapılan bir araştırmaya göre, 2014’ten bu yana ülkenin % 6’sı kendisini vegan olarak tanımlıyor ve bu 2014’ten bu yana veganların sayısının % 600 oranında artması anlamına geliyor. Hayvan hakları aktivizmi açısından bakarsak Amerika’da durum nasıl?

80’lerin ortalarından bu yana hayvan hakları aktivistiyim ve şunu söyleyebilirim ki hayvan hakları hareketi, daha önce hiç bugünkü kadar güçlü, büyük ve etkili olmamıştı. Amerika’da mezbahalarda ve deney laboratuvarlarındaki vahşeti ortaya seren gizli çekimlerin yapılmasını engelleyen “ag-gag” yasaları yürürlüğe girdi. Mahkemelerde buna karşı etkili mücadele yapılıyor.

Amerika’da hayvan hakları hareketi alanında çalışan çok iyi avukatlar var. Sokak aktivizmi de oldukça güçlü.

“Hedefim, hayvancılığı ve hayvan ‘sahipliğini’ sona erdirmek”

Hayvan hakları mücadelesinin giderek etkisini artırması ve hayvansal tüketimin çevreye, küresel ısınmaya ve insan sağlığına zararlarının ortaya çıkmasıyla, vegan bakış açısı siyasette ana akım tartışmalara ve yasal düzenlemelere konu olacak gibi görünüyor. Amerika’da İnsani Parti’nin Başkanı Clifton Roberts, 20 yıldır vegan ve geçen ABD Başkanlık seçiminde bu partinin adayı olarak yarıştı. İnsani Parti, Amerika’da tüm hayvanların haklarını savunmayı amaç edinen ilk siyasi parti. Hayvan haklarını savunmak için yapılan hukuki mücadele konusunda görüşün ne?

Hukuk mücadelesine yürekten inanıyorum. Amerika’da iki büyük partinin dışındaki 3. partileri desteklemiyorum; şu anda gelişmiş durumda değiller. Belki bir gün çok partili sistemimiz olur ama bugün var olan oy kaynağımız önemli; onu seçilme olasılığı olmayan üçüncü bir adaya aktarmak, bence kayıp anlamına geliyor. Çünkü öyle olduğunda sonuçta ortaya Trump ve Kongre’de Cumhuriyetçi kontrolü ortaya çıkıyor. 2016’de üçüncü bir adaya oy veren herkes Demokratik adayı desteklemiş

olsaydı, Trump ve Cumhuriyetçilerin iktidarı ile karşılaşmazdık.

Amerika’da 2006’da kabul edilen Ticari Hayvan Teşebbüsleri Terörizm Yasası (Animal Enterprise Terrorism Act) ile aktivistler, şiddet işin içine girmese de, hayvancılık endüstrisi için tehdit oluşturdıkları gerekçesiyle “iç terör” kapsamında değerlendiriliyor. Yasaların açıkça canı değil malı koruduğu bir dünyada ALF ve doğrudan aksiyon konusunda ne düşünüyorsun?

Hayvanların insanlar için kullanılmasını engelleyecekse harika. Kaynaklarımız çok sınırlı ve bence sahip olduğumuz bu kaynakları iyi kullanmak zorundayız. Benim hedefim, hayvancılığı ve hayvan “sahipliğini” sona erdirmek. Bunu sağlamak için sadece bir ya da iki değil, milyarlarca hayvanı kurtarmayı istiyorum. İki hayvanı kurtarmak, vegan bir dünyaya ulaşmamızı sağlayacaksa çok iyi...

“Veganların hiçbir şeyi eksik değil ama kazançları çok!”

Müziyen kimliğiyle hayvan hakları aktivizmini uzun yıllardır bir arada sürdürüyorsun. Birçok insanla muhatap oluyorsun. Vegan olmayanlarla ilişkilerini nasıl düzenliyorsun?

19 yaşımda et yiyen bir insandım. Böyle durumlarda kendime o günleri hatırlatıyorum. Bizler de vegan olarak büyütülmedik. Ayrıca aktivizm, benimle ya da bizim nasıl hissettiğimizle ilgili değil, dünyayı değiştirmeye çalışıyoruz. Stratejilerimiz bizi iyi hissettirmeye değil, insanların fikirlerini değiştirip hayvanları kurtarmaya odaklanmalı.

Karşılaştığın insanların veganlık konusunda edindiği en yanlış izlenim hangisi?

Veganların fedakarlıkta bulunup bir şeylerden yoksun kaldıklarını düşünüyorlar! Oysa Veganlar çok daha açık bir bilinçle daha iyi gıdalar yiyor. Hayvansal ürünlerden vazgeçmekle tarihin bu aşamasında doğru bir yerde durduğumuzu biliyoruz. Eksiğimiz yok ama kazancımız çok.

80'lerde Connecticut hardcore/punk sahnesinde yer aldın. O dönemlerde punk'ın kendin yapçı etiği ile veganlık arasında bir ilgi kuruyor muydun?

Evet, punk rock otoriteyi sorgulamak ve kurul düzenin en kötü yanlarını reddetmekle ilgiliydi. Birçok açıdan veganizmin ardındaki değerler sistemi ve metodoloji de bu. Yılda 100 milyar hayvanı öldüren, bununla birlikte insanları da öldürüp doğayı tahrip eden bir sistemin yani hayvancılığın mutlaka sorgulanıp ortadan kaldırılması lazım.

“Ahlaki evrenin yayı uzundur ama adalete doğru bükülür”

Geçen yıl hayvan hakları aktivizmine Animal Echo Chamber’ı da ekledin. Bu oluşumu kurarken temel amacın neydi?

Hayvan hakları örgütlerinin yaptıkları çalışmaları duyurmak ve daha çok dikkat çekmelerini sağlamayı hedefleyen, kâr amacı gütmeyen bir platform bu. Birçok dernek ve örgüt, iyi çalışmalar yapıyor ama seslerini duyurmakta sıkıntılar olabiliyor. Hayvanlara yardım edenlere yardım etmek için bir internet sitesi kurduk, sosyal medyada da onların etkinliklerini, kampanyalarını ilgililere duyurmaya çalışıyoruz. Tek istediğimiz, siteye giriş yapıp kayıt olmaları ve bizimle iletişim kurmaları.

Ayrıca iki yıl önce Los Angeles’ta ana teması veganizm ve hayvan hakları olan Circle V Festival’ı başlattın. Geliri de tamamen hayvanlar için çalışan örgütlere gidiyor. İki yıldır nasıl bir geri dönüşüm aldın?

Vegan toplumunu güçlendirmeyi ve daha çok vegan olmayan insana ulaşip onlara gerçekten heyecan verici bir hayvan hakları vizyonu sunmayı amaçladık. Panellerde konuşmacılar kendi uzmanlık alanlarında veganizm ve hayvan hakları alanında görüşlerini,

deneylerini paylaşıyor. Satılan tüm yiyecekler vegan oluyor. Şu ana kadar aldığımız tepkiler ve ilgi çok güzel.

Gerçek bir hayvan hakları hareketi için yol gösterici bir yönerge oluşturabilecek ilkeleri sıralar mısın?

1- Aynı taraftaki insanların kendi aralarında kavga etmesi kabul edilemez. Diğer aktivistleri eleştirme lüksümüz yok.

2- Hayvanlar için çabalıyoruz, kendimiz için değil.

3- Her hayvan bir bireydir.

4- Aktivizmin akıllı, stratejik, faydalı ve mantıklı olması gerekir.

5- Bir aktivist hayatının geri kalan kısmında da aktivist olmalı.

6- 30 yıldır vegan yaşayan birisi olarak, 5 yıl önce et yiyen ama artık aktivist olan birisini yargılamıyorum. Benzer şekilde onlar da, bugün et yiyenleri yargılamamalı. İnsanları saygı, şefkat ve bilgi ile kazanmalı.

7- Gerçekleştirdiğiniz aktivizm yöntemleri hayvanlara yardımcı olmuyorsa, yöntemlerinizi değiştirmelisiniz.

İnsanlar ve hayvanlar için daha sevgi dolu ve adaletli bir dünya için sana umut veren bir şey var mı?

Martin Luther King, Jr.'dan alıntı yapayım: “Ahlaki evrenin yayı uzundur ama adalete doğru bükülür.” Sonunda insanlar doğru olanı yapıyor, sadece bunun ne olduğunu anlamak uzun sürüyor. 100 yıl önce

Amerika’da kadınlar oy veremiyordu, çocuklar fabrikalarda çalışıyordu, herkes sigara içiyordu, eşcinsel olmak suçtu, hayvanların hiçbir hakkı yoktu, siyahlar ile beyazlar evlenemiyordu. Bu bir gelişim süreci ve bizim görevimiz de ilerlemeye çalışıp bunu devam ettirmek.

SÖYLEŞİ

Keiji Haino: Vegansanız ‘Ma’ Konseptini Anlarsınız”

Bunca yıldır veganlık üzerine yazıp konuşan bir hayvan özgürlüğü aktivistiyim ama 2016 yılında Keiji Haino ile röportaj yapana kadar Japon kültüründeki “ma” konseptini hiç veganlık açısından düşünmemiştim. Deneyisel noise bestecisi Keiji Haino ile İstanbul kökenli caz kolektifi Konstrukt ile birlikte konser vermek için ülkemize geldiğinde Galata’da bir otelde buluşup keyifli bir söyleşi yaptık. Müzik üzerine konuşurken elbette ilham aldığı “ma” konseptini de sordum kendisine.

Röportajın bir yerinde otel görevlisi kahve ikramı için geldiğinde, Haino, “Vegan puding var mı?” diye sorunca konu da veganlığa geldi. Zaten bu konuda soru sormayı planlıyordum ama kendiliğinden söz oraya vardı. “Ma” konsepti ile veganlığı öyle bir örtüştürdü ki, o röportajdan çok zenginleşerek ayrıldım.

Önce Keiji Haino’yu tanımayanlar için kısaca bilgi vermek isterim. Bu sayede müzikle ilgilenenler için de farklı bir öneride bulunmuş olurum. Avangart noise

bestecisi Haino'nun 1970'lerde Japon saykedelik yeraltı sahnesinde başlayan sıradışı müzik yolculuğu, onu günümüz deneysel müziğinin en gizemli sanatçılarından birisi haline getirdi. Bir zamanlar oyuncu olmayı düşünerek tiyatro ve Japon Butoh dansı ile ilgilenen Haino, Fransız avangart şair ve aktör Antonin Artaud'nun radikal düşüncelerinden etkilendiği yıllarda The Doors'un vokalisti Jim Morrison'dan aldığı ilhamla rock müziğe yönelen çok yönlü bir kişilik. İlk grubu Lost Aaraaff, Edgar Allan Poe'nun bir şiirinden esinlenerek 1970'te kurduğu bir emprovize rock grubu. 70'lerin ortasında saykedelik multienstrümantalist Magic Power Mako ile yaptığı işbirliğinden sonra 1978'de Fushitsusha adlı rock grubunu hayata geçirdi. Bugüne kadar aralarında Aihiyo, Vajra ve Black Stage'in de da olduğu çok sayıda yeni oluşum yarattı. Bunlarla da kalmayıp katartik ses keşiflerini solo projeleri ile sürdürdü; rock ve deneysel müzik sahnesinde çok sayıda ünlü müzisyenle işbirliği yaptı.

Japonya Ulusal Yayın Kurumu NHK, 1973-2013 arasında tam 40 yıl, Keiji Haino'nun "radikal" yaklaşımları nedeniyle müziğinin yayınlanmasını yasakladı. "Radikal" gördükleri neydi diye merak eden olursa, Haino'nun 46 yıl boyunca gerçekleştirdiği 100'den fazla kaydı dinlediğinde, amacının, daima sınırları yıkarak müziği geliştirmek ve böylelikle farklı olanı keşfetmek olduğunu görebilir.

Hayatı boyunca otoriteyi sorgulamış ve kendi yolunu çizmiş bir sanatçı o. Gerek kayıtlarında gerekse

sahne performanslarında müziğine yön veren felsefi duruşu algılamadan müziğini anlamak da olanaklı değil. Hiç çıkarmadığı siyah camlı gözlüğü, simsiyah kıyafetleri ve grileşmiş uzun saçlarıyla sahnede adeta başka bir dünyanın müziğini icra eden bir mesih gibi...

“‘Ma’ konsepti, farkına varmakla ilgili”

John Cage’in sessizliğin var olmadığı görüşüne kanıt olarak sunduğu 4’33’’ adlı eserine bestesi “Miracle” ile yanıt veren Keiji Haino’ya, “Japon ‘ma’ konseptini kullanan bir sanatçısınız. Bu, kelime anlamıyla ‘durma’, ‘duraklama’ anlamına geliyor. Müzikte, notalar arasındaki boşluklara dayanan bir konsept söz konusu. Sessizlik ile bunun arasında fark olmalı,” dediğimde şu yanıtı verdi:

“Bunu kelime olarak değil ama kavram olarak anlarsanız, benim ‘ma’ konseptimi de anlama olanağınız var. Aslında çok zor değil; farkına varmakla ilgili. Şimdi ben konuşurken, siz anladığınızı göstermek için ‘evet’ diyerek başınızı sallıyorsunuz. Benim burada parmağımla masaya vurmama denk gelir bu. Bir sonraki ‘evet’ kelimesine giderken daha da aşağıya düşmüyor başınız; tekrar yukarı kalkıyor, yine eski haline dönüyor. Benim düşünce şeklim şu: Parmağımı koyduğum noktaya yaklaşıp oradan ne kadar uzağa gidebilirim onu görmek. Ondan sonra olduğum yerden daha aşağıya da gidebilirim. Gitarı çalarken, geleneksel Japon enstrümanı ‘shamisen’ gibi ses çıkardığımda bilincimin

aşağısına da iniyorum; yani sadece yukarı çıkıp evrene yayılmıyorum, aşağıya da iniyorum.

“İnsanlar benim müziğimi çok gürültülü, çok yüksek sesli olarak düşünüyor. Çünkü sadece gitarın tellerine dokunulduğunda çalındığını zann ediyorlar. Benim müziğimde ise, bulunulan noktadan aşağı inmeme ve yukarı çıkmam söz konusu; çünkü dinamik aralık çok yüksek. Benim bilincimi hissedebilirlerse bunun büyüklüğünü anlayabilirler. 40 sene boyunca gitar çaldım, çok yüksek sesli müzik yaptım. Neden kulağımda bir sorun olmadığı çok sorulur. Yapmak istediğim şey, çok yüksek ses elde etmek olduğundan 10 tane amplifikatör bile kullansam yetmez. Herkes bazı isimlerin gürültülü müzikleri ile ünlü olduğunu söylese de, bu sadece kullandıkları sistemden kaynaklanıyor. O benim için yüksek sesli müzik olmuyor. Çünkü dinamik aralığı yok. O yüksek sesi çıkaramadıklarını kendileri de biliyor. Bu nedenle amplifikatörü yükseltiyorlar. Ben yüksek sesin sadece amplifikatörle yaratılabileceği düşüncesinin dışına çıkıp bunun boşlukla yaratılabileceğini de göstermek istiyorum. İstedğim her sesi çıkarabilirim ama zaman bize hükmediyor. Müzik dediğiniz şey aslında zamanı durdurur. Ben zamanı kesen bir samurayım!”

Kendinden farklı olanı yok etme güdüsü

Tam o sırada ayağa kalkıp samuray gibi hareketler yaptığından gülüştük. Konu veganlığa geldiğinde, “Ben hayvan özgürlüğünden yana olan bir etik veganım. Ama

bazı insanların sağlık, evre duyarlılığı gibi farklı vegan olma nedenleri var. Sizin veganlığı semenizin ardındaki felsefi yaklaşıma ne?" şeklinde bir soru yönelttim usta müzisyene.

"Vegansanız 'ma'yı siz anlarsınız," diyerek şöyle açıkladı ikisi arasındaki ilişkiyi: "Mesela yerde bir böcek yürüyor; vegan olmayan bir insan onun üzerine basar, öldürür. İnsan yaratılış olarak bunu yapmaya eğilimlidir. Ama vegan olduğunuzda orada durursunuz, böceğin üzerine basmassınız; işte bu 'ma'dır. İnsanlar ses çıkarırken, vurmazsam ses çıkmaz diye düşünür. Mesela Japon dövüş sanatı Kendo'da bir sporcu, sopayı ya da kılıcı bir kağıt inceliğindeki mesafede durdurabilir. Bu daha çok güç gerektirir; fiziksel anlamda bir güç değil söz ettiğim ama daha zor başarılan bir şeydir. Kılıç ustası seni öldürmez; kılıcı getirir tam boğazına dayar. Ama bu öldürmesinden çok daha etkilidir; aklın uçar, iptal olursun. Orada ölüm, fiziksel olarak yok olmak değildir, yaşadığın korkudur. Gerçekten Budist olanlar karşısındakine dokunmadan, enerji göndererek onu devirebilir. Bazen havaalanlarında güvenlik görevlilerine yapıyorum bunu. Dokunursan zarar verirsin, yaralanır; böyle yapınca yaralanma da olmuyor. Ben yürürken insanlar kenarlara çekiliyor bu nedenle. Ama çok hassas olan insanlar bunu algılıyor. Ben kimlerin hassas olduğunu da anlayabiliyorum. Kendi zamanımı yaratıp onun içinde yaşayabildiğim için samuray olduğumu düşünüyorum. Bu röportajın en önemli noktası, bir kılıcın bir kağıtlık mesafede durdurulması. Ama esas söylemek

istediğim şey, insanda kendisinden farklı olan bir şeyi yok etme güdüsü var. Daha çok ne yapacağını bilmediğinde ortaya çıkıyor bu.”

Keiji Haino, veganlığı çevresine bu konuda olumlu örnek olarak tanıtmayı tercih eden birisi, aktivist yönü yok ve aksine bir insanın kendi görüşünü doğru olarak tanımlamasını tehlikeli bulduğunu söylüyor. Hayvan hakları aktivizmi konusunda kendisi ile çok farklı yaklaşımlarımız var ama “ma” konsepti ile veganlığı buluşturması benim veganlığa dair bakış açıma önemli bir katkı oldu.

İnsanın kendisinden farklı olan her şeyi yok etme güdüsü, bu dünyadaki tüm savaşların, kavgaların nedenleri arasında. Yaşadığınız mahallede farklı yaşantısı olanlara düşmanlaşanlardan tutun, dini, dili, milliyeti, cinsiyeti, etnik kökeni farklı olanlar arasındaki çatışmaların sonu gelmiyor. İnsanın kendi türündeki farklılıklara karşı düşmanlığı, tarihte soykırıma varan insanlık suçlarına yol açarken, aynı güdünün türler arasındaki boyutu, hayvancılığın çoğunluk tarafından benimsenmiş şiddetine dönüştü.

İnsan olarak, “ma” konseptini içselleştirebildiğimiz ölçüde öldürmeyi değil, yaşatmayı seçiyoruz. Üzerinde yaşadığımız gezegen her yerinden bize uyarılar gönderiyor. Bir şeyi yok etmeye kalkmadan önce bu uyarıları duymak, görmek ve hissetmek için bir an durun, sadece durun...

Bu Gezegende Bir İnsanın Alabileceği En Punk Tavır: Vegan Olmayan Dünyada Vegan Olmak!

Vegan olmayan bir dünyada vegan olmak, bir insanın alabileceği en punk tavidir. Bu cümle bazılarında iddialı gelebilir, bazıları da kendi tanıdığı veganlar ile punk imajını bir araya getiremediği için bu iki kavramı ilgisiz bulabilir. Ama punk kültürü ile veganlık arasındaki bağlantıyı araştırdığınızda, yolların birleştiği konusunda hiçbir kuşku yoktur.

Punk'ın ansiklopedik açıklamasına baktığımızda, 1970'lerin ikinci yarısında İngiliz müzik sahnesinde gelişen, kurulu düzen ve ana akım değerler karşıtı bir altkültür olduğunu görüyoruz. 1970'lerin ortalarında Britanya'da gelişen akım, New York sahnesinde de ortaya çıktı. En önemli özelliği, Dó It Yourself (DIY) yani kendin yapçı felsefeydi. Kimseden izin almadan kendi yönteminle var olmak, kendi kültürünü yaratmakla ilgiliydi. Müzik gruplarının albümlerini yayınlayıp kendi fanzinlerini basması fikri, güçlü bir özgürleşmeyi de beraberinde getirmişti.

1970’lerde punk kültürü içinde yaratıcı alanlarda çalışan birçok kişi, müzik ya da yazarlıkla ilgili eğitim almamıştı. Bu konularda uzman değillerdi, aksine uzman olmadıkları bu alanlarda sadece istedikleri için üretim yaptılar ve yöntemlerini kendileri belirlediler. Punk tavrının özünde korkusuz olmak ve yaratmaya cesaret etmekle ilgili bir düşünce var. Ne yazık ki bugün gömleğini yırtıp çengelli iğneler takan ya da saçlarını punk tarzı kestiren birisi, punk ruhunun anlamını bile bilmeden punk olduğunu iddia edebiliyor. Oysa punk bir tavidir. Punk tarihçisi/müzisyen John Robb’un belirttiği gibi punk rock, “Halk tarafından halk için yapılan müziktir. Punk keskindir, lafını esirgemez, heyecan vericidir. Pop’ta olmayan ne varsa punk’ta mevcuttur. Pop ticaridir, sterildir. Punk bunların hiçbirisi değildir, onların tersidir.”

Hardcore ise, 1980’lerde Amerika’daki punklar tarafından yaratılan bir akımdı. Onlar, diğer punklar gibi giyinmiyorlar, kendilerini onlardan ayırmak için, bilinen punk tarzından daha hızlı bir müzik yapıyorlardı.

Önceleri nihilist bir yaklaşımın belirgin olduğu punk’ın zaman içinde olgunlaştığı söylemek mümkün; giderek faşizm, kapitalizm, otorite, cinsiyetçilik ve homofobi karşıtı, çevreci ve hayvan haklarını savunan bir ideolojiye evrildi. Hayvan hakları da, punk kültürü içinde yer alan herkesi kapsamasa bile, bu akımın içinde belirgin şekilde yer alıyordu.

1970’lerden bu yana gelişen punk kültürüne baktığımızda, hayvan hakları aktivizmi ve punk arasında bir kesişme olduğu görülüyor.¹ Bu ilişki en güçlü şekilde anarşizm içinde ortaya çıktı. Şarkı sözleri, punk gruplarının kullandığı görseller, o dönemde çıkarılan fanzinlerde yer alan yazılar, yardım amaçlı etkinlikler, hayvan hakları mücadelesi için çalışan plak dükkanları ve o camiada yer alanların sık gittiği kafeleri de içine alan bir ilişki vardı. Elbette bu tüm punkların vegan olduğu anlamına gelmiyor ama ikisi arasındaki ortak alan göz ardı edilemeyecek kadar geniş.

Punk hakkında bugüne kadar yazılan kitapların büyük kesimi, 1970’lerde kısa bir döneme odaklanıyor ve temelde ticari açıdan başarı kazanan grupları ele alıyor. Oysa bu kültür içinde yeraltında kalan gruplara dair yapılan araştırmalar, ilginç bilgiler içeriyor. İlk başlarda ortaya çıkan punklar, deri ceketlerle gezen hippie gruplardı; hayvan haklarına odaklanan gruplar punk sahnesinde daha sonraki dönemde ortaya çıktı. Bunların başında gelenlerden birisi, İngiliz anarcho-punk grubu ve art punk sanat kolektifi Crass idi. 1979 tarihli *Stations of The Crass* albümünde yer alan “Time Out” adlı şarkılarında insan ve hayvan eti arasında benzerlik kurup, “*Dükkanlarda et reklamları asılı. Size bunlardan hoşlanmanız söyleniyor, denileni yapıyor, bütün olarak*

¹ Bu konuda yararlanılan makale:

<https://theanarchistlibrary.org/library/len-tilburger-and-chris-p-kale-nailing-descartes-to-the-wall-animal-rights-veganism-and-punk-cu>

yutuyorsunuz. Tavuk butu, insan butu. Farklı olduğunuzu sanıyorsunuz ama hepsi aynı,” diyorlardı.

1980’lerde hayvan hakları, punk kültüründe neredeyse ana tema oldu. Vejetaryenliği destekleyen, avcılığı ve hayvan deneylerini hedef alarak çeşitli hayvan hakları meselelerini gündeme getiren çok sayıda plak çıktı. Anarcho-punk sahnesi, o yıllarda hayvan haklarına odaklandı. 1979 sonrasında varlığını sürdüren gruplar, birçok politik mesajla birlikte sıklıkla veganizm ve hayvan haklarından söz ediyordu. Feminizm, savaş karşıtlığı, küreselleşme karşıtlığı ve diğer pek çok akımla birlikte hayvan hakları hareketi de o dönemde anarcho-punk grupların müziği aracılığıyla kitlelere yayıldı. *Last Hours* adlı fanzin, 2006’da bir punk rock araştırması yaptığında, katılanlar % 54.6 oranında kendisini vegan ya da vejetaryen diye tanımlamıştı.

1980’lerde hayvan hakları ve veganizmi savunan anarcho-punk gruplar arasında Conflict’in ayrı bir yeri vardı. Sadece hayvan haklarını gündeme getiren sert sözlerle yetinmiyor, bizzat grup üyeleri tarafından mezbahalarda kaydedilen dehşet verici görüntüleri konserlerinde kullanıyorlardı. Aynı zamanda hayvan özgürlüğü hareketini destekliyor ve kullandıkları materyallerde hayvan haklarını korumak için kasaplara, polis ve devlet kurumlarına karşı güç oluşturma çağrısı yapıyorlardı. 1986 tarihli “*The Unforgettable Force*”da yer alan “*This Is the A.L.F. (Animal Liberation Front)*” adlı şarkı bu düşüncüyü vurguluyordu. Şarkının başında

duyduğumuz soru şu: “Doğrudan aksiyon ne demektir?”
Yanıt şöyle: “*Artık daha fazla oturup korkunç zulümlerin olmasına izin vermeyeceğiz. Hayvan haklarında doğrudan aksiyon, sömürüp bundan kâr elde edenlere ekonomik zarar verdirmektir.*”

Aynı şarkıda, hayvan haklarına dair önemli bir soruyu da gündeme getiriyordu Conflict:

“*Bizim insan haklarını umursamadığımızı söylüyorlar. Biz ise, insan ve hayvan, tüm duyarlı canlılar, hem yaşama hakkına hem de zulüm ve işkence çekmeden yaşama hakkına sahiptir diyoruz.*

İnsan olduğumuz ve aynı dili konuştuğumuz için daha önemliyiz diyorlar. Soruyoruz, bizim acımız ve ıstırabımız diğer hayvanlarınkinden daha çok ya da az mıdır?”

90’lar, Barry Horne ve punk sahnesi

İngiliz punk grubu Inner Terrestrials, hayvan hakları mücadelesi için ölümü göze alan aktivist Barry Horne için yazdığı şarkıda, hayvan özgürlüğü hareketi ile punk’ın başkaldıran ruhu arasındaki ilişkiyi çarpıcı bir şekilde ortaya koymuştu: “*Ölümün bizim birleşmemize neden oldu. Uyuyan pek çok kişi şimdi savaşmak için uyanık. Çünkü bir adam dünyaya kendi davalarını öğretmek adına, hayvanlar için öldü. Kitlelerin bu ‘terörist’ haklı mıydı diye meraklanmasını sağladı.*”

Bary Horne, 90'lı yıllarda Britanya'da kürk ve hayvan deneyi karşıtı eylemler yapmak için mağazaların içine patlayıcı yerleştirip tutuklanan ve bu nedenle 18 yıl hapis cezası alan bir aktivist. Hapisteyken hayvan deneylerinin belli bir takvime bağlanarak sona erdirilmesi için bir dizi açlık grevi yaptı. Hükümet, beş yıl içinde tüm hayvan deneylerini sonlandırmayı taahhüt etmedikçe açlık grevini sürdüreceğini söylüyordu.

Daha sora bir Kraliyet Komisyonu kurularak bu konuda bir kamu soruşturması açılması talebinde bulundu. İşçi Partisi, 1997'de seçimi kazanırsa bunu kabul edeceğini daha önce belirtmişti. Barry Horne, bu partiyi protesto etmek için 1998'de 68 günlük açlık grevine başladı. Barry'nin giderek kötüleşen sağlığı açık sinyaller verirken, onu destekleyen hayvan hakları aktivistleri hastanenin bahçesinde nöbet tutuyor, başbakanın evinin bulunduğu Downing Street'te gösteriler yapıyor, arabaların tekerleklerine kendilerini zincirliyorlardı.

Barry Horne, son açlık grevine 21 Ekim 2001'de başladı ve 15 gün sonra karaciğer yetmezliğinden yaşamını yitirdi. İngiliz tarihinde ilk kez hayvan haklarının siyasetin gündemini belirlediği günler olmuştu o dönem. Hayvan özgürlükçüleri yıllar geçse de Barry'i ve siyasetin çirkin yüzünü unutmuyor...

Şarkılarında hayvan sömürsünün cinsel doğasına ışık tutarak eko-feminist temaları gündeme taşıyanlardan birisi de İngiliz grindcore grubu Meatpacker. Kanadalı

progressive trash grubu Propagandhi'nin felsefesini ise, türçülük karşıtı görüş açıklıyor. “*Nailing Descartes to the Wall/ (Liquid) Meat Still Means Murder*” adlı şarkılarında Rene Descartes'ın hayvanların ruhsuz bir makine gibi olduğuna dair görüşüne karşı çıkıyorlar. “*Human(e) Meat [The Flensing of Sandor Katz]*” adlı şarkılarında ise, gıda aktivisti ve yemek yazarı Sandor Katz'ın insan olmayan hayvanlara dair yazdığı kesim ritüellerini hayali olarak ona uyguluyorlar.

Konserlerinde hayvan haklarını savunan posterler ve makaleler aracılığıyla müziğin politik yönünü öne çıkaranlardan biri de Avustralyalı skacore grubu Antimaniac. Birçok kişi, o dönemde bu tür grupların haberlerine rastladığında ilk kez hayvan hakları mücadelesinin argümanları ile karşılaştı.

Punk fanzinlerinde ve kafelerde yayılan veganizm

Punk'ın patladığı dönemde punk camiasında yayınlanan fanzinlere bakıldığında da çok sayıda ayrıntılı materyalin var olduğu görünüyor. Örneğin ALF'nin basın sorumlusu Roger Yates, 1977'de bir müzik dergisinde spor adına hayvanlara işkence edilen “bloodsports” hakkında bir makale okuduğunda ilk kez hayvan hakları ile ilgilenmeye başlamış. O yıllarda müzik basını ve kendin yapçı fanzinler, alternatif görüşleri tanıtmada oldukça etkin.

Yardım amaçlı etkinlikler, yayınlanan kaset ve plaklar da hayvan hakları ile punk arasındaki yaygın ilişkiyi ortaya koyuyor. Satılan kaset ve plaklardan elde edilen gelirlere hayvan barınaklarına destek veriliyor. Bu çalışmalar, hem hayvan hakları alanındaki görüşleri yaymak ve bilgilendirmek hem de bu uğurda mücadele veren örgütleri desteklemek amacını güdüyor.

O yıllarda punkla ilişkili kafeler, büyük ölçüde vegan ve anarşist bir felsefeye sahip. Vegan yiyecekleri tanıtırken, bir yandan da hayvan hakları mücadelesine destek amacını taşıyorlar. Bu mekânlar, günümüzde hayvan hakları mücadelesi ile hiç ilgilenmeyen, vegan kelimesini bile anmadan menülerini “bitki bazlı” diye tanımlayan ticari mekânlardan çok farklıydı; çünkü öncelikli amaçları hayvan hakları aktivizmiydi.

Punk ve hayvan hakları alanındaki ilişkinin varlığı, punk olmayan aktivistlerce de kabul ediliyor. Punk hareketi içinde daima hayvan haklarına destek var; çünkü sonuç olarak punk doğası gereği anarşist. Punk’ın ruhundaki isyan bu tür düşünceleri yayma konusunda doğal bir ortam yaratıyor. İngiltere’de 1964 yılında tilki avına son vermek için kurulan Hunt Saboteurs Örgütü ve 1980’de marketlerde, restoranlarda kullanılmayan malzemelerle vegan yiyecekler yapıp ihtiyacı olanlara dağıtmak amacıyla kurulan Food Not Bombs organizasyonu da punk veganlar arasında popülerdi. Gündüzleri ormana gidip tilki avının önüne geçmek için doğrudan eylem

yapanlar, geceleri punk konserlerinde buluşuyordu o yıllarda.

Punk, anarşizm ve veganlık

Punk müzik aracılığıyla anarşizm ve hayvan hakları ile tanışıp, kendin yapçı kültür içinde vegan olan çok sayıda insan var, punk olmadan vejetaryen/vegan olanlar da var. Vejetaryen olanların punk ile ilişkiye geçince vegan oluşuna da sık rastlanıyor. Bütün bu insanların hepsi ana akımda olmayan bir tutarlılık hissini bu camianın içinde buluyor.

1970'lerin sonu ve 80'lerin başında anarcho-punk'ın yükselişe geçmesiyle, birçok grup plak kapaklarında ya da iç kartonetlerde hayvan hakları mesajları veren, hayvan sömürsünü belgeleyen görsellere yer veriyor. Punk yaşam tarzının en belirgin göstergelerinden birisi, hayvan yememek olarak ortaya çıkıyor. Hepsi yeraltında geçirdikleri punk döneminde ya vejetaryen ya da vegan. Elbette punk'ın tek politik argümanı hayvan hakları değil, aynı zamanda anarşizm de var. Anarşist yazarların eserlerinde anarşizmin insan olmayan hayvanları da göz önüne aldığı görülüyor.

İlginçtir, punk şarkılarında yer alan sözler, bazı insanlar üzerinde anarşist metinlerden çok daha büyük etki yaratıyor. Genç anarşistleri radikalleştirme ve onları hayvan hakları argümanlarıyla yakınlaştırma konusunda punk kültürünün ve müziğinin temel bir araç olduğu

kuşkusuz. Yaptıkları müzik tür olarak punk olmasa da grubun duruşunda ve müziklerinin ruhunda punk niteliği bulunan The Smiths'in "Meat Is Murder" adlı şarkısıyla bu yola giren biri olarak, müziğin benim için de en etkili aracın müzik olduğunu söyleyebilirim. Okuduğum hiçbir metin, bu şarkıyı ilk duyduğum zamanki kadar etkili olmadı.

Punk camiası içinde yer alan bir insanın hayvan hakları ve anarşizm görüşleriyle tanıştıktan sonra, kendi bireysel tercihini grubun normlarına uygun hale getirmesi yaygın bir durum. Kendisi hayvan hakları konusunda aktif bir insan olmasa da gruba uyma, altkültüre ait olma dürtüsü kişiyi etkiliyor. Çünkü o altkültür grubunda vegan olmak bir tür grup kimliği ya da direniş sembolü oluyor. Ortak değerler ve ortak bir yaşam tarzı olacak ki altkültür varlığını sürdürsün.

Bütün bunlar gösteriyor ki, hayvan hakları, punk akımının sistem karşıtı politik yönü ile ilgiliydi ve veganizm de bu kültürün içinde kendine yer buldu.

Türkiye’de geç yeşeren punk sahnesi

Tolga Güldallı ve Sezgin Boynik’in editörlüğünde hazırlanan *An Interrupted History of Punk and Underground Resources in Turkey 1978-1999* adlı kitapta belirtildiği gibi, 70’lerin ortalarında Britanya, Amerika ve Avrupa’da yayılan punk sahnesi, kendisine Türkiye’de zemin bulamadı. O yıllarda Türkiye’de kentlere sokak

atışmaları ve siyasi terör hakim olduğundan mücadelenin odak noktası, sağ ve sol siyaset arasında şekilleniyordu.

12 Eylül'den sonra ise, sol siyasetin ve  zg rl k  düşüncenin tamamen bastırılması sonucunda toplum depolitize edildi, arabesk dönemi hakimiyetini ilan etti. O ortamda punk'ın kendine çıkış yolu bulması olanaklı değildi. Empoze edilen arabesk yozlaşmayı benimsemeyi reddeden bazı gençler, heavy metal camiası içinde kendilerini ifade etmeye çalıştı. Bunların bir kısmı, heavy metal dünyasındaki k pya kasetler ve yabancı dergiler aracılığıyla punk kültürü ile tanıştı.

80'lerin ortalarından itibaren uzun saçlı, yırtık kotlu, farklı görünen insanlar toplumda görünmeye başlandı. Ama bu daha çok bir taklit olarak ortaya çıktığından içselleştirilmiş bir  zden yoksundu. Hepimizin çevresinde rastlayabileceği bu kişilerin çoğu, hayatlarının bir aşamasında evlendiğinde ya da işe girdiğinde taklit ettikleri bu g r mlerine de son verdi. Örneğin bir arkadaşımın sürekli takım elbise ile gezen son derece ciddi bir eniştesi olduğunu hatırlıyorum. Banka memuru olarak çalışan o adam, bir zamanlar uzun saçlı bir punk olduğunu anlattığında inanamıştım.

Türkiye'e punk, gençlerin komünal bir şekilde yaşayıp kendin yap ı etikle yaşamını sürdürdüğü bir altkültür olarak g  lenemedi; politik bir nitelik kazanıp bir karşı çıkış hareketi halini alamadı. Türkçe bir punk yayın

olmadığından gençler sadece yabancı dergilerdeki fotoğraflardan ilham aldı. 90'ların başından sonuna doğru fanzinlerin yayılmasıyla bir ölçüde gündeme gelse de bu, müziğin türüyle ilgiliydi. Dolayısıyla Türkiye'de , Britanya ya da Amerika'daki gibi bir punk ve veganizm ilişkisi de gündeme gelmedi.

Günümüzde Türkiye'de punk ve hardcore gruplar arasında hayvan hakları konusuna eğilen gruplar var ancak sınırlı. Çünkü Britanya ve Amerika'daki punk akımının yarattığı dalga, Türkiye'ye hem geç vardı hem de depolitizasyon baskısı altındaki ülkede punk'ın politik özü Batı'daki gibi gelişemedi, hayvan hakları da bir ana tema haline gelmedi.

Günümüzde Veganlar Punk Ruhuna Sadık mı, Punklar Vegan Etiğine Yakın mı?

70'lerde punk döneminin başladığı yıllarda, Britanya'da bile çok az sayıda insanın veganlık hakkında bilgisi vardı. Vegan kelimesinin ortaya atılıp The Vegan Society'nin kurulduğu tarih 1944. Yani punk akımı patladığında veganlığın kurumsal tarihi yaklaşık 30 yıldır. Bu bölümde vurguladığım gibi, bir altkültür olarak ikisi aynı toplum kesiminde yer aldı. Fanzinler, punk grupları, kendin yapçı kafeler, hepsi kurulu düzeni sorgulayan tavrın yansıması olarak veganlık ile örtüşüyor, veganlar toplumda bulamadıkları dayanışmayı bu yolla sağlıyordu.

O yıllarda Londra'daki marketlerde kendiliğinden vegan olan ürünler dışında özel olarak üretilmiş vegan ürünler bulunamazken, günümüzde Türkiye'de bile her gün büyüyen bir vegan ürün yelpazesi var. Veganların sayısı artıyor, vegan mekanlar çoğalıyor ve veganlar hâlâ azınlıkta olsa da artık toplumda bilinirlik ve görünürlük oranı eskiye göre çok fazla. Doğal olarak bu durum büyük kentler için geçerli; Anadolu'da bir kente gittiğinizde değişen pek bir şey yok. Ama bu bölümün başlığında sorduğum soru, büyük kentler ile sınırlı olsa da, günümüzde veganlığın yaşanması ve algılanmasıyla ilgili önemli bir değişime işaret ediyor.

Eskiden marketlerde vegan ürün satılmazken, bugün sağlıklı beslenme ve çevre faktörlerinin de etkisiyle, lüks vegan ürün markalarının ortaya çıktığına tanık oluyoruz. Yurtdışında vegan süt ve peynir sektörü tahmin edilemeyecek boyutlara ulaştı. Bu yılın başında *Forbes* dergisinde, “İşinizi Neden 2018’de Veganize Etmelisiniz”² başlıklı bir makale bile yayınlandı. Nielsen for the Plant Based Foods Association (PBFA) ve The Good Food Institute tarafından yapılan ortak araştırmaya göre, 2017’de Amerika’da bitki bazlı yiyecek satışı % 8.1 artış göstererek 3.1 milyar dolara çıkmış. Araştırma firması Packaged Foods’un verdiği bilgiye göre, bitki bazlı süt ve süt ürünleri satışı, son 3 yıldaki toplam hayvansal süt ve süt ürünleri satışının % 40’ına ulaşmış. Dünya çapında vegan peynir pazarının 2014 yılında 4

² <https://www.forbes.com/sites/katrinafox/2017/12/27/heres-why-you-should-turn-your-business-vegan-in-2018/#d928c622144d>

milyar dolara, bitkisel et alternatifini ürünlerin ise 2020 yılına kadar 5.2 milyar dolara ulaşacağı tahmin ediliyor. Bu bilgiler de gösteriyor ki sürekli gelişen bir vegan ürün pazarı var.

Bunun sonucu olarak veganlar, 1970'lerin sonu ve 80'lerdeki gibi yaşamıyor, artık kendin yapçı etikten uzaklaşıyor. Benim gibi çok uzun zamandır vegan olanlar bilir; bizler bitkisel sütü ve yoğurdu hep kendimiz evde çeşitli yöntemlerle yapmaya çalıştık; tofu, vegan peynir ve bitkisel et alternatifleri ile tanışmamız çok geç oldu. 1980'lerdeki vegan yaşam ile günümüzdeki arasındaki farklar, sadece yeme içme konusunda da değil. Bir zamanlar vegan ayakkabı bulmak çok zorken bugün birçok vegan eşya üreticisi var. Bunların mevcut olduğu bir dünyada vegan olmak ile 70'ler ve 80'lerde vegan olmak aynı şey değil.

Eskiden kendileri vegan yemek yapıp, pazarlarda, kafelerde satıp hayvan hakları aktivizmine destek verenler vardı. Günümüzde bu ruh kalmadı. Şimdi daha çok pahalı vegan yiyecekleri zengin sınıflara satan ama hayvan hakları aktivizmi ile ilgilenmeyen mekan işletmecileri var. Bazı yatırımcılar, sadece kârlı bir iş olarak gördüklerinden vegan ürün pazarına giriyor. Kendileri vegan olmayanların veganları beslediği bir dünyada yaşıyoruz ve bu veganlar tarafından kurulan firmaların sadece vegan üretim yapacağı güne kadar da değişmeyecek...

Kulağa ticari ve steril gelen bu durum, günümüzde veganizmin toplumdaki hiyerarşik yapılanmayı tek bir açıdan sorguladığı ve hayvansız kapitalist üretimi kabul ettiği eleştirilerini de beraberinde getiriyor. Fahiş fiyatlı vegan ürünlerin yaygınlaşması, bir yandan alternatiflerin artmasına neden olduğu için veganlığı yayma adına olumlu görülüyorsa da, kuşkusuz bazı sorunlar da yaratıyor. Öncelikle toplumda “veganlık pahalı” argümanını güçlendiriyor. Genel olarak vegan ürünlere talep arttıkça fiyatların da dengeleneceğini söyleyerek açıklama yapmak mümkün ama bazen bunun da ötesine geçen açıklanamayacak bir “lüks tüketim” söz konusu. O nedenle bu pahalı ürünleri örnek gösterip “veganlık pahalı, bütçeme göre değil” diyenlere, bunları tüketmelerinin gerekli olmadığı iyi anlatılmalı. Nasıl hepçil insanlar yaşamak için havyar yemek zorunda değilse, veganlar da sadece zengin kesime yönelik olarak üretilen pahalı ürünleri tüketmek zorunda değil.

Veganların punk ruhuna sadık kalması, temel olarak kendin yapçı kültürü yaşatması ile mümkün. Punkların veganlık ile buluşma noktasına varması için de, veganizmin sadece beslenme ile ilgili olmadığını anımsatmak gerekiyor. Punk ile veganizmin buluştuğu nokta, sistem karşıtlığına vurgu yapan aktivizmdir ve veganizmi vegan diyet trendinden ayıran da budur. Hayvan özgürlükçüsü veganlar olarak biliyoruz ki, hayvan sömürüsü sona ermeden toplumdaki sınıf savaşı da bitmeyecek; çünkü güç savaşını yaratan, zayıfları ezip

hayvanları en alta yerleştiren hiyerarşik sistemin sonucudur.

Köklerini isyan ve başkaldırı halinden alarak bunu müzik ile bağdaştıran punk'ın, temelinde veganizmi yaşatan anarşizm ideolojisi ile buluştuğu nokta ise, Bütünsel Özgürleşim ilkesidir (Total Liberation). Bu ilke açısından bakıldığında da insanın özgürlüğü ile hayvan özgürlüğü aynı zincirin halkalarıdır. Hak mücadelesi veren herkesin bunu anlaması gerekiyor. En alttakini ezmeye devam ederek barışcıl ve hakça bir düzen yaratılamaz. Sistemi sorgulayacaksanız, önce kendinizin kimi ezdiğine bakacaksınız. Dayatılan sömürü düzenini punk ruhuyla reddedip kendi kurallarınızı geçerli kılacaksınız, o kurallar hayvanları da düşünmek zorunda. Aksi halde eski sistemin taklitçisi olmaktan öteye geçemezsiniz.

Veganları kendin yapı etikle punk ruhunu korumaya, punkları da bütünsel özgürleşim ilkesini benimseyerek vegan olmaya davet ediyorum!

SÖYLEŞİ

John Robb: Benim Yaşımdakiler İçin Veganlık Tartışması Punk Ve Post-Punk İçinde Başladı”

Vegan olmayan bir dünyada vegan olmanın bir insanın alabileceği en punk tavırlardan biri olduğunu belirttim önceki bölümde. En azından benim için böyle. Çünkü önce çocukluğunuzdan beri size öğretilen ve yaşamınızı tümüyle etkileyen hayata dair en önemli yanları sorguluyorsunuz, sonra içine doğduğunuz toplumdaki onaylanmış şiddetin bir parçası olmayı reddediyor ve kendi hayatınızı kendin yapçı etikle zulümsüz bir şekilde yeniden düzenliyorsunuz.

Bu konuyu konuşmak için en uygun insan kuşkusuz John Robb. 56 yaşında, hem vegan hem de punk! Punk grubu Goldblade’in vokalisti, post-punk grubu The Membranes’in başçısı ve vokalisti olmanın yanı sıra, müzik yazarı, festival organizatörü, müzik ve kültür sitesi Louder Than War’un kurucusu, TV yorumcusu Robb, birçok konuda etkili bir isim. Punk’ın doğuşunu ve

gelişimini 70 ve 80'lerde Britanya'da bizzat yaşayan, günümüzde hâlâ kendin yapçı kültürü destekleyen bir vegan olarak ona hem bu iki güçlü akım arasındaki paralellikleri hem de günümüzde hayvan hakları mücadelesine yaklaşımını sordum. Moby ve Keiji Haino gibi, John Robb ile de veganlık ve hayvan hakları aktivizmine bakış açılarımızın farklı olduğu noktalar var ama punk ile veganlığın temelinde her şeyi sorgulama tavrının yer aldığı konusunda hemfikiriz.

Sizi vegan olmaya ne teşvik etti? Nasıl bir deneyim ya da kimler düşüncenizi etkiledi?

Önceleri vejeteryendim. Benim yaşımdakiler için bu tartışma punk ve post-punk içinde başladı. Crass gibi gruplar önemli sorular soruyordu ve biz de bunlara karşılık veriyorduk. Birçok açıdan punk bir dizi soru işareti ile doluydu; asla bir manifesto değildi, punk camiası içinde sorgulamadan bir düşüncüyü takip söz konusu değildi. Fikirler ortaya atılır ve bunlara çeşitli tepkiler gösterilebilirdi. Elbette vejeteryenlik ideali, binlerce yıl önceki Hindistan'a ve eski kültürlerle dek uzanıyor ama biz sadece içinde bulunduğumuz kültürle bu tür bir etkileşime girebildik. Bazı insanlar için bu hayatın sadece bir yönü; bizim için ise yoğunluk hissini yaşayacağımız bir arayış ve yeni bir yaşama şekliydi. Eski kurulu düzenin yanlış olduğunu hissettik ve kendi düzenimizi yaratmak istedik. Ben, ayrıca bir mezbahanın yanındaki bir evde yaşıyordum. İneklerin size bakan yüzlerini gördüğünüzde olan biteni bildiklerini

anlıyorsunuz. Niteliksiz politikacılar ne derse desin, onlar gerçekten duyarlı canlılar. Vejetaryenlik benim için başlangıçtı. Vegan oldum çünkü hayatımdaki her şeyi tamamen netleştirmek istedim. İçki de içmiyorum, ağırlık kaldırma gibi büyük fiziksel güç isteyen sporlardan hoşlanıyorum. Sınırlarımı zorlamayı seviyorum. Müzikte de bana ilk çekici gelen şey o yoğunluk hissiydi ama yoğunluğu bulmak için kullanılan eski rock tarzı artık çok körleşmişti.

Vegan ürün piyasasının yeni bir kâr odağı olmaya başlamasıyla birlikte, veganizmin özündeki kendin yapçı etik de giderek yok oluyor ama en azından 25-30 yıl önce öyleydi. Punk ve veganizm arasındaki ilişkiyi bu açıdan değerlendirirsek bu konuya nasıl bakıyorsunuz?

Punk içinde yer almak, çoğumuz için önemli bir duruştu. Sorgulama punk için öylesine hayati ki bu yaşıma kadar içimden çıkmadı; hiçbir şeyi sorgulamadan kabul etmem. İnandığım şeyleri de test ederim. Her şeyden memnun olup rahatlık içine girmek ruh için kötüdür. Punk'ın çok farklı anlamları var, dediğim gibi tek bir manifesto ya da kurallar yok. Sürekli kendi kendiyile çelişir ama kişisel görüşüme göre punk benim vegan yaşamım ile uyumlu. Bu bana özgü. Ancak bu genel olarak bir punk'ın biftek yemeyi durdurması anlamına gelmeyebilir. Çünkü punk, asla kendisiyle hemfikir olmadı.

Anarcho-punk sahnesi, 1970'ler ve 1980'lerde hayvan haklarını odak noktası yapıp sıklıkla veganizmden söz ediyordu. Morrissey bunu günümüzde etkili şekilde sürdürüyor ama artık Crass ya da Conflict gibi konser sahnesini hayvan hakları protestosuna çeviren gruplar görmüyoruz. Ayrıca 1980'lerde punk fanzinlerinde veganizm/hayvan hakları geniş yer buluyordu. Bu gruplara ve bu tür aktivizme ne oldu? Punk, sizce politik özünü mü kaybetti?

Birçok müzik sahnesinde var bu. Metal müzik, veganizm ile çok ilgili. Belki de sosyal iletişim ağı birçok fikir için anahtar platform haline geldi. Veganizm, eski dönemlere göre artık daha büyük ve yeni kuşakta ilgi görüyor. Yani mesaj bir şekilde yayılıyor. Crass, çok önemli ve büyük bir kült gruptu. Veganizm, artık ana akıma yansıdı ve bu iyi bir şey. Veganların yer aldığı birçok müzik grubu var ve mesajı topluma akıllıca ulaştırıyorlar. Eski yıllara göre vegan sayısı arttı. Crass'ın olağanüstü albümleri olmasa da mesaj artık ufak grupların yer aldığı yeraltı müzik sahnesinin ötesine çıkıp ana akıma yansıtılıyor.

1980'ler ve 1990'larda veganlık şimdikine göre nasıldı?

Ben 10 yıl önce vegan oldum ama onun öncesinde vejetaryen olarak yaşadığım için kültür hayatımızdaki değişimleri gözlemleyebildim. O yıllarda vejetaryen yiyecek bulmak daha zordu, daha az çeşit vardı ve rahatsız olmasam da insanlardan daha çok soru gelirdi.

25 yaşın altındakiler çok farklı bir kuşak; daha açık fikirliler ve 21. yüzyılı kucaklıyorlar. Bugün aradaki farkı görüp hissedebilirsiniz. Benim kuşağımda da kalıpların dışında düşünenler vardı ama sonuçta hepsi anne baba kuşağı olan 20. yüzyılın içine hapsedilmişti.

Bu konularda çok konuşan bir aktivist değilsiniz ama yine de sormak isterim, başarılı bulduğunuz aktivizm modeli nedir?

İnsanlara bağırıp çağırmanın fark yaratacağına inanmıyorum. Hiç kimsenin Facebook'ta bir tartışmayı kazanamaması gibi bir şey bu. O tür durumlarda insanlar kendi görüşlerini daha fazla sahipleniyor. Sosyal medya çağında tüm tartışmalar siyah ve beyaz arasında geçiyor. Ben, tamamen karşı olduğum görüşler olsa bile, insanların düşüncelerine saygı gösteriyorum. Tartışmaktan hoşlanıyorum ama emredici şekilde parmak sallamak bana göre değil. Veganizm benim için önemli, yıllar içinde birçok insanı bu yönde etkiledim ama sadece bu konuda konuşmak isteyen insanları... İnsanlar vegan olduğumu ve vegan klişesine uymadığımı biliyor. Neysem oyum ve isteyen herkes benimle birlikte veganlığa dair düşüncelerimi keşfedebilir.

“Et endüstrisinin efsanelerine inanmayın! İneği yiyip onun proteinini çalmak zorunda değilsiniz.”

Vegan olmak isteyen ya da bu konuya ilgi gösteren ama tam olarak nasıl bir başlangıç yapması gerektiğini bilemeyenlere ne öneriyorsunuz?

Bazıları doğrudan hayatını bir anda dönüştürerek hata yapabiliyor. Belki de önce vejetaryen olup, bu konuda gerekli bilgileri okuyarak kendini eğitmek ve yemek pişirmeyi öğrenmek daha iyi olabilir. Çoğu vegan, bunları yapmadığı için sadece patates kızartması yiyor ve sonra da iyi hissetmediklerinden yakınıyor. Oysa basit yemek fikirleri edinip vegan olurlarsa daha sağlıklı beslenir ve çok daha iyi hissedebilirler. Türkiye, vegan olmak için harika bir yer; mutfağınızda çok lezzetli birçok vegan yemek var ve hepsi de çok sağlıklı. Et endüstrisinin efsanelerine inanmayın. İneği yiyip onun proteinini çalmak zorunda değilsiniz! Goril gibi olun ve doğrudan kaynağa gidin. Her şeyi sorgulayın! Tabağınızdaki etin nereden geldiğini, kimin bedenine ait olduğunu sorun. Bunu yaptığınızda, bir zamanlar normal görünen artık tuhaf gelir. Yamyamlık da bir zamanlar normaldi.

Size göre veganlık hakkındaki en yanlış düşünce hangisi?

Suluk benizli ve çelimsiz olduğumuz! Oysa çok farklı veganlar var. Diğer bir yanlış ise, bizim sürekli diğer insanlara ders vermeye çalıştığımız düşüncesi. Çoğumuz sadece bize soru sorulduğunda bu konudaki düşüncelerimizi anlatıyoruz.

“Trump bütün kartları tutabilir ama biz de çatal ve bıçak tutuyoruz!”

Vegan olmayan arkadaşlarınız ve aile üyelerinizle bu konuda nasıl anlaşıyorsunuz?

Uyum göstermelerini sağlamaya çalışıyorum. Annem onu ziyaret ettiğimde bana vegan yemek yapıyor ve pişirdiklerini de severek yiyor fakat vegan olmak için çok yaşlı olabilir. Kardeşlerim et düşkününü ama çocuklarından bazıları vejetaryen. Her zaman olduğu gibi, bana bu Trump’lı kokuşmuş düzende yeni jenerasyon umut veriyor.

Veganizm, günümüzde hâlâ toplumda ötekileştirilmiş durumda. Bir yandan da “et” yenilen ama teknolojik gelişmelerin sonucunda hayvanların artık bunun için öldürülmeyeceği bir dünyaya doğru gidildiği görüşü var. Bunun için umutlu musunuz?

Dünya her zaman farklı yönlerle doğru gidebiliyor. Atılan her ileri adımdan sonra bir geri adım da söz konusu oluyor ama yaşadığımız korkunç ve karanlık dönemlere karşın daima çözüm bulmak için çalışan insanlar da var. Et yememek, ufak bir çözüm gibi görünebilir ama bu insanların yapabileceği bir şey. Trump, bütün kartları elinde tutabilir ama biz de çatal ve bıçak tutuyoruz! Makine diyebileceğimiz bu sistem tarafından ne kadar az

dikte edilirse o kadar çok güçleniriz. Bu zor değil. Bunun anlamı, makinenin emirlerini reddedip kendiniz için düşünöyörsünüz demektir. Gerçek şu ki hayvanlar mezbahalardaki kan gölü içinde ölüyor çünkü birileri çayına onun yerine koyacak bir alternatif bulmak için uğraşmıyor! Ben, hâlâ anlamsız bir dünya şavaşına girmeyip birbirimizi dinlersek sonunda daha iyi bir yol bulacağımıza ve veganizmin bu sürecin bir parçası olduğuna inanıyorum.

Bazı aktivistler insan olmayan hayvanların da insan olan hayvanlarla aynı haklara sahip olması gerektiğini savunurken; bazıları, duyarlı canlıların hepsinin sahip olması gereken tek bir haktan söz ediyor. O da, meta ya da mal olarak kullanılmama hakkı. Bu konuda benimsediğiniz yaklaşım hangisi?

Bu idealleri seviyorum ve sanırım kentlerde yaşarken bunların hayata geçirilmesi daha kolay. Seçeneklerin çoğunun lüks olduğunu kesinlikle görüyorum ve sabırlıyım. Düşüncelerimizi iyi anlatıp açıklarsak insanların sonunda dinleyeceğine inanıyorum. Tüm duyarlı canlıların yaşam hakkına saygı duymalı; çünkü bizlerin insan olarak bunu yapma gücü var. Hayvanlar hakkında duygusal davranmıyorum. Bir dişi aslanın ölüm makinesi olduğunu biliyorum ama insanlar olarak biz sonunda ilkel öldürme dürtüsünü aşma seçeneğine sahip hale geldik.

Büyük şirketlerin kâr elde etmek için heyecanla vegan ürünler ürettiği ve bazı ünlülerin kilo vermek, fit görünmek gibi nedenlerle sadece beslenme odaklı bir veganlık türü denemesi yaptığı kapitalist bir dünyada yaşıyoruz. Diyeti öne çıkaran bu tür davranışların politik eleştiriden yoksun olduğu ortada. Bu sizi rahatsız ediyor mu?

Beni rahatsız etmiyor. Hayvanların hayatı kurtuluyorsa, o zaman verilen mesaj bu durumdan daha önemsizdir. İnsanlar daha derine indiğinde gerisindeki politik özü de bulabilir. Sadece gösteriş için et yemeye son veriliyorsa bile bununla bir sorunum yok. Bu uğurda yapılan yolculuk önemli değil ama varılan yer hayati.

Ben veganizmi politik bir hareket olarak görüyorum. Çünkü bu adalete bağlılık ve hayvan köleliğinin bir parçası olmayı reddedişle ilgili. Hayvansal ürünleri boykot etmenin büyük siyasi sonuçları var. Vegan olduğunu söyleyen birisi, veganizmin etik ve siyasi yönünü göz ardı ettiğinde içini boşaltmış oluyor.

Konunun tüm yönlerine dair bilgi, politik ve ekonomik arka plan etkileyici ama bunlar yoksa da sorun değil. Arkasında estetik ya da moda ile ilgili nedenler varsa bile sonuçta hayvanların hayatı kurtuluyor.

“Devasa para makinesi gezegendeki her şeye zarar veriyor”

Hayvan hakları savunucuları olarak hayvanların da insanlar gibi yaşama hakkına sahip olduğunu savunuyoruz. Ama hemen her sektörde hayvanları sömüren, yasalara dayanarak onları öldürüp bedenlerinden kazanç elde eden ticari bir mantığın olduğu sistemde, yenilen hayvanların yaşam hakkını koruyan yasal bir düzenleme yapma olasılığı yok. Özgürlük kavramı, “hayvan hakları” ya da “hayvan refahı” kavramlarından farklı. Büyük holdinglerin hayvan hayatı ve insanların hayvanlara karşı davranışları üzerindeki kontrolü sürdüğü sürece hayvan özgürlüğü yasalarla sağlanamaz. Politik özün yokluğu bu aşamada engel yaratır.

Büyük holdingler o kadar çok kötü işe bulaşmış durumda ki, onlarla hangi yasaları konuşacaksınız! Hayvanlara karşı tavırları, insanlara olan tavırlarından çok farklı değil. Bunların saltanatını sona erdirmemiz gerektiği konusunda hemfikirim. Birleşik Krallık parlamentosunda birkaç vegan milletvekili var. Böylece hareketin sesleri duyulmaya başlıyor. Yasama çalışmaları, ilk olarak bu sürece dahil olmakla başlıyor. En azından Britanya’da çoğu insan, et endüstrisindeki vahşet gösterisinin farkına varıyor. Birçok kişi kodamanlara büyük çıkarlar sağlayan kapitalizmin yanlış olduğu görüşünde ve o devasa para makinesinin temelde bu gezegendeki her şeye zarar verdiği yönünde sorgulamalar yapıyor.

Bu ortamda şefkât çağrısı yapıp, uygar ve entelektüel tartışmalar sürdürmek, endüstrileşmiş şiddeti ortadan kaldırmıyor. Eğitim ve protestolar işe yaramadığında harekete geçilmesi gerekiyor. ALF ve hayvan özgürlüğü için doğrudan aksiyon konusunda ne düşünüyorsunuz?

Onlarla hemfikirim. Bu şirketler etik davranmayı isteyerek reddediyorsa, bu durumda birileri devreye girmek zorunda.

“Hayvanların duyarlı canlı olmadığı düşüncesi, bir insanın nefretle dolu bir psikopat olduğuna dair ilk işarettir”

Birkaç ay önce Britanya parlamentosunda Muhafazakâr Parti’nin oylarıyla hayvanların hissedemediği yönünde bir karar oylandı. Siyaset yine bilimi ayaklar altına aldı! Üstelik Cambridge Bilinç Deklarasyonu’nun imzalandığı bir ülkede oldu bu... Muhafazakâr milletvekillerinin hayvancılık endüstrilerinden nasıl bir çıkar sağladığını bilmiyorum ama çıkarıcıların sonsuz bağınazlığı ile nasıl mücadele etmeli?

Bu ahlaken yozlaşmış Britanya hükümeti tarafından alınmış en saçma kararlardan biriydi. Ne zamandan beri politikacıların hayvanların duyarlılığı gibi konular üzerinde tartışma yapacak bilgisi oldu da uzmanlaşmış oy

verebiliyorlar... Muhafazakâr Parti'yi yönetenler, tamamen kendilerine hizmet ediyor ve bugüne kadar başımıza gelen en budala liderler. Böyle bir konu üzerinde tartışıp oylama yapma fikri bile ne kadar aptal olduklarını gösteriyor. Kibarca “lobi baskısı” diyenler olabilir ama hırsın her şeyi yönettiği 21. yüzyılın modern insan yapısına uyuyor bu durum. Kitlel hayvan katliamı bunun bir parçası ise, o zaman o hayvanlar hissetmiyor diyecekler tabii. Hayvanların duyarlı canlı olmadığı düşüncesi, bir insanın kesinlikle nefretle dolu bir psikopat olduğuna dair ilk işarettir.

İnsan türü, şiddet ve hırs ile savaşı kaybediyor mu?

Belki de bu hiç kazanamayacağımız bir savaş ama kötülüğe karşı elimizden geldiğince karşı durmak zorundayız.

Canan Karatay, Fetva Vermeye mi Başladınız?

Bir süredir medyada yürüttüğünüz veganlık karşıtı kampanya, beni bu yazıyı yazmaya mecbur etti. Çünkü bilimin kanıtladığı görüşlerin tersine kendi düşüncelerinizi aşağılayıcı bir üslupla dile getiriyor ve bir grup insana karşı düşmanlık beslenmesine, “veganfobi” yaratılmasına yol açıyorsunuz.

1- “Vejetaryenlere saygı duyuyorum çünkü onun felsefesi var ama veganlığın yok” diyorsunuz.

Belli ki konuyu sadece beslenme açısından ele alıyorsunuz ve veganlık hakkında bilginiz olmadığından bu yorumu yapıyorsunuz. 2013’te Can Başkent ile ilk Türkçe veganizm kitabını yazdık. Veganizm: Ahlâkı, Siyaseti ve Mücadelesi, e-kitap olarak yayınlandı. Bu yıl ise Vegan Devrimi ve Hayvan Özgürlüğü adlı kitabım çıktı. Her ikisinde de veganlığın felsefesi anlatılıyor.

Kısa bir tanım vermek gerekirse, veganizm, hayvanlara uygulanan meta statüsünü ve bu yüzden köleleştirilmelerini reddederek yaşam hakkını savunan, özgürleştirici bir etik tutumdur.

Hayvanların insan gibi bilinç sahibi olduğu, bilimsel araştırmalar ile ortaya konmuş ve 7 Temmuz 2012’de

Cambridge Deklarasyonu ile dünyaya duyurulmuştur. Adalet ve özgürlüğü sadece insanlar için değil, insan gibi duyarlı ve bilinçli olan hayvanlar için de isteyip buna uygun yaşayan insanlardır veganlar. O nedenle bitkisel beslenirler. Bitkisel beslenme, bu etik tutumun hayatımıza yansıyan tek bir yönüdür ve veganlık sadece bir diyet türüne indirgenemez. Katılmasanız bile sömürüyü ve tahakkümü reddeden bir felsefeyi yok saymaya hakkınız yok.

2- Çok uzun zamandır etik veganım ve sağlık sorunum yok. Benim kişisel deneyimim elbette tek başına yeterli olmaz ama bitkisel beslenmenin yararları konusunda çok sayıda bilimsel yayın da var.

ABD Beslenme ve Diyetetik Akademisi şöyle diyor: “Vegan beslenme de dahil olmak üzere uygun şekilde planlanmış vejetaryen diyetler, beslenme açısından yeterlidir ve bazı hastalıkların önlenmesi ve tedavisi için fayda sağlayabilir. Bu diyetler hamilelik, emzirme, bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yaşlı yetişkinlik sırasında ve sporcular için yaşam döngüsünün tüm aşamaları için uygundur.”

Dünya Sağlık Örgütü ve BM Gıda ve Tarım Örgütü uzmanları ise, “çeşitli sebze ve meyveler, baklagiller veya baklagiller bakımından zengin bitki bazlı diyetleri ve minimum düzeyde işlenmiş nişastalı temel gıdaları seçmelisiniz” diyor.

3- “Veganlar kısa ömürlüdür” diyorsunuz.

Tam tersini ortaya koyan bilimsel araştırmalar mevcut ama sosyal yaşantının etkilerini ve genetik faktörleri karşılaştırmalı olarak incelemek de gerekir. Siz nasıl bu kadar yanlış bir görüşü bilimsel bir veri gibi savunuyorsunuz?

4- “Hipokrat diyor ki 'Ne yerseniz osunuz.' Veganlar tahıl yiyor, tahıl beyinliler. Koyunları seviyorlar, koyunlara benziyorlar. Koyun da tahıl beyin, neden alınıyorlar? En sevdiğin hayvana benzetiyorum seni” diyorsunuz.

Veganları koyuna benzeterek türcü bakış açınızla “aptal” demeye çalıştığınız belli ama biz buna kızmıyoruz. Bir veganı haklarını savunduğu hayvana benzeterek aşığlamış olmazsınız. Ayrıca koyunlar düşündüğünüz gibi aptal değil. Bir de veganlar sadece tahıl yemiyor. Sizin gibi baklagiller, meyve ve sebze de yiyor. Hipokrat’a dönersek, acaba dana yiyen insanlar da dana beyinli mi oluyor?

5- Doktor olarak iddialarınızı bilimle ortaya koyun ama tek başınıza ekrana çıkıp “fıtratımızda yok, inanmıyorum” gibi ifadelerle konuşmayın. Son olarak “Veganlık haramdır!” dediniz. Bilimle kanıtlayamadığınızı dini kullanarak mı kanıtlayacaksınız? Evrimi bile müfredattan atan ülkede fetva tutar mı diyorsunuz?

Amaç gerçeklerin ortaya çıkması ise, iddialarınızın aksini kanıtlayan araştırmaların da sunulacağı bir tartışmaya ne dersiniz? “Veganlığın felsefesi yok” iddianızı benimle; “veganlık hastalıktır” iddianızı da bitkisel beslenme üzerine uzman bilim insanları ile tartışmaya var mısınız?

DOĞRU İDEOLOJİLERDE TÜRCÜ BAKIŞ AÇILARI

“İnsancı ve şiddet içermeyen bir ütopya, toplum diğer hayvanları eşitliğe dahil etmedikçe ve onlara doğru adil ve eşit bir davranış geliştirmedikçe gene şiddet dolu bir karşı ütopya ve bir ikiyüzlülük olarak kalacak. İnsancı demokrasi türcü bir ikiyüzlülüktür. İnsancılık, büyük bir kabileciliktir.”

*Steve Best –
yazar, filozof ve hayvan hakları savunucusu*

Feminizmin Türcülük ile Sınavı

Türcülüğün insan algısına bütünüyle egemen olmadığı bir dünyada yaşıyor olsaydık, veganlığın feminizm ile yolları çok daha önce kesişir, vegan olmayan kadın göremezdik. Çünkü hem hayvancılık endüstrisi, dişi hayvanların üreme sistemlerinin sömürüsüne dayalı hem de hayvanların insanlar tarafından sömürülmesini reddeden veganlık, kadınların erkekler tarafından sömürülmesini reddeden feminizm ile aynı temel argümanlara sahip.

Feminist yazar ve sosyal aktivist bell hooks'a (Gloria Jean Watkins) göre feminizm, en basit tanımıyla, cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürüyü ve baskıyı sona erdirmeye çalışan bir harekettir. Cinsiyetler arası eşitsizlik ve adaletsizliği ortadan kaldırmayı amaçlayan bir görüştür. Buradan da anlaşılacağı üzere, bazılarının iddia ettiği gibi herhangi iktidar arzusu içermez, aksine tüm iktidarlara ve baskıya karşı bir harekettir. Veganizm ise, insanın hayvanlar üzerindeki tahakkümünü, hayvanların metalaştırılmasını reddeder ve insan üstünlüğüne dayalı türcülüğün yarattığı adaletsizliği yok etmeyi amaçlar. Temel olarak zulme ve baskıya karşıdır.

Feminizm, sosyal bir hareket haline geldiği 19. yüzyıldan 21. yüzyılın ikinci yarısına kadar türcü bir yaklaşımı benimseyerek yayıldı. Dişi hayvanlara uygulanan

sömürüyü de kendi meseleleri olarak gören feministlerin sesi ancak içinde yaşadığımız yüzyılda duyulmaya başlandı. Hayvan haklarının feministlerin gündemine girmesi yeni olsa da, neredeyse tümüyle dişi sömürüsü üzerine kurulu hayvancılığın tarihi epey eski.

Bugün kadınların çoğu, “Vegan olmadan feminist olunmaz,” dediğimizde öfkeleniyor. Belli ki bu konuda bugüne kadar türçülüğü sorgulayıp hayvancılık endüstrisindeki vahşete dair pek araştırma yapmadıklarından bilgileri çok sınırlı. Süt endüstrisinde hayvanlara korkunç bir zulüm uygulandığının farkında değiller. Bu durum hep gözlerden saklandığı ve medya da aydınlatıcı yayınlar yapmadığı için, çoğu insan gibi onlar da gerçekleri bilmiyor. Bu kitabı okuyan feministler için söz konusu sömürüyü burada açıkça anlatmanın faydası olabilir.

Öncelikle kendisi doğurup anne olabilen duyarlı bir canlının, diğer türden bir duyarlı canlının da annelik hissine sahip olabileceğini düşünememesi, bu konuda empati geliştirememesi, insan doğasında tamamen türçülüğün yarattığı bir arızadır. Bu genel arızanın sonucu olarak, insan, hayvancılık endüstrisindeki tüm işkenceleri yüzyıllardır doğal görmüş...

Bir hayvanın süt verebilmesi için gebe kalması ve doğurması gerekir. Bütün memeliler için aynı durum söz konusu. İnekleri ele alırsak, gebeliğin gerçekleşmesi için bu hayvanlar, çiftliklerde ve fabrikalarda yapay olarak

gebe bırakılır. Bunun için de öncelikle boğalardan spermier elektrikli bir ejakülatör aracılığıyla yapay bir vajinanın içine alınır. Tohumlama yönteminin yapıldığı aletin adı ise “tecavüz askısı”, İngilizcesi “rape rack”. Dişi hayvanlar, çelikten bir askıya bağlanır ve genital kanallarına insan kolu sokulma suretiyle sperm bırakılarak dölleme gerçekleştirilir. Sadece dişi ineklere, keçilere, koyunlara ve domuzlara değil, daha çok doğursunlar ve üzerlerinde test yapılabilsin diye maymunlara da uygulanan bir yöntem bu. Her yıl milyonlarca hayvan bu yöntemle tecavüze uğruyor ve sonuçta zorla gebelik gerçekleştiriyor.

İnek 285 gün, eşek 365 gün, keçi 150, koyun 147 gün gebelik yaşıyor ve sonrasında kadınlar gibi doğuruyorlar. Memelerinden gelen süt, doğurdukları yavruları için ama insanların bitmek bilmeyen süt isteğinin karşılanması için yavrular henüz 1 günlükken ya da doğar doğmaz anneden ayrılıyor. Bunun aralarında bağ kurulmaması için yapıldığı söyleniyor oysa o bağ gebelik sırasında kurulmuş oluyor. Anne ile yavrunun ayrılması sırasında yaşananlara tanık olanlar bilir; duyabileceğiniz en iç yakan acı sesleri çıkıyor hayvanlardan. Yavrusunun peşinden koşan anneler umutsuzca çabalarken, yavru dişiye, annesinin kaderini paylaşmak üzere başka bir yere alınıyor; erkekse “veal” denilen süt danası eti için kesimhaneye gönderiliyor. Az sayıda erkek hayvan, sperm için beslenip bir süre sonra onlar da kesiliyor. Bütün bu işlem, anne hayvan doğuramayacak hale gelip bedeni iflas edinceye kadar tekrarlanıyor; yani dişi

hayvan bir makine gibi kullanılıyor. Defalarca tekrarlanan bu işkence sonrasında tükendiğinde anne de kesiliyor. Veganlara hep “Eti anladık da süt niye tüketmiyorsunuz?” diye sorulur; işte onun en önemli nedenlerinden birisi, hayvancılık sektöründe dışı bedenini metalaştıran bu gaddarlıktır.

Vegan aktivist ve yazar Ashley Capps, annelik ilişkilerini parazit gibi sömürmek, hayvanların sütlerini çalmak, çalınan sütü dondurma ve peynir yapabilmek için hayvan yetiştirmek, vahşi, feministliğe aykırı, utandırıcı ve son derece annelik karşıtı bir durum diyor. Tüm hayvansal süt ürünlerinin kaynağı aynı olduğuna göre, vegan olmayan bir kadının feminist olduğunu iddia etmesi, sadece tür feminizmine hapsoldüğünü gösteriyor.

Yumurta sektöründe ise ayrı bir sömürü söz konusu. Yumurta, tavuğun üreme hücresidir. Her ay insan dişilerinin bir adet yumurtayı vücutlarından atması gibi onlar da bu yumurtaları atar. Bunlar döllenmiş de olabilir, döllenmemiş de. Tavuklara daha çok yumurtlamaları için birtakım ilaçlar verilir ve yumurtlayamayacak hale geldiklerinde öldürülür. Bu sektörde de yine dişiler köleleştirilip makine gibi kullanılır. Yumurta endüstrisinde bir başka acı gerçek de, erkek civcivlerin beslenmesi endüstri için kârlı görülmediğinden doğar doğmaz öldürülmeleri. Sektörde çok uygulanan bir yöntem bu; ya canlı canlı rendeleme makinelerinde katlediliyorlar ya da topluca büyük bir torbaya dolduruluyor ve torbanın ağzı bağlanarak boğuluyorlar.

Arıcılık sektöründe ise farklı sömürüler söz konusu. Birçok “çevreci” insan bal, polen, arı sütü için arıları sömürmenin olağan olduğunu savunuyor; hayvan hakları savunucusu olduğunu iddia edenler “ama organik bal alıyorum” diyebiliyor. Bunu söyleyenler, kraliçe arı olmadan diğer arılar bal üretmeyeceği için tüm arıcıların yetiştiricilerden kraliçe arı sipariş ettiğini ve uçup gitmesin diye kanatlarını söktüklerini bilmiyorlar mı? Arıların kovanda bir yalıtım malzemesi ve kendileri ile yavruları için yiyecek olarak kullanacakları bala arıcılar el koyuyor. Bir arı grubu istenilen miktarda bal üretemez hale gelince, kovandaki arılar arıcılar tarafından öldürülerek yeni arı grupları oluşturuluyor. Daha çok bal üretmeleri için arılara da çeşitli ilaçlar veriliyor. Ben “organik alıyorum, benimkinde ilaç kullanılmıyor” diyenler, arılara uygulanan bu sömürüleri umursamıyor mı?

Bunları anlattığımızda aldığımız tepkiler çoğunlukla “Benim aldığım ürün öyle değil,” “Biz üretimde bunları yapmıyoruz,” şeklinde oluyor. Herkes kendi sömürüsünü aklamaya çalışırken gerçekte hayvancılık endüstrisinde herkes ölüyor ve en büyük zulmü de dişiler çekiyor. İnsan gibi yavrusunu seven, onunla bağ kuran, onca zaman karnında yavrusunu taşıyan bir anneden hem yavrusu koparılıyor hem de sonrasında memelerine takılan makinelerle sütü çalınıyor. Yavru ise annesi ile bir gün bile geçiremeden travma yaşıyor. Oysa o da yeni

doğan bir bebek gibi annesinin sıcaklığını arıyor, annesinin sütünü içmek istiyor.

Hayvancılık sektöründeki üretim süreçlerini incelediğimizde tartışmasız olarak ortaya çıkan şudur:

1- Hayvancılık, dişi bedenlerini metalaştırıyor, onları mal gibi kullanıyor. Bir zamanlar (ve ne yazık ki hâlâ) kadınların alınıp satıldığı gibi dişi hayvanlar da alınıp satılıyor.

2- Hayvancılık, et, süt ve yumurta sektörleri, anneliğe karşı yıkıcı bir darbedir! Özellikle dişi hayvanlar sütleri ve yumurtaları için sömürölüyor. Anne ile yavrusu doğar doğmaz ayrılıyor.

3- Hayvancılık, endüstriyelleşmiş bir zulüm; kimsenin özgür olmadığı, sonunda herkesin katledildiği vahşi bir sistem.

Bütün bu vahşet, insanın sağlıklı bir hayat için ihtiyacı olmayan ama endüstri haline gelen ticari hayvansal üretimi sürdürmek için yapılıyor. Hayvansal ürünlerin insanlarda pek çok rahatsızlığın nedeni olduğunu ortaya koyan araştırmalara her gün yenileri ekleniyor. Kırmızı etin kanserojen olmasının yanı sıra, kalp ve damar hastalıkları, obezite ve şeker hastalığı ile doğrudan ilgisini açıklayan birçok bilimsel veri mevcut.

Günümüzde nasıl teknoloji geliştiiğinde düşün yapımız ile günlük hayatımızda değişiklikler meydana geliyorsa, bilimsel bulgular ve sosyal bilimlerin gelişimi de

hayatımızı etkilemek durumunda. Yukarıda aktardığım gerçekleri inkâr etmeye ya da görmezden gelmeye devam edemeyiz. Artık 21. yüzyıl özgürlük mücadeleleri kapsamında hayvan özgürlüğü de ana maddelerden biridir. Özgürlüğün sadece insanlara ait bir hak olduğu şeklindeki görüş çağdışıdır. Çağdışıdır çünkü eksiktir, yetersizdir. İnsan olan hayvanların, insan olmayan hayvanların da birer duyarlı birey olarak hayatlarını özgürce yaşamaları gerektiğini kabul etmelerinin zamanı çoktan geldi.

Feminizm baskıya, zulme, sömürüye karşı bir duruşsa, o zaman dişi hayvanlara uygulanan dayatılmış gebeliğe, tecavüz askısına, annenin yavrusundan ayrılmasına, dişi hayvanların sürekli sömürülmesine de karşı olmalıdır. Bir insan eğer türücü değilse, kendi türünü başka canlılardan üstün tutmuyor ve sadece ait oldukları türden dolayı insanlara farklı değer addetmiyorsa, sömürü nereden gelirse gelsin karşı çıkar.

Yüzyıllardır ataerkil ideoloji, erkeğin fiziksel açıdan daha güçlü olduğu argümanıya başlayıp, her konuda hep en önde ve en üstte olduğu fikri ile devam ederek toplumlara egemen oldu. Bu görüşe göre, erkek, yaratılan hiyerarşide en üstte yer aldığı için onun sözü geçer, kadının seçmek ona kalmıştır, kadın ikinci sınıftır çünkü daha az güçlüdür. Ataerkil toplumlarda erkek, kadının da hayvanın da sahibi olarak görülür. Kadının da hayvanın da bedenleri üzerinde hak iddia eden görüş, ikisini de “et” olarak değerlendirir. İlkel toplumlardan bu yana kadına da hayvana da tecavüz etme hakkını kendinde gören bir ilkeliliğin sonucudur bu. Carol J. Adams’ın “*Etin Cinsel Politikası*” adlı kitabında örneklerini verdiği gibi, etin pazarlanma yöntemlerinde kadın bedenine yapılan atıflar ve reklamlarda hayvanların kadınlara

benzetilerek, tüketiciye cinsel mesajlarla sunulması da bu yaklaşımdan kaynaklanır.

Cinsler arasında iktidar kavramını sorgulayan feministlerin, reddettikleri olguyu türler arasında sürdürmesi mantığa aykırıdır. Çünkü türler arasındaki hiyerarşiyi sürdürerek, bu kez kendileri baskıcı bir iktidar haline gelir. Paris Komünü'nün ünlü figürlerinden Louise Michel'in dediği gibi, iktidar ve özgürlük bir arada olamaz. Kadın özgürlüğü ve cinsiyet eşitliği düşüncesi ile dişi kavramının sadece insan türü ile sınırlanması, feministlerin ciddi şekilde sorgulaması gereken bir tezattır.

Kadınların erkekler için yaratıldığına inanan erkek egemen gericilik ile mücadele eden feminist teori, hayvanların insanlar için yaratıldığına inanan insan egemen gericiliği de sorgulamalı. Çünkü bu, bir adalet ve etik meselesidir. Adalet, tek bir cinsiyete ayrıcalık tanınarak tanımlanamayacağı gibi, tek bir türe ayrıcalık verilerek de tanımlanamaz. Yaşadığımız çağda feminizm, artık bu eşiği atlamalı, bu duvarı yıkmalı. Vajına ve annelik, sadece insana ait değildir!

Ancak bu noktada yanlış anlamaya yol açmamak için belirtmemiz gereken bir nokta var: Kadınlık, sadece fiziksel özellikler ile ilgili değil; baskıyı, zulmü ve sömürüyü reddetme; sürdürülebilirlik için yaşatmak ile ilgili. Bu yönden bakınca, her insanın, her erkeğin içinde kadınlık olabilir. Sorun ataerkil sistem ve o değişmediği sürece toplumda herkes birilerini ezmeye çalışacak. Bu nedenle insanların farklı etnik kökenden, kültürden, cinsiyetten ve türden herkesi ezdiği Antroposen Çağı'ndaki yıkımın içinde feminizme dair algıyı geniş bir bakış açısıyla yorumlamalıyız. Çünkü elbette biyolojizm de türçülüktür.

Sahte Çevreciler

- İnsan, acımasız bir şekilde diğer varlıkları yok ettiği sürece sağlık ya da barış nedir bilmeyecek. İnsanlar hayvanları katlettiği sürece birbirlerini öldürecek. Cinayet ve acı tohumları eken, sevinç ve sevgi biçemez.
- İnsanlar hayvanları öldürüp yedikçe, dünya üzerinden cinayet, kan dökme ve savaşlar kalkmayacak.

M.Ö. 570 - 496 yılları arasında yaşayan İyonyalı filozof ve matematikçi Pisagor, bunları 2500 yıl önce söylemiş. Bu sözler, canlı türlerinin şu anda dünyanın tarihteki 6. yok oluşun eşiğinde olduğu bir dönemde çok daha anlamlı. Araştırmalara göre, 4,5 milyar yaşındaki gezegenimizin ilk 700 milyon yılında hayat yoktu. Sonrasında ise okyanuslarda ve karada canlılık beş kez bitme noktasına geldi. Sonuncusu 66 milyon yıl önce dinazorlar döneminde yaşandı. Günümüzde ise yeryüzündeki canlı türü sayısı ve bu türlerin nüfusları, daha önce hiç olmadığı kadar hızlı bir azalma içinde. Çünkü içinde yaşadığımız bu yok oluş süreci ‘antropojenik’ yani önceki yok oluşlardan farklı olarak tümüyle insan faaliyetlerinden kaynaklanıyor. 6. yok oluşun temel nedenleri, dünyada hızla çoğalan nüfus ve buna bağlı olarak artan tüketim, endüstriyel üretim ve kullan at ekonomisi, ormansızlaştırma, doğal yaşam alanlarının endüstriyel tarım alanlarına dönüştürülmesi,

buna bağlı olarak kara, deniz ve havada artan kirlilik, küresel ısınma ve etkileri.

Bu konuları kısa bir süre öncesine kadar görmezden gelen ana akım medya bile artık yaklaşan tehlikeyi yayınlarına taşımak zorunda kalıyor. Ancak uzmanlar, dünyanın kurtuluşu için yapılması gerekenleri anlatsa da sanayileşmiş ülkelerde kurulu düzenin siyasetçileri, rekabetçi sistem içinde üzerlerine düşeni yapmaktan kaçıyor. Türkiye gibi yağma kültürünün egemen olduğu ülkeler ise, doğa katliamının iyice hız kazandığı, sürekli yeni binaların yükseldiği bir beton ormanına dönüşüyor. Tüm dünyada görülen ciddi tehlike sinyalleri ve yaşanan doğa felaketler art arda gelirken, çevreciler, doğayı korumak için kampanyalar düzenleyip toplumda bu konudaki bilinçlenmeyi artırmaya alışıyor.

Egemen siyasi yapı sermaye ile el ele verip, rant için eşsiz güzellikteki koylara, deniz kıyılarına, dağlık ve ormanlık alanlara el koyarken, toplumun ortak hazinesi olan doğa, belli uluslararası çıkar odaklarının servetine servet katıyor. Yerli halk ise, bu yağmalama yapılabilsin diye yaşadıkları yerden sürülerek hem sosyal hem de ekonomik açıdan mağdur ediliyor. Rant operasyonunun tek kurbanları elbette insanlar değil, en büyük zararı doğal yaşam alanları yok edilen ve kelimenin tam anlamıyla kurban edilen hayvanlar görüyor. Kuşların uçuş rotasında yükselen bir gökdelen, deniz kaplumbağalarının yumurtlama alanında açılan lüks bir otel, flamingoların yaşadığı bölgeye yapılan bir fabrika,

sonuçta bunların hepsi deniz, kara ve havayı kirletiyor ve fiziksel olarak yaşam alanı bırakmadığı için hayvanların ölümüyle sonuçlanıyor.

Bu tablonun da ortaya koyduğu gibi, günümüzün çevrecilik hareketleri, doğrudan sosyal adalet ile ilgilidir. Bir ülkede yaşayan herkesin üzerinde eşit derecede söz hakkı olması gereken doğal hazineler, siyasi erk aracılığıyla zengin sınıflara aktarılıyor. Bu nedenle 21. yüzyılda sosyal adalet, çevreci yaklaşımlar olmadan sağlanamaz. İnsan, hayvan ve yeryüzü özgürlüğünün birbirine bağlı olduğunun vurgulanmasının temelindeki bu düşünce yatar. İnsanı topraktan, toprağı hayvandan, duyarlı canlıları birbirinden ayıramazsınız. Doğanın yağmalanması, hem insanın hem de hayvanın varlığını tehlike altına soktuğundan, çevrecilik hareketleri her iki tür için de sürdürülen sosyal adalet mücadelesinin gereğidir.

Bu açıdan çevrecilik ile hayvan hakları, birbirine koşut ve birbirini destekleyen birer mücadele alanıdır. Ancak ne zaman ki çevreciler kendilerinin neden olduğu hayvan sömürüsünü görmezden geliyor, o zaman tüm çevrecilik hareketi büyük bir çelişki ortaya çıkıyor. Bir bakıyorsunuz, gezegeni kurtarmak için işbirliği yapma çağrısında bulunan kişi, bir elini size uzatmış ama diğer elinde döner dürüm tutuyor. Size heyecanla ağaçların yaşam hakkından söz ediyor ama kendisi kuzu yiyor.

Bu tutarsızlığı çevre konusunda fazla bilgisi olmayan birisi yapsa daha beklenebilir bir durum olur ama yeryüzünü korumak için çalışan bir insanın hayvan haklarına bu kadar duyarsız olması, konuyu görmezden gelmeyi tercih etmesiyle ilgilidir. Çünkü hayvan yemenin yaşam hakkına doğrudan saldırı olmasının yanı sıra, hayvansal ürün tüketerek destekledikleri endüstriler, doğanın en azılı düşmanı. Bir yandan yeryüzünü korumak için çalışırken, diğer yandan onu katleden ve hiçbir şekilde sürdürülebilir olmayan endüstrilere katkı sağlamış oluyorlar. Her 60 saniyede bir yağmur ormanlarında 1600 ağacın büyükbaş hayvancılık yüzünden kesildiğini konuyla ilgili olmayanlar bilmeyebilir ama çevreci olduğunu iddia edenler bunu bilmek zorundadır.

“Yaşadığımız çağda en büyük çevre sorunu nedir?” diye sorsam, herhalde ezici çoğunluk iklim değişikliği, küresel ısınma der. Ozon tabakasının delinmesine neden olan sera gazının ve diğer zararlı gazların salımının artmasıyla sıcaklık da artıyor, iklimler değişiyor. Bunun sonucunda doğal afetler çoğalıyor.³ Yapılan araştırmalara göre, küresel sera gazı emisyonunun % 13’ü tüm ulaşım araçlarından (kara, deniz, hava ve raylı araçlar hepsi dahil) geliyor; % 51’i ise, hayvancılık endüstrisi ve onun yan ürünlerinden...

³ Bu yazıda verilen istatistiksel bilgiler, Cowspiracy belgeselinin açıkladığı bilimsel araştırmalardan alındı.

Bitkisel beslenme, karbon ayak izini % 50 oranında azaltıyor. (Karbon Ayak izi, birim karbondioksit cinsinden ölçülen, üretilen sera gazı miktarı açısından insan faaliyetlerinin çevreye verdiği zararın ölçüsüdür.)

Yağmur ormanları hızla yok oluyor. Her saniyede 1 futbol sahası büyüklüğünde alan Amazon ormanlarında yok ediliyor. Bunun % 91'inden hayvancılık endüstrisi sorumlu ve bu büyüklükte bir alan sadece 250 hamburger üretmek için yok ediliyor.

Su konusuna gelirsek... Dünyada su kaynaklarının giderek azaldığı sır değil. Tek bir hamburgeri üretmek için ne kadar su harcanıyor dersiniz? 2500 litre. Bu, iki ay boyunca duş almaya yetecek kadar su anlamına geliyor. Et ve süt endüstrileri, dünyadaki temiz suların 1/3'ünü kullanıyor. Amerika'da evlerde kullanılan su % 5 oranında iken, hayvancılık % 55'ini kullanıyor.

Atık konusunda da manzara vahim. 2500 ineğin ürettiği atık, 411 bin nüfuslu bir kentin atığına eşit. Sadece ABD'de yemek için beslenen hayvanlar her saniye 3.2 milyon kg. dışkı üretiyor.

Toprakların 1/3'ü hayvancılık yüzünden çölleşiyor. Çünkü dünya topraklarının % 45'i hayvancılık için ayrılmış durumda. Diyelim ki 6000 m²'lik toprağınız var. Burada bitkisel üretim yaparsanız 16780 kg. ürün alırken, hayvancılık yaparsanız sadece 170 kg. et elde ediyorsunuz. Bir insanı 1 yıl boyunca beslemek için

gerekli toprak bir vegan için 674 m², et yiyen birisi için bir veganınkinin 18 katı. Biftek üretmek için gereken toprak miktarı, bitki bazlı gıdalar için gerekenin 160 katı!

Medyada son yıllarda sık sık okyanuslarda, denizlerde balıkların tükendiğini okuyoruz. Her yıl okyanuslardan çıkarılan balık ne kadar biliyor musunuz? 90 milyon ton ve dünyadaki balık alanlarının 3/4'ü tükenmiş halde. Her yarım kg. balık avlandığında onunla birlikte 2 kg. kadar deniz canlısı da ağlara takılıp öldürülüyor ve atılıyor.

Yeryüzünde hayvan ve bitki türleri hızla yok oluyor. Son 50 yılda 300 bin civarında bitki ve hayvan türü yok oldu. Yağmur ormanlarının yok olması yüzünden her gün 110 hayvan ve böcek türü ortadan kalkıyor. Dünya Vahşi Yaşam Fonu tarafından yapılan bir araştırmaya göre⁴, dünyadaki biyolojik çeşitlilik kaybının % 60'ı et yüzünden.

Bütün bunlar ortaya koyuyor ki, hayvancılık endüstrisi türlerin yok oluşunun, okyanuslardaki ölü bölgelerin, suların kirlenmesinin, doğal yaşam alanlarının kaybının ve iklim değişikliğinin temel nedeni. Bunlar bilimsel verilerle kanıtlanmış durumda. O nedenledir ki Birleşmiş Milletler 2006 yılında yaptığı açıklamayla hayvancılığın

⁴ <https://www.theguardian.com/environment/2017/oct/05/vast-animal-feed-crops-meat-needs-destroying-planet>

evre için en büyük tehdit olduğunu duyurup, insanlara bitki bazlı beslenme çağrısında bulundu.⁵

Vegan değilseniz gerçek bir çevreci olamazsınız denilmesinin nedeni bu. evre felaketlerine yol açan en büyük sektörü destekleyerek çevreci değil, ancak sahte çevreci olursunuz. Ne yazık ki Küresel İklim Konferansı’nda bile görmezden gelinen bu gerçekler, “insanların kişisel tercihi” diye geiştirilebilecek bir konu değildir; çünkü o tercihler hem bir duyarlı canlının hayatına mal oluyor hem tüm de doğaya ağır maliyeti nedeniyle dünyayı ve tüm insanlığı etkileyen sonuçlar ortaya koyuyor.

evreciyseniz, insanın ve ağacın yaşam hakkını savunduğunuz gibi, ekosistemin içinde onlar gibi temel varlıklardan birisi olan insan dışındaki duyarlı canlıların da yaşam hakkını korumanız gerekir. Pisagor’un “Cinayet ve acı tohumları eken, sevinç ve sevgi biemez,” sözündeki bilgeliğe kulak vermiyorsanız bile, bilimin ortaya koyduğu somut gerçekleri görmezden gelemesiniz.

Sahte evreci değil, gerçek çevreci olmak sizin elinizde.

⁵ <https://www.theguardian.com/environment/2010/jun/02/un-report-meat-free-diet>

Doğa isyanda, panik arttı!

Dünyanın farklı ülkelerinden yaklaşık 30 bin katılımcı, 2018'in son ayında, Polonya'da kömür ve maden endüstrisinin kalbi Katowice'de toplandı. Düzinelerce toplantı odasının birinden çıkıp diğerine koşuşturan bu insanlar neyin peşindeydi?

Görünüşe göre, küresel iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerini engellemek için ne yapabileceklerini konuştular. Belli ki, Birleşmiş Milletler Hükümetlerarası İklim Paneli, küresel ısınmanın yol açacağı felaketleri önlemek için yalnızca 12 yıl kaldığını açıklayınca panik arttı.

Şu anda sıcaklık artışı 3-4 dereceye çıkma yolunda. Bilim insanları, bunun 1.5 derece ile sınırlandırılması için derhal harekete geçilmeli diye uyarıyor. Aksi halde gezegenin bir bölümünde aşırı sıcak sonucu yangınlar ve kuraklık olurken; çok şiddetli yağış alan bazı yerlerde sel felaketleri yaşanacak ve bazı yerler de sular altında kaybolacak.

Para uğruna feda edilen gezegen!

Yıllardır siyasetçiler ve uzmanlar, kararlar alıyor ama bunlar uygulanmadığı için tüm dünya tehlike altında. ABD hükümeti, 2018'in son aylarında iklim değişikliğinin ülkeye yıkıcı etkileri olacağını söyleyen bir

rapor hazırladı ama Donald Trump, kendi hükümetinin raporuna "inanmadığını" söyledi.

Başkanlık koltuğuna oturduğundan beri, selefi Barack Obama'nın çevre koruma ve küresel ısınmayla mücadele adına kazanım niteliğindeki bütün düzenlemelerini iptal ettirdi. Yeryüzüne büyük zararı olan fosil yakıtlardan yana bir politika izliyor. Öylesine bilim karşıtı ve para hırsı içinde ki, iklim değişikliği ile mücadele nedeniyle trilyonlarca dolarlık kayba uğrayamam diyor!

Küresel ısınma sorunuyla mücadele için küresel karbon salımını, 2030'a kadar 2010'daki seviyesine kıyasla % 45 azaltmamız gerekiyor. 2050'ye kadar elektriğin % 70-85'ini yenilenebilir kaynaklardan üretmemiz gerekiyor. Yine o tarihe kadar atmosfere yayılan karbondioksit miktarıyla, ortadan kaldıracığımız karbondioksit miktarını eşitlemek zorundayız.

Bu konuda hükümetlerin alması gereken önlemler var. Ormanlaştırma, elektrikli taşıma sistemlerine geçiş, karbon yakalama ve depolama teknolojisi yaşamsal önemde.

Ancak her şeyi siyasetçilerden beklemeden bireysel olarak yapmamız gerekenler de var. İklim Konferansı'nda küresel ısınmaya çözüm arayan "çevreciler", hayvansal ürünlerin doğadaki yıkıcı etkisini bile bile kendi hayatlarında bu tür bir tüketimi sürdürüyorsa, Trump gibi davranmış olmuyor mu?

Küresel ısınmanın en büyük etkeni olan hayvancılığı destekleyerek, ancak SAHTE ÇEVRECİ olunur. Bu, bilimin ortaya koyduğu bir gerçektir.

Marx, Bugün Yaşasaydı Vegan Olur Muydu? Marksizm Ve Hayvan Sömürüsü

Dinlediğim ilginç konuşmalardan bir diğeri de, Basel Üniversitesi'nde sosyal teori dalında doktora öğrencisi olan Tobias Rein'a aitti. Karl Marx'ın felsefesini etik ve hayvan hakları açısından eleştirdiği sözlerinin benzerlerini Can Başkent ile yazdığımız *“Veganizm: Ahlâkı, Siyaseti ve Mücadelesi”* adlı kitapta sol siyaset için biz de söylemiştik.

Solun sadece insan odaklı çözüm önerileri, 21. yüzyıl dünyasında yeterli değil; diğer duyarlı canlıları sömürmeyi sürdürürken sadece insanı kapsayan özgürlük, eşitlik mesajları verildiğinde tutarsız oluyor. Rein'a konuşmasından sonra Kulturfabrik'te rastlayınca espri ile karışık, *“Marx günümüzde yaşasaydı vegan olur muydu?”* diye sordum. *“Hayır, olmazdı; çünkü o insanların mutluluğuna odaklı olduğu için bunu yine onların hakkı olarak görürdü. Ama tabii tam olarak bilemeyiz,”* dedi gülerek...

Marksist olduğunu söyleyen insanlarla hayvan haklarını konuştuğumda takındıkları alaycı tavrın kaynağının

türçülük olduğunu farkındayım ama yine de ezilenlerin haklarını savunanların 21. yüzyılda hayvanlara yaşatılan işkenceye duyarsız kalmasını irdelemek gerekiyor.

Yazar, filozof ve hayvan hakları savunucusu Prof. Steve Best, *“Marx’ın çevreci bir bilince sahip olup olmadığına dair bir sürü renkli tartışma devam ede dursun, O’nun türçü olduğu ve sosyal teori ve politikaları sakatlayan demode antroposentrik/insan merkezli paradigmaya sahip biri olduğu kesindir. Sol türçülüğünün manzarası – çoğunlukla ilerici dergilerde, gazetelerde ve online sitelerdeki makalelerin azlığından bellidir, bu da hayvan hakları, hayvan sömürüsü meselelerini düşünmeyi reddetme şeklindeki bir kabalıktan kaynaklanıyor,”* diyor.

Hayvan özgürlüğünün küresel kapitalizmin son hızla önüne geleni ezip geçtiği, rant odaklı bir dünyada asla gerçekleşemeyeceği, bu yüzden sınıf tahakkümüne ve her türlü hiyerarşiye yönelik daha büyük bir mücadelenin bir parçası olmak zorunda olduğuna kuşku yok.

Bu durumda Marksizm ile hayvan özgürlüğü için ortak bir hedef var demektir. Ama “Et cinayettir!” sloganına karşılık olarak “Marx, kocaman biftekleri afiyetle yiyen bir adamdı,” argümanı ile hayvan hakları mücadelesini küçümseyen komünist, 19. yüzyılda yaşayan Marx’la ilgili bu anakronik yaklaşımının, bu gerçeğe de, savunduğu ideolojinin diyalektik anlayışına da aykırı olduğunun farkında bile değil. Oysa toplumsal yaşam, sürekli hareket ve değişme halinde. Nasıl bir sınıf olarak

var olan proleteryanın zaman içinde giderek büyüyüp uzun vadede zafere ulaşacağına inanılıyorsa, hayvan özgürlükçülerinin de evrimci ve devrimci nitelikleriyle büyüyüp bir gün başarıya ulaşmayacaklarını kimse iddia edemez. Küçük, nicel değişimler yani evrim, zaman içinde devrime giden yolu açar.

Steve Best, ekoloji ve hayvan hakları perspektifinden bakıldığında Marksistler ve diğer sosyal radikallerin aşırı derecede tutucu tavırlar sergilediğini, *Komünist Manifesto*'da Marx ve Engels'in hayvan refahçılarını küçük burjuva veya hayırseverler, fanatikler, naif reformistlerle aynı gerici kategoride değerlendirdiklerini ve ABD'deki hayvan refahı hareketinin kadınların politize olmasında önemli olduğunu anlayamadıklarını" söyleyip, kadınların hayvanlara uygulanan zulmü azaltmaya uğraşırken onların bu mücadelesinin erkek şiddetine ve çocukların sömürülmesine karşı yürüttükleri mücadeleden ayrı bir şey olmadığına dikkat çekiyor.

Hayvancılık söz konusu olduğunda Marx'ın insan, doğa ve emek hakkında yazdıklarını da iyi yorumlamak gerektiğini düşünüyorum. Kapitalist tarıma geçilmesi ve kent nüfusunun artmasıyla insan ve hayvan atıklarının doğada yarattığı kirlilik, toprağın verimliliğini düşürürken, işçinin ve toprağın sömürülmesine yol açıyor ve Marx, buna metobolik yarılma diyor. Emek, insan ve doğa arasında zorunlu bir metabolik etkileşim doğuyor. Kapitalizmin meta üretimi arayışıyla mülkiyet olarak gördüğü hayvanlar, sömürünün odak noktası. Bugün

hayvancılığın hayvana, doğaya ve insana verdiği zararlar kuşku götürmeyecek şekilde kanıtlanmış durumda ama kapitalizm kâr hırsıyla bunu artırarak sürdürürken, sosyalizm de “kamu yararına” devam ettiriyor.

Bu noktada Marx’ın kapitalist üretimin insanı doğaya yabancılaştırdığını ve toprağın da sömürülebilir bir meta haline geldiğine dikkat çektiğini hatırlamak lazım. Nasıl ki üretim biçimi yani altyapı, kültürel, siyasal ve ekonomik yaşamı yani üst yapıyı belirliyorsa, günümüzde endüstrileşmenin kapitalist rantı zirveye çıkarıp kitleleri ve o kitlelerle birlikte hayvanları da ezdiği bir sistem, sürdürülebilir olmadığından bir gün mutlaka değişecek ve diyalektik içinde etkileşim olacaktır. Marx’a göre teknolojik gelişmeler doğayı kontrol altına aldıkça yabancılaşma artar. İnsanın doğayı her yönden katlettiği, 6. büyük yok oluşun eşiğinde olduğumuz, yabancılaşmanın en yüksek seviyeye çıktığı bir dönemde, Marksistlerin günümüzde hayvan katliamını ve bunun yol açtığı çevre yıkımını görmezden gelmesi, kendi savundukları düşüncelerle de çelişir.

Toprak ile kurulan bugünkü ilişkiler çerçevesinde gelecek kuşakların varoluşu tehlikeye giriyorsa, topraksızlaşmanın, su ve hava kirliliğinin, ormansızlaşmanın birinci nedeni olan hayvancılık sürdürülürse, insanın varlığı tehlikeye girmeyecek midir? Sürdürülebilir olmayan bu dev endüstri ile doğasını yok eden insan nasıl var olacaktır? Kapital’in 1. cildinin 13. bölümünün sonunda Marx, kapitalizmin yalnızca

emekçiyi değil, doğayı da sermaye kaynağı olarak sömürdüğünü yazar.

Kapital'in 1. bölümünde yer alan bir dipnotta bir çiftlikte yaptığı gözlemi anlatıyor Marx. O notta insanların köleyken ve ücretli çalıştıklarında hayvanlara davranışlarını kıyaslıyor. Toprağa bağlı köleyken hayvanların da kendileri gibi metalaştırıldığını ve üretim aracı olarak sömürüldüğünü gördüklerini, ama ücretli emekçi haline geldiklerinde, gerçekten özgürleşmeler ve farklı şekillerde sömürülmeye devam etseler bile, artık onlara özgür insan oldukları söylendiğinden, hayvanlara kötü davranıp vurduklarını belirtiyor. Söz konusu dipnot, Marx'ın insanların neden hayvanları bir mal gibi görüp sömürdüğünü anladığını gösteriyor. Orada yazdıkları, bazı Marksistlerin kullandığı "Hayvan insandan değersizdir, sadece bir üretim aracıdır," şeklindeki sığ bir yorumdan farklı. Türcülüğün kaynağına inen bir gözlem yapıyor Marx. İnsan, kendisinden aşağı gördüğünün üzerinde otorite kurup onu sömürüyor.

Buradan yola çıkarak Marx'ın hayvanların yaşadığı eziyetle ilgili olduğunu söylemiyorum ancak hayvanlara yönelik sömürünün farkında olduğu kesin. Kapitalizmin vahşi yöntemlerinin doğaya verdiği zararı, 19. yüzyılda gören ve bunun yaratacağı tehlikeleri gündeme getiren bir düşünür ve ekonomistti Marx. 21. yüzyılda toprak rantının ve hayvancılık sektörünün insana zararlarını ve doğada yarattığı felaketlerin boyutlarını görse, acaba kendine Marksist diyenler gibi hayvan özgürlüğü hareketi

ile dalga geçer miydi? Doğa da devrim bekliyor demez miydi? Kapitalizm, Marksizm eleştirisinin ana unsuru olduğuna göre, onun yok ettiği her şeye, bu eleştiride yer vermez miydi?

Acaba hayvancılık endüstrisinin yarattığı ölüm gemilerini destekleyen bir insan olmayı ister miydi?

21. yüzyılda insan olmanın anlamı üzerine hiç kafa yormaz mıydı?

Marx, insanlar ve insan olmayan hayvanlar arasında keskin bir düalizm ortaya koydu ama yaşadığımız yüzyılda hayvanların duygusal, sosyal ve psikolojik karmaşık yapısını sergileyerek bilinç sahibi duyarlı canlılar olduklarını bilimsel olarak kanıtlandığına göre, günümüzde yaşasa onların kapitalizm tarafından sömürülmesini yine de umursamaz mıydı?

Aydınlanmanın gereği olan devrimi ve değişimi reddetmek, Marksizm ile uyuşur mu?

Bu soruları günümüzde doğa, insan, emek, özgürlük ve yaşam hakkı açısından eşitlik gibi kavramlar çerçevesinde yeniden düşünmek gerekir.

Düşünürken de Best'in şu sözlerini tekrar okumak gerekir: *“Nazi toplama kamplarında kullanılan endüstriyel öldürme biçimlerinin ABD mezbahalarında 19. yüzyılın sonlarında kullanılan tekniklerden model*

alındığını söylemek gerek. Yahudi soykırımı kurbanları hayvanların mezbahaya götürüldüğü aynı tren raylarında taşındılar, insanlar tavuk çiftliklerindeki tavuklar gibi bir araya tıktırıldılar, ve Auschwitz gibi öldürme alanlarının kendi mezbahaları vardı. Hayvanların topyekûn nesneleştirilmesi ve masum canların mekanize bir biçimde öldürülmeleri insanlar için kitlesel öldürmelere yönelik bürokratik yönetimlerin ve teknolojilerin kolayca kendilerine de uygulanabileceği konusunda yapılmış bir uyarı anlamına gelmeliydi. Bu yüzden Theodor Adorno, dokunaklı bir biçimde şu sözleri söylemişti: 'Auschwitz, bir insan bir mezbahaya bakıp da 'ama onlar hayvan' diye düşündüğü zaman başlar.' ”

Sevgili ilericiler,
aydınlar,
sosyalistler,
ağzından adalet ve özgürlük kavramlarını
düşürmeyen solcular,
şapkanızı önüne koyup insanlığınızla hesaplaşma
zamanı çoktan geldi!

İnsan, hayvan ve yeryüzünün özgürlüğü birbirinden ayrılamaz. Devrim, hiyerarşik düzen yıkılıp, sömürü ortadan kalktığında olur. İnsan türü hayvanları sömürmeye devam ettiği sürece kölelik düzeni varlığını koruyor demektir. Sol, hayvan haklarının toplumsal bir adalet mücadelesi haline geldiği 21. yüzyılda, hayvan özgürlüğü aktivistlerini yanına almadan devrim yapamaz.

Sosyalistlerin Nusr-Et ile İmtihanı

Venezüella Devlet Başkanı Nicolas Maduro'nun İstanbul'da Nusr-Et lokantasında yemek yemesi, epeyce tartışıldı. Eleştirilerin odak noktası, halkı fakirlikten kıvranan bir ülkenin liderinin, şatafatlı bir görüntü içinde keyif çatmasıydı.

Gerçekten de bu olaydaki çarpıklık tepki gösterilmeyecek gibi değil. BBC Türkçe'den Çağıl Kasapoğlu'nun haberine göre, enflasyonun yüzde 86 bini aştığı, asgari ücretin aylık 5 milyon bolivar olduğu ülkede, asgari ücretle yaşayan bir Venezüella vatandaşı, maaşının tümüyle ancak iki buçuk bardak kahve içebiliyor veya karaborsada ancak bir ekmek alabiliyor. Açlıktan her Venezüellalının geçen yıl ortalama 10 kg kaybettiği ülkenin lideri Maduro...

Bunları düşününce, kuşkusuz Nusr-Et'teki ziyafeti başlı başına halkına saygısızlık.

Venezüella'yı sosyalist sanıp, Maduro'nun abartılı restoran keyfini bu yüzden eleştirenler de var. Oysa Venezüella Bolivarcı Devrim'den uzaklaşalı epey oldu. Maduro yönetimi, ülkenin içinde bulunduğu ağır ekonomik krizi neo-liberal politikalarla aşmaya çalışıyor. Türkiye ile gelişen ticaret hacmini artırmak için iktidar

ile pek sıkı fıkı; AKP'ye övgüyü eksik etmiyor. O nedenle Maduro'yu sosyalistlik üzerinden eleştirenlerin argümanı geçersiz.

Sosyalizm ve Yaşam Hakkı

Benim merak ettiğim, mesela zengin bir emperyalist ülkenin sosyalist politikacısı Nusr-Et'e gitse tepki ne olur? Mesela Jeremy Corbyn... Malum, sterlinin alım gücü de çok yüksek; sosyalist Corbyn'in orada yemek yemesi Britanya halkına dokunmayabilir...

Neyse ki bu bir varsayım; Corbyn'i Nusr-Et'te görmek pek olası değil. 50 yıl önce bir domuz fabrikasında çalışırken domuzlarla empati kurup hayvan yemeyi bırakmış.

Ama her sosyalist öyle değil... Ezici çoğunluğu, yaşam hakkını ve ezilenden yana olmayı sadece insan odaklı değerlendiriyor. Sol, hayvan haklarının sosyal adalet mücadelesi haline geldiği 21. yüzyılda, bu meseleyi artık tartışılmalı. Bu yıl yayınlanan Vegan Devrimi ve Hayvan Özgürlüğü adlı kitabımda, günümüz Marksistlerini bu açıdan eleştirdiğim bir bölüm var ama henüz orada savunduğum görüşlere yanıt veren olmadı...

Bir Diktatörün En İyi Ağırlandacağı Yer

Tartışmalar devam ederken bazıları da “Bir diktatörü nasıl ağırlarsın!” diyerek Nusr-Et’e ateş püskürdü. Bana ilginç gelen bir diğer nokta da bu oldu. Bence Türkiye’de bir diktatör ağırlandacaksa, bunun için en ideal mekan Nusr-Et’tir.

Maduro’nun restoran keyfini gösteren ve sosyal medyada paylaşılan videoyu bana gönderip, “Herhalde bunu siz de gayet itici bulursunuz” diyenler de oldu. İticiden de öte dehşet verici bulduğumu söyledim. Çünkü en başta yaşam hakkı elinden alınarak şova malzeme edilen bir hayvan söz konusu orada. Çoğunluğun görmediği, eşya muamelesi yaptığı duyarlı ve bilinçli bir canlı o hayvan. Zulüm, görgüsüzlük, gösteriş, israf, doymazlık, insana dair çirkin olan çok şey vardı o manzarada.

Önce Kendi Hayatında Devrim Yap

İnsan ve doğa sömürüsüne karşı çıkıp ezilenden yana olan sosyalistler, ne zaman ki bu mücadelenin kapsamına insanın hayvana uyguladığı sömürüyü de katar, işte o zaman tam bir devrim için yol açılır. Aksi halde bu gezegende herkes kendi zulmünü aklamayı sürdürecektir. Kimin gücü kime yeterse sömürecek.

Amerikalı tarihçi, yazar ve hayvan hakları avukatı Charles Patterson şöyle der:

“İnsan uygarlığının her yerine yayılmış olan savaş, ırkçılık, terörizm, şiddet ve gaddarlık nereden geliyor? İnsanlar neden birbirini bu kadar düzenli bir şekilde sömürüp katlediyor? Türümüz neden şiddete bu kadar meyilli? Bu soruları yanıtlamak için hayvanları sömürüp katletmemiz ve bunun insan uygarlığına olan etkisi üzerine düşünmemiz gerekiyor.. acaba birbirimizi böylesine baskı altına alıp öldürmemizin sebebi., hayvanları istismar edip katletmemizin bizi başkalarının acıları ve ölümlerine karşı duyarsızlaştırması olabilir mi?”

Bu sayfada gördüğünüz fotoğrafı, geçen yıl Fransa’daki Hayvancılık Fuarı’nda çektim. Ben bu görüntüden ve hayvanlara köle muamelesi yapıp bedenlerinin metalaştırılmasından insan olarak utanıyorum. Bunu benimseyip normalleştirmeyi ruhum da aklım da reddediyor.

İnsan ve hayvan köleliği arasındaki bağlantıyı kurmak, önce kendi özel hayatımızda devrimci olmakla olanaklı. Devrim, hiyerarşik düzen yıkılıp sömürü ortadan kalktığında olur. Hakça bir düzen kurmak amacıyla sistemin altını üstüne getirmek için yola çıkanların, yüzyıllardır değişmeyen yıkıcı insan - hayvan ilişkisini aynı şekilde korumak istemesinin nedenini düşünmek gerekir.

Uyuyor mu bu devrimciliğe?

İnsansız bir dünya trajedi olur mu?

Tele1 TV’de yayınlanan Tele Kültür adlı programa konuk olduğumda, gıdanın kapitalistleşmesi, veganlık, hayvan özgürlüğü gibi birçok konuya değindiğimiz geniş kapsamlı bir söyleşi yaptık.

Programı hazırlayıp sunan Ali şimşek *posthuman* kavramı hakkında da fikrimi sordu. Evrimin insanı getirdiği noktada bugün karşılaştığım manzaradan, pek çok insan gibi, memnun değilim.

21. yüzyılda insan, hâlâ t rdeşlerini, doğayı ve insan dışı hayvanları katleden bir canlı olarak varlığını sürdürüyor. Bu katliam öyle büyük boyutlara vardı ki gezegendeki 6. büyük yokoluşun içindeyiz.

Bu durumda teknoloji ve bilimin katkısıyla insanın evrimsel gelişiminde değişim yaratılabileceği konuşuluyor. Yapay zekanın gelişme hızına bakılırsa, bu olasılıklar uzak değil.

Bunları düşünürken birkaç ay önce *The New York Times*’da yayınlanan bir makaleyi anımsadım. Clemson

Üniversitesi Felsefe Profesörü Todd May, çok ilginç bulduğum yazısında, “İnsanın Yeryüzünden Silinmesi Bir Trajedi Olur mu?” diye sordu.

İnsan türü, doğasında taşıdığı değere karşın, yeryüzünde yıkıcı bir etki yaratıyor ve akıl almayacak kadar korkunç bir hayvan zulmüne neden oluyor. Bunu üç yolla yapıyor:

1. İklim değişikliğine insan kaynaklı etki, ekosistemi bozuyor.

2. İnsan nüfusu sürekli artarak, ekosisteme tecavüz ediyor.

Hayvancılık sektöründe her yıl milyarlarca hayvan, insan tüketimi için eziyet çekerek yetiştiriliyor ve sonunda öldürülüyor.

Bu üç faktörün yakın gelecekte değişeceğine dair bir işaret yok. May’ın sorusuna yalnızca bunlar göz önünde bulundurularak yanıt verilirse, insansız bir dünya trajedi olmazdı.

Fakat şu da var: Hayvanlara yapılan sistematik işkenceler yüzünden insanlardan uzaklaştım da, yalnızca insanın yaratabileceği sanat eserlerine ilgim tamamen yok olmadı.

Tam bu noktada May, benim de üzerinde çok düşündüğüm bir noktaya parmak basıyor ve soruyor: Shakespeare’in eserlerini korumak ya da bilim için kaç

(masum) insan hayatı feda edilirse çok fazla olur? Yanıtı 1.

Peki Shakespeare'in eserleri ya da bilim için kaç hayvanın acı çekip ölmesi uygun olurdu? Bence 0. Çünkü bu soruda "hayvan" yerine "insan" olsaydı da elbette aynı yanıtı verirdim.

Ya insanlığın ve gezegenin korunması için hayvanların öldürülmemesi gerekiyorsa ne dersiniz? Hayvancılığın iklim değişikliğine ve insan sağlığına olumsuz etkilerini düşününce, bugün içinde bulunduğumuz durum tam da budur.

Yazının başına dönersek, şu söylenebilir:

İnsanlık bugünkü yaşantısıyla gezegeni yok edip hayvanlara büyük acılar yaşıyorsa, kuşkusuz insanlı dünya bir trajedidir. Fakat sonuçta insan da bir hayvan olduğu için, tamamen yok olması da bir başka trajedi... Çünkü masum insanlar da var bu dünyada.

O zaman var olan masumları feda etmemek için posthuman araştırmalarına hız vermek ve dünya nüfusunu çoğaltmamak mantıklı görünüyor. Bunlar olurken bireysel olarak yapabileceğiniz en akıllıca şey de hayvansal tüketime son vermek.

Hem insanlar hem de hayvanlar hem de doğa için...

Aksi halde kızı Cordelia'ya zorbalık yapan Kral Lear gibi insanlık da kendi hazin sonunu hazırlayacak.

HAYVAN HAKLARI

“Dövölmek, hapsedilmek, sakatlanmak, öldürölmek, ve işkence görmek istemiyorsanız, insan olsun ya da olmasın, bu tür davranışların kimseye yapılmasını onaylamamanız gerekir.”

Moby – müzisyen, hayvan hakları aktivisti

Cambridge Bilinç Deklarasyonu – 7 Temmuz 2012

“İnsanlar bilinç sahibi tek canlı değil; hayvanlar da insanlarla kıyaslanabilecek derecede bilince sahip. Bu, aralarında bütün memeliler, kuşlar ve ahtapotun da olduğu birçok canlı için geçerli.”

Bu açıklamayı yapanlar, 7 Temmuz’da İngiltere’nin Cambridge Üniversitesi’nde düzenlenen uluslararası bir konferansta toplanan bilim insanları. **“İnsanda ve Hayvanda Bilinç”** başlığı altında gerçekleştirilen Francis Crick Anma Konferansı’nda, aralarında Stephen Hawking’in de bulunduğu 15 uzman, bu sonucu kanıtlayacak bilgileri sundu.

Konferansın sonunda **Cambridge Bilinç Deklarasyonu**’nun (“The Cambridge Declaration of Consciousness”) imza töreni, *CBS 60 Minutes* programı tarafından kaydedilmiş ama Türkiye’de medya, bilim adına bir devrim niteliğinde olan bu önemli gelişmeyle ilgilenmedi...

Hayvanlarda bilinç olgusu, aslında bugüne kadar yapılan araştırmaların da gösterdiği ve konuyla ilgili olanların tartıştığı bir gerçektir. Hatta evinde hayvan besleyen her

insanın fark edeceği şekilde, hayvanların da acı çektikleri, sevindikleri ya da belli bir hedefe yönelik olarak karar aldıkları bilinir. Ama ne zaman bu konu açılrsa, ya maymunlar ya da insanlarla daha iç içe bir hayat süren kedi ve köpek düşünülür.

Oysa gelişmiş bir bilince sahip hayvanlar onlarla sınırlı değil. Geçen günlerde televizyonda rastladığım bir belgeselde fillerin bir sorun karşısında nasıl işbirliğine gittiklerini, bir kuşun yiyeceğine göz diken rakibini atlatmak için plan yaptığını izledim.

Cambridge Deklarasyonu'nun önemi, hayvanlarda bilinç olgusuna çok daha geniş bir boyut kazandırarak, şu cümlelerle bilimsel olarak ortaya koyması:

“Aynı noktada buluşan ortak kanıtlar, hayvanlarda nöroanatomik, nörokimyasal ve nörofizyolojik bilinç durumlarının alt katmanlarının var olduğunu ve hayvanların kasıtlı davranışlar gösterme kapasitesi taşıdıklarını göstermektedir. Bunun sonucu olarak, elimizdeki kanıtlara göre, insan, bilinç oluşturan nörolojik altyapıya sahip tek canlı değildir. Aralarında bütün memeliler, kuşlar ve ahtapot gibi birçok canlının da bulunduğu hayvanda bu nörolojik altyapı bulunmaktadır.”

Peki bu deklarasyonun etkileri ne olur? Bu sorunun yanıtlarına, metne imza koyanlardan, Standford ve

MIT’de araştırmalar yapan Kanadalı Philip Low’un bir röportajında rastladım.

Bugüne kadar hayvanların bilince sahip olmadığını iddia etmenin insanlar için kolay yol olduğunu ama artık bundan sonra bilmiyorduk diyemeyeceğimizi söylüyor. Hayvan haklarına etkisi konusunda ise, bilimin topluma ne yapması gerektiğini dikte etmeyeceğini, görevlerinin sadece buldukları verileri sunmak olduğunu altını çiziyor.

Ancak gelecekte toplumların daha az hayvanı kendi amaçları için kullanır hale geleceğini düşünüyor Low. **“Yapmamız gereken, daha az yıkıcı çözümler bulmak. İnsan hayatı üzerine araştırmalar yapmak için başka hayatları sona erdirmek zorunda değiliz. Hayvan hayatına saygı duyan daha iyi teknolojiler geliştirebiliriz”** diyor.

“Bulduğunuz veriler sizi kişisel olarak nasıl etkiledi?” sorusuna verdiği yanıt etkileyici: **“Sanırım vegan olacağım. Hayvanlar hakkındaki bu yeni bulgulardan, özellikle onların acıyı deneyimlerken yaşadıkları zulümden etkilenmemek olanaklı değil.”**

7 Temmuz 2012, insan-hayvan ilişkisinde çok önemli bir tarih olarak kayda geçti. Acaba bu gelişmeler, insan ırkını nasıl etkileyecek? Acaba Low’un sergilediğı duyarlılığı kaç kişi hissedecek? Yoksa bilim görmezden gelinmeye devam mı edilecek?

Uluslararası Hayvan Hakları Konferansı'ndan İzlenimler

2017 yılında Lüksemburg'da yedinci kez gerçekleştirilen Uluslararası Hayvan Hakları Konferansı'na (IARC), aktivist ve gazeteci kimliğimle ben de katıldım. Hayvan özgürlükçülerinin arasında kendimi daha güvende hissetmemi sağlayan konferans, dünyada hayvan hakları alanındaki yaklaşımları daha net görmeme neden oldu.

Konferansa daha önce gitmeyenler için kısaca bilgi vermek gerekirse, böyle geniş çaplı bir organizasyon altı ana sponsorun katkısıyla yapılıyor: ALPA (Lüksemburg Hayvan Hakları Derneği), ARIWA (Animal Rights Watch - Almanya merkezli aktivist grup), Bite Back (Belçika merkezli hayvan hakları örgütü), VegFund (veganlığın yayılması için eğitim odaklı çalışmalar yapan Amerika merkezli STK), A Well-Fed World (dünyada açlıkla mücadele, insanların iyi beslenmesi ve hayvanların korunması için çalışan Amerika merkezli STK), die tierbefreier e.V. (Hayvan haklarını savunmak için doğrudan eylemler gerçekleştiren Almanya merkezli aktivist grup). Bunun dışında vegan üretim yapan sekiz adet yeme/içme ve ürün sponsoru katkı sağlıyor.

Türkiye İlgi Odağı Oldu

Lüksemburg'un yaklaşık 33.000 nüfuslu ikinci büyük kenti Esch-sur-Alzette'de, ironik bir şekilde 19. yüzyıldan kalma bir mezbahada gerçekleştirilen konferansa katılanlar, ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerindendi ama Amerika, Brezilya, Ermenistan, Türkiye gibi farklı bölgelerden katılımcılar da vardı. Vize alamayan Pakistan ve Kenya aktivistleri gelemeyince, konferansta ana ilgi odağı Türkiye oldu.

Hayvan Hakları İzleme Komitesi (HAKİM) Başkanı Fatma Biltekin ve HAKİM Koordinatörü Burak Özgüner, çocuklara yönelik yaptıkları çalışmayı “Genç insanlara ulaşmak” başlıklı bir kampanya tartışmasında anlattılar. “Türkiye’de Hayvan Haklarının Durumu” konulu ülke sunumuna, onların isteğiyle ben de katıldım. Sunum için bize verilen zaman 15-20 dakika ile sınırlıydı ama HAKİM’in hazırladığı hayvan hakları ihlalleri görselleri, Türkiye’nin siyasi durumuyla ilişkili olarak aktarılınca büyük ilgi gördü. Taksim’de katledilen Kınalı, sokak hayvanlarına uygulanan şiddetin artışı, hayvanları korumayan “Hayvan Koruma Yasası”, hepsine değinildi.

Ben yaptığım konuşmada, insan haklarını rafa kaldıran bir ülkede hayvan haklarını savunmanın zorluğundan söz ettim. Siyasi iktidar ve yasal durumdan kaynaklanan sorunların yanı sıra, Türkiye’de hayvan haklarını savunanların “hayvan haklarının ne olduğuna dair” ortak bir anlayışa sahip olmamalarının ve sürekli hayvan

refahcılığına odaklanılmasının temel sorun olduğunu söyledim. Hayvan hakları aktivistleri ve dernekleri arasındaki işbirliğini geliştirerek, yaşam hakkı odaklı bir mücadelenin güçlendirilmesi gerektiğini ve ne olursa olsun yılmayacağımızı da ekledim.

Sunumdan sonra konferans boyunca bize gösterilen ilginin çokluğu, kuşkusuz Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda yarattığı endişe verici görüntü ile ilgiliydi. Hatta, "Sizi takdir ediyoruz, Biz sizinki gibi bir ülkede yaşasak, hayvan hakları mücadelemizi sürdüremez ve bıraktırdık," diyenler oldu. Oysa insan hakları ve hayvan hakları mücadeleleri, ancak bütüncül bir yaklaşımla verilebilir; adalet arıyorsak biri diğerinden daha öncelikli ya da önemsiz değildir.

Konferansta Ortaya Çıkan İki Farklı Yaklaşım

Çeşitli atölyelerin ve panellerin düzenlendiği konferansta hayvan hakları alanında ün kazanmış isimler de konuşma yaptı. İnsan olmayan hayvanların yasal statüsü ve birey olma hakkı konusunda başarılı çalışmalar yapan Nonhuman Rights Project'in kurucusu avukat Steven Wise'ın ufuk açıcı konuşmasını bu alanda mücadele eden tüm avukatların dinlemesini istedim.

Karnizm kuramına dair "*Neden Köpekleri Seviyoruz, Domuzları Yiyoruz ve İnekleri Giyiyoruz*" adlı kitabıyla tanınan sosyal psikolog Melanie Joy ise, bu kez veganlar,

vejetaryenler ve et yiyenler arasındaki iletişimin geliştirilmesi üzerine yazdığı yeni kitabını tanıtan bir konuşma yaptı. Kendi uzmanlık alanı olduğu için, “karşınızdakini anlamaya çalışın, sabırlı olun” tavsiyesini teorik bir anlatımla aktardı. Joy’un konuşması, konferans boyunca karşımıza çıkan iki farklı yaklaşımdan birini temsil ediyordu. Ben, hayvan haklarını bir toplumsal adalet ve yaşam hakkı mücadelesi olarak gördüğüm için, “sadece ikna ile olmaz, sokağa çıkın, eylem yapın, hayvan kurtarın” diyen diğer yaklaşımın tarafındayım.

Aynı ikili durum, her yıl milyonlarca hayvanın katledilmesine yol açan hayvan deneyleri konusunda da oldu. Brezilya’da Santa Catarina Üniversitesi’nde görev yapan Profesör Paula Brügger, bilimsel verileri kullanarak toplumu hayvan deneylerinin işe yaramadığı ve alternatif yöntemlerin kullanılabileceği konusunda ikna etmeyi önerdi. 90’lardan bu yana İngiltere’deki hayvan hakları hareketinin içinde yer alan, London Action Resources Centre’in kurucusu Jimmy Lester ise, ALF eylemlerinin hayvanların hayatını kurtarmada ne kadar etkili olduğunu anlattı. Kanımca etkiyi artırmak için iki yöntemin aynı anda yürütülmesi gerekli.

Eksiler ve Artılar

Konferansta dikkatimi çeken bir eksiği de belirtmem gerekli. Lüksemburg’a gitmeden önce programa baktığımda heyecan verici konuşma ve panellerin daha çok olacağını düşünmüştüm. Fakat konuşmacıların çoğu,

hayvan hakları ve veganizm alanında teorik bilgileri vermekle yetindi. Oysa katılımcıların çoğu, zaten bu konularda gerekli kişisel gelişimini gerçekleştirmiş deneyimli aktivistlerdi. O nedenle kampanyaların gerçekleştirilmesi ve taban örgütlenmeleri hakkında pratik bilgiler içeren sunumlar yapılsaydı, çok daha faydalı olabilirdi.

Yine de Lüksemburg'daki konferans, birçok farklı ülkeden aktivistlerle tanışıp iletişim ağı kurmak ve görüş alışverişinde bulunmak için işlevsel bir platform işlevi görüyor. Önümüzdeki yıllarda katılmayı düşünüyorsanız, Kulturfabrik'e ücretsiz otobüslerle ulaşım sağlanan bir kampta kalabilir ya da trenle 23 dakika uzaklıktaki Lüksemburg kentinde bir otelde konaklayabilirsiniz. Etkinlik alanında her gün uygun fiyata kahvaltı yapıp, öğlen ve akşam yemeklerini yiyebilirsiniz. Bir gece ücretsiz verilen konsere katılabilir ve çeşitli hayvan hakları belgesellerini izleyebilirsiniz. Ama en önemlisi, zulümsüz bir dünya için mücadele eden, bu ideale gönül vermiş hayvan hakları aktivistleriyle bir arada olmanın huzurunu yaşayabilirsiniz. Orada geçirdiğim dört gün boyunca duyduğum huzur hissini daha önce hiç duymadım!

Ölüm Gemileri

21. yüzyılın gerçek köle pazarı neresi derseniz ölüm gemileri derim...

Bir kıtadan diğer bir kıtaya kesilmek için gönderilen hayvanlara yaşatılan işkence, yüzyıllar önce insanların alınıp satıldığı kölelik dönemini hatırlatıyor. Bu ölüm gemilerinden birisi daha 21 Şubat 2018’de Türkiye’ye geldi. Hayvanların Brezilya’nın Santos Limanı’nda bekleyen NADA adlı gemiye yüklenmeden önce kamyonların içinde kara yoluyla yaptıkları uzun yolculuk sırasında ve gemide yaşadıklarını düşündükçe insan olmanın en utanç verici yanıyla bir kez daha karşılaştım.

Ben bu dehşet verici olayı, 5 Şubat 2018 günü öğrendim. Aslında o gün Animal Australia Brezilya’da canlı hayvan ticaretinin durdurulduğunu duyurunca sevinmiş ve ben de kendi sosyal medya hesaplarımdan bu haberi paylaşmıştım. Ancak aynı gün birkaç saat sonra Brezilyalı hayvan hakları aktivistleri olayın şeklinin değiştiğini, mahkemenin kararının siyasi baskıyla değiştirildiği bana bildirmeye başladı. Birden ne olduğunu anlamaya çalışırken kendimi haftalarca sürece bir işkence, hukuksuzluk ve utanç tablosunun orta yerinde buldum. Önce Brezilya’da süreci başından beri izleyenlerle konuşup gerekli belgeleri aldım. Hepsini inceledikten sonra Türkiye’de izini sürmeye

çalıştım ve elde ettiğim bilgileri Dağ Medya haber sitesinde yayınladığım bir yazıyla kamouyuna duyurdum.

Önce olayın karakterlerini tanıyalım:

Beto Mansur: Brezilya Kongre üyesi, tarım ve hayvancılıkla uğraşüyor, büyükbaş hayvan yetiştiriyor ve çiftliklerinde işçileri köle gibi çalıştırmakla suçlanıyor.

Blario Maggi: Brezilya Tarım Bakanı, Brezilya'daki ikinci en zengin politikacı, çiftçilik ve hayvancılık yapıyor, 2005 yılında Mato Grosso eyaletinin valisiyken Amazon ormanlarının tahribine katkılarından dolayı Greenpeace (Yeşil Barış) örgütü tarafından verilen ilk Altın Testere Ödülü'ne değer görüldü.

Michel Temer: Brezilya Cumhurbaşkanı, geçen yıl ülkesini sarsan yolsuzluk skandalı ile ilişkili bir sanığa rüşvet vermek ve Türkiye'ye gelen NADA gemisinin kalktığı Santos Limanı'ndan rüşvet almakla suçlanıyor.

Minerva Foods: Türkiye'ye 25 bin büyükbaş hayvanı satan şirket. Bu hayvanların bulunduğu NADA gemisi denize açılmadan önce hayvan zulmü ve çevreye verdiği zararlardan dolayı toplam 1.075.000 Amerikan doları para cezası aldı. Ayrıca hükümet adına soruşturma yürüten görevlilere rüşvet vermekle suçlanıyor.

Türkiye hükümeti: Geçen yıl kasım ayında duyurduğu “ucuz et” politikası ile, yurtdışından canlı hayvan ithal ederek market zincirleri aracılığıyla halka satan hükümet.

Şerif Göktaş: Brezilya’dan canlı hayvan ticaretini yapan Göktaşlar Et’in yönetim kurulu başkanı.

Mehmet Yıldız: Minerva Foods ile yapılan ticaretin sorumluluğunu yüklenen Mersin merkezli gemi acentası Yıldız Shipping’in Yönetim Kurulu Başkanı. 1994’ten beri Ortadoğu ülkelerine, Suudi Arabistan’a canlı hayvan ihracatı yapıyor, Güney Amerika ve Avrupa’dan büyükbaş canlı hayvan ithalatı gerçekleştiriyor. Kendisiyle yaptığım konuşmada, Mersin’e gelen NADA gemisinin acentalık işlerini üstlendiklerini, hayvanların tırlara yüklenip farklı alıcılara ulaştırıldığını söyledi.

Bu aktörler arasında kurgulanan canlı hayvan ticaretinin nasıl bir zulüm olduğunu ortaya sermek için en başa gidelim. Brezilya’nın Türkiye’ye sattığı hayvanların tırlara yüklenmesi sırasında VEDDAS (Etik Veganizm Hayvan Haklarını Savunma Derneği) aktivistleri, araçların önüne yatarak bunu engellemeye çalışmış. Hayvanlara yaşatılan eziyeti ortaya sermek için çevre Bakanlığı ve polise yaptıkları şikayet nedeniyle tırlar Santos Limanı’na vardığında içlerinde inceleme yapılmış. Dört gün boyunca kamyonlarda, her türlü zorlu hava koşuluna maruz kalıp, kendi dışkı ve

idrarlarına bulanarak 500 kilometreden fazla seyahat eden hayvanlara yapılan zulüm nedeniyle Minerva'ya 460 bin dolar ceza kesilmiş.

Ceza ödendikten sonra Minerva Foods'un Türkiye'ye sattığı hayvanlar, Panama bandıralı NADA Brezilya'nın Santos Limanı'nda demirledikten sonra gemiye bindirilmeye başlanmış. Fórum Nacional de Proteção e Defesa Animal (Ulusal Hayvanları Koruma ve Savunma Forumu) adlı hayvan hakları derneğinin çabasıyla şirkete dava açıldığı için yargıcın isteğiyile gemiye teknik bir ekip sokularak hayvanların içinde bulunduğuş koşullarda dehşet verici bir eziyete maruz kaldığı tespit edilmiş.

Santos Belediyesi'ne bağı Çevre Koruma Kurumu bünyesindeki veteriner ve biyoloğuş da aralarında yer aldığı teknik soruşturma ekibi, daracık mekanlara sıkıştırılıp üst üste yığılan hayvanların kesif kokulu, aşırı sıcak bir ortamda, dışkı ve idrara batmış bir halde, su ve yiyecekten yoksun bırakılarak tutulduklarını ve bunun kabul edilemeyeceğini raporlamış.

Hayvan hakları aktivistleri bu raporla mahkemeye başvurunca, yargıç Djalma Moreira Gomes, hayvanlara kabul edilemeyecek koşullar altında uzun bir yolculuk yaptırıldığını belirterek, Brezilya bu koşulları düzeltinceye ve Türkiye de Brezilya yasalarına uygun kesim şartlarını yerine getirinceye kadar canlı hayvan

ticaretini durdurmuş ve geminin derhal boşatılması kararını vererek limandan ayrılmasını yasaklamış.

Bu süreç sürerken gemiden kente dayanılmaz bir dışkı kokusunun yayıldığını anlattı Brezilyalılar. Söylediklerine göre gemideki hayvanlar daha fazla dışkılamasın diye son iki gün aç ve susuz bırakılmış ve bu durum kentte protestolara neden olmuş. Bu aşamada Minerva'ya Santos'un doğasına verdiği zarar nedeniyle 615 bin dolar daha ceza kesilmiş. Gemiden yayılan kokunun yanı sıra, etrafa saçılan dışkıların kentin su kanallarını da kirlettiği saptanmış.

Mahkemenin gemiyi durdurma kararı, Brezilya'da canlı hayvan ticaretinin yasaklanması için çalışan hayvan hakları aktivistleri açısından önemli bir adımken, bu durum bir gün içinde değişti. Çünkü aynı gün Beto Mansur'un önderliğindeki toprak sahipleri, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Blairo Maggi ve Cumhurbaşkanı Michel Temer'in federal yargıca siyasi baskı yapıp, geminin, o ana kadar yüklenmiş olan 25 bin hayvan ile birlikte limandan ayrılması kararını aldırılmış. Politikacılar bir kez daha sadece kazanacakları parayı ve ticareti düşündüklerinden yasaları da siyasi manevra ile bir günde değiştirmiş. Siyaset ve ticaret bir kez daha el ele vererek hukuku çiğnemiş!

NADA'daki hayvanların içinde bulunduğu koşullar, 21. yüzyılda insan türü için tarifsiz bir utanç. Onbinlerce hayvan gemilere doldurulup haftalarca süren

yolculuklarla kesime yollanırken, bazıları bu zulme dayanamayıp yolda ölüyor. Gemilerde kurulan bir sistemle cesetler öğütölüp okyanus açıklarında bırakılıyor. Geride kalanların pislik içinde dehşet verici bir eziyet çektiği o gemilerde hiçbir canlının sağlam kalabilmesi olanaklı değil. Canlı hayvan ticareti, köleleştirilen hayvanlar için ek bir zulüm, kamu sağlığı ve doğa için de çok ciddi bir tehdit.

Kendilerini kamyonların önüne atıp canları pahasına hayvanların yaşam hakkını korumaya çalışan aktivistlerin yaşadığı derin hayal kırıklığını yüreğimin en derinlerinde hissediyorum. Birileri “ucuz et” politikası ile siyaset yaparken, birileri de para kazanıyor! Politikacılar dışında herkesin zarar gördüğü bu ilkel ticaret, tüm dünyada derhal sona erdirilmeli. NADA gemisindeki canlılar, insan gibi duyguları olan canlılardır!

Bu skandal patladığında, hayvanların içler acısı durumunu gösteren fotoğraflara bakıp videoları izleyenlere, şu iki soruyu soruyu kendilerine sorup yanıtlamaları çağrısında bulundum:

**Ben ölüm gemilerindeki bu korkunç zulmü destekleyen bir insan olmak istiyor muyum?
21. yüzyılda insan olmak, bu kadar aşağı bir seviyeye inmek midir?**

Acaba gerçekten kaç kişi kendisi ile bu konuda yüzleşti?

Sosyal medyada paylaştığım fotoğraf ve videolara gelen yorumların bazıları, insan duyarsızlığının en vahim örnekleriydi. “Ne yapsınlar yani? Hayvanların altına Prima mı bağlasınlar?”, “Siz hiç ahır görmediniz herhalde!”, “Sen bu haberi yapmak için bir kasap zinciri ile mi anlaştın?”, “Ne olacak, hayvanları derisi ile yemeyeceğiz ya! Hahaha!”

Olayı kabul edilemez bulanların çoğunluğu ise, hijyen sorununun insan sağlığı açısından risk taşımasını önemsiyordu. Bu grup, hayvanların daha iyi koşullarda taşınmasını istiyor, bu yönde talepte bulunuyordu. Bunun bir kölelik sistemi olduğunu, hayvanların alınıp satılmasının ve gemilere doldurulup kesilmek için bir kıtadan diğer kıtaya gönderilmesinin nasıl bir zulüm olduğunu düşünmüyorlardı. Bu süreçte bazı insanlar ise, hayvanlarla olan ilişkisini sorguladığını ve hayvan yemeyi bıraktığını söyledi.

“Hayvanı kesmeyelim de besleyelim mi?” diyen, hayvanların insanlar için yaratıldığını düşünen, yaşam hakkı savunucularıyla sürekli dalga geçen insanların duyarlı davranmasını beklemiyorum ama ağızından emek, hak, özgürlük, eşitlik ideallerini düşünmeyen ilerici sol kesimin bu vahşet karşısında isyan etmemesi, net bir şekilde türcülüğün eseridir. “Farklı olsak da eşitiz” sloganını hem insan hem de hayvan için söyleyemeyen, adalet kavramını sadece insanla sınırlı

tutan türcü sol, hayvanlarla arasına devasa bir set çekmiş, onu aşamıyor.

Canlı hayvan ticaretine dair haberi yayınlamaları için temas ettiğimiz bazı sol ve muhalif yayınların editörlerinin konuyu önemsemeyen, hatta alay eden ifadelerle verdikleri yanıtları görünce, bu dünyada çoğunluğun bir şekilde kendisinin neden olduğu zulmü görmezden geldiğine bir kez daha tanık oldum.

Bir duyarlı canlıya yapılan işkence, öncelikle işkenceciyi alçaltır ama bunun devamını sağlayanları ve sessiz kalanları da sorumlu sandalyesine oturtur. O gemideki hayvanlar, insanlar yaşamak için ihtiyaçları olmayan eti sadece alışkanlık ya da tat gibi gerekçelerle talep ettiği için bu işkencelere maruz kalıp can veriyor.

NADA Skandalının Öğrettikleri

Brezilya'dan 22 Şubat'ta Mersin limanına 25 bin canlı hayvan getiren NADA gemisi hem Brezilya'da hem de Türkiye'de tam bir skandala yol açtı. Konu bana yansıtıldığı andan itibaren çok yoğun bir şekilde olayı medyaya yansıtmak için çaba harcadım ki ülke gündemine girsin. Türkiye gibi her an acayip olayların olduğu kaotik bir ülkede hayvan hakları ile ilgili bir konuya, üstelik kesilip yenilen hayvanlarla ilgili bir zulme dikkat çekmenin zorluğunu herkes tahmin edebilir. Ancak NADA gemisinde kaydedilen görüntüler öyle korkunçtu ki, medya duyarsız kalamadı. Önce

benim haberimi “iddia” diye duyurdular. Oysa Brezilya’dan gönderilen teknik raporda yer alan fotoğraf ve videolar, hayvanlara yaşatılan eziyetin ve insan sağlığını tehdit eden felaketin kanıtıydı. Bu belgelerin kanıt olduğunu bir kez daha göstermek için Türkiye’de internet ortamında yayılan haberlerin ve bilgilerin doğruluğunu araştıran Teyit.org’a başvurup onay raporu aldım. Bana daha sonra iletilen diğer videoları sosyal medyada yayınladıkça olay her geçen gün daha fazla insanın dikkatini çekti ve sonunda haber medyaya yayıldı.

Bu olay bir kez daha gösterdi ki, ana akım medya ucu iktidara dokunan bir skandalı görmez, duymaz ve yazmaz olsa da, bizler yılmadan doğruları kanıtlarıyla ortaya koyarsak sesimiz bir yerlere ulaşıyor. Benim yazımdan sonra *Hürriyet*’te Burak Coşan imzasıyla çıkan haberde, Göktaşlar Et’in sahibi Şerif Göktaş’ın hayvanların kötü koşullarda yolculuk yapmadığını ve Brezilya’da bir heyetin yazdığı raporda hayvanlar açısından sorun olmadığını söylediği belirtildi. *Hürriyet* gazetesinin yaptığı algı operasyonunu kanıtlayan bir haberdir bu. Çünkü bu olayda ortada iki rapor vardı. Birincisi, dava açılınca, yargıcın gemideki hayvanların durumunun belgelenmesini istemesi üzerine teknik ekibin yazdığı belgeli inceleme raporu. İkincisi, Brezilya Tarım Bakanı’nın hiçbir belge içermeyen siyasi yazısı. Şerif Göktaş, bu ikinci yazıyı her şeyin uygun olduğuna dair rapor diye *Hürriyet*’e vermiş, Türkçe çevirisi yapılmış ve *Hürriyet* damgası ile basılmış!

Kanıt içeren teknik rapora, benim yazıma da hiç atıf yapmadan, “iddia” diyen *Hürriyet*, bakanın belge içermeyen siyasi amaçlı yazısına rapor diyerek bu korkunç ticareti aklama çabasına girişti.

Fakat skandal medyada yoğun şekilde yankı bulunca, yaptıkları etik olmayan haber nedeniyle eleştirdiğim *Hürriyet*, bu kez *Pazar* ekinde ikinci bir yazı yayınlamak gereğini duydu. Bu haberi yapan kişiye tüm bilgileri, yazdığım haberi, fotoğraf ve videoları gönderip ayrıca sözlü olarak da anlattım. Dağ Medya’daki haberime referans vermeden beni sadece konu hakkında görüş aldığı bir aktivist olarak yansıtsa da, yazısını benim haberime dayanarak oluşturduğu için olayı doğruyu yansıtıyordu. Daha sonra gemi geldiğinde yine Göktaşlar Et’in gerçeği gizleyen beyanlarına yer verdiği üçüncü bir haber yayınladı *Hürriyet*.

Daha sonraki haftalarda sosyal medyanın her türlü olanağından yararlanıp skandalı daha geniş kitlelere aktarma çabamı sürdürdüm. Bir grup işsiz gazetecinin bağımsız bir şekilde görsel ya da yazılı içerik ürettiği Özgür Basın’ın (@tirajpress) önerisiyle onların Twitter hesabı üzerinden canlı Periscope yayını yaptım. O yayın da çok ilgi çekti. Olay sosyal medyada ve bağımsız medyada ısrarla gündemde kaldıkça ana akım medyaya da yansdı.

Medya dışında hayvan hakları savunucuları arasında da bu olayda bir bütünlük sağlanamadı. Brezilya’daki

süreci Türkiye’de de yürütmek için gemi Mersin’e vardığında içeri bağımsız bir veterinerin girmesini sağlamak gerekiyordu. Bunun da yolu dava açmaktı. Türkiye’nin taraf olduğu Hayvanların Uluslararası Nakliyat Sırasında Korunmasına Dair Sözleşme’ye de aykırı olan bu ticarete, aynı zamanda halk sağlığına tehdit oluşturduğu için dava açılabilir, gemide inceleme talebinde bulunulabilirdi. İlk günden itibaren Türkiye’de hayvan hakları alanında çalışan derneklere ve avukatlara bunu anlatmaya çalıştım. Bu konuda deneyimsiz olduklarını söylediler, konuyu inceleyeceğiz dediler, bir bilene soracaklarını ifade ettiler, dava açsak da bir şey çıkmaz dediler, sonra “Tamam, bu iş bizde, dava açarız,” dediler, sonunda mesajlarıma yanıt vermez oldular ve dava açmadılar!

Bu ticaret daha önceleri de yapılıyordu ama elimizde ilk kez bu kadar güçlü kanıtlar vardı ve hiçbir hayvan hakları derneği Türkiye’nin gündemine giren bu zulüm karşısında dava açmadı. Türkiye’de hukukun uzun zamandır işlevsiz olduğunun farkındayım ama bir şekilde tüm araçları kullanmak ve kapıları zorlamak zorundayız. Hayvan hakları alanında çalışan dernek ve avukatların topu birbirlerine atışını izledim bu süreç boyunca. Mersin Barosu Hayvan Hakları Komisyonu ile konuştuğumda, “Çok az zaman kalmış ama deneyelim şansımızı,” dediler ve suç duyurusunda bulundular. Fakat savcı başvuruyu işleme koymadı...

Bu olay bir kez daha gösterdi ki, Türkiye’de hayvan hakları mücadelesinin hukuki yönü çok zayıf. Bu ilk örnek değil elbette; ülkede yasaların ve hukuk sisteminin çürümüşlüğü malum ama yine de Brezilya’da birçok derneğin dava açıp süreci etkilediği bir olayda bizde hukuki yolun zorlanmaması inanılır gibi değil. Hayvan hakları alanında mücadele edecek devrimci avukatlar gerekiyor bu ülkeye...

Hayvan Hakları İzleme Komitesi Koordinatörü Burak Özgüner ile birlikte gemi gelmeden önce Mersin’e gidip siyasetçileri, örgütleri ve yerel medyayı harekete geçirmeye çalışırken tanıştığımız Semra Kabasakal, tam aradığımız nitelikte bir avukattı. Savcıyla konuşmakla kalmayıp, millitvekillerinin de katıldığı bir basın toplantısı yapmamıza ön ayak oldu, yerel medyayı, hayvan hakları ve çevre derneklerini harekete geçirdi. Çevre konusunda çok zorlu davaları kazanan, yılmayan, ateş gibi bir avukat. *“Olayı başından bilseydim farklı olurdu,”* dediğinde içimdeki üzüntü kat kat arttı.

Mersin’de düzenlediğimiz basın toplantısına Mersin milletvekilleri Fikri Sağlar ve Serdal Kuyucuoğlu da katıldı. Onlar konuya halk sağlığı ve hayvancılık açısından yaklaştı tabii ama ben, Burak Özgüner ile birlikte yazdığımız basın açıklamasını okudum. Hayvan özgürlüğünü savunan Bağımsız Hayvan Hakları Topluluğu ve Hayvan Hakları İzleme Komitesi adına yaptığımız açıklamada, Brezilya ve Türkiye’deki yetkililere bu kanlı ticareti derhal durdurmaları

çağrısında bulunduk ve hayvanların duyarlı canlılar olduğunu yineleyip yaşam hakkına vurgu yaptık.

NADA'nın Mersin Limanı'nda alındığı rıhtıma hayvanları tırlara yükleyen vardiya işçileri ve firma yetkilileri dışında kimse alınmadığından gemideki durumu ortaya koyan görüntü alınamadı. O günlerde *Sol Haber Portalı*'na konuşan bir liman işçisi, “*Müdahil olan bir siyasi güç var. Bu tip gemiler açıkta bekletilmez. Canlı hayvanlar, ölümler, kayıplar olmaması için bekletmezler. Tahliyesi devam eden gemi durdurulup dışarı çıkarılır ve yerine bu gemiler rıhtıma yaklaştırılır. Başka yerden gelen talimat var bu belli. Burada tüm rıhtımlar açık, sadece 21-22 numaralı rıhtım kapalı. O da bu gemi zaten,*” dedi.

Limana girip gemiden görüntü alamayınca limanın karşısındaki bir binanın en tepesine çıkıp oradan bir video çektim. Ancak brandalarla her yeri örtmüş olduklarından geminin içini görüntülemek olanaklı olmadı. Burak Özgüner ile birlikte kilometrelerce yürüyüp bir köprünün üzerine çıktık. Hayvanların yüklendiği kamyonlar etrafa koku saçarak yaklaşırken, Burak köprünün karşı tarafından bağırarak haber verdi, ben de video çektim. Kafalarını kamyondan uzatarak mezbahalara doğru hayatlarının son yolculuğuna çıkan sığırları görmenin yarattığı travmayı kelimelerle anlatmam olanaklı değil...

Sonuçta 25 binden fazla hayvanı Türkiye’ye getiren NADA gemisindeki işkence hakkında dava açılmadı, mahkemeden gemide inceleme kararı çıkartması talebinde bulunulamadı. Hayvanların bazıları yolda yaşamını yitirince rendelenip p gibi okyanusa savruldu, Mersin’e kadar dayananlar Türkiye’de kesildi. Minerva Foods, NADA gemisi, Göktaşlar Et ve Yıldız Shipping’in sahipleri, bunca zulme maruz kalan hayvanların bedenleri üzerinden para kazandı.

Brezilya’da kamyonların önüne yatıp canlı hayvan ticaretini engellemeye çalışan aktivistlerin yanında en başından beri siyasi alanda destek veren kongre yeleri ve dava açıp hukuki süreci başlatan örgütlü bir dernek gücü vardı. Türkiye’de ikisi de yok ama hayvanlara yaşatılan işkenceyi yüreğinde hissedip tepki yaratmak için çırpınan aktivistler var... Göktaşlar Et’in önünde soğuk bir pazar günü toplanıp “Et Cinayettir!” diye bağırdığımız aktivistler bu işin peşini bırakmayacak. Barry Horne’un dediği gibi; hayvanların kimsesi yok, sadece biz varız ve onları yalnız bırakmayacağız. Ancak unutmayalım, bu mücadele çok zorlu ve hiçbir hak mücadelesi örgütsüz kazanılmaz. Zorlukları aşmak için birlik olmaktan başka yol yok.

Et, Şarbon, Yaşam Hakkı ve Devrim

Türkiye’de patlayan şarbon vakalarının ardından, medyada “Hâlâ akıllanmadık!” diye manşetler gördük.

Bu konuda söyleyeceğim epey söz var. 8 Şubat 2018’de yazdığım bir yazıyla Brezilya’dan gelen NADA gemisindeki vahim durumu Türkiye’ye ilk ben duyurmuştum.

O dönemde olayı medyada yaymaya çalışırken, ucu iktidara dokunan hiçbir şeyi yazmayan yandaş medyadan umudum yoktu. Ancak haberimi belgelerle kanıtlayınca yalanlamaya giriştiler.

Muhalif medya ise, ilk başta, seçim atmosferinde, “bununla mı uğraşacağız...” diyerek felaketi hafife alıyordu. Ama ardı ardına yayınladığım videolar sosyal medyada infial yaratınca onlar da uyanmaya başladı.

Ne zaman şarbon patladı, haberim yedi ay sonra medyanın gündemine oturdu. Acı olan şu ki çoğu kişiyi tepki vermeye iten neden, hayvanlara yapılan işkence değildi. Gemideki korkunç koşullar altında can veren hayvanların rendelenerek denize savrulması değildi insanları isyan ettiren... “Kendi dışkı ve idrarlarına

bulanarak gelen hayvanları mı yiyeceğiz?!” diyerek öfkelendiler.

Hayvanların çektiği zulme karşı ses çıkaranlar, az da olsa vardı. NADA’daki hayvanları satın alan firmanın önünde hayvan özgürlüğü aktivistleri olarak eylem yaptık. Yoldan geçenler bizimle dalga geçiyor, ben basın açıklamasını okurken polisler gülüp eğleniyordu.

İsrarım üzerine suç duyurusunda bulunan Mersin Barosu Hayvan Hakları Komisyonu’ndaki avukatın basın toplantısına gelmesine Baro’dan izin çıkmadı. Mersin Veteriner Hekimleri Odası yetkililerini yazılı ve sözlü olarak basın toplantısına çağırdık, gelmediler. Ama şarbon ortaya çıkınca, Veteriner Hekimleri Odası, ilgili Bakanlığın son altı aydır canlı hayvan ithalatındaki hayvan seçimlerinde veteriner görevlendirmedeğini açıkladı.

Hayvan haklarını savunanlar Brezilya tarafında çok daha güçlüydü. Aktivistler, zorlu bir mücadele verip davalar açmış ve gemiye teknik ekip sokmayı başarmıştı.

Biz Türkiye’de bu konuda hukuki ve siyasi açıdan zayıf kalırken, onların arkasında devrimci avukatlar ve yılmayan siyasetçiler var. Mesela Sao Paulo Kongre Üyesi Feliciano Filho, bu eyaletteki iki limandan canlı hayvan ticareti yapılmasını yasaklamak için aylarca uğraştı. Komisyondan geçen tasarının yasalaşması için yeterli çoğunluk vardı ama eyalet kongresinin başkanı

besicileri desteklediğinden oylamayı gündeme almadı. Filho ve arkadaşları da kongreyi kilitleyip çalıştırmama yöntemini uyguladı ama sonunda Brezilya’da yapılan seçimlerde Filho tekrar kazanamadı...

Yapılması gereken, hayvanların gemilerde daha iyi koşullarda getirilmesi değil; 21. yüzyılın köle ticaretini sürdüren ölüm gemilerinin hepsinin durdurulmasıdır. Bu ticareti sonlandıracak en vurucu darbe ise vegan yaşamaktır.

Siyaset ve ticaret el ele verip hukuku alt etse bile, herkes önce kendi hayatında devrim yapabilir, hayvanların yaşam hakkını savunarak bu zulüm zincirinden kendini çekebilir.

“UCUZ ET”...

UCUZ HAYATLAR...

Bu bir gerçek yaşam öyküsüdür...

Gezeenin bir ucundaki ülkede dünyaya gelen ve doğduğu andan itibaren mal olarak görülüp zulüm gören sığırlar, bir kamyona st üste doldurulur. Sıcağa, soğuğa, rüzgara, her türlü hava koşuluna maruz kalarak, bacaklarında derman kalmadığında uzanacak yerleri bile olmadan, kendi dışkılarına bulanarak günlerce seyahat ederler. Yorgunluktan ağızlarından köpükler gelir. Bazısı hastalanır, bazısı yaşamını kaybeder.

Günler sonra bir limana varırılar. On binlerce hayvan dev bir gemiye zorla yüklenir. Aralarında direnen olursa onlara elektroşok uygulanır. Geminin metalden yapılma zemini kaygandır, hayvanlar yine daracık alanlara tıkıştırılır. Bir süre sonra gemide biriken dışkı ve idrar nedeniyle keskin bir amonyak kokusu gözleri ve genizleri yakar. Gemide yükselen sıcaklık yüzünden biriken atıklar bakteri ve mikrop dolu bir karışıma dönüşür.

İtiş tepiş gemide seyahat eden hayvanların bir kısmı suya ve yeme ulaşamaz. Hastalananlar diğerlerine mikrop bulaştırmasın diye yeme antibiyotik katılır ama bu koşullara dayanamayanlar can verir. Birkaç görevli, ölen

hayvanları tutup gemideki bir düzeneğin içine atar. Bu şekilde rendelenen ölü bedenler, okyanusa savrulur...

Gemi okyanusları geçip kıtalararası yolculuğunu tamamladığında farklı bir ülkede limana yanaşır. Hayvanların kamyonlarla yaptığı ilk yolculuğun başlamasından itibaren en az üç hafta geçmiştir. Yolculuğun son etabında Akdeniz’de atık bırakmak yasak olduğundan gemi, varış limanına dayanılmaz bir dışkı ve idrar kokusuyla gelir.

Liman kentinde yaşayanlar günlerce geçmeyen kokudan şikayet ederken, yorgunluktan bitap düşmüş hayvanlar tekrar kamyonlara yüklenip ülkenin farklı kentlerindeki mezbahalara gönderilir...

Sürekli tekrarlanan bu vahşet, 21. yüzyılın köle ticaretidir. Başta Brezilya olmak üzere farklı ülkelerle yapılan canlı hayvan ticareti, son yıllarda Türkiye’nin “ucuz et” politikası yüzünden iyice yoğunlaştı. Öyle ki, 2017-2018 yıllarında toplam 1.790.223 büyükbaş hayvan ithal edildi. 2017 yılında küçükbaş canlı hayvan ithalatı, yüzde 4581 oranında artarken, büyükbaş hayvan ithalatındaki artış yüzde 72 olarak gerçekleşti. “Kasaplık” denilen et ithalatı büyükbaş için yüzde 397, damızlık küçükbaş ithalatı ise yüzde 757 oranında artarak rekor üstüne rekor kırdı.

Şubat 2018’de NADA gemisi Türkiye’ye geldiğinde Mersin’de bu ticaretin hayvanlar, insanlar ve çevre

açısından yarattığı vahim sonuçlar hakkında halkı bilgilendirmeye çalıştık.

Hayvanlar kamyonlara yüklenip mezbahalara gönderilirken hayvan özgürlüğünü savunan bir veganın neler hissettiğini yaşam hakkına saygı duymayan kitlelere anlatabilir miyim bilmiyorum. İsyan, öfke, insanlıktan utanç ve derin bir üzüntü ile karışık bir ruh haliydi...

Hadi siyasetçiler ve devletler ne insanların sağlığını ne de hayvanların yaşam hakkını düşünüyor, tek ilgilendikleri kâr ve rant diyelim... İnsanlar, niye kendileri gibi duyarlı canlı olan hayvanlara bu zulmün yapılmasını umursamıyor?

Bir can, bir hayat bu kadar ucuz mu?

Elektrik Şoku Serbest

Cumhurbaşkanı Erdoğan, canlı hayvan ticareti konusunda yenilenen Avrupa Sözleşmesi'nin kabulünü onayladı. Avrupa Konseyi'nin hazırladığı Gözden Geçirilen Uluslararası Taşımacılıkta Hayvanların Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 6 Kasım 2003'te Kişinev'de imzaya açılmış, Türkiye 4 Şubat 2004'te imzalamıştı.

2016'da TBMM Dışişleri Komisyonu ile Tarım, Orman ve Köyışleri Komisyonu'nda da görüşülen sözleşmenin uygun bulunduguna dair kanun tasarısı, dönemin Başbakanı Binali Yıldırım imzasıyla TBMM Başkanlığı'na gönderilmişti.

Erdoğan, 5 Nisan 2018'de kanunla uygun bulunan sözleşmeyi onaylamış. Böylece 1975 tarihli Hayvanların Uluslararası Nakliyat Sırasında Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi feshedilmiş. Bu gelişme, 11 Ekim 2018 tarihli Resmi Gazete'de duyuruldu.

Ben de feshedilen sözleşme ile yeni sözleşme arasındaki farklara bakayım dedim...

Gördüğüm en önemli fark, elektrik şoku işkencesi...

1975 sözleşmesinde hayvanlara elektrik şoku uygulanabileceğine dair bir madde yokken; yeni versiyonda 14. madde şöyle:

“Elektrik şoku veren cihazların kullanımından mümkün olduğunca kaçınılır. Her hâlükârda bu cihazlar hareket etmemekte ısrar eden yetişkin büyükbaş hayvanlar ve yetişkin domuzlar için ve sadece önlerinde hareket edecekleri yer olduğunda kullanılır. Elektrik şoku bir saniyeden uzun sürmeyecek ve sadece kaba etler arasındaki kaslara verilir...”

Yani insan gibi bilinçli ve duyarlı bir canlıya, “Direniyorsen elektrik şokunu yersin!” diyor siyasetçiler... Bu, mezbahalarda ölüm koridorunda direnen hayvanlara da uygulanan korkunç bir işkence.

Hafif yaralı ve hasta hayvan taşınabiliyor

Eski sözleşmede yaralı ve hasta hayvanların taşınmaya uygun olmadığına ve yolculuk sırasında yaralanıp hastalanan olursa derhal tedavisinin yapılmasına dair maddeler var. Yenisinde, “Hasta veya yaralı hayvanlar taşımacılığa kabul edilmez” denildikten sonra, bu hükmün uygulanmayacağı istisnalar şöyle belirtilmiş:

a-Taşınmalarının ek bir acıya sebebiyet vermeyeceği hafif yaralı ve hasta hayvanlar.

b-Eğer hastalık veya yaralanma bir araştırma programının parçası ise, ilgili yetkili makam tarafından onaylanmış bilimsel veya deney amacı ile taşınan hayvanlar.

Hafif yaralı ve hasta...

Üzerinde deney yapılacak ve o nedenle bilerek hasta edilmiş hayvanlar...

Bunların uluslararası taşınmasında sakınca görmemiş siyasetçiler...

Tavuklar istiflenebiliyor

Eski sözleşmede, yeterli saha ve özel şartlar aksini gerektirmediği takdirde, hayvanlara araçlarda yatacak yer sağlanmalıdır yazıyor. Yenisinde, “taşımacılık araçları veya konteynerler, bir günlük civcivler hariç kümes hayvanları dışındaki hayvanlara doğal pozisyonlarında ayakta durabilecekleri yeterli alanı sağlayacak şekilde tasarlanır ve yapılır” deniyor.

Demek ki tavukları “kümes hayvanı” diye niteleyen siyasetçiler, onların istiflenebileceğine karar vermiş...

Her iki sözleşmede de “hayvanlar uluslararası nakliyat maksadıyla vasıtalarla yüklenmeden önce, ihracatçı ülkenin yetkili bir veterineri tarafından, nakliyata elverişli olup olmadıkları hususunda muayene

edilmelidir” hükmü yer alıyor ama hayvanları satın alan ülkeye geldiğinde ne olacağını artık kimse bilmiyor. Veteriner Hekimleri Odası, şarbon skandalı patlayınca son altı aydır hayvan alımlarında veteriner kontrolü şartının kaldırıldığını açıklamıştı hatırlarsanız...

Bunları belge olarak kalsın diye yazdım ama aslında her ikisi de insanlık adına utanılacak metinler.

Benim mücadelem, hayvanların refah içinde getirilmesi için değil, insan tüketimine hiç konu olmamaları için. Ama 40-50 yıl sonra bu yazıyı bulup okuyan olursa, bu dönemde de, bu ölüm belgelerinden utanan insanlar olduğunu bilsin istedim...

Kahraman Luto'nun Öyküsü

9520 0044 1634 4568

Bu, bir kredi kartı numarası değil. Rastgele sıralanmış sayılar değil. Bu, bir şifre değil...

662 küpe numaralı erkek bir dananın çip numarası bu. Onu hiç tanımadınız ama belki de tabağınızda bedeninden bir parça duruyordu. Onun adını hiç bilmediniz ama aktivistler ona Elias diyordu. İzmir'in Alsancak limanına gönderilmek üzere 16 Haziran'da Brezilya'da Aldelta adlı gemiye yüklendi. Türkiye'ye "ucuz et" olarak satılmıştı. 5000 arkadaşıyla birlikte bindirildiği gemiden atlayıp özgürlüğüne kavuşmak için çabaladı. Tam beş saat geminin çevresinde yüzerek yaşam savaşı verdi. Hayvan hakları aktivistleri ve yaşam hakkına saygı duyanlar için umudun ve direnişin simgesi oldu.

Yaşamak için mücadele eden duyarlı bir canlıydı ama "mal" olarak görülen bedeni ticarete konu olduğundan, bir tarafta satıcı (Brezilya), diğer tarafta alıcı (Türkiye) devletler vardı. Yakalanan Elias, aktivistlerin tüm itirazlarına karşın, bir kepçeye ayaklarından bağlanarak tekrar gemiye yüklendi ve Türkiye'ye getirildi. O andan itibaren Türkiye'de onu yaşatma çabası alevlendi. Sosyal

medyada Elias'ın bulunup serbest bırakılması için Brezilya'da ve Türkiye'de kampanyalar başlatıldı. Brezilyalı aktivistler, onu geri almak için gereken parayı kendilerinin karşılayacağını söyleyerek yardım istediler.

Tam o sırada Brezilya Kongre Üyesi Feliciano Filho'dan mesaj aldım. "Elias'ın yaşadığını ve onu alan şirketi bulabilirseniz, onu eve getirmek için Türkiye'ye geleceğim," diyordu. Kendisine bu konuda yetkili kurumun Tarım Bakanlığı olduğunu, Elias'ın da "ucuz et politikası" çerçevesinde Et ve Süt Kurumu (ESK) tarafından satın alındığını bildirdim.

Hem Bakanlığa hem de ilgili kuruma yapılan başvurularda önümüze sürülen gerekçeler ise, insanı insan olduğuna utandıracak türdendi. Dediler ki "Hayvanlar, Brezilya'da çiplenerek yola çıkıyor. Türkiye'ye girişte sadece birkaç tanesinin çipi okutularak doğru gemi olup olmadığı kontrol ediliyor. Doğru gemiyse, hayvanlar kamyonlara yüklenip alıcılara gönderiliyor. Türkiye'de tek tek çip okuma sistemi olmadığından belli bir hayvanı bulmak imkansız. Kesim sırasında bulmak da mümkün değil. Çünkü kesim için küçük bir alana alınıyorlar. Hayvanlar bir hatta yatırılıyor, insan görmeden o hat üzerinde kesim gerçekleşiyor."

Bunlara ek olarak, yetkililer, ESK tarafından alınan hayvanların canlı olarak satın alınamayacağına dair mevzuat olduğunu da söyledi. Elias bulunsaydı kamuoyu

baskısı ile bu engeli belki bir şekilde aşabileceğimizi umduk; o nedenle kulaktaki küpe numarasından bulunabileceğini söyledik. Bu kez de binlerce hayvanın nakil edildiği yerde sürekli bir arada durduğunu ve insanlardan korktuklarını, korktuklarında kesilmelerini engelleyen bir hormon salgıladıklarını ve onları korkutmamak için aralarına sadece alışkın oldukları bakıcıların girebildiğini anlattılar. Bakıcılara küpe numarasına bakma görevi verilse bile onların binlerce hayvanın küpe numarasına bakıp hayvanları tek tek ayırması mümkün olmazmış, hepsi sürekli toplu halde duruyormuş.

Düşünün, bir insan kaybolursa binlerce insan arasında dış görünüşüne bakarak hemen bulunur. İnsanın aynı cins hayvanları, her biri aynı görünen bir “mal” gibi değerlendirip metalaştırmasına yol açan nedenlerden biri bu fiziksel özellik... Oysa görünümlerini birbirinden ayırt etmek zor olsa da, her birinin içinde ayrı bir ruh var; merkezi sinir sistemleri olan duyarlı ve bilinçli canlılar hayvanlar. Bunu ancak bir duyarlı canlıyı sahip olduğu ruh ve karaktere göre tanımayı denediğinizde fark ediyorsunuz. Aksi takdirde insan için hepsi birer “et parçası” haline geliyor.

İnsanlığın türcülük denilen sorunu aşması için şekle, tada ve anlık hazlara odaklanmak yerine, ruha, karaktere ve empatiye yönelmesi gerekiyor. İnsan olarak en büyük falsomuz, bu yönde çabayı yüzyıllar boyu göstermemek oldu. Alışkanlıklar ve gelenekler, kapitalizmin sömürü

düzeni ile el ele verip duyarlı canlıları alınıp satılabilen, tüketilen mal haline getirdiğinde, zulüm norm oldu. Elias'ın özgürlük mücadelesinden söz ettiğimizde kimilerinin gülüp geçmesi bundardır... Onun da hissedebilen bir canlı olduğunu 21. yüzyılda görmezden gelenler, kurulu düzen konformizminin ardına sığınıyor.

“Tek birini yaşatsaydınız ne olacaktı; gemideki tüm hayvanlar öldürülmeyecek miydi?” diye sorabilirsiniz. Hepsi katledildiği için sadece biri kurtulsaydı, bunun aktivistler için tam bir “başarı” gibi görülmesi doğru olmazdı ama Elias açısından bakacak olursak, çabası boşa gitmezdi ve özgürlüğe kavuşmuş olurdu.

Elias'ın hapsedildiği tıkkış tıkkış gemide, haftalarca ıstırap içine seyahat ederek başlayan öyküsü, İzmir'de hüznün ve acıyla sona erdi. Bedenindeki çipte 9520 0044 1634 4568, kulağındaki küpede 662 yazan bir dana olarak “bulunamadı” ama o, denizin içinde beş saat özgürlük mücadelesi veren Kahraman Luto'ydu. Portekizce “yas” anlamına gelen Luto adını verdiler ona. Bu trajedi, aynı zamanda insanlık için de yastır...

LUTO

Türü: Dana

Cinsiyeti: Erkek

Doğum Yeri: Brezilya

Kesildiği Yer: Türkiye

Yıl: 2018

HAYVAN HAKLARI VE SİYASET

*“İnsanlar, hayvanları katlettiği sürece
birbirlerini öldürecek.”*

Pisagor, İyonyalı filozof, matematikçi

Hayvan Hakları ve Yasama Çalışmaları

Hayvan hakları alanında Türkiye’de ve dünyada yaşanan gelişmeleri yakından izleyenlerin fark edebileceği gibi, son yıllarda bu mücadelenin siyasete dikkat çekici yansımaları oluyor. Küresel ısınma nedeniyle artan çevre sorunları ve bilimsel araştırmaların kanıtladığı gerçeklere bağlı olarak ortaya çıkan sağlık endişeleri, hayvan yemenin zararlarını kaçınılmaz olarak gündeme getiriyor. Elbette bunlar istediğimiz hızda sonuç vermiyor; insanlığın var oluşundan bu yana uygulanan geleneklerin kırılması ne yazık ki bir anda olmuyor. Kimileri gerçekleri inkâr ederken, kimileri de umursamamayı tercih ediyor...

Fakat hayvan yiyenlerin gerçeklere karşı gösterdiği bu direnç, bir şeylerin değişmeye başladığını görmemize de engel değil. Bir şeyler değişiyor ama hayvan haklarından söz edebilmek için olanları doğru çerçeveye oturtmak zorundayız. Çevre ve sağlık endişelerinin altını çizmek, hayvan hakları mücadelesinde yardımcı bir unsur olarak yararlı ve gerekli. Vegan olmanın insan bedeninde ve ruhunda yarattığı faydalardan söz ederken, doğaya katkılarını da anlatmalıyız. Bu ikisi birbirini desteklerken, veganizmin dayandığı felsefeyi de güçlendirir.

Bununla birlikte, hayvan hakları mücadelesinin sadece insan ve doğa değil, esas olarak yaşam hakkı odaklı bir temelde sürdürülmesi son derece önemli. Hayvan hakları mücadelesi, öncelikle bir toplumsal adalet mücadelesidir ve her toplumsal adalet mücadelesinde olduğu gibi, etkili bir şekilde savunularak hızlı sonuçlar alınabilmesi için de örgütlenmeye ihtiyacı vardır.

Bu örgütlenmenin günümüzde başarıyla gerçekleştirildiğini söylemek olanaklı değil. Var olan dernek ve toplulukların büyük bir kısmı hayvan refahına odaklandığından, en temel hak olan yaşam hakkı ön plana çıkmıyor. Bunu aşmak için bu sosyal adalet mücadelesini siyasetin temel konusu olarak savunacak siyasal partiler işlev görebilir.

Buna karşılık hayvan haklarını savunmanın en iyi yolunun veganlığı anlatıp özendirmek olduğunu, bir örgüte gerek kalmadığını düşünenler de mevcut. Ben her ikisinin aynı anda yapılabileceğini, birinin diğerini engellemediği görüşündeyim. Vegan yaşam tarzı her platformda anlatılmaya devam edilirken, bir yandan da siyaset arenasında hayvanların yaşam hakkını savunan bir siyasi parti kurulabilir. Çünkü amaç, hayvan köleliğini sona erdirmekse bunu sadece insanların vicdanının etkilenmesi ümidine bırakma lüksümüz yoktur.

Yaşadığımız dünyada toplumlar yaptırım gücüne sahip yasalarla yönetildiğine göre, hayvan haklarını koruyan yasaların çıkmasını sağlamalıyız. Yasaları yaparsa

parlamentolar; parlamentolarda söz söyleme hakkı olansa siyasi partiler ve milletvekilleri. Biz uygulamada bir zulmün yanlış olduğunu savunsak ve toplumun geneli buna katılsa bile birisi bir hayvana işkence ettiğinde onun ceza almasını sağlayacak olan yasalar. Dolayısıyla bu konu insanların zaman içinde gelişecek vicdanlarına bırakılamayacak kadar acil ve önemlidir. O yasaların çıkışında söz sahibi olabilmek hayvan haklarını gündem yapabilmek için TBMM’de temsilciye ihtiyacımız var. Bu nedenle hayvan haklarını savunan partilerin parlamentolardaki ilgili komisyonlarda temsili şarttır.

Nitekim dünyada bunun örnekleri ortaya çıkmaya başladı. Amerika’da yapılan son başkanlık seçimlerinde İnsani Parti ilk kez bir aday çıkardı. Her ne kadar medya Cumhuriyetçi ve Demokratik Parti adaylarına odaklansa da, üçüncü bir başkan adayı seçimde yarıştı. 19 yıldır vegan yaşam tarzını sürdüren Clifton Roberts, “Her yıl işkence edilip öldürülen 70 milyar insan olmayan hayvanın sesiyim. Sessizlerin sesi olmak için Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığına adayım,” diyerek yarışa katıldı.

Clifton Roberts’a her sektörde hayvanları sömüren kapitalist sistemde hayvan köleliğini sonlandırma doğrultusundaki planları nasıl yaşama geçireceklerini sorduğumda şu yanıtı verdi:

“Hükümetin yargı teşkilatı, yerel ya da federal, var olan yasaları yorumluyor. Yapmamız gereken, yasaları

değiştirmek ve anayasal değişiklikler yapmak ki, mahkemeler bu yeni yasaları yorumlayabilsin. Bizim stratejimiz, Kongre'ye yetenekli adayları seçmek; böylece devrimci yasa ve değişiklik önerileri sunulabilir ve oylanabilir. Bugün gördüğümüz gibi yasa taslakları ve anayasal değişiklikler konusunda öneri eksiği yok. Sadece Kongre ve diğer yetkili kurullarda bu tür önerileri sunacak dostlarımız yok. Sık sık vatandaşların Kongre'deki temsilcilerine çıkar sağlamamaları konusunda mektup yazdığını duyuyoruz. Eğer Kongre'de, Beyaz Saray'da İnsani Parti temcilsici olursa, hayvanların iyiliğini yürekten isteyen yurttaşlarımızın sesinin duyulacağına inanabilirsiniz.”

Seçilme olasılığı bulunmadığı için, aday olmasını yararsız görenler veganlar arasında bile az değildi. Fakat bir vegan adayın ortaya çıkıp, hayvan haklarını gündeme getirmesi, geleceğe dönük bir kampanya için gerekli bir adım. İspanya’da hayvan hakları partisi, boğa güreşlerine karşı yürüttüğü kampanya ile geçen seçimlerde 285 bin oy alarak ülkede en hızlı büyüyen parti oldu. Tayvan’da hayvan hakları partisi kuruldu. Ben, bu tür gelişmelerin giderek artacağını düşünüyorum ve siyaset sahnesindeki mücadeleyi önemsiyorum.

Birçok kişinin “Hayvan haklarını savunmak amacıyla kurulan bir partinin seçim kazanabileceği mi sanılıyor?” diyerek buna baştan olumsuz yaklaşılabileceğini tahmin etmek zor değil. Burada ilk hedef seçimin galibi olmak değil elbette. Muhalefette de olsanız, siyasi organlarda

temsiliniz sağlanırsa, sesinizi duyurma şansınız artar. Gerçekçi olursak, sistemin dönüşümü elbette bugünden yarına bir anda gerçekleşmeyecek; tüm diğer sosyal adalet mücadeleleri gibi bu da uzun soluklu bir mücadele. TBMM’de gerçek anlamda hayvan haklarını gündeme getirecek temsilcilere ihtiyacımız var ve bunu yapmanın tek yolu siyasi partilerden geçiyor. Türkiye gibi çok sorunlu bir ülkede bugüne kadar var olan siyasi partilerin hayvan haklarını gündemlerine almalarını sağlamak pek mümkün olmadı. Sadece birkaç milletvekili, toplumun büyük kesiminde infiale neden olan hayvana işkence olaylarını gündeme taşıdı. Ama her partinin kendi belediyelerinin yaptığı katliamlara sessiz kaldığına da tanık olduk. Dolayısıyla hayvan haklarını öncelikli meselesi olarak gören bir siyasi partinin TBMM’deki yasal süreci içerden etkilemeye çalışması sonuç verebilir.

Mevcut sistemde siyasi partilerin ve TBMM’nin işlevsizliğine bakarak umutsuzluğa kapılanlar da olabilir ki bunu anlamak zor değil. Şu anda herhangi bir demokratik mücadelenin Meclis aracılığıyla sürdürölüp sonuç alınması olanaklı görünmüyor. O nedenle bu yazıda yazdıklarım muhtemelen ileriki dönemlerde, belki parlamenter sistem sürdürülebildiğinde anlam kazanacak. Bu gerçekleşene kadar var olan başka bir partinin şemsiyesi altında Meclis’e girip orada tamamen kendini bu konuya adayacak milletvekili adayları da çıkarılabilir ve zamanla partileşme süreci de hızlandırılabilir.

Siyasi partilerden söz ederken bir hususa da açıklık getirmek gerekli. Sadece koltuğunu korumak, kişisel çıkarının peşinde koşmak, para ve güç için siyaseti kullanmak gibi amaçlarla hareket edenlerin yer alacağı bir yapılanma, doğal olarak baştan kaybeder. Hayvan hakları hareketi, tüm dünyada kendin yapçı etikle örgütlenen lidersiz bir hareket. İhtiyacımız olan, sadece liderin kişiliğinde hayat bulan bir örgüt değildir. Aksine, tabandan gelen gücü siyasi organlara yansıtacak kolektif bir anlayış benimsenmeli, asıl amacın hayvanların temel haklarını elde etmek olduğu hiç akıldan çıkarılmamalıdır.

Eğer bu yapılabilirse, TBMM’de Çevre Komisyonu’ndan ayrı olarak özel bir Hayvan Hakları Komisyonu kurulması sağlanabilir ve nicedir yenilenmesi gereken Hayvanları Koruma Kanunu daha iyi bir niteliğe kavuşturulabilir. Bu komisyonlardaki temsilciler aracılığıyla okullarda ve resmi kurumlarda vegan menü sunulması için girişimlerde bulunulabilir; hayvanlara zulmedenler yakın takibe alınarak ortaya konulan raporlarla cezalandırılmaları, ertelemesiz hapis cezası almaları sağlanabilir. Hayvan haklarına odaklanan bir siyasi parti, bunlara benzer birçok alanda etkili olabilir.

Ancak ülkemizdeki yasama uygulamalarına bakıldığında, siyasetin bazı hayvanları korumayı gündemine alırken bazılarının da ölüm fermanını imzaladığını görüyoruz. Korumayı gündemine aldıklarını bile korumadığını görünce de umutsuzluğa kapılıyoruz. Sokak hayvanlarına

uygulanan şiddetin giderek arttığı bir ülkede hayvanlar ile ilgili yasaların hayvanlar lehine olması için sürekli mücadele etmek zorundayız.

Sonuç olarak hem veganlığı anlatıp özendirmek, hem sokak aktivizmini güçlendirmek, hem de aynı anda siyaset sahnesinde hayvanları savunan bir parti ile sesimizi daha gür duyurmak için hazırlık yapmak, en akıllıca yöntem olarak görünüyor.

SÖYLEŞİ

Clifton Roberts –

ABD Başkanlık Yarışında Bir Vegan

"Her yıl işkence edilip öldürülen 70 milyar insan olmayan hayvanın sesiyim. Sessizlerin sesi olmak için Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığı'na adayım." — Clifton Roberts, İnsani Parti (The Humane Party) İcra Kurulu Başkanı

Bütün dünya 2016'da Amerika'daki tuhaf başkanlık yarışını hayret içinde izlerken ülkenin nereye doğru gittiğini de merak ediyordu. Mücadele, Demokratik Parti cephesinde, kendisine demokratik sosyalist diyen Bernie Sanders ve onun "*egemen çevrenin bir parçası*" diye nitelediği tanınmış politik figür Hillary Clinton arasında geçti. Cumhuriyetçi Parti cephesinde ise, Donald Trump, Ted Cruz ve Marco Rubio gibi adayların ırkçılığa varan dinci söylemleri ile deliliğin siyaseti hüküm sürdü. Amerikan toplumunun içinde bulunduğu çöküşü simgeleyen aşırı sağın yükselişiyle yaşanan bu çılgın ortamda, İnsani Parti adayı olarak seçim yarışına katılan Clifton Roberts ile röportaj yaptım.

Hayvan haklarını savunmak üzere kurulan siyasi partilerin sayısı tüm dünyada giderek artıyor. Bu gelişme, hayvan haklarının bir toplumsal bir adalet mücadelesi olarak parlamentoların gündemine girmesi açısından önem taşıyor.

2009'da kurulan İnsani Parti, Amerika'da hayvan haklarını birincil önceliği olarak belirleyen ilk siyasi parti. Aynı zamanda barış, şiddetsizlik ve insan hakları için de bir platform. Japonya'daki Amerikan Yokota Hava Üssü'nde doğan Clifton Roberts, Berkeley Üniversitesi'nden mezun bir Amerikan vatandaşı ve şu anda da California'da yaşıyor. Sağlıktan finansal hizmetlere kadar birçok farklı sektörde kurumsal deneyimi var ve günümüzde de dünyanın en büyük yarı iletken üretimi yapan kuruluşunda Etik ve Yasal Uygunluk Müdürü olarak görev yapıyor.

Amerika'nın çılgın politik atmosferinde şiddetsizliği savunan bir vegan başkan adayı olarak neler hissettiniz?

Yoğun duygular yaşadım. Çok sayıda insanın onları temsil etmem için bana güvenmesi onur verici. Bu kampanyanın ulusal ölçekte bir bilinçlenme yaratması beni heyecanlandırıyor. Çabalarımızın zeki, akıllı ve yetenekli yurttaşları gelecekte resmi görevlere aday olma konusunda esinlendirmesi konusunda umutluyum. İnsan olmayan dostlarımızı koruma umudu bana ilham veriyor. Kalıcı barış için bir hareket yaratmak adına umutluyum.

Politikaya nasıl girdiniz? İnsani Parti deneyiminizden nasıl başladı?

Dwight D. Eisenhower, “Politika özgür insanların haklarını koruyacak ve ulusal mirasımız için iyi ve verimli olanı muhafaza edecek yurttaşların yarı zamanlı işi olmalı,” demişti. Ben de bir yurttaş olarak politika ile her zaman ilgilendim ama aktif bir şekilde politik süreçlerde yer almamıştım. Mayıs 2015'te İnsani Parti'nin İcra Kurulu Başkanlığı'nı kabul ettim. Partinin destekçilerine politikayı daha kolay anlaşılabilir bir hale getirme; yetenekli insanların seçilmesini sağlama ve partiyi büyütme sözü verdim. Adaylığı kabul konuşmamda belirttiğim gibi, politikacı olmamama karşın, ülkenin gidişatında söz sahibiyim; politik, toplumsal, ekonomik konularda iktidarı elinde tutanlar kadar yönetim ve karar verme yetisine sahibim.

"Her hayvan bir bireydir ve mutlu olma hakkına sahiptir"

Bir röportajınızda 18 yıldır vegan olduğunuzu okudum! Veganlığı nasıl benimsediniz?

Hayvanlara karşı duyduğum şefkat duygum, sağduyu, mantık ve bilim ile çakıştığında vegan yaşam tarzını seçtim. Hayvansal ürünleri tüketmemin yalnızca sağlığımı bozmakla kalmadığını, aynı zamanda hayvanlardan elde edilen şeyleri tüketmemin doğal

olmadığının da farkına vardım. Genetik olarak ineğin yavrusu için verdiği sütü içmek, sağduyuma, mantığıma hakaretti. 30 yaşında vegan olmaya karar verdim ve bu kararımdan çok memnunum.

Bana göre veganizm hayvan köleliğine katkıda bulunmayı reddetme ve adalete bağlılık anlamına geliyor. Siz hayvan hakları felsefenizi nasıl açıklıyorsunuz?

Aynı görüşteyim. Her hayvanın bir birey olduğuna ve hepsinin insanlar gibi mutlu olmayı hak ettiğine inanıyorum. Bunun gereği olarak da, desteklediğim yasa önerileri ve düzenlemeler ile insan olmayan hayvanların katledilip bedenlerinin parçalanmasını sonlandırmak ve bütün duyarlı canlılara birey olma hakkı tanınmasını sağlamayı hedefliyorum.

Vegan olduktan sonra hayvan haklarını savunma aşamasına nasıl geçişiniz nasıl gerçekleşti?

Hayvanları çok uzun bir süredir savunuyorum. Şu andaki fark ölçekte. 18 yıl önce vegan olma cesaretini bulduğumda kendi çevreme odaklıydım. Etkim, ailem ve arkadaşlarımdan olduğu yakın çevremle sınırlıydı. İnsan olarak gelişip, masum canlıların sürekli katledilişine tanık oldukça, onların adına konuşabileceğim daha geniş bir platforma ihtiyaç duydum.

İnsani Parti, ABD'de hayvan haklarını savunmaya odaklanan ilk parti. Vizyonunu kısaca açıklar mısınız?

Partimizin geleceğe yönelik büyük hedefleri var. Tüm diğer uluslarla kalıcı, güvenli bir barış ve işbirliği içinde olmayı planlıyoruz. Öncelikle sağlıklı ve eğitimli bir halk; tüm bireylerin sömürü ve kötü muameleden uzak yaşamasını sağlayacak bir yasal sistem; ahlaki ve etik değerleri yüksek, dürüst memurlar tarafından idare edilen bir hükümet düşünüyoruz.

İnsani Parti'nin benimsediği etik yolun aynı zamanda en pratik yol olduğunu da söylüyorsunuz. Bunu açar mısınız?

Etik olmak daima en pratik yoldur. Örneğin diğer memelilerin kasları ile vücut sıvılarını tüketmekten kaçınmak, çeşitli hastalık risklerini azaltacaktır.

“Kongreye yetenekli adayları seç ki devrimci yasalar çıksın!”

İnsani Parti'nin var olan yasal ve politik sistemler aracılığıyla gelecekte hayvan köleliğini, hayvan zulmünü ve katlini sonlandırma gibi duyarlı canlıların haklarını garanti altına alan yasaları çıkarma gibi büyük planları var. Neredeyse her sektörde hayvanları sömüren kapitalist sistemde bunu nasıl başaracaksınız?

İnsani Parti'den önce, sessizlerin sesi yargı sistemine saldırıyordu. Bu strateji, kesinlikle bizim çabalarımız konusunda bilinç yarattı. Bununla birlikte, hükümetin yargı teşkilatı, yerel ya da federal, var olan yasaları yorumluyor. Yapmamız gereken, yasaları değiştirmek ve anayasal değişiklikler yapmak ki, mahkemeler bu yeni yasaları yorumlayabilsin.

Bizim stratejimiz Kongre'ye yetenekli adayları seçmek; böylece devrimci yasa ve değişiklik önerileri sunulabilir ve oylanabilir. Bugün gördüğümüz gibi yasa taslakları ve anayasal değişiklikler konusunda öneri eksikliği yok. Sadece Kongre ve diğer yetkili kurullarda bu tür önerileri sunacak dostlarımız yok. Sık sık vatandaşların Kongre'deki temsilcilerine çıkar sağlamamaları konusunda mektup yazdığını duyuyoruz. Eğer Kongre'de, Beyaz Saray'da İnsani Parti temsilcisi olursa, hayvanların iyiliğini yürekten isteyen yurttaşlarımızın sesinin duyulacağına inanabilirsiniz.

Amerika'da vegan bir partinin olması beni çok mutlu ediyor! Sizce hükümetin işleyişinden hiç de memnun olmayan Amerikan halkı böyle bir partiye güvenir mi?

Kesinlikle! Daima sevecen zekamızın rekabet gücü yüksek bir avantaj olduğunu söylerim. Sadece sosyal medyadan bana gösterilen ilgi, vatandaşların şiddetsizliğe bağlı ve kampanya finansmanını reforme etmeyi

hedefleyen bir oluşuma güven duyacağını; Amerikalıların politik havayı önemli ölçüde değiştirmeye kendisini adanmış bir partiye güveneceğini gösteriyor. Biraz zaman alacak ama bunu yapabileceğimize inanıyorum ve Amerikan halkında güven yaratmak için çalışmaya devam edeceğim.

"Gelenek, kültür ve eşitliğe bakışı değiştirmek için çok çalışmalıyız!"

Dennis Kucinich, 2004'te Başkanlık seçiminde Demokratik Parti'nin adayı olmak için yarıştığında medyanın onunla vegan olduğu için alay ettiğini hatırlıyorum. Medya bir partinin başkan adayı olarak sizi nasıl yorumluyor?

Ana akım medya, şu ana kadar bizim çabalarımızı görmezden geldi. Buna karşın sosyal medya bu kampanyayı heyecan ve coşku ile karşıladı. Her gün dünyanın her yerinden yüzlerce yüreklendirici destek mesajları alıyorum. Bu sayede ben de karşılıklı olarak diyalogu sürdürme cesareti buluyorum.

İngiliz İşçi Partisi lideri Jeremy Corbyn, "Bir Başbakan olursam asla nükleer silah kullanmam," dediğinde ana akım medya her zamanki gibi sansasyonel bir öfke ile karşıladı bu haberi. Siz, "Ben topraklarımızda her yıl işkence edilip öldürülen 70 milyar insan olmayan hayvanın sesiyim," dediginizde ABD medyasından ve halktan nasıl tepkiler aldınız?

Elbette, hayvan haklarından yana olan medya ve insanlardan gelen tepkiler çok olumluydu. Şaşırtıcı bir şekilde, bazı hayvan hakları aktivistleri, bizim sadece "vaktini boşa harcayan harika insanlar" olduğumuzu yazdı. Ayrıca benim açıklamama sadece "yemek" açısından bakan karnistlerden nefret dolu saldırgan mesajlar da aldım. Onlar, benim masum canlıları koruma çabalarımı, bir insanın diğerine ne yemesi gerektiğini söylemesi olarak bakmayı tercih edenlerdi. Bu, bana insanların gelenek, kültür ve eşitliğe karşı bakış açısını değiştirmek için hepimizin ne kadar çok çalışması gerektiğini hatırlattı.

Ben hayvan hakları mücadelesini dünyada insan köleliğinin kaldırılışından bu yana en önemli sosyal adalet mücadelesi olarak görüyorum. Fakat hâlâ şiddetin en yoğun şekliyle uygulandığı toplumlarda yaşıyoruz. Hayvana yapılan zulmün bir gün insana uygulanan zulüm ile aynı görülüp aynı şekilde cezalandırılacağı konusunda umutlu musunuz?

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı olmak için yarışıyorum ki sessizlerin sesi olabileyim. Bu nedenle çok umutluyum. Teşebbüslerde ürün yönetiminden sorumlu olarak kariyer yaptım ve bu uzmanlığımı hayvanlara karşı uygulanan şiddetle ilgili her şeyi değiştirmek için geliştirerek kullanmayı amaçlıyorum. Rotayı değiştirmek için duyduğumuz sarsılmaz özlemi ortaya koymak için okurlarınızın ve dünya

vatandaşlarının sesini somutlaştırmayı planlıyorum. Benim umudum ve hayalim, şefkatli, sevgi dolu bir dünyanın ortak hedefini temsil etmek ve kolektif bir zekayı güçlendirerek, liderlerimizi zor kullanan bir güç yerine entelektüel bir güçle yönetmeye teşvik edecek bir dünyanın fısıltılarını fark ettirmek.

Elinizden geleni yapmadınız Sayın Bakan!

Papağan Bahtiyar öldü.

Daha doğrusu öldürüldü...

Bir akşam sosyal medyada yayılan dehşet verici videolarla tanıdık onu.

Bir adam boğazını sıkıp, “Acun Baba diyeceksin! Yoksa...” diyerek küfürler sıralıyordu. Zavallı papağan da avazı çıktığı kadar bağırıp yardım istiyordu.

Murat Özdemir adlı sapık, videoyu kendi kaydedip paylaşmış. Meğer Acun Ilıcalı’nın kanalı TV 8’deki MasterChef yemek yarışmasından çıkarılan bir şefmiş. Üstelik “uyuşturucu kullanma, mala zarar verme, aile içi şiddet, tehdit, kişisel verileri ele geçirme” gibi suçlardan poliste kaydı varmış. Bunu bile bile reyting için TV’ye çıkarıp fenomen haline getirilmiş.

Videonun yayıldığı gece saatlerce papağanı adamın elinden kurtarmak için seferber olduk... Sonunda sapık, 21 günlüğüne akıl hastanesine; Bahtiyar adı konulan papağan da veterinerlere teslim edildi. Sol bacağıının diz eklemesinde çıkık ve başında yumuşak doku zedelenmesi tespit edilmiş. Aynı zamanda aşırı stres altında olduğu belirlenen Bahtiyar, ertesi gün ameliyat edildi. Ama bütün bu travmayı ve ameliyatı kaldıramadı.

Doğal ortamında türdeşlerinin arasında özgür olmasına izin verilmedi. İnsan cehenneminde işkence gördü. Adı Bahtiyar konsa da, yaşam öyküsü hüznle sona erdi...

Ardından Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, şu açıklamayı yaptı: “Çok üzgünüm... Elimizden gelen her şeyi yaptık ama maalesef kaybettik... Hayvanlarımıza yönelik şiddetin takipçisi olmaya devam edeceğiz.”

Kendisine sosyal medyada yanıt verdim ama köşemde de olsun istedim.

Hayır, elinizden geleni yapmadınız!

Hayvan satışını yasaklamadınız! Jako cinsi papağanı Afrika'dan getirip satıyorlar. Bu papağanların doğal ortamları, Afrika'nın orta kısımları ve batısıdır. Düz arazideki yağmur ormanları, kayralar ve geniş çayırlarda yaşarlar, kafeslerde değil. Ömürlerini seçtikleri eş ile geçirirler. Doğada kalabalık bir sürü şeklinde bulunurlar, kafeste tek başına değil.

Siz bu kirli ticareti önlemedikçe, hayvanlara alınıp satılan bir “mal” muamelesi yaptıkça, daha çok hayvan ölür!

Şiddetin takipçisi de değilsiniz! Parasını veren, “av” adı altında, bakanlığınızın izniyle ormana dalıp hayvan katlediyor. Sonra da o kanlı vahşet görüntülerini aynı Murat Özdemir gibi sergiliyor. Sürekli şikâyet ediyoruz ama hiçbir sonuç alamıyoruz.

Elinizden geleni yapmadınız.

Şu anda hayvanlara işkence ve tecavüzün bedeli, yalnızca 625 TL idari para cezası. İlk 15 gün içinde ödenirse cezada % 25'lik indirim yapılıyor. Yani erken ödeme durumunda hayvana tecavüzde indirim var!

AVM'lerin içinde hayvanat bahçeleri kurulmasına izin verip, Bahtiyar gibi nice hayvanı bu beton yapılara hapsediyorsunuz. Ticaret için doğal ortamlarından alınan hayvanlar esaret içinde!

Elinizden geleni yapmadınız.

Atlı faytonları yasaklamadınız! Çevreci, modern çözümler varken; hâlâ atların sırtında şaklayan kırbaçların sesi yankılanıyor sokaklarda. İşkence ile ölen atlar, bir eşya gibi denizin dibini boyluyor ya da mezbahada kesiliyor.

Elinizden geleni yapmadınız.

Belediyeler sokak hayvanlarını toplayıp katlederken feryadımızı duymadınız.

Canlı hayvan ticaretinde hayvanlara yaşatılan zulmü ortaya çıkardım; bakanlığınız olayın üzerini örtmeye çalıştı. Hayvanları korumakla yükümlü bakanlık ile

hayvan alıp satan bakanlığın aynı olması bile bu trajedinin göstergesidir.

2004 tarihli yasa, yanlış ve eksiklerle dolu. Bunların düzeltilmesini yıllardır erteleyen sizin partinizdir. Hayvan hakları konusunda çalışan sivil toplum örgütlerinin görüşlerini dikkate almayan da bakanlığınızdır!

Elinizden geleni yapmadınız!

Şiddetin de takipçisi değilsiniz!

Günlerce A Bırakılsanız Siz Ne Yaparsınız?

Bir süredir ülkenin çeşitli yerlerinde sokak köpeklerinin insanlara saldırısı ile ilgili haberler medyaya yansıyor. Ne yazık ki, Kayseri Hacılar'da 14 yaşındaki M. .'n n böyle bir saldırıda hayatını kaybettiğine dair haber de gelince iş çığırından ıktı. Otopsi raporu, çocuğun köpek sürüsünün saldırısına uğradığını belirtiyor. Gerçekten çok üzücü. Ölen gencin ailesi ve yakınları için büyük bir acı.

Fakat olayla ilgili yanıtlanmayan bazı soruların olması, birçok insanda kuştu yarattı. 25 köpeğin saldırısına uğrayan birinin öncelikle ellerinde ve kollarında yaraların olması gerekir. Köpeklerin bir insanın pantolon kemerini ve i çamaşırını düzgün bir şekilde çıkarması olanaklı değil.

Olayın aydınlatılması gerektiğini; çünkü bunun devletin aileye karşı sorumluluğu olduğunu söyleyenler, ile sakinleri tarafından büyük tepki gördü. İlçede sokak hayvanı avı başladı. Tepkiler o boyuta vardı ki, ile müftüsü, gencin cenaze namazında hayvanlara şefkatten söz edince, gerginlik yaşandı. Camiye polis ekipleri girmek zorunda kaldı.

Olayın ardından, farklı il ve ilçelerde sokak köpeklerinin saldırılarıyla ilgili haberler gelmeye devam etti. Adeta köpekler bir saldırı furyası başlatmış gibiydi!

Bu durumda gazetecilere düşen, olayların nedenini araştırmakken kimse bunu yapmıyor. Hayvanları canavar gibi gösterip, yok edilmelerini teşvik etmekle habercilik yaptıklarını sanıyorlar...

Bu olaylarda asıl suçlu, yasanın kendilerine yüklediği görevleri yapmayan belediyelelerdir. Çünkü sokak hayvanları da bu toplumun bir unsurudur. Onların bakımını yapmak, beslemek ve kısırlaştırıp aşılatmak, belediyelerin sorumluluğudur.

Kısırlaştırma yapmadıklarından sokak hayvanlarının sayısı sürekli artıyor. İnsanlar, bu durumdan yakınınca, belediyelerin “çözüm” diye uyguladığı üç yöntem var: Hayvanları zehirleyerek öldürmek, uyuşturucu iğnelerle hunharca toplayıp berbat koşullardaki “barınaklara” tıkmak ya da hayvanları götürüp başka bir belediyenin sınırları içine atmak. Aşılama ve kısırlaştırma, belli bir maliyet taşıdığı için, belediyeler en kolay yolu seçerek, kendi bölgelerinden topladıkları köpekleri, geceleri başka bir belediyenin sokaklarına bırakıyor.

Toplu hayvan katliamları yaşandığında, zehirlenen hayvanların cesetleri bulunduğu anda sesi çıkmayan insanlar ise; aç bırakılan hayvanlar, yiyecek bulmak için

saldırganlaşınca, “Toplayın bu hayvanlar!” diye feryat ediyor! Sorarım size; günlerce aç bırakılsanız siz ne yaparsınız?

Saldırı olaylarının, iktidarın Hayvanları Koruma Yasası’nda yapmak istediği değişikliğin konuşulduğu bir dönemde, seri şeklinde arka arkaya yaşanması, rastlantı olamaz. 6. maddedeki “kısırlaştır, aşılattır, aldığın yere bırak” şeklindeki ilkedden “aldığın yere bırak” ifadesinin çıkarılmak istendiği biliniyor ve hayvan hakları savunucuları da buna karşı çıkıyor.

Çoğunluk, hayvanların toplanıp “barınak” denilen ölüm kamplarına götürülmesini talep ederse, “aldığın yere bırak” ilkesinin ortadan kaldırılması için önemli bir destek kazanılmış olacak. Bunun için saldırıların artması gerekiyor. Saldırıların artması için de hayvanların soğukta aç bırakılması lazım. Bu plan, birileri tarafından bilinçli bir şekilde uygulanıyor.

Burada asıl mağdur, insanlar tarafından evcilleştirilip sokaklarda insana mahkum bir şekilde yaşamak zorunda bırakılan; alınıp satılarak ticareti yapılan; zehirlenen, tecavüz edilen ve katledilen hayvanlardır. Ne yazık ki, devlet kurumlarının görevlerini yapmaması sonucunda saldırıya uğrayan insanlar da mağdur oluyor.

İnsan eliyle yaratılan bu sorunun çözümü için belediyelerden hayvanları öldürmelerini değil, yasal sorumluluklarını yerine getirmelerini isteyin!

Sorun Hayvanlar Değil, Sizsiniz

Medyaya yansıyan haberlere göre, Hayvanları Koruma Yasası'ndaki düzenlemelerin seçim sonrasına ertelenmesi söz konusu. “Erdoğan’ın istediğı yasa neden çıkmıyor?” diye soruluyor. Onun talimatıyla AKP bu yasa ile ilgili çalışmalara hız vermişti ama yine tılandı.

Anlaşılan o ki, hayvanlara işkence yapanlara ve öldürenlere hapis cezası verilmesine ilişkin maddede sorun çıkmış. Teklifte dört aydan dört yıla kadar öngörülen hapis cezası, yürürlükteki İnfaz Kanunu açısından tartışma yaratmış. İnsanlara karşı işlenen suçlardan bazılarına hapis cezası uygulanmaması, cezanın ertelenmesi gibi durumlar nedeniyle “uygun bir oran” belirlenemiyormuş...

Asıl sorun ne biliyor musunuz?

İnsanları ve hayvanları keyfince öldüren katilleri affeden,

Mahkemede kravat taktı diye tecavüzcülere iyi hal indirimi uygulayan,

Doğuştan gelen bir hak olmasına karşın yaşam hakkı konusunda bile kadın ile erkek, insan ile hayvan arasında ayırım yapan,

Hayvanlara zulmeden sapıkları sembolik para cezalarıyla serbest bırakan,

Hayvanları sahipli ya da sahipsiz oluşuna göre değerlendirip; canı değil, malı koruyan,

Belediyelerin sistematik şekilde hayvanları katlettiği belgelense de bu suçları görmezden gelen,

Hayvana şiddeti suç değil, kabahat olarak gören,

Hayvanlar barınakların soğuk zeminlerinde aç susuz, kendi dışkılarına bulanmış bir halde yaşam savaşı verirken buna müdahale etmeyen,

Avcıların tüfekle ormana dalıp para karşılığı sinsice hayvan katletmesine izin veren,

Bunu yaparken aynı anda, “O bir can. O bütün canlar gibi önce Allah’a sonra bizlere emanet...” diye sosyal medyada yaban keçisi fotoğrafı paylaşan,

Yunus parkları, hayvanat bahçeleri, su parkları gibi yerlerde ticari çıkar için kullanılan hayvanların sömürülmesine göz yuman,

Atlar, faytonlarda ve yük arabalarında işkence ile öldürülürken bu vahşete seyirci kalan,

Petshop vitrinlerindeki kafeslerde uyuşturulup satılığa çıkarılan hayvanların dramını görmeyen,

Sokak hayvanlarını hunharca toplayıp “barınak” adı altındaki ölüm kamplarına götüren,

Bütün bu konularda yıllardır düzenlenen protestoları, sosyal medyadaki isyanı duymayan yetkili bürokratlar ve siyasetilerdir!

Yapılması gerekenler bellidir. Yıllardır konuşuluyor, tartışılıyor. Her seçim döneminde bu konu oy için gündeme getirilip sonra unutuluyor. Niyet olsa şimdiye kadar 50 kere çıkardı o yasa! ıkarılsa bile uygulama niyeti var mı ondan da emin değilim. Mevcut yasanın çoğu durumda uygulanmadığını, belediyelerin yasaya aykırı olarak dehşet verici yöntemlerle hayvanları toplayıp yok ettiğini düşününce pek de umutlu olamıyoruz.

şunu anlayın artık: Hayvanlar insanlara savaş açmadı. İnsanlar gibi silahları, tüfekleri yok. İnsanları ortadan kaldırma hedefleri de yok. Onlar da insanlar gibi kendi istekleri dışında bu dünyaya geldi. Ancak doğal ortamları dışında yaşam savaşı vermeye mahkum bırakıldıklarından aslında gerçek kurbanlar hayvanlar!

İnsanların Adaleti

Bu arada şunu da eklemek isterim. İnsanların adaleti, yasa kapsamında korunması düşünülen hayvanları da sınırlamıştır. Bazı hayvanlar korunur, bazılarının sonu devlet eliyle mezbahada biter. Alınır, satılır, “mal” olarak doğar ve öldürülürler. Onların yaşam hakkı baştan tanınmaz. Bu sömürü düzeni, tüm dünyada toplum desteği ile sürdürülür.

Öldürülmek için yetiştirilen hayvanların hiçbir hakkı korunamayacağı için yasanın adı da gerçeği yansıtmaz. Hayvanları Koruma Yasası değil, Bazı Hayvanları Koruma Yasası olmalıdır adı...

Canlar arasında ayrım gözetiyorsanız,
Birinin diğerinden daha değerli olduğunu
düşünüyorsanız,
Bilinç sahibi ve duyarlı bir canlıya ait beden üzerinde hak
iddia ediyorsanız...

Bilin ki sorun sizdedir.

AKTİVİZMDE FARKLI YAKLAŞIMLAR

“Sorun şu ki, insanlar hayvanları kurban olarak bile görülmeyecek kadar sömürdü. Hayvanlar hiç dikkate alınmıyor. Hiçbir anlamları yok, varlıkları sayılmıyor, önemli değiller. TV ya da cep telefonu benzeri bir mal gibiler. Hayvanları sandviç ve ayakkabı gibi cansız nesnelere dönüştürdük.”

Gary Yourofsky, Hayvan Özgürlüğü Aktivisti

Hayvan Refahı - Hayvan Hakları - Hayvan Özgürlüğü / Farklı Aktivizm Yöntemleri

Hayvan hakları mücadelesinin tarihine baktığımızda, tüm dünyada lidersiz bir taban örgütlenmesine dayalı olarak geliştiği görülüyor. Zaman içinde yeni yöntemlerin ortaya çıktığı bir evrilme, kendiliğinden gündeme geliyor. Çağımızda iletişim araçlarının gelişip yaygınlaşmasının da etkisiyle, farklı ülkelerde hayvan hakları aktivizminin geçirdiği aşamaları eşzamanlı olarak izleme olanağına sahibiz. Bunlara geçmeden önce, hayvan refahı ile hayvan hakları arasındaki ayrımı vurgulamak gerekli.

Hayvan Refahı, Mücadeleyi Geriletken bir Yaklaşımdır

Tüm dünyada içinde farklı yaklaşımları barındıran bir alan hayvan hakları. Gerçekte hiçbir ayrım yapmadan bütün hayvanlara uygulanan meta statüsünü reddederek özgürce yaşama haklarını savunma ilkesinde buluşulması gerekirken, çoğunluk tarafından benimsenen sisteme boyun eğip ona göre pozisyon alanlar var. Bu yaklaşıma

sahip olanlar, kurulu hakim sistemin dayatmalarının bir anda değişmeyeceği argümanını kullanarak, temel ilkede indirgeme yapıyor. Gerekçe olarak bunu öne sürüyorlar ama işin içine girdiğinizde görüyorsunuz ki bu gruptakilerin büyük kısmı kendisi hayvan yiyor ve hayvan sömürüsünü sürdürüyor.

Hayvanların içinde bulunduğu koşulları iyileştirmeye odaklanan hayvan refahçıları, kafesleri biraz daha büyötmeyi büyük bir zafer olarak yansıtıyor, yaşam hakkını savunup mezbahalara karşı etkili protestolar gerçekleştirmek yerine endüstrinin temsilcileriyle masaya oturup “insani kesim” yalanına ortak oluyor. Çünkü baskıyı ve iktidarı sorgulayan, hayvan köleliğini tümüyle reddeden bir anlayış içinde değiller. Evet, mezbahalar bugünden yarına bir anda ortadan kalkmayacak ama bir kölelik düzeni ancak ona başkaldırarak yıkılabilir, kölelere daha iyi davranılmasını savunarak değil. Refahçı yaklaşım, sonuçta hayvanlar üzerindeki işkenceyi bir parça hafifleterek insanların vicdanının rahatlamasına ve böylece de kölelik düzeninin sürmesine yol açıyor.

Bu açıdan bakıldığında, Peter Singer’ın 1976’da yayınlanan *Animal Liberation (Hayvan Özgürleşmesi)* adlı kitabı, insanların hayvanlara farklı bakmasını sağladıysa da, faydacılık eksenindeki görüşleri düşünöldüğünde hayvan özgürlüğünden uzaktır. Hayvan refahı, bütönlöklü bir hayvan hakları mücadelesini güçlendirmek bakımından engelleyici bir işlev görüyor. Örneğin son yıllarda hayvanlara uygulanan sistematik

işkencenin daha sık duyulmasının verdiği panikle, vicdan rahatlatıcı bazı kavramlar ortaya atılıyor. Kafeslerde doğal ortamlarından uzak bir şekilde esir tutulan hayvanların insanlarda yaratabileceği rahatsızlığı yok etmek için “serbest gezen tavuk” ve “çimenle beslenen hayvan”, mezbaha vahşetini daha “kabul edilebilir” göstermek için “insani kesim”, eti tümüyle bırakmayan ama çevre ve sağlık konusunda bilinçli gibi görünmek isteyenler için de “Etsiz Pazartesi” gibi kavramlar türetildi. Bunlar, hayvancılık endüstrisinin bulduğu reklam konseptleridir. Eti, sütü ve yumurtayı alıp tüketenler, bunların “etik” yolla üretildiğine inandırılacak ki sömürü 21. yüzyılda da sürdürülebilsin, hiç sorgulanmasın. Hayvan özgürlükçüleri, doğal olarak bunların hepsini reddeder. Çünkü hep yinelediğimiz gibi, hayvan hakları, kafeslerin biraz daha genişletilmesi ile ilgili değil, kafeslerin parçalanıp yok edilmesi ile ilgilidir.

Her ne kadar “Etsiz Pazartesi” sayesinde bazı insanların vejetaryenliğe adım atmayı düşünmesinin sağlandığı söylene de, ben bu tür konseptlerin yanlış mesaj verdiği görüşündeyim. Çünkü savunulan şey yaşam hakkı odaklı olmadığından, pazartesi gününün ardından haftanın geri kalanında et yenilmesini normalleştiren bir yaklaşımı da içinde barındırıyor. “Pazartesi et yemeyin!” diye uluslararası kampanya başlatılıyor, insanlar “sizin için sağlıklı, çevre için iyi” diye ikna edilmeye çalışılıyor. Buna uyup sadece bir gün et yemeyenler, haftanın geri kalanında ete hücum edebiliyor. “Daha az et yiyin” mesajını veren ve bunu etik ile ilişkilendirmeyen bir

kampanyanın, hayvan hakları açısından bakıldığında, yarar-zarar dengesinde ibrenin ilkinden yana olduğunu düşünmek hatadır. Pazartesi bu kampanyaya katılıp et yemeyen kişi ertesi günü yiyorsa, nedeni bu kampanyanın etin ardındaki vahşeti ortaya çıkarmaya odaklanmamasıdır. Bunca yıldır örneklerini çok gördüğüm gibi, sadece sağlık ya da çevresel nedenlerle bitkisel beslenen ama konunun etik yanını ihmal eden birçok kişi, hayatının bir evresinde hayvansal ürünlere dönebiliyor, arada kaçamak yapıyor ya da bitkisel beslendiğini söyleyip hayvan sömürüsüne diğer alanlarda devam edebiliyor.

Günümüzde hayvancılık endüstrisi, kapitalizmin tiksindirici pazarlama yöntemlerini kullanarak sömürüyü sürdürme çabasını öyle boyutlara vardırı ki, dünyanın neresine giderseniz gidin, artık üzerinde “Free Range Meat” (serbest gezen hayvan eti), “Animal Welfare” (hayvan refahı) yapıştırmaları olan etli ve peynirli sandviçler görüyorsunuz. Reklam manipölasyonuna koşullanmış tüketici, bunlara görünce düşünmeden gönül rahatlığıyla inanınca, zulüm de onaylatılmış oluyor. Sonuç: Daha fazla hayvansal tüketim, daha fazla hayvan katliamı!

“Acıyı azaltma” hedefli bir bakış açısına sahip olan hayvan refahını benimseyenler, “Bu bir aşama. Sonuçta amacımız aynı; hepimiz hayvanlar için çalışıyoruz,” deseler de, durum tam olarak öyle değil. Hepimiz hayvanlar için mücadele ediyor olabiliriz ama birileri

“serbest gezen tavuk” yiyerek vicdanını rahatlatıyor diye bu bir “gelişme” olarak kabul ediliyorsa, orada ciddi bir sorun var demektir. Çünkü sonuçta hayvan yine katlediliyor. “Ama ne yapalım, zaten yiyorlar...” diyerek hayvan hakları savunulamaz. Hayvan hakları mücadelesinin hedefi, acıyı azaltma olamaz; temel meselemiz yaşam hakkıdır. Yaşatamadığınız hayvanın hiçbir hakkını koruyamazsınız.

Dünyada ve ülkemizde hayvanlar için çalışan birçok dernek ve grup var. Ancak bunların çok büyük bir kısmı, hayvan refahı alanında çalışmalar yapıyor, örgütlerin yöneticileri ve yönetim kurullarında yer alan üyeler vegan olmadıklarından hayvan sömürsünü kendi hayatlarında sürdürerek, çalışmalarını hayvanlar arasında ayırım yaparak gerçekleştiriyor. TBMM’de sokak hayvanları ya da petshop düzenlemeleri konusunda milletvekilleri ile görüşmeler yapıp, öğlen yemeğinde aynı vekillerle birlikte Meclis lokantasında kuzu kebabı yiyen insanların “hayvan hakları savunucusu” olarak görülmesi, kürk içinde poz veren bir sanatçının köpeğini çok sevdiği için hayvansever olarak görülmesi, tam anlamıyla ikiye bölünmüştür.

Hayvan hakları, ne yazık ki hayvanlara ihanet edenlerin ödüllendirildiği bir alan haline geldi. Söz konusu kişilerin bazı hayvanlar için çaba sarfetmesi, onları “hayvansever” ya da “hayvan hakları savunucusu” değil, hayvansever yapar ki bu tanıma öfkelenmeleri gereksizdir. Çünkü tam olarak gerçeği ortaya koyan bir ifadedir. Nasıl siyahların

yaşadığı zulmü görmezden gelip sadece beyazların haklarını savunarak insan hakları savunucusu olamazsanız, mezbahada katledilen hayvanların yaşadığı vahşeti görmezden gelerek, hatta o vahşeti destekleyerek, hayvansever ya da hayvan hakları savunucusu olamazsınız. Ama her ikisi de olmak kişinin kendi elindedir; tek yapması gereken, ayırım yapmadan tüm hayvanların yaşam hakkını savunmak ve buna göre yaşamaktır.

Bunları söylemenin dışlayıcı bir tavır olduğunu iddia edenler de var. Oysa bunları söylememizin nedeni, mücadeleyi doğru temele oturtmaktır. Dayatılan ikiye bölme reddedip kavramları yerli yerine oturtmazsak, 21. yüzyılda hayvan hakları alanında ilerleme kaydedilmesi iyice zorlaşacak.

Hayvan Hakları Mücadelesi

Hayvan refahından farklı olarak, hayvan haklarını savunanlar için mücadelenin temel ilkesi yaşam hakkıdır; hayvan hakları savunucuları hayvanların insan ihtiyaçları için mal gibi kullanılmasını, katledilmesini tümüyle reddeder. Doğal olarak bu yaklaşımı benimseyenlerin tutarlı ve inandırıcı olabilmesi için, öncelikle kendilerinin vegan bir yaşam sürdürmesi şarttır.

Veganlığı benimsemiş bir aktivist, hayvan hakları alanında nasıl bir mücadele yöntemi izleyebilir?

Hukuk Platformu

Öncelikle gerçeği net olarak görmek gerekiyor. İçinde yaşadığımız modern toplumlar yasalarla yönetiliyor. Sonuçta her birimiz yasalarla çevrili hayatlar sürdürüyoruz ve o yasalar hayvanları mal statüsünde değerlendiriyor. İnsan kullanımı için hayvanların metalaştırılmasının yasalarla güvence altına alındığı bir dünyada yaşıyoruz. Yasalara göre, sadece pet hayvanı olarak kabul edilenlerin ve bazı soyu tükenmekte olan hayvanların yaşam hakkını bazı durumlarda koruyan maddeler var. Mezbahada kesilenlere ek olarak, doğal ortamındaki vahşi hayvanlar da devlet onayıyla av diye adlandırılan vahşetle katlediliyor, laboratuvarlarda deney işkencesiyle milyonlarca hayvan yasal olarak öldürülüyor. Bu durumda et, süt, yumurta ve deri sektörlerinde mal olarak görülen hayvanlar ile av ve deney yüzünden öldürülen hayvanların haklarını yasal çerçeveye içinde savunmak olanaklı değildir.

Ancak hukuk alanında mücadele ederek bazı hayvanlar için kazanımlar elde etmek olanaklıdır. Sokak hayvanları, hayvanlı sirkler, petshoplar, belediye barınakları gibi konularda ilgili devlet kurumları ile görüşerek düzenlemeler yapılabilir. Sirklerde ve eğlence sektöründeki hayvan sömürüsü sona erdirilebilir, hayvan köleliğine neden olan hayvanat bahçelerinin kapatılması sağlanabilir, petshoplarda hayvan satışı yasaklanabilir, sokak hayvanlarına yönelik suçların gerçek anlamda

caydırıcı cezalar alması sağlanabilir. Bunların hepsi hayvanların özgür olması açısından önemli. Özellikle Türkiye’de bu alanda yapılması gereken çok şey var. Hayvanlara tecavüzün yaygın olduğu bir ülkede bu suçu işleyenlere gerekli hapis cezasının verilmesini sağlamak ya da kendi yetki alanındaki sokak hayvanlarını zehirleyerek öldüren belediyelerin ceza alması için hukuki mücadele vermek gerekiyor. Dolayısıyla hukuk, hayvan hakları mücadelesinin ihmal edilemeyecek bir ayağını oluşturuyor.

2017’de Lüksemburg’da gerçekleştirilen Uluslararası Hayvan Hakları Konferansı’nda dinleme fırsatı bulduğum The Nonhuman Rights Project’in (NhRP) kurucusu Steven Wise, hayvan haklarını yasal çerçevede en ileri aşamaya taşıyan isimlerden birisi. İlk kez şempanzeler için “habeas corpus” kararı çıkarmayı başardı. 2015 yılında hayvanların toplumsal statüsü konusunda bir New York mahkemesinde görülen davada dünyada bir ilk yaşandı ve yargıç iki şempanzeyi yasal kişilik saydı. Hayvanların insan olmayan duyarlı kişiler olarak tanınması için mücadele eden NhRP, Stony Brook Üniversitesi’nde deney için tutsak edilen iki şempanzenin bir hayvan çiftliğine transfer edilerek özgürlüklerinin verilmesi için dava açmıştı. Yargıcın şempanzelerin orada zorla tutulduğunu anlamak için şempanzelerin bir gününü mahkemede geçirmesini talep etmesi, hayvanların meta olmadığı yönündeki argümanı, mücadeleyi tartışmasız bir şekilde güçlendirdi.

Buna karşın, hayvan hakları alanında çalışanlar arasında bu konuda da farklı görüşler mevcut. Şempanzelerin bireylik statüsü elde etmesi için insana olan yakınlığını ya da zeka seviyesini gerekçe göstermenin, diğer hayvanlar aleyhine bir ayırım yarattığını düşünenler var. Bu teorik olarak geçersiz bir eleştiri noktası değil belki ama NhRP'in elde ettiği kazanımlar, uzun vadede tüm duyarlı canlılar için bir başlangıç fitili olarak da yorumlanabilir.

Sokak Aktivizmi

Her hak mücadelesi gibi hayvan hakları mücadelesinin topluma yayılması için mutlaka sokak aktivizmi ile desteklenmesi gerekli. İnsan hakları ile ilgili diğer toplumsal adalet arayışlarında en azından belli ölçülerde medya desteği bulunabiliyor. Hayvan hakları ise, toplumun ilerici kesimlerinin bile çoğunlukla ihmal ettiği ya da duyarsız kaldığı bir alan. O nedenle sokağa çıkıp bu konuda hiç kafa yormamış insanlara ulaşmak ve medya desteği eksikliğini bir ölçüde doldurabilmek için sokakta sesimizin yankılanması hayati derecede önemli.

Bugüne kadar Türkiye'de hayvan haklarını savunmak için yapılan sokak eylemlerinin yeterli olduğunu söylemek olanaklı değil. Gerçekleştirilenlerin çoğuna istenilen sayıda katılımcı sağlanamadı. İyi niyetle çaba gösterenler olsa da bu alanda etkili olunamadığını kabul etmek gerekiyor. Ülkemizin içinde bulunduğu siyasi ve toplumsal koşulların da etkisiyle, herhangi bir konuda

birlik sağlamak son derece zor. Ancak yaşam hakkını savunan hayvan özgürlükçüleri zaten bir avuç insanken, kendi aralarında birbirlerini desteklememeleri anlaşılacak bir durum değil. Egoların devreye girdiği bu süreçten en çok zararı gören yine hayvanlar oluyor ve şu bir gerçek ki ses getirecek güçlü bir eylem yapamıyorsanız, az sayıda insanın katıldığı cılız eylemler davaya yararlı olmuyor.

Yıllar içinde çok sayıda eyleme katıldıktan sonra artık şunu söyleyebilirim ki 10-15 kişinin Tünel'den Taksim'e kadar slogan atıp yürümesinin faydasından çok zararı oluyor. Çünkü protesto ettiğiniz taraf, "İşte onca tantana çıkarıyorlar ama ancak bu kadarlar," diyerek hareketi küçümsüyor. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde olduğu gibi İstiklal Caddesi'ni baştan aşağıya hıncahınç doldurabilirsek, bizi ne medya görmezden gelebilir ne de siyasi otorite. Hayvan hakları mücadelesini güçlendirmek için sokak eylemlerini büyütme ve bunun için de birlik olmak zorundayız. Senin eylemin, benim eylemim, onun logosu, bunun bayrağı diyerek yapılan ayrışmalar hareketi bölüp küçülten bir etki yaratıyor.

Sokak aktivizmini güçlendirmenin bir diğer yolu da, eylem yöntemlerini geliştirip değiştirmek. Sokakta slogan atıp broşür dağıtmak, imza toplamak bilinen en eski yöntemler. Bunları daha geniş ekiplerle yapmayı sürdürürken, diğer yandan da yeni aktivizm yolları bulunabilir. Örneğin tüm dünyada farklı kentlerde yapılan video eylemleri yaygınlaştırılabilir. Biz Türkiye'de bunu Bağımsız Hayvan Hakları Topluluğu

adı altında bir araya geldiğimiz hayvan özgürlüğü aktivistleriyle başlattık. Yüzlerine maske takan aktivistler, bir meydanda sırt sırta verip yuvarlak oluşturuyor ya da yan yana diziliyor. Her birinin elinde mezbahadaki şiddeti gösteren videoların olduğu dizüstü bilgisayarlar oluyor. Slogan atmadan sadece konuyla ilgili afişleri tutan aktivistlerin desteklediği eylemin amacı, insanları görmezden gelinen mezbaha vahşeti ile yüzleştirmek. Maskelerin ve slogan atılmamasının nedeni, dikkati videolara çekmek. Yoldan geçen insanlar, ne olduğunu anlamaya çalışırken durup videoları izlediğinde farklı tepkiler gösteriyor. Kimisi “Bunlar Türkiye’de mi oluyor?” diye soruyor, kimisi şaşkınlık ve korku içinde yüzünü kapatıyor, kimisi de “Et yemeyecek miyiz yani?” diye soruyor. Eyleme katılan birkaç aktivist de o sorulara yanıt veriyor, daha önceden bastırılan broşürleri dağıtıyor ve veganlık anlatılıyor. İnsanlarla aktivistler doğrudan belli bir konu etrafında karşı karşıya gelip konuşurken, eylemin tam önünde gerçekleştirildiği mekanlarda hayvan bedeninden elde edilen ürünleri satanlara karşı da bir meydan okuma anlamını taşıyor. Dünyada “The cube of truth” (Gerçeklik Küpü) olarak adlandırılan bu eylemler, bugüne kadar sokakta yapılan diğer eylemlere göre çok daha etkili.

Bunun gibi Avrupa ve Amerika’da gelişen teknolojik olanakları da kullanan birçok yeni yöntem var. PETA’nın mezbaha vahşetini göstermek için metro trenlerinin içine astığı hayvan bedenlerini simgeleyen kanlı modeller, kürk mağazalarının içine girip müşterilere kürk

işkencesini gösteren aktivistler, Canada Goose firmasını protesto için Londra’da ünlü binaların duvarlarına projeksiyonla yansıtılan protesto görselleri örnek olabilir. Hepsinin amacı, hayvanlara uygulanan vahşete karşı duyarsızlaşan toplumu sarsmak.

Sokak eylemleri bilgilendirme ve ikna etmeye ek olarak, yüzleştirme ve şok etmeyi de gündemine almalı. Birçok kişinin ikna etme yöntemine cevap vermediğini yaşayarak görüyoruz; kurulu düzende alıştıkları yaşam şeklini değiştirmek istemiyorlar. Bu durumda gerçeklerle yüzleşip sarsıldıklarında direnç kırılabilir. Dolayısıyla iki yöntemin de farklı kişilerde farklı sonuçlar ortaya çıkaracağını düşünerek, ikisini de gündemde tutmak gerekiyor.

Söyleşiler ve Atölyeler Yoluyla Eğitim

Hayvan hakları alanında çeşitli paneller ve söyleşiler düzenlenerek, uzman görüşlerinin topluma aktarılması, değişim açısından etkilidir. 21. yüzyılda insanın insan olmayan hayvanlara uyguladığı vahşeti sonlandırması için toplumun tümünde değişimin yaşanması şart. Bunun altyapısını kuracak olan da eğitimidir. Anaokulundan başlayarak üniversite dahil eğitimin her safhasında hayvan haklarının temel bir konu olarak müfredata girmesi yönünde çalışmalar başlatılabilir. Bitkisel beslenmenin faydalarını uzmanlar eşliğinde tüm boyutlarıyla ortaya koyan paneller,

söyleşiler ve atölyeler eğitim kurumlarında sık düzenlenerek bilinçlendirme sağlanabilir.

Hayvan hakları derneklerinin düzenleyeceği bu tür etkinliklere konunun ilgili tarafları davet edilerek bir karar çıkması sağlanabilir. Örneğin belediye barınaklarının ya da sokak hayvanlarının durumunu sorgulamak için devletin bu konudaki yetkilileri, bazı barınak görevlilerinin katılımı faydalı olabilir ya da sirklerdeki hayvanlara yönelik sömürünün ele alınacağı bir panele ilgili yetkililer çağrılabilir. Ancak hayvan hakları derneklerinin düzenlediği panel, söyleşi gibi etkinlikler avcılık, mezbaha ya da deney gibi doğrudan hayvanın yaşam hakkının elinden alındığı bir katliam ile ilgiliyse, bunlar yaşadığımız dünyada yasal olsa bile, etkinliklere aktif durumda olan bir avcının ya da mezbahada hayvan kesen bir görevlinin davet edilmemesi gerekir. Çünkü çağrıldığında onlara bir platform sunularak hayvan katilleri meşrulaştırılmış olur. Avcıların hangi gerekçelerle avlandıklarını bilmeyen yok; bunları tekrar dile getirmelerinin kimseye bir yararı olmaz. “Av cinayettir!” sloganını kullanıyorsak, avcıyı yani katili çağırıp dinlemenin gereği yoktur. Nasıl bir hayvan hakları örgütü kedi ya da köpek öldüreni etkinliğine çağırmıyorsa, silahla ördek öldüreni de çağırmamalı. “Ama av yasal,” dediğiniz anda sistemin size dayattığı türcülüğü kabullenmiş oluyorsunuz. “Çağırmazsak kendi kendimize mi konuşacağız?” argümanının da bir geçerliliği yoktur. Avcılığın, mezbaha vahşetinin ya da hayvan deneylerinin bir değil, 100 panel de yapılsa bitmeyeceğini biliyoruz. Bunlara karşı 21.

yüzyılda alınacak tavır, sürekli ve çok etkili protestolar yapmak, halkı hayvanlara uygulanan şiddet konusunda bilgilendirmek ve bilgilenme sürecini insanların inisiyatifine bırakmadan sokakları, binaları, medyayı kullanıp gerçekleri olduğu gibi ifşa ederek bu gaddarlığa bulaşan herkese ekonomik zarar vermekten geçiyor.

Sosyal Medya Aktivizmi

Günlük hayatımızın bir parçası haline gelen sosyal medyayı, bireyler, adeta günlük gibi kendi hayatını yansıtmak için kullanırken, şirketler de ticari faaliyetlerinin tanıtımı için kullanıyor. Madem tüm dünyaya aynı anda ulaşmak için böyle bir olanak var, o zaman hayvan hakları mücadelesi için aktivizm amaçlı kullanmak gerekir. Hem eylemlerin duyurulması hem de toplumda bilinç yaratılması açısından çok etkin bir platform sosyal medya. Los Angeles'da yapılan bir açık kurtarma eylemini, saat farkı olsa da, ben aynı anda Instagram üzerinden İstanbul'da izleyebiliyorsam, bu aracı kullanmamak hata olur. Yaptığınız bir paylaşımın çok takipçili birisi tarafından paylaşılması, onu görebilecek insanların sayısını hiç düşünmediğiniz kadar artırabilir.

Şu da bir gerçek ki, insanların birçoğu hayvan hakları ile ilgili konuları günlük hayatlarında görmezden geldikleri gibi sosyal medyada da görmek istemiyor. Bu konularda paylaşım yaptığınızda ya öfkeli tepkiler alıyorsunuz ya da sizi takibi bırakıyorlar. Sürekli fazla şiddet içeren

görüntüler paylaştığınızda da bir bakıyorsunuz ki sizi sadece sizin gibi düşünenler izliyor. Bu sorunu aşmak için dengeli bir strateji izlenebilir. Bilgilendirici görüntüleri, gerçeklere ve bilime dayalı olarak ortaya koyan paylaşımlar, aynı zamanda haber niteliği de taşıyacağından takip edilme oranı artabilir. Hayvan sevgisini işleyen ve hayvanlara yönelik insan şiddetini ortaya koyan paylaşımlarla iki yönlü bilgilendirme yapılabilir.

Sosyal medya, nasıl toplumun diğer ezilen kesimleri, örneğin kadınlar ve çocuklarla ilgili haberleri yaymak için kullanılıyorsa, hayvan hakları ile ilgili haberler için de kullanılacaktır. Karşı tarafın ilgisizliği, hayvan hakları aktivizminin bu kadar önemli bir platformdan çekilmesine neden olamaz. Aksine, geleneksel medyanın hayvan haklarına duyarsızlığının yarattığı eksikliği gidermek için, daha etkin kullanma yolları araştırılıp ulaşılan kitle artırılmaya çalışılmalı. Hayvan hakları savunucuları, var olan tüm olanakları kullanarak toplumun her kesimine ulaşmalı.

Sokaklar, sosyal medya ve hukuk, bunların hepsi hak mücadeleleri için yasal çerçevede önemli savunma alanlarıdır ve boş bırakılamaz.

Hayvan Özgürlüğü Mücadelesi

Buraya kadar bahsettiğim hayvan hakları mücadelesi, devletin koyduğu yasaları değiştirmek için yapılsa da

mevcut hukuk sistemi çerçevesinde yürütülür. Hayvan özgürlüğü mücadelesi ise, sömürü mekanizmasının yürütücüsü konumundaki devletin koyduğu yasalar içinde verilemez. Çünkü hayvanları sistematik bir şekilde öldüren kurumlar devletçe korunur. Sistematik hayvan sömürüsü ve hayvan katliamı, birçok endüstri tarafından yasalara dayanarak yapılır. Et üreticileri, yaşam hakkını savunduğumuz koyunu mezbahada kesme hakkını yasalardan alır. Yaşadığımız toplumlarda insanların çoğunluğu da bu sistemi kabul etmiş, yüzyıllardır buna dayalı kültürler oluşmuştur.

Bu durumda hayvan özgürlüğü düşüncesinin bu dünyanın herhangi bir yerinde çizilen hukuki çerçeve içinde gerçekleştirilmesi mümkün değildir. İşte tam bu nokta, hayvan özgürlüğü aktivistlerinin deney laboratuvarlarına ve mezbahalara girip, doğrudan eylem yöntemiyle hayvanları kurtardığı noktadır. Animal Liberation Front (ALF - Hayvan Özgürlüğü Cephesi) ve Direct Action Everywhere tarafından gerçekleştirilen doğrudan eylemler, bu tür mücadeleye örnektir.

Köleleştirilen hayvanların bedenlerine, etlerine, derilerine, iç organlarına, bedenlerinden çıkan sıvılara el koyarak satan, bunun üzerinden ticaret yapan dev endüstrilerin olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Bunlar ekonominin temel dinamosu durumunda olduğundan, hayvancılık yapan kurumlara, şirketlere verilen maddi zarar, doğrudan devlete yönelmiş sayılıyor. Devletin amacı, ekonomiyi ayakta tutan bu şirketlerin çıkarını

korumak olduğundan, hayvan özgürlükçüsü ALF gibi oluşumların üyelerini terör unsuru sayıyor. Bir mezbahaya girilerek hayvan kurtarılmasını, mezbaha sahibinin malına zarar verme olarak değerlendiriyor, dolayısıyla kurulu düzen içinde kendisine yönelik bir tehdit olarak görüyor.

Veganizmin temel olarak insana ve insan olmayan hayvanlara yönelik şiddete karşı olduğu düşünülürse, bir hususa açıklık getirmek gerekli. Tüm dünyada kürk çiftliklerine, hayvanlara işkence edilen tesislere, fabrikalara girerek oradaki canları kurtaran aktivistler, hayvan özgürlüğü hareketinin öncü gücüdür.

Hayvanlar kurtarıldığında, kimseye zarar verilmemiş fakat eşya, kapı ya da duvar hasar görmüşse ve bunu şiddet olarak gören varsa, mücadeleyi anlamamış demektir. Çünkü hayvan özgürlüğü, hayvanların içinde yer aldığı kafeslerin birkaç santim daha genişletilmesi ya da onlara sözde “insani kesim” uygulanması ile ilgili değildir; temel hedefi hayvan köleliğinin sona erdirilmesidir. Bu nedenle hayvanları özgürleştiren aktivistler, hayvan hakları hareketinin kahramanlarıdır. Mezbahalarda hayvanlar bin bir türlü şiddete maruz kalırken, kürk çiftliklerinde ve deney laboratuvarlarında akla gelmeyecek işkencelerden geçirilirken, buna verecek karşılığımız broşür dağıtmak ya da vicdanların etkilemeye çalışmakla sınırlı olamaz!

O zaman hayvan hakları hareketi içindeki tüm bu grupları mobilize ederek mücadeleyi nasıl güçlendirebiliriz? Bilimin veganizmi destekleyen bulgularını da kullanarak çevremizdekileri hayvan sömürsünü sonlandırma konusunda ikna etmeye çalışmak mı daha etkili, yoksa doğrudan aksiyon ile hayvan kurtarmak mı?

ALF'nin kurucusu Ronnie Lee, geçen yıl kasın ayında Facebook üzerinde yaptığı “Kurtarma ve Özgürlük” başlıkla bir paylaşımında şunları yazdı:

“Hayvanları tek tek kesilmekten ve zulümden kurtarmak, her ne kadar takdire şayan olsa da, o hayvanların çektiği işkencelere yol açal türcü davranışları değiştirme yolunu seçmiyor. Tersine veganlığı yayma çabaları, bu davranışları değiştirmeye çalıştığı gibi, aynı zamanda vegan olmak için bilgilendirilen her insanın yılda 100'den daha fazla hayvanın acı çekerek katledilmesini önlemesine yol açıyor.

Ne üzücü ki insan gaddarlığının kurbanı olan her hayvanı kurtaramayız ama zulmün ve katliamın mümkün olduğunca önlenmesi için çalışabilir, türcülüğün ortadan kalktığı ve böylece artık hayvanların kurtarılmasına gerek kalmayan bir toplum yaratılması için çaba sarfedebiliriz.

Bu nedenle vegalınlığı yayma çabalarının diğer hayvanları koruma en etkili ve en devrimci yol olduğuna inanıyorum. “Özgürlükçü” olmak, bir yerlerde görece

az sayıda hayvanı kurtarkaya çalışmaktan çok, yaygın bir şekilde hayvan özgürlüğünü sağlama amacını taşır. Kurtarma faaliyetlerine destek versem de, çabalarımı mümkün olduğunca başta insanların vegan olmaları yönünde eğitmeye yoğunlaştırma nedenim bu.”

Ronnie Lee'nin yazdıkları yorum getirmeyecek kadar açık. Ben ikisinden birisinin tercih edilmesi gerektiği görüşünde değilim. Yaşam hakkından ödün vermemek koşuluyla, her türlü çaba fayda sağlar. Hayvan hakları mücadelesi için kendimize bir rota belirleyecek olursak, üç temel yol var.

1- Veganlığı anlatmayı ve teşvik etmeyi sürdüreceğiz. Ama bunu yaparken konunun hayvan hakları yönünü asla ihmal etmeyeceğiz ki veganizm doğru zeminde yayılsın. Veganlığın ardındaki düşünce sistemi, sadece insan sağlığına ve çevreye katkıları ile değil, mutlaka etik yönü ile de gündeme getirilerek, üçlü bir temel ile ortaya konmalı. Çünkü türcülüğün sorgulanması, hayvanların yaşam hakkına sahip olduğu düşüncesinin toplumda yer bulabilmesi ve sömürünün gıda sektörü dışında da son bulması açısından şarttır. Veganlık anlatılırken, değişimi başlatmak için bilimsel kanıtlardan yararlanarak, düzenli bir şekilde toplumsal eğitim çalışmaları yapılması da gerekli.

Veganlığı yaymak için öncelikli olarak kazanılabilecek olanlar, çevreciler, feministler, solcular ve LGBTİ üyeleri gibi toplumun daha ilerici, aydın kesimleri. Sürekli

eşitlikten, özgürlükten, emeğe saygıdan söz eden sol kesime hayvancılık sektöründeki zulmü; kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesini yürüten feministlere hayvancılıktaki dişi üretim sistemi üzerine dayalı olan sömürüyü ve tecavüzü; kendileri toplum tarafından ayrımcılığa uğrayan LGBTİ toplumuna hayvanlara yapılan ölümcül ayrımcılığı; çevrecilere hayvancılığın dünyanın sonunu nasıl hazırladığını anlatmalıyız. Bu grupların hepsinin hayvanlara uygulanan şiddete duyarsız kalmasının nedeni, yüzyıllardır insan algısına işleyen türçülüktür ve mutlaka bununla yüzleşmeleri sağlanmalıdır. 2017’de Uluslararası İstanbul Bienali’nde hayvanlara eziyet eden işlerin neden aydın kesimde infial yaratmadığı, Adalet Yürüyüşü’ne “Hayvanlara da Adalet” yazan afişle katıldığımızda bunun neden bazı solcular tarafından alay edilecek bir şey olarak görüldüğünün sorgulanması gerekiyor. Bunun için sokak eylemleri yapılmalı, paneller ve sosyal medya aracılığı ile veganlık ve hayvan haklarını bir arada yaymak için çaba gösterilmeli.

2- Bir yandan veganlığın bütün boyutları ortaya konulurken, aynı anda hayvan haklarının toplumsal bir adalet mücadelesi olduğunun altı çizilerek güçlü bir hukuksal mücadele sürdürülmeli ve yasalarda değişim zorlanmalı.

3- İlk iki yol yani veganlığı eğitimle yayma ve hukuki çalışmalar kuşkusuz etkilidir ve hayvan hakları mücadelesi açısından çok önemlidir ama ikisi de zaman

alacaktır; çünkü uzun soluklu yöntemlerdir. Bu iki yöntem gerçekleştirilirken, aynı anda doğrudan aksiyonun sürmesi de gereklidir. Mezbahalarda ve deney laboratuvarlarında milyonlarca hayvan katledilirken, insanların vicdanını ve mantığını kullanarak binlerce yıldır süregelen bir yaşam tarzını sorgulamasını umarak sadece beklemek de mantıklı değildir. Hayvanı bir mal statüsünde kabul edip, hayvanın canını değil sahibin mülkiyet hakkını koruyan yasalar karşısında bugün en doğrudan sonuç alınacak hareketi doğrudan aksiyon yaratıyor. Kanada’da hayvan hakları aktivisti Anita Kranj’in bir temmuz günü aşırı sıcakta kamyonu tıkları mezbahaya götürülen domuzlara tentenin aralığından su verdiği için yargılandığı bir dünyada yaşıyoruz. Böyle bir ortamda hayvanların hayatını sadece insanların zaman içinde etkilenecek vicdanına bırakmak, fazla iyimser bir düşüncedir. Doğrudan aksiyon ile hayvanların hayatını kurtarmanın yanı sıra, topluma “hayvanları öldürmek yasal olsa bile doğru değildir,” mesajını vermiş oluruz. Ben bu mesajı çok önemli buluyorum. Bu noktada çıkış noktası, doğrudan aksiyonla ya da açık kurtarma ile kaç hayvanın kurtarıldığı değildir; verilen mesaj yoluyla haklılığı beyan etmektir.

4- Veganlığın mutlaka her koşulda ödünsüz savunulup teşvik edilmesini elbette destekliyorum ve uzun yıllardır etik veganlığı her platformda anlatıyorum. Bu konuda da ilk Türkçe kitabı yazdık. Ancak sadece insanlara veganlığın anlatılmasını uygun bulup, tek bir konuya odaklanan hayvan hakları çalışmalarının ya da

kampanyaların refahçı olduğunu düşünen Abolisyonist görüşe katılmıyorum. Büyükada'daki atlı faytonlara karşı eylem yaptığımızda bu asla bizim refahçı olduğumuz anlamına gelmez. Herkesin vegan olmasını biz de hayal ediyoruz ve bu konuda çalışıyoruz ama tüm insanlık bir anda vegan olmayacak ne yazık ki. Bunun gerçekleşeceği güne kadar hem faytona karşı eylem yaparız hem de veganlığı anlatıp yaymaya çalışırız. İkisi birbirine engel değildir. Bir barınağı ziyaret ettiğimde Büyükada'dan faytonlarda çalıştırılıp şiddet gören bir atı tanıdım. Oraya geldiğinde ön iki ayağı kopmak üzereymiş, uzun süre tedavi görmüş, şimdi ayakları iyileşmiş ama insanlara yakın durmaktan tedirgin oluyor. Aktivizm yöntemini sadece veganlığı anlatmak olarak belirlerseniz, çoğunluğun vegan olacağı gün gelene kadar onun gibi kaç at acı içinde ölecek? Buna karşı ses çıkaran hayvan özgürlükçü veganları “refahçı” diye damgalayıp küçümsemek kimsenin haddi değildir. Canlı hayvan ticaretine savaş açıp her yerde hayvan özgürlüğünü savunurken bir bazı veganların bu tür bir damgalama operasyonuna maruz kaldım. Hiçbir zaman hayvanların sömürü koşullarının iyileştirilmesi gibi bir refahçı söylemim olmamışken, bunu dayanaksız bir şekilde iddia edenlerin sadece kötü niyetli olduğunu düşünüyorum.

Hayvan hakları mücadelesi, her platformda tüm yöntemlerle bütüncül olarak devam etmelidir. Birbirimizin ayağına basmadan yolumuzda ilerleyebilmeliyiz. Hem veganlığı yaymak, hem doğrudan aksiyon ile hayvan kurtarmak, hem de atlı faytonlara,

boğa greşine, canlı hayvan ticareti ve diğ er tüm s m r lere karşı aynı anda mücadele etmeliyiz. Amacımız hayvan özgürlüğüdür. S ylemimiz yaşam hakkı odaklıdır, hayvan sömürüsünün her türüne karşıdır! Daha g   l  ses çıkarmamızı sağlayacak hayvan özgürlükçü oluşumlar desteklenmelidir. Bütün bu yöntemler, hiç hız kesmeden aynı anda sürdürülmek durumundadır.

Söyleşi:

Jerry Vlasak: Doğrudan Aksiyon, Değişim Yaratmak İçin En Etkili Yol”

Önceki bölümde anlattığım gibi, hayvan hakları mücadelesinde farklı yöntemler ve araçlar var. Hepsi kendi mantığı içinde olabildiğince çok hayvanın maruz kaldığı sömürüyü sona erdirmeye amacını taşıyor. Bu çerçevede doğrudan aksiyonun ve ALF’in oynadığı rol konusunda Jerry Vlasak ile konuşma olanağım oldu. Kendisi, Kuzey Amerika Hayvan Özgürlüğü Cephesi’nin iki kurucusundan biri, aynı zamanda Basın Sözcüsü, hayvan özgürlüğü aktivisti ve eski bir cerrah, Los Angeles’daki Animal Defense League’in eski direktörü, İngiltere’de hayvan deneylerini sona erdirmek için 2003’te kurulan SPEAK, the Voice for Animals adlı kampanyanın danışmanı.

Eskiden kendisi de hastanede çalıştığı dönemlerde hayvanlar üzerinde deney yapan Vlasak, 1990’lı yıllarda hayvan hakları alanında aktif olarak çalışmaya başladı.

Sea Shepherd'ın yönetim kurulunda yer aldı, Physicians' Committee for Responsible Medicine'in (Sorumlu Tıp Doktorlar Komitesi) sözcülüğünü yaptı. Kanada'daki fok avına karşı aktif olarak kampanyalara katıldı, fok avcılarının saldırısına uğradı. 2006 yılında 11 aktivist ile birlikte fok avını izinsiz izlediği için Kanada'nın balıkçılık ve okyanuslarla ilgili yasalarına aykırı hareket etmekten suçlu bulunup 22 gün hapis yattı.

2004 yılında *The Observer* gazetesinde yayınlanan bir röportajında hayvanlar üzerinde deney yapanlara karşı güç uygulanması konusundaki görüşleri nedeniyle ana akım medyada hakkında yoğun bir suçlama kampanyası başlatıldı. Bu makale nedeniyle 2004 yılında Britanya hükümeti, Vlasak ve eşinin varlığının “kamu yararı açısından iyi olmayacağını” belirterek ülkeye girişlerini yasakladı. Bunun sonucunda Jerry Vlasak, Steve Best ile birlikte Britanya'ya girişi yasaklanan iki Hayvan Kurtuluş Cephesi basın sözcüsünden biri oldu.

Ne zaman va hangi amaçla Kuzey Amerika Hayvan Özgürlüğü Cephesi'ni kurdunuz?

Kuzey Amerika Hayvan Özgürlüğü Cephesi, 1994 yılında ben ve Dr. Steve Best tarafından, ana akım medyanın hayvan özgürlüğü aktivitelerini algılamaktan yoksun haberlerine karşılık olarak kuruldu. Basın Ofisi, daima hayvan özgürlüğünün eylemleri, stratejileri ve felsefesini medyaya ve kamuoyuna aktarmak için aktif bir duruş sergiledi. Bu eylemlerin çoğu, günümüzde

insan olmayan hayvanların zulüm görmeden özgürce yaşama haklarının tanınmadığı ama endüstrilerin kâr ya da araştırma amacıyla hayvanlara istediklerini yapma “hakkını” onaylayıp destekleyen toplumsal yapı içinde yasadı. Bu koşullar altında, hayvan özgürlüğü için yeraltında faaliyet gösterenler çoğunlukla doğrudan konuşmıyor. Oysa eylemleri ile mesajları acil olduğundan duyulup anlaşılması lazım. Bu görevi bizden önce Amerika’da kimse yapmıyordu.

Hayvanlar üzerinde yapılan deneylerin ortadan kaldırılması için önemli çalışmalarınız oldu. Teknolojinin gelişimi insan olmayan hayvanlar üzerinde deney yapılmasının ortadan kaldırılmasını ne yönde etkiliyor?

İlaçları ve insan kullanımına sunulan ürünleri hayvanlar üzerinde denemekten daha etkili yöntemler var. En nihayetinde, her insan birbirinden farklı ve ilaçların kişiye özel olarak hazırlanması, biyoinformatik ve diğer teknolojiler aracılığıyla mümkün. İnsan olmayan hayvanlar üzerinde deney yapılması çağdışı, verimsiz ve güvenilmez; sadece fon bulmak için bu acımasız yöntemleri kullananların kariyerlerini sürdürmelerine yarıyor.

Hayvan deneylerinin insanlara özgü hastalıkların nedenlerini ve bunların tedavilerini araştırmak için geçerli bir yol olmadığına kanıtlanmasına karşın, üniversiteler, ilaç firmaları ve üreticiler, hâlâ hayvanlar üzerinde çok acı verici korkunç deneyler yapmayı

sürdürüyor. Deneylerde hayvan kullanımının önlemesi konusunda en büyük engel ne?

Tekrar ile cehalete dayalı bir kültür ve bu köhnemiş araştırma yöntemlerine fon sağlayanların isteği.

“Yeni yöntemleri bilen genç araştırmacılar değişimi sağlayacak”

Hayvan özgürlüğünün gerçekleşebilmesi için toplumda önemli kurumsal ve psikolojik değişimler yaratmamız gerekiyor. Bunu sağlamak için öncelikle hangi yol kullanılacak? Yasal düzenlemeler mi? Hayvanların duyguları ve bilinci olduğunu kanıtlayan bilişsel etoloji gibi bilimsel çalışmalar mı?

Bence hayvan deneyleri paradigmasının içinde takılıp kalan yaşlı araştırmacılar emekli olup gittiğinde olacak bu. Onların yerine sonunda daha yeni yöntemleri bilen genç araştırmalar gelecek ve değişim olacak. Doğrudan aksiyona başvurmanın, değişim için zorlayıcı bir güç yaratıp süreci hızlandırdığı da görüldü.

Geçmişte deneylerde hayvanlar üzerinde deney yapan araştırmacılara karşı güç kullanımı konusundaki görüşleriniz epey tartışma yarattı. Bu konudaki görüşünüz değişti mi?

Hayır, değişmedi. Hayvanları istismar edenlere, önce kullandıkları yöntemlerin hatalı olduğu gösterilmeli ve

buna kibarca son vermeleri istenmeli. Bunu reddederlerse, gerekli her şey kullanılarak durdurulmalı. Hayvanları savunmak için güç kullanmak gerekiyorsa kullanılmalı. Bunu yapmamak ahlâki olmaz.

İnsan olmayan hayvanlara karşı şefkat duyanlar, şiddetten kategorik olarak nefret ediyor. Her yıl milyarlarca hayvana karşı uygulanan şiddetten, işkence ve katliamdan, duyarlı canlıların hapsedilip sömürülmesinden nefret ediyorlar. Giderek daha fazla sayıda aktivist, acı çeken hayvanların haklarını savunuyor, onlara işkence yapan, rant ya da eğlence için öldürenlerle mücadele için öz savunma yöntemlerini kullanmayı uygun buluyor. Birisi davranışlarının yanlışlığı kendisine açıklandığında, mazur görülemeyecek şiddeti uygulamaya devam ediyorsa, onu durdurmak için zorlamanın nesi ahlâken yanlış? “Genişletilmiş öz savunma” deyimi, yakın bir zaman önce, hayvanların çektiği acıyı durdurmak için mücadele eden insanlarla ilgili olarak ortaya atıldı.

Uzun yıllardır hayvan hakları mücadelesinde şefkat ya da vicdan ile ilgili argümanların pek işe yaramadığına tanık oldum. Argümanlarımız zayıf olduğundan değil, ama herkesin vicdanının aynı şekilde etkilenmediği açık. Bu nedenle hayvan hakları mücadelesinin adalet ve yaşam hakkı odaklı olması gerektiğini savunuyorum. Sizin görüşünüz nasıl?

Hemfikirim. Hiçbir zalim isteyerek kendi gücünü bırakmaz ve şefkatin hemen hemen hiç etkisi yok. Hayvanları sömüren insanlar kendileri ve yakınları dışında herhangi bir canlı için empatiden yoksun durumda; ezici çoğunluk hiç değişmiyor. Bazıları değişir ama çoğunluk aynı kalır.

Türler arasındaki duvarı yıkabilir miyiz? Kapitalist insanmerkezcilik yerine sosyalist insanmerkezciliği geçirmekle devrim yapılacağını düşünenler bu duvarı görmezden geliyor. Bu durumda ilk yapılması gereken hangisi? A- Duvarın daha çok insan tarafından görülmesini sağlamak. B- Hiçbir şey için beklemeden doğrudan aksiyona başvurmak.

Doğrudan aksiyon, değişim yaratmak için en etkili yol. Her özgürleştirme mücadelesi, geçmişte ve günümüzde, güç kullanımı ve doğrudan aksiyona başvurdu; hayvan özgürlüğünün de onlardan farkı yoktur.

“Kapitalizm, sömürü olmadan var olamaz”

Hayvan hakları teorisinin liberalizme yaklaşımında kökten bir değişime ihtiyaç olduğunu düşünüyor musunuz? Bazıları hayvan haklarının, insan hakları gibi, liberal demokratik devlet aygıtının içinde var olan kapitalist yapıyı reforme edebileceğini öne sürüyor. Liberal demokrasilerde kadınların, eşcinsellerin ve azınlıkların hakları konusunda önemli ilerlemeler oldu;

bunları hayvanlar için de isteyebiliriz diyorlar. Sizce hayvanlar devrim olmadan hak elde edebilir mi?

Haklar soyut bir insan kurgusu. Kapitalizm, sömürü olmadan var olamaz. İnsan türü, halihazırdaki sürekli büyüme durumunu sürdüremeyecek. Kapitalizmin ve umarım ki insan kültürünün yaklaşan çöküşüyle birlikte, insan sayısında çok büyük miktarda azalma olduğunda, insan olmayan hayvanlar sonunda yeniden kendi hayatlarını insan sömürsü olmadan yaşayabilir hale gelebilir. İnsan, bu gezegendeki en vahşi tür ama bu durum sürdürülebilir değil ve sonunda daha doğal bir düzen kurulacak; belki insanlarla birlikte belki de insan olmadan... Bunun ne zaman olacağını bilmek olanaksız elbette.

ALF aktivistleri benim için hayvan özgürlüğü hareketinin kahramanları ve ben de bunun Amerika'daki Underground Railroad Movement (Yeraltı Demiryolu Hareketi - Sivil Savaş öncesi Amerika'da köleleri kaçırmak için mücadele eden yeraltı bir hareket) ve Yahudilerin Nazi karşıtı hareketi ile benzerlik gösterdiğini düşünüyorum. Geçmişte o hareketin eylemlerini övenlerin günümüzde ALF'nin eylemlerini eleştirmesi ilginç. Hayvan hakları hareketi ve ALF'nin bu hareket içindeki yeri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Birçok grup ve birey, hayvanlara uygulanan zulmü durdurmak için yasal çerçeve içinde mücadele ediyorsa da, çarpıcı gerçek şu ki her yıl bir önceki yıldan daha çok

hayvan sömürülüyor, işkence görüyor ve öldürülüyor. ALF ve diğer yeraltı örgütleri, hayvanları gerçek anlamda özgürleştirmek için, onların sömürülmesine izin veren adaletsiz yasalara uyulmaması gerektiği görüşünde. ALF ve diğer doğrudan aksiyon gruplarının hayvanları sömüren pek çok sektörde iş yerlerinin ekonomik zarar görüp kapanmasını ve on binlerce hayvanı kurtararak hayatlarının geri kalanını özgürce geçirmesini sağlayan oldukça etkili bir geçmişi var. ALF dahil doğrudan aksiyon, hayvanlara karşı uygulanan zulüm ve sömürüye karşı mücadelenin yalnızca bir kolu.

2004'te *The Observer* gazetesinde yayınlanan bir makale yüzünden Birleşik Krallık'a girişiniz yasaklandı. Tüm duyarlı canlılar için özgürlük isteyen aktivistlerin, insan ve hayvanları öldüren gerçek teröristlerle aynı muameleyi görmesi inanılmaz. Hâlâ o ülkeye girişiniz yasak mı?

Hatırladığım kadarıyla bir kere gizlice bir haftalığına gittim oraya. Terör yaratanlar, tem istedikleri hayvanların çektiği acıyı sona erdirmek olan şefkatli aktivistler değil; hayvanları hapsederek terörize edenler, laboratuvarlarda onlara işkence edenler, hayvanat bahçeleri ve sirklerde eşya gibi sergileyenler, birbirleriyle dövüşmeye zorlayanlar, etleri ve derileri için onları öldürenlerdir.

Hayvan hakları aktivistleri, birçok ülkede potansiyel suçlu gibi görülerek baskı altına alınıyor. Bu mücadele için “demokratik yapı” içinde başvurulabilecek temel stratejiler konusunda ne düşünüyorsunuz?

“Demokratik yapıya” inanmıyorum. Zengin ve güçlünün yönettiği kültürde demokratik hiçbir şey yoktur; sömürebildikleri herkesi sömürürler. Boyunduruk altına girmekten kurtulmanın tek yolu, onu talep edip bunun için savaşımdır.

Amerika’da hayvancılık sektöründeki vahşeti ortaya çıkarmak için yapılan gizli çekimleri engelleyen ag-gag yasaları gündeme geldi. Laboratuvar ve kürk çiftliklerindeki işkencelerden hayvanları kurtaran aktivistler, Hayvancılık Teşebbüsleri Terörizm Yasası uyarınca işyerine zarar verildiği gerekçesiyle hapis cezası alıyor. Bu etik olmayan yasaları değiştirmek için nasıl bir mücadele yapılmalı?

Bu yasalar, sistemden çıkar elde edenlerin baskı ve sömürüyü sürdürmelerini sağlamaları amacıyla çıkarıldığı için, bunları dikkate almak gerektiğini düşünmüyorum. Haksız yasalar önemsenmemeli. Bu yasaları zorla empoze edenler, baskıya maruz kalanların özgürleştirilmesi mücadelesinde meşru hedeflerdir.

“Veganizm, sistemi değiştirmek için bir ön koşul ama aktivizm değil”

Veganizm, son yıllarda giderek bir tür insan odaklı diyet trendi haline getirilmeye başlandı. Etik yönü geri planda bırakılarak anlatılıyor ana akım medyada. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Veganizm, hayvanları insanların uyguladığı zulümden kurtarmak için verilen mücadelenin bir parçası. Masum hayvanlara işkence edip öldüren sistemi değiştirmek isteyenler için bir ön koşul ama benim görüşüme göre bir aktivizm değil. Veganizmi insan sağlığı için savunanlar, sadece sömürüyü bir süre durdurmuş oluyor; çünkü bu gerekçeyle vegan olan insanların çoğu, daha sonra tekrar hayvan eti yemeye başlıyor.

Sizce kapitalizm veganizmi özümser mi? Et üretiminin gereksiz olduğu bir aşamaya gelinebilir mi?

Gelecekte ne mümkün olur bilmiyorum ama genel olarak kapitalizmin çöküşünü ve insan türünün azalmasını kaçınılmaz görüyorum. Sadece insan olmayan hayvanların değil, aynı zamanda insanların sömürülmesinin sona ermesi için de gerekli bu. Belki 20 yıl ile 200 yıl arasında bir zamanda olur; tam olarak bilemeyiz ama sonuçta jeolojik açıdan kısa bir dönem bu.

Güçlü bir hayvan hakları hareketi için sizce olmazsa olmaz ilke nedir?

Başkalarına sana davranılmasını istediğin gibi davran. Başkalarının yerinde olsaydın senin için yapmalarını isteyeceğin şeyleri sen de onlar için yap. Bu kadar!

Hayvan Hakları Aktivizmi İçin Yol Gösterici 15 İlke

Hayvan hakları mücadelesi, tüm dünyada farklı yaklaşımları içinde bulunduran bir alan ama temel bir ayırımdan söz edilebilir. Yavaş yavaş belli aşamaları geçerek hedefe ulaşmayı doğru bulanların yanı sıra, hedefi en baştan net olarak ortaya koyup, bunu ödünsüz olarak topluma anlatmayı savunanlar var. Yöntem farklarının mücadelenin bir bütünlük içinde yürütülmesinin önünde engel yarattığı açık ancak bu diğer toplumsal adalet mücadelelerinde de karşılaşılan bir durum.

Çok uzun zamandır hayvan hakları mücadelesinin içinde yer alan bir aktivist olarak gözlemlerime dayanarak bazı ilkeler belirledim. Yararlı olmasını umarak paylaşıyorum.

1- Hayvanlar, insanların ihtiyaçları için var olan canlılar değildir; hissedebilen canlılardır ve hepsinin yaşam hakkı vardır.

2- Hayvanların yenilmesi, giyilmesi, avlanması, alınıp satılması ve herhangi bir amaç için çalıştırılması, sömürülmesi kabul edilemez.

3- Hayvanlara uygun ya da “insani” davranıldığı sürece kullanılabileceklerini ve öncelikli olarak zulmün azaltılması yolunda düzenlemeler yapılmasını savunan refahçı görüş, etik temelli hayvan özgürlüğü savunusuna

ters düşer. Daha çok düzenleme daha çok sömürüye yol açabilir. Çünkü ne kadar çok düzenleme yaparsanız, insanlar, hayvan sömürüsü konusunda kendilerini o oranda iyi hissediyor.

4- Bu durumda izlenecek yöntem, hayvanların yaşama hakkını her koşulda savunup, veganlığı yayma yolunda adımlar atılmasıdır.

5- Veganlığı yaymak için veganizmin ardındaki etik düşüncenin, bilimsel araştırmalar ve uzman görüşleriyle birlikte ikna edici bir dille ve kanıtlarla anlatılması gerek.

6- Bu bilgiler ortaya konulduğunda, hayvanlara eziyet etmenin yanlış olduğu konusunda hemfikir görünenleri, sömürüyü sonlandırıp veganizme geçiş yolunda adım atmaları için teşvik etmek önemli.

7- Bu yöntem çok hızlı sonuçlar vermeyebilir ama uzun vadede etkili sonuç yaratabilir.

8- Veganlığı anlatıp teşvik ederken, aynı anda yasal düzenlemelere yönelik çalışma da yürütülmeli. Çünkü sokakta yaşayan, barınakta tutulan ve eğlence sektöründe sömürülen hayvanlarla ilgili olarak yasal mücadele gerekiyor.

9- Mezbahalarda yapılan gizli çekimlerle hayvanlara uygulanan şiddetin ifşa edilmesi, çok etkili sonuçlar veriyor. 2013 yılında angoranın nasıl elde edildiğini gösteren videonun etkileri epey sarsıcı oldu. Birçok kişi giydiği, kullandığı eşyanın, malzemenin nasıl elde edildiğini, nasıl bir zulmün ürünü olduğunu araştırmıyor. Bunların ortaya çıkarılması farkındalık yaratmak için şart. Bazıları bu gerçekleri olduğu gibi

sergilemenin, şiddet içeren görüntülerin tersine bir etki yarattığını iddia etse de, benim deneyimlerim bunun yararı olduğunu ortaya koyuyor. Sorunlar gizlenerek değil, her yönüyle ortaya çıkarılıp konuşularak çözülür.

10- Hayvan hakları alanında sokak aktivizmi yaygınlaştırılmalı ve dikkat çekici yöntemler bulunarak daha geniş kitleler etkilenmeye çalışılmalı.

11- Hayvan kurtarma eylemlerinin sınırlı sayıda hayvanın kurtarılmasını sağlayacağını belirtip bunu çok etkili bulmayanlar var. Ancak orada amaç, hayvanın yaşamını kurtarmakla birlikte, işkence gören ve yaşam hakkı elinden alınan bir duyarlı canlının kurtarılmasının bir hak olduğuna dikkat çekmek. Topluma bu yönde bir mesaj göndermenin önemli olduğuna inanıyorum.

12- Vegan yaşama dair doğru bilgilerin medyada yayılmasını sağlamak, ileriye dönük sonuç almak bakımından yararlı.

13- Bütün bu çabaların başarılı olabilmesi için, yaklaşım farklarına karşın, hayvan hakları aktivistleri dayanışma içinde olmalı. Bilgi ve materyal paylaşımı konusunda yardımlaşma geliştirilmeli.

14- Sosyal medyada etkiyi artırabilmek için de hayvan hakları alanında mücadele edenler arasında birbirine destek güçlendirilmeli, egolardan arınarak hayvanları kurtarmaya dönük tek bir hedefe odaklanılmalı. Görüş farklarından doğan tartışmalar hep olacaktır ama bunları uygarca tartışıp birbirinin ayağına basmadan çalışabilecek bir ortam yaratmalı.

15- Etkisi olmayan alışılmış cılız eylemler yerine, gündem yaratabilecek farklı eylem yöntemleri

geliştirilmeli. Örneğin bu yıl Fransa’da bir mezbahada hayvanların kesime gönderildiği koridoru işgal ederek 13 saat boyunca işi zorunlu olarak durduran 260 Libération Animale aktivistlerinin yaptığı eylem, bugüne kadar gördüğüm en çarpıcı doğrudan aksiyon eylemlerinden biriydi.

Veganlar olarak toplumda daha çok sayıda insanı içinde bulunduran bir grup haline gelebilmemiz elbette zaman alacak. Bunu hızlandırmak için var olan hayvan hakları dernekleri ya da örgütleri arasında size hitap edeni seçip ona katılın; hiçbirisi size uymuyorsa, çevrenizdekilerle kendi grubunuzu oluşturun; o da olmuyorsa kendiniz kimseye bağlı olmadan çevrenizde bireysel etki yaratmaya çalışın. Yeter ki azınlıktayız diye susmayın. Hayvan özgürlüğü hedefinde alacağımız yol uzun ama unutmayalım; yaşadığımız gezegende gerçek aydınlanma, en büyük devrim, ancak bu hedefe varıldığında gerçekleşecek. Bir yerinden bir şekilde bu mücadeleye dahil olun!

Mezbahalar Var Oldukça Barış Hayal

Marsilya’da hayvan özgürlüğü aktivistlerinin örgütü Alarm’ın düzenlediği festivali izlemek, bana, önemli bir deneyim kazandırdı.

Belgesel gösterimi, panel, sergi, konser gibi birçok etkinlik yapıldığı ve toplanan tüm gelirin, yeni kurulacak bir hayvan kurtarma barınağına gönderildiği Festiv’Alarm, dört gün sürdü.

Dünyanın farklı kentlerinde hayvan özgürlüğünü savunan veganların ufak gruplar halinde gerçekleştirdikleri bu etkinlikler, adeta dinamo etkisi yaparak yayılıyor. İnsan ırkının dünya üzerinde kurduğu yıkıcı hakimiyete karşı isyan bayrağını dalgalandıran bu mücadele, ne ülke sınırlarını tanıyor ne de insanlar arasındaki farkları... Gezegenin neresine giderseniz gidin tek bin mesajı var: İnsana, hayvana, yeryüzüne özgürlük!

Marsilya’da dört gün boyunca koşturup duran genç aktivistleri görünce, 2018 yılında hayvan katliamının hiç durmadan sürdüğü bir dönemde bile umutlanmamak elde değildi. Tabandan örgütlenen her hareket gibi türcülük karşıtı mücadele de yeşerttiği bu umutla büyüyor.

Mezbaha Görevlisinden Hayvan Kurtaran Aktiviste...

Festiv’Alarm’ın yapıldığı Dar Lamifa adlı mekana girdiğim andan itibaren Fransız aktivistlerle ortak bir amaç için buluşmanın verdiği yakınlığı hissettim. Müzik dinleyerek keyif aldığımız anlar da oldu, hüzünlendiğimiz anlar da... Her hayvan özgürlüğü aktivisti, nefes aldığı her an milyonlarca hayvanın mezbahalarda katledildiği gerçeğini bilerek yaşamanın ağırlığı altındadır. Bunun yarattığı stres ile baş etmenin insanı çok zorladığı zamanlar olur. Bir akşam hep birlikte bunu en sarsıcı şekilde hissettik Marsilya’da.

Etkinliğin katılımcılarından biri, Jean-Luc Daub’du. Kendisi mezbahalarda görev yapan eski bir teknik eğitimci ama artık yeni bir yazar, vegan ve hayvan özgürlüğü aktivisti! Bu yıl yayınlanan kitabı “Ces bêtes qu'on abat: Journal d'un enquêteur dans les abattoirs français” adını taşıyor. Türkçe anlamı: “Bu hayvanlar katledildi: Fransız mezbahalarında bir araştırmacı”. Fransızca bilmeseniz de kapaktaki fotoğraf fikir veriyor: Mekan bir mezbaha, yerde acı içinde bir domuz ile yanında katilleri duruyor. Elleri bıçaklı ve önlükleri kanlı iki adam...

Daub, son 15 yılını Fransa’daki mezbahalarda teknik kontrolör ve araştırmacı olarak geçirmiş ve gördüklerini günlük tutarak kayda geçirmiş. Türlü vahşetlere tanık olup hepsini belgelemiş. Fotoğraf çekmesi yasak olsa da bunu gizlice başarmış. Bazen de görmemesi istenilen zulümlerin tanığı olduğu anlaşıldığında tehdit edilmiş.

Kitabın arka kapağında “Eti için kesilen hayvanlar, karanlık binalarda, neredeyse hareket edemeyecekleri bir ortamda, çoğu zaman zincirlenmiş bir halde dizilir. Bu hayvanlar mutlak bir kayıtsızlık içinde sırayla öldürölür,” diyor. Yenmek için yetiştirilen hayvanlara yaşatılan eziyetin ayrıntılarını anlatırken, mezbahalarda kullanılan yöntemleri onaylayan yetkililerin suç işlediğini de vurguluyor Daub.

Travma Sonrası Vegan Yaşam

Daub’un Marsilya’daki konferansı, bugüne kadar yaşadığım en iç yakan deneyimlerden biriydi. Aslında bu bunca yıldır bilmediğim bir kabus değil... Ama onun anlatırken yaşadığı ruhsal sarsıntı, sesindeki titreme, gözünden dökölen yaşlar, salondaki herkes gibi benim için fazlasıyla ağırdı. Gizlice çektiğı fotoğrafları gösterip ölümüne tanık olduğı hayvanları tek tek anlattı. Mezbahada tanıdığı bir domuzla bağ kurmuş. Hayvanın yaşadığı dehşet verici ıstırap, Daub’a öylesine dayanılmaz gelmiş ki, acısı bitsin diye yaşamına son verilmesi için yalvardığını söyledi...

15 yıl boyunca bu baskı ile yaşamak için ilaç almaya başlamış; travma geçirip psikolojik tedaviye başlamış. Sonunda vegan olmuş ve iki yıldır gördüğü tedavinin ardından kitabını yazarak gerçekleri ortaya çıkarmış. Şu anda bir çiftlik evinde eşi ve çocuğı ile birlikte huzur

bulmaya çalışıyor. Ama hâlâ geceleri kabuslar gördüğünü itiraf ediyor.

İnsanın Kendini Dönüştürme Gücü

Daub'un konuşması sırasında gösterdiği fotoğraflar ilk başta mezbahadaki ölümün fotoğraflarıydı. İşkence dolu kanlı görüntüler... İnsan olduğumuz için utandıran, başımızı öne eğdiren görüntüler...

Mezbahalardaki görevinden ayrılp kendini bulmaya çalıştığı yeni döneme ait fotoğraflar ise, ailesini ve kurtardığı hayvanları gösteren sevgi dolu, doğa ile iç içe fotoğraflar... İnsanın yüzünü güldüren, umut veren görüntüler!

Mezbahalardaki katliamı denetleyen bir görevli ve araştırmacıdan hayvan kurtaran bir vegan aktiviste dönüşen Daub'un öyküsü, belki bir gün film haline gelir. Bu yapılırsa, insanın kendini dönüştürme gücüne dair önemli bir belge olur.

Bu yazının fazlasıyla üzücü olduğunun farkındayım; ancak insan türünün bu gezegende yarattığı en korkunç yeri yani mezbahayı başka şekilde anlatmak olanaklı değil. Bu zor deneyimden sonra festivalden çıkıp otele yürürken vegan olduğum için kendi adıma vicdanım rahat olsa da, mezbahalar var olduğu sürece bu dünyada huzur ve barış olmayacağını çok iyi biliyorum.

Esir Pazarı ve Karşı Kamp

Fransa'nın Clermont-Ferrand kentine gitmeme neden olan ilginç bir davet aldım. O kentte Uluslararası Hayvancılık Fuarı'nın düzenlendiği ve Türkiye'nin onur konuğu olduğu bildirildi.

Beni toplantıya çağıranlar, elbette hayvancılık endüstrisinin kodamanları değildi; bu fuara yanıt olarak aynı yerde kamp düzenleyen türcülük karşıtı aktivist grup Earth Resistance'dan davet aldım. Orada Türkiye'nin de ana aktörlerden biri olduğu canlı hayvan ticareti hakkında konuşmamı istediler.

Çünkü Fransa'da halk, hayvansal ürünlerin insan sağlığı ve çevreye zararları ile neden olduğu zulüm konusunda bilinçlendikçe, bu ürünleri daha az tüketmeye başladı. Hayvancılık endüstrisi de bu durumda yurtdışı pazarlara daha çok yöneldi.

Kampa bir gece vakti vardık. Aktivistlerin pazarlarda ortalığa dökülen sebzeleri toplayarak pişirdiği yemekten ikram ettiler. Birbirimizi ilk kez görüyorduk ama ortak bir amacımız vardı: Hayvan Özgürlüğü.

Demokrasi mi Dediniz?

Kampa ulaştığım gün, Hayvancılık Fuarı'nın düzenlendiği dev kongre merkezinde Türkiye ile Fransa

arasındaki bir toplantı sırasında, güvenlik görevlileri aktivistlere sert şekilde müdahale etti. Aktivistler, herhangi bir şiddete başvurmada hayvan ticaretini protesto etmek istediye de, salondan ite kaka çıkarıldıkları yetmezmiş gibi hepsinin kimlikleri saptanarak olay yargıya intikal ettirildi.

Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı Mustafa Aksu, basına yansıyan habere göre, “hayvan hakları savunucuları tarafından yapılan protestonun Türkiye'ye yönelik olmadığını, grubun hayvanlara yönelik eziyete ilişkin olarak tavır sergilediğini ve ülke olarak bu konuda hassas davrandıklarını” söylemiş. Hayvan hakları konusunda Türkiye, uzun zamandır yüz kızartıcı bir utanç içinde. Canlı hayvan ticaretindeki zulümleri ise iktidar dışında duymayan kalmadı...

Clermont-Ferrand'daki protesto sırasında bir Türk yetkilinin, “Hayvan haklarının demokrasi ile ne ilgisi var?!” diye bağırması ise, fuarın katılımcıları ile aktivistler arasında “Biz” ve “Onlar” diye iki ayrı dünya olduğunun kanıtıydı. Hayvanların da duyarlı ve bilinçli canlılar olduğunu anlamak istemeyen insanlar ile şeklen benzesek de düşüncelerimiz ve ruhlarımız çok farklı.

Ürkütücü bir manzara

Fuarın yapıldığı alanı zorunlu olarak dolaştığım günün Dünya Hayvanları Koruma Günü olması da, tam bir trajediydi. Bildiğiniz bir gerçeğe yüzleştiğinizde daha

sert vurur ya, zincirlenmiş hayvanları gördüğümde o duyguyu yaşadım.

Her satılık hayvanın bulunduğu yere kilosu, cinsi ve adının yazılı olduğu plakaları asmışlar. Sattıkları hayvanları sergileyen besiciler, alıcılara o hayvanların etinden yapılan salam ve sucukları tattırıyordu. Lucy adlı ineğin ayaklarının ucunda kendi doğurduğu buzağı yatıyordu. Biraz ileride kasap vitrinlerindeki gibi derisi yüzülmüş bir hayvanın bedeni sergilenirken, aynı anda insanlar mezbahada çekilen kesim videosunu izliyordu...

Benim için en çarpıcı gözlem ise, binlerce insanın çocuklarıyla fuarı gezmeye gelmesiydi. Sanki kasabada büyük bir eğlence varmış gibi, herkesin esir pazarına akın etmesi, absürd olduğu gibi ürkütücüydü. Bu manzarayı gördüğümde önce güçsüz hissettim ama her aktivist gibi oradan bilerek çıktım.

Nerede “Eşitlik, Özgürlük, Kardeşlik”?

Kampta çadırlarda kalan 75 kadar barışçıl aktivisti tehlikeli bulan güvenlik güçleri, sürekli havada dolaşan helikopterler ve etrafta gezen polisler ile sindirme amacını güdüyordu.

İşin en acayip yanı, mottosu “Eşitlik, Özgürlük ve Kardeşlik” olan bir ülkede, yargının, fuardaki şiddetsiz protesto nedeniyle aktivist başına baskıcı bir tavır takınmasıydı. Kimliklerini aldıkları aktivistler, bir kez

daha fuara yönelik bir eylem gerçekleştirirse, 10 bin Euro ceza verileceğini bildirdiler yani susmazsanız canınıza okuruz dediler. Bu da gösteriyor ki; türcülük karşıtı hareket, her türlü baskıya karşı güçleniyor!

Adalet İstiyoruz!

Türkiye’de bir süredir et fiyatları üzerinden siyaset yapılıyor. İktidar, fiyatları “ucuzlatma” iddiasında. Bu amaçla sürekli canlı hayvan ve et ithalatı yapıyor. Muhalefet ise, “et fiyatı ucuzlamadı, insanlar ete hasret kaldı; çünkü hayvancılığı bitirdiler!” diyor.

Et fiyatının ucuzlamadığı doğru ama benim derdim, pahalı olması ya da hayvancılığın bitmesi değil. Hayvan özgürlüğünü savunan herkes gibi benim de derdim, insan gibi bilinçli ve duyarlı canlı olan hayvanların köleleştirilmesi ve hayvancılık endüstrinin dünyanın sonunu hazırlaması. Et yeme bağımlılığı öyle çığırından çıkmış durumda ki, iklim değişikliğinin en büyük nedeni olan bu endüstriye dur diyenlere düşman gözüyle bakılıyor!

Can - Para / Adalet - Ticaret

Böyle bir ortamda, tepki olarak hayvan özgürlüğü mücadelesi de giderek öne çıkıyor. Son yıllarda Fransa’daki hareketi yakından izleme olanağım oldu.

Mezbahalardan gelen dehşet verici görüntüler...

Kasapların camlarını kıran veganlar...

Veganları “aşırı” diye damgalayan besiciler...

Astronomik para cezası tehdidiyle aktivistleri susturmaya çalışan yargıçlar...

Ve her şeye karşın yaşamak isteyen, bunun için direnen hayvanlar...

Birileri can, birileri de para derdinde!

Kimisi adaletin, kimisi de ticaretin peşinde!

Her ülkede hayvan hakları çatısı altında büyük dernekler var ama hayvan özgürlükçüleri bunların içinde daha ufak gruplar halinde yer alıyor. Örgütlenme modelleri her ülkede aynı. Eşitlikçi bir yapıları var. Örgütte çalışmak, gönüllülük esasına göre işliyor. Hiçbir gelirleri yok. Kesimden kurtarılan hayvanların yaşadığı barınaklara yardım için kendi yaptıkları ürünleri, sanat eserlerini ya da özel eşyalarını satıyorlar.

Bu mücadeleyi “çocukça bir ütopya” ya da bir “burjuva lüksü” gibi görenlerin güldüğünü, “daha insanların sorunlarını halletmedik ki sıra ona gelsin” diyenler olduğunu biliyorum. Ama onlar, hayvan özgürlükçüsü aktivistlerin, insan, hayvan ve yeryüzünün özgürlüğünü birbirinden ayırmadığını; çünkü bunun bütüncül bir mücadele olduğunu bilmiyor.

Toplumsal Adalet İnsanla Mı Sınırlı?

Hayvan özgürlüğü festivali Festiv’Alarm’ı izlemek için Marsilya’ya vardığım gün kentte büyük bir protesto vardı. Harabeye dönen iki bina iki hafta önce yıkılınca sekiz kişi can vermiş. Binaların bakımını yapmayan ve orada yaşayanlara yeni bir yer önerip önlem almayan Belediye Başkanı’nın istifası isteniyor.

Göstericiler, o gece belediyenin önünde eylem yapınca, polis sert bir şekilde sert müdahale etti. Gazlananlar arasında, Gezi’de olduğu gibi, hayvan özgürlüğünü savunan veganlar da vardı.

Festiv’Alarm, polisin ölenlerin anısına açılan köşeyi barikatlarla çevrelediği bir sokakta yapıldı. Festivale giderken sokak sanatçılarının duvarlara “Justice - Dignite” (Adalet - Onur) yazdığını gördüm.

Biz hayvan özgürlüğünü savunanlar, elbette insanların özgürlük mücadelesinin de yanındayız; aksi zaten olanaklı değil. Öyleyse yazımı şu sorularla bitireyim:

Hayvanların yaşam hakkını savunup adalet istediğimizde niye ilericiler, demokratlar, aydınlar ve solcular, bizim yanımızda değil?

Toplumsal adalet sadece insanları mı kapsıyor? 21. yüzyılda aydınlanma düşüncesi, adaleti ve özgürlük kavramlarını yorumlarken insan olmayan hayvanları dışlamayı sürdürebilir mi?

Eğitim ve Bilim Sayesinde Değişim

Beyrut'ta katıldığım “Hayvan Hakları ve Sürdürülebilir Bir Gelecek” başlıklı konferans, 13 ülkeden 31 katılımcıyı buluşturdu. Merkezi Hollanda'da bulunan Animal Politics Foundation'ın düzenlediği etkinlikte, Ortadoğu ve Afrika'yı içine alan geniş bir bölgede çalışmalarını sürdüren hayvan hakları örgütlerinin temsilcileri vardı.

Konferans boyunca hayvan haklarının durumunu ele alırken, bazı özel projeleri de öğrenme olanağımız oldu.

Hayvansal ürünlerden uzak dur, çevreyi koru

İngiltere'den bir ekolojist akademisyen de konferansın katılımcıları arasındaydı. Oxford Üniversitesi Zooloji bölümünde, coğrafya ve çevre konularında araştırma yapan Joseph Poore, hayvancılık endüstrisinin çevreye etkisi üzerine çok yararlı bir sunum yaptı.

Onu bulmuşken, hayvancılığın küresel ısınmaya etkisini de sordum. Kendilerinin yaptığı araştırmaya göre, sera gazı emisyonuna etkisinin % 26 dolayında olduğunu söyledi. Ama bunun sadece gıda ile ilgili olduğunu, hayvancılığın yan ürünleri olarak deri, yün vb. üretiminin

dahil edilmediğini öğrendim. Gördüğümüz farklı oranların bir nedeni de bu.

Poore, İsviçre Tarım Araştırmaları Enstitüsü'nden Thomas Nemecek ile birlikte, 40 temel yiyeceğin çevreye etkisini, sera gazı ile üretim, paketlenme ve ulaştırma sürecinde kullanılan toprak ve su açısından değerlendirmiş. 40 bine yakın çiftlik ve 1600 imalatçıdan topladıkları verileri kullanarak, hesap cetveli işlevini görecek bir uygulama yaratmışlar.

Örneğin haftada 1-2 kere hamburger yediğinizde, 1 yıl içinde sera gazı üretimine 604 kg daha ekleniyor. Bu miktar, benzinli bir arabayı 2482 km boyunca sürmek ya da Londra'dan Malaga'ya uçakla gidip dönmenin etkisiyle eşit. Ayrıca bu tüketim için 6 tenis kortu büyüklüğünde 1735 metrekarelik bir arazi kullanılması gerekiyor.

Farklı yiyeceklerin çevreye etkisini görmek için BBC'nin geçen cuma yayınladığı uygulamayı kendiniz de kullanabilirsiniz. (<https://www.bbc.com/news/science-environment-46459714>) Joseph Poore, araştırması sırasında hayvancılığın gezegene verdiği zararları bilimsel olarak ortaya koyunca, bir bilim insanına yakışacak tutumu alıp vegan olmuş.

Köpek Yiyen Ailenin Köpekleri Koruyan Aileye Dönüşümü

Beyrut'taki konferansta biri Fas'tan, diğeri Liberya'dan iki konuşmacı, insanların hayvanlara yaklaşımının değiştirilmesinde eğitimin önemini kanıtlayan projeler hakkında bilgi verdi.

“HAYAT” adlı projeyi başlatan Sally Kadaoui, Cambridge’de taksi şoförüken Fas’ta yaşayan hayvan dostu babasının yanına dönmüş ve onun vefatından sonra hayvanları korumak için barınak kurmuş. Okullarda atölyeler yapıp hayvanların da duyguları olduğunu, insanlar gibi acı çektiklerini, kendilerine zarar gelmeyeceğini anladıklarında dost olduklarını uygulamalı olarak gösteriyormuş.

Liberya Hayvanları Koruma Derneği’nden Morris Darbo ise, çocuklara yönelik eğitim programlarının yarattığı değişimden söz etti. Babasının sattığı köpekleri kaçırıp iki gün boyunca saklayan bir kız çocuğu, ailesinin hayvanlara bakışını tümüyle değiştirmiş. Kedilerin cadı olduğuna inanan bir aile, derneğin eğitim programına katılan çocukları sayesinde, iki kediye evini açar hale gelmiş. Köpek yiyen bir aile, aynı eğitimi alan oğullarının etkisiyle, artık bakımını üstlendikleri köpekleri ailenin üyesi sayan bir yaklaşımı benimsemiş.

Beyrut'taki konferansta altı çizilen gerçek şuydu: Hayvan hakları ve sürdürülebilir bir gelecek için yürüttüğümüz mücadele toplumda önemli değişimler yaratmak gerekiyor. Bunu sağlamak için elimizdeki en önemli araçlar, eğitim ve bilim!

VEGAN DEVRİMİ VE HAYVAN ÖZGÜRLÜĞÜ

“Bu mücadele bizim için, kişisel isteklerimiz veya ihtiyaçlarımız için değildir. Bu mücadele, deney laboratuvarlarında acı çekip öldürülmüş ve bu canı endüstriyi durdurmazsak daha çok acı çekip ölecek her hayvan içindir. İşkence edilerek öldürülenlerin ruhları adalet istiyor, yaşayanların haykırıışları ise özgürlük için. Biz bu adaleti sağlayabiliriz ve bu özgürlüğü getirebiliriz. Hayvanların kimsesi yok, sadece biz varız. Onları yalnız bırakmayacağız.”

Barry Horne – hayvan özgürlüğü aktivisti

Vegan kime denir?

Bu soruyu 2014'te Taksim'de yürüyen insanlara sorduklarında şu yanıtlar alındı.

“Kitap gibi mi ya da defter gibi mi?”

“Aptalca bir şey”

“Araba markası gibi bir şey mi?”

“Et yemeyenlere mi vegan deniyor?”

“Bazı yiyecekleri yemeyen kişi diye hatırlıyorum ama peynir ürünleri mi yemiyordu ya da peynir mi yiyordu tam hatırlayamadım.”

“Kimine göre sapıklık, kimine göre şiddet...”

“Bir enerji mi, bir bakış mı, bir söylenti...”

Videoya kaydedilen bu haber, sosyal medyada o dönemde çok paylaşıldı; birçok insan dalga geçip eğlendi ve veganlar haklı olarak bu cehaleti eleştirdi.

Bundan üç yıl sonra, 1 Kasım 2017 Dünya Vegan Günü dolayısıyla *Hürriyet*'te çıkan haberde şu soruluyordu: “Trend mi, yaşam tarzı mı, inanç şekli mi?”⁶

Oysa Can Başkent ile ben, 2013'te Propaganda Yayınları tarafından yayınlanan *Veganizm: Ahlakı, Siyaseti, Felsefesi* adlı ilk Türkçe veganizm kitabını yazmıştık.⁷ Ona bakmayı akıl etselerdi, ayrıntılı bir yanıt bulabilirlerdi. Diyelim ki kitap okumak, muhabirlere

⁶ <http://www.hurriyet.com.tr/yeni-slogan-yasasin-vegan-40625720>

⁷ <http://www.propagandayayinlari.net/vegan.html>

uzun bir iş gibi geldi ve üşendiler; o zaman Google’da konu ile ilgili hızlı bir araştırma yapsalar ya da doğru bilgi verebilecek insanlarla konuşsalar bile daha iyi bir yanıt alabilirdiler. Mesela daha çok medyada gördüğümüz yaygın ifadesiyle, hayvanlardan elde edilen ve hayvanlar üzerinde denenmiş hiçbir ürünü yemeyen, tüketmeyen ve kullanmayanlara vegan denildiğini çabucak bulabilirdiler. Ama belirtmek gerekir ki bu basit tanım, farklı çıkış noktalarından hareketle yaşamını aynı şekilde düzenleyen insanların genel adı olarak kullanılıyor. Bu farklı çıkış noktaları da, veganlığın özüne dair önemli ayrışmaları beraberinde getiriyor. Bunu açıklamak için genel hatlarıyla bir tarih geçidi sunacağım.

Çitleme Hareketi, Hayvan Köleliği ve Tarım Devrimi

Gelişmelere insanlık tarihindeki büyük devrimleri odak alarak bakmak, veganlığın taşıdığı anlam ve önemi ortaya koymak açısından gerekli. İnsan topluluklarının ilk kez tarım yapmasıyla gerçekleşen Tarım Devrimi ile birlikte yerleşik hayata geçip toprakları ekip biçenler, hayvanları evcilleştirmeyi keşfetti. Toprakta özel mülkiyetin olmadığı, toprağın ortak kullanıldığı dönem artık sona eriyordu. Çünkü 16. yüzyıl’da Birleşik Krallık’taki varlıklı lordlar, belli yerlerin herkese değil, kendilerine ait olduğunu ilan etmek için toprak parçalarının etrafını çitle çevirmeye başlamıştı. İlk olarak artan yün talebi ve buna bağlı olarak yün fiyatlarının

yükselmesiyle “enclosure movement”, Türkçesiyle “çitleme hareketi” tetiklendi. Fakat o dönemde devlet/kilise bu hareketi resmi olarak desteklemediğinden gelişimi hızlı olmadı. 17. yüzyıla kadar bir şekilde kadar yavaş yavaş artarak sürdü ve asıl çıkışını 1700’lerde yapıp 1800’lerde yoğunlaştı. Bu kez artan tahıl talebine bağlı olarak yükselen tahıl fiyatlarının etkisiyle hızlanmıştı ve artık devlet/kilise desteğine sahipti. 1800’lerin sonuna gelindiğinde Birleşik Krallık’taki ortak alanların neredeyse tümü özel mülkiyete geçmişti.

Çitleme hareketinin, önemli toplumsal ve ekonomik sonuçları oldu. Öncelikle toprakta ve üretim araçlarında özel mülkiyet gündeme geldi ve özel mülkiyete geçen toprakların kirası arttı. Bu uygulamanın yapılabilmesi için parlamentonun onayını almak gerektiğinde zengin lordlar zaten siyasi alanda egemen olduklarından bunu yapmak zor olmuyordu. Parlamente’ya, bu şekilde toprakları çitle çevirerek kontrol altına aldıklarını ve böylece tarımı çok daha etkin bir şekilde uyguladıklarını söylüyorlardı.

Özel Mülkiyetin Yükselişi ve Sanayi Devrimi

Çitleme hareketinin en önemli gerekçelerinden birisi de, hayvanların hareket serbestliğini kısıtlayıp uzağa gitmesini önlemek ve onları belli bir alanda tutabilmektir. Hayvan köleliğinin endüstrileşme aşamasının ilk adımıydı bu. Topraklar hayvanlar için otlak haline getiriliyor, yün üretiliyordu. Çiftçilik, böylece kârlı bir iş

haline geldi. Feodal sınıf, küçük köylü işletmelerini bu yolla birer birer ortadan kaldırmıştı.

Bu gelişmeler üzerine ufak çapta tarım yapan çiftçiler işlerinden olunca, kendilerine yeni iş aramak için kentlere akın ettiler. İktisat tarihinde varlıklıların yoksullara karşı hareketi olarak anılan çitleme hareketi, özel mülkiyet, serbest piyasa ve kâr gibi kapitalizmin ana unsurlarının temelini atmıştı. Bu büyük işgücünü istihdam eden fabrikaların kurulmasıyla da Sanayi Devrimi'ne giden süreç başladı.

Gıda kaynaklarının artması ve tarımın gelişmesiyle daha fazla üretim yapılır oldu ve zaman içinde küçük topluluklar büyüyerek krallıklara dönüştü; toplumlar hiyerarşik sınıflara bölündü. Endüstrinin gelişimiyle çoğalan gıda üretimi, insan sayısını tahmin edilemeyecek boyutlarda artırdı. Çoğalan nüfusla birlikte hem toplumların kendi içindeki hem de ülkeler arasındaki sorunlar çoğaldı; ticaret arttıkça toplumların büyüme hırsı da arttı ve savaşlara giden sürecin yolu açıldı.

Fransız İhtilâli, Dünya Savaşları

Fransız İhtilâli öncesinde toplum, soylular, rahipler, burjuvalar ve köylüler olmak üzere keskin hiyerarşik sınıflara ayrılmıştı; soylular ve rahipler ayrıcalıklara sahipken, toplumsal eşitlik yoksul halk kesimlerinin aleyhine derin bir şekilde bozulmuştu. Fransa'nın katıldığı savaşlar yüzünden artan masraflara ek olarak

sarayın lüks harcamaları, halkın sırtından ağır vergilerle çıkarılmaya çalışılıyordu. Tarım Devrimi ile başlayan süreçten beri yeni yaşam biçimleri ve yeni ilişkiler ortaya çıkmıştı.

“Dünya, Birinci Büyük Savaş’a Tarım Devrimi’nden Sanayi Devrimi’ne geçişin sonucunda ortaya çıkan çelişkileri çözmek için girdi. Tarım Devrimi’nin zenginlik kaynağı olan toprak, artık göreceli olarak önemini yitirirken, Endüstri Devrimi’nin yükselen değerleri olan, hammadde temini pazarları, sanayi üretimi ve mamul satışı için gerekli olan pazarlar öne çıkıyordu. Savaş sonunda, artık Endüstri Devrimi, Tarım Devrimi’nin dünya dengelerini, stratejilerini ve devlet biçimlerini tasfiye etmişti. Pek doğal olarak din-tarım imparatorlukları da yerlerini ulusal devletlere ve toprak yerine, hammadde ve ürün pazarlarını sömürecek devlet yapılarına bırakıyordu. (...) Savaş sonunda artık Endüstri Devrimi, Tarım Devrimi’nin dünya dengelerini, stratejilerini ve devlet biçimlerini tasfiye etmişti.

“Bütün bu gelişmelerin neticesinde ciddi bir dönüşüm yaşandı; önceki dönemin din-tarım devletleri yıkıldı, yerlerine laik ulus devletler kuruldu. Bu yeni oluşum içinde toprak ağaları ve din adamları güçlerini yitirdi, yeni yükselen sermaye ve işçi sınıfları ve seçilmiş yöneticiler, dünyanın gidişatını belirledi. Aynı güç

savaşı, İkinci Dünya Savaşı'nda da yineleni. Bu savaşı sonunda dünya iki büyük kampa bölündü.”⁸

Diğer toplumlara kendi çıkarları doğrultusunda hükmeden siyasi yapı yani emperyalizm, kapitalizm ile ele verince dünyadaki haksızlık ve dengesizliğin boyutları arttı. İnsan nüfusunda yaşanan patlamalara ek olarak, endüstriyel üretimin bilimsel gelişmelerle desteklenmesinin sonuçları da birçok değişime neden oldu. Günümüzde gözünü kâr hırsı bürüyen dev holdingler tarafından yönetilen devletlerin güdümündeki bir dünyada yaşıyoruz. Kapitalizmin vahşi boyutlara ulaştığı 20. ve 21. yüzyıllarda doğanın dengesi yok edildi; dünya suyu, havası, toprağı ve üzerinde yaşayan canlılarıyla, bütünüyle tahrip edildi. Biyolojik döngü ve doğal seçim bozuldu. Yeryüzünden çok sayıda tür silindi. Küresel ısınma, artık yadsınamayacak şekilde insanlığın önündeki en ciddi sorun olarak ortaya çıktı.

Bilişim Devrimi ve Veganizm

Dünya, Tarım ve Endüstri Devrimlerinden sonra tarihin üçüncü büyük devrimini yaşıyor. Bu da Bilişim Devrimi. Bu yeni çağ, aynen Tarım ve Endüstri Devrimlerinin yaptığı gibi bütün dünyayı etkileyip yeniden biçimlendiriyor. Yeni yaşam tarzları ve akımlar ortaya çıkıyor. İşte bu dönemde veganizmin gelişip yayılmaya

başlaması, kesinlikle bir tesadüf değildir; tarihsel koşulların gerektirdiği bir aşamadır, insanlık tarihinde yeni bir evrimdir.

Kölelik, dünya savaşları, faşizm, soykırımlar, ırkçılık, siyahlara, kadınlara ve eşcinsellere yönelik ayrımcılık... Dehşet verici insanlık suçlarıyla dolu bir tarih var arkamızda. Geriye baktığımızda nasıl oldu da milyonlarca insan bunca vahşete göz yumabildi diye hayret ediyoruz. Oysa yaşadığımız dönemde kendimiz de korkunç bir vahşetin içindeyiz. Birçok insan, insanlara yönelik katliamları kınarken, aynı zamanda her yıl yaklaşık 100 milyarı aşkın sayıda hayvanın katledildiği bir dünyada, insan türü, hayvanlar ve yeryüzü için yıkıcı bir sistemin sürdürücüsü konumunda. Her yıl milyarlarca hayvan eti için kesiliyor; sütüne, yumurtasına, derisine ve balına el konulmak için sömürülüyor; üzerlerinde deney yapılmak için işkence ediliyor. Bilinç sahibi olan, sosyalleşebilen, acıyı ve sevinci hissetme, yavrusunu koruma içgüdüsüne sahip olan hayvanlar, son derece kötü koşullarda esir tutulurken, yaşam hakları ellerinden alınıyor.

Kesilip Yenilen Hayvanların Pet Hayvanlarından Farkı Yoktur

Birer mal gibi alınıp satılan, türlü işkencelerle kesilip yenilen, bedenleri sömürülen hayvanların evlerimizde beslediğimiz kedi ve köpeklerden hiçbir farkı yok ama onlara yaşatılan zulmün boyutu tahminlerin çok ötesinde.

Çoğu beton zeminler üzerinde toprağa hiç basamadan, gün yüzü bile göremeden, kafesler içinde tam bir köle gibi yaşamak zorunda bırakılıyor. İnsanlar, yüzyıllardır kendileri gibi duyarlı canlı olan hayvanları insanmerkezli yararlar için sömürüyor. Bu konu gündeme geldiğinde derhal savunmaya geçenler tarafından ortaya atılan bir tartışma konusu var. “İlkçağlarda durum nasıldı, insan hepçil miydi; otçul muydu?” tartışmasının artık sona ermesi gerekiyor.⁹ Nasıl uygar insanlar kadın hakları söz konusu olduğunda, “İlkçağlardan beri kadının toplumdaki yeri böyleydi ama...” diyerek geçmişin ilkelliğini sürdürmeye çalışmıyorsa, hayvan hakları için de aynısı geçerli olmalı. Kendimizi geçmişe endeksleyerek gelişme kaydedemeyiz; ilerlemek için yeni buluşlar, araştırmalar ve bilimsel gerçekler doğrultusunda geleceğe bakacağız. Bugün içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda yaşadığımız topluma, dünyaya, evrene adeta bir büyüteçle bakar gibi bakarsanız, büyüteçi bir an tabağınıza yaklaştırdığınızda orada gördüğünüz şey, “et” diye adlandırılan şey, gerçekte ölü bir hayvanın bedeninin parçalarıdır. Kasapların vitrinde sergiledikleri, ölü hayvan bedenidir.

Mezbahalarda işkenceyle katledilen canlıların merkezi sinir sistemleri vardır; acıyı aynı insan gibi hissederler. Hepsinin gözleri vardır, vahşeti görürler. Kaçmak isterler ama ya vahşi bir şekilde dövülürler ya da elektroşokla bayıltılırlar. Bugün uzaya turistik gezilerin düzenlenebildiği dünyada mezbahalarda yaşananları

⁹ Bu tartışmaya daha ayrıntılı yanıt, “Veganlık Özgün İradenin Eseridir” başlıklı bölümde.

bilmediğini söyleyecek insan var mıdır? Varsa da herhalde ilkel bir kabilede yaşıyordur. İnternetin hayatımızda olmadığı, tek kanallı televizyon propagandasına maruz kaldığımız bir dünyada yaşamıyoruz. Bütün bilgiler, görüntüler kolaylıkla anında ulaşılabilir halde. Bu şartlar altında mezbahalarda, hayvancılık endüstrisinde olup bitenleri bilmeyenler, isteyerek bu konuda cahil kalmayı tercih ediyor demektir. Bilişim Çağı'nda cahil kalmak artık bir tercihtir ve bu bilinçli cehalete saygı duymak zorunda değiliz. Öyleyse bu vahşeti bile bile görmezden gelmenin geçerli bir gerekçesi olabilir mi? Politik görüşleri bir yana bırakıyorum, özgürlük ve eşitlikten yana olduğunu söyleyen bir insan, duyarlı canlıların yaşam hakkının elinden alınmasına razı gelmeye devam edebilir mi?

Zulmün Bahanesi Kuru Bir Gelenekçilik ve Alışkanlık

Paralellik kurup empati geliştirebileceğimiz sorular soralım.

Kadına şiddete karşı mısınız?

Bir insana, ırkı, dini, dili ve cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık uygulanması suç mudur?

Bir hayvana işkence etmek suç mudur?

Hepsine kuşku duymadan “evet” diyoruz; çünkü toplumda kabul edilmiş ve artık tartışılmayan doğrular bunlar.

Ama duyarlı bir canlı olan hayvanların insan ihtiyaçları için kullanılmasına karşı mısınız dediğimde “hayır”

yanıtları geliyor ya da bazıları sessiz kalıyor. Çünkü toplumda ve dünyada egemen olan sistem, bu sömürü üzerinden varlığını sürdürüyor. Geçmişten bugüne anneler çocuklarına hayvan yedirirken iyi bir şey yaptığına inanagelmiş, uzun zaman hayvanların bilince sahip olmadığına inanılmış, insan ruhunun bencilliğinin sonucunda egemenliğini ilan eden kapitalizm, toplumu kâr-zarar hesabı ve bireysel faydacılık temelinde örgütlemiş. Bu konudaki etik değerler, insanı üstün gören türcü yaklaşımlarla yüzyıllardır toplumun algısına kazınınca vahşet normal görülmeye başlanmış.

Amerika'da her yıl sadece Şükran Günü'nde 45 milyona yakın hindi kesiliyor. Bunun geleneklere uygun olduğunu söyleyip, günlerce işkence edilen henüz beş aylık hindileri katlederek şükrediyorlar. Çoğunluk inanıyor diye bunu hiç sorgulamadan bu çağda uygulamaya devam etmek etik midir, mantıklı mıdır?

Hep söylüyoruz; bir zamanlar kölelik vardı, bu ilkel ve ırkçı uygulamadan zenginler yararlanıyordu. Ama gün geldi, köleler dehşet verici sömürüye başkaldırdı, isyanlar çıktı ve sonunda bu insanlık utancı yasaklandı. Hayvanlar bizim algıladığımız dili konuşmuyor diye ve yüzyıllardır kanıksanmış bazı gelenekler ya da alışkanlıklar var diye, onların isyanına duyarsız kalmak etik değildir, doğru değildir, bu vahşeti sürdürmek insanın hakkı değildir!

Veganizm, Toplumsal Adalet Mücadelesidir!

İlk başta söz ettiğim genel ve yaygın veganlık tanımının aslında önemli ayrışmaları ortaya koymadığını söylemiştim. Çünkü o tanım, veganizmin üzerinde yükseldiği temeli tam olarak ortaya koymuyor, sadece sonucu söylüyor. Veganizm, esas olarak hayvanların da duyarlı canlılar olduğu gerçeğinden hareketle, onlara uygulanan meta statüsünü ve sömürüyü reddederek, işkenceye maruz kalmadan yaşama hakkını savunan şiddetsiz bir özgürleştirme hareketi ve toplumsal adalet mücadelesidir.

Günümüzde veganlığı özünden koparıp, sadece bir beslenme şekli, trend, inanç olarak gösterme çabasında olanların görmezden geldiği budur. Evet, veganlar hayvansal her tür gıdayı, giyeceği ve diğer tüm yan ürünleri kullanmayı reddederek yaşamını ona göre düzenler. Ama bunun nedeni, hayvanların meta statüsünü reddetmeleridir. Veganizmin özünde baskıyı, zulmü, sömürüyü reddeden bir duruş vardır ve veganizm ile hayvan hakları arasındaki kesişme bu nedenle kaçınılmazdır. Veganizm bir diyet, bir yaşam şekli, bir detoks değildir; kalorilerle ilgili değil, adaletle ilgilidir. Bu nedenle her şeyden önce bir toplumsal adalet mücadelesidir. Yaşadığımız çağda hayvanların da duyguları olan canlılar olduğu kanıtlanmıştır ve insanlık artık bunun gereğini yapmak durumundadır. Adalet, sadece insanlara yönelik bir kavram ve hak değildir; bu gezeğeni paylaştığımız insan olmayan hayvanların da hakları vardır.

İnsana üstünlük atfeden türçülüğü ve bir hayvanı korurken diğerini katletmeyi savunan türçü ve karnist görüşleri sorgulayıp, hayvanların bireylik statüsü ile şiddete maruz kalmadan yaşama hakkını gündeme getiren veganizm, insanlık için etik açıdan bir devrimdir! Bir duyarlı canlı türünün hayatının diğerlerinin hayatından daha az değerli olduğunu düşünmek türçülüktür ve tüm sorunların kaynağı da budur. İnsan ırkları arasında yapılan ayrıma dayalı ırkçılık ve cinsiyetler arasında yapılan ayrıma dayalı cinsiyetçilik ile aynı noktadan kaynaklanır türçülük. Hayvan katliamı, kaynağını bu insanmerkezci görüşten alır. Hayvan özgürlükçüsü veganların insan özgürlüğü ile hayvan özgürlüğünü aynı anda savunmasının nedeni budur.

Bilişim Devrimi ve Veganizm

Ne yazık ki buraya kadar anlattığım gerçeklere ve gelişmelere aklını ve yüreğini kapayan birçok kişi, alışkanlıklarını korumak adına veganlığın önerdiği çözümler üzerinde düşünmüyor bile. Ancak bu konuya etik olarak yaklaşmasalar da, yakın gelecekte bunları ciddiye almak zorunda kalacaklar. Çünkü veganlığın adalet mücadelesi olarak yükselişi, aynı zamanda sanayileşmenin vahşi boyutlara vardığı bir döneme denk geldi. Nasıl Tarım ve Endüstri Devrimlerinin toplumu değiştiren sonuçları olduysa, Bilişim Devrimi'nin de olacak. Medya, devasa hayvancılık sektörünün reklam gelirleri ve çıkar ilişkileri yüzünden bu gerçekleri

görmezden gelse de, artık çevresel faktörler nedeniyle bu tutumu uzun süre sürdüremeyecek.

Mezbahayı yaratarak dünyayı hayvan cehennemine çeviren insan, insan nüfusunun 7.6 milyara ulaştığı bu dönemde, kurduğu devasa fabrikalarla hayvan katliamını dehşet verici bir büyüklüğe taşıdı. Bunun etik yönünün yanı sıra, insan sağlığına ve çevreye çok olumsuz etkileri oldu.

Ben hayvan özgürlükçüsü olduğum ve yaşam hakkına saygı duyduğum için veganım. Uzun yıllardır veganizmi etik ve siyasi yönüyle savunup anlatmayı sürdürüyorum. Vegan yaşamaya karar verdiğimde çevremde vejetaryen bile yoktu, çevre sorunları bugünkü boyutlarıyla gündemde değildi, hayvansal ürünlerle beslenmenin sağlık üzerindeki zararlı etkileri bugünkü kadar ortaya çıkmış değildi. Günümüzde etik veganizmi savunmayı sürdürürken, veganlığa karşı geçerli bir argüman kalmadığını ortaya koymak ve Vegan Devrimi ifadesinin altını eksiksiz doldurmak için, sağlık ve çevre ile ilgili faktörleri de belirtmenin yararlı olduğunu düşünüyorum. O nedenle bazı önemli verileri bu yazıda paylaşacağım.

Tüm dünya 2050 yılına kadar bitkisel beslenmeye geçecek olsa, gıda kaynaklı sera gazı salımı % 70 oranında düşüyor. Bitkisel beslenen bir kişi, et yiyen bir kişiye göre % 50 daha az karbondioksit üretirken, 1/13'ü kadar su, 1/18'i kadar toprak kullanıyor.

Etin ve diğ er hayvansal ürünlerin insan sağ lı ğ ına zararları son yıllarda yapılan araştı rmalarla kanıtlanarak daha çok bilinir hale geldi. Dünya Sağ lık Ö rgütü¹⁰ gibi aslında oldukça tutucu denilebilecek bir ö rgüt bile, iş lenmiş etin kanserojen oldu ğ unu açıkladı (1. Grup); kırmızı etin ise kanserojen olabileceğini belirtti (2. Grup).

Kafeslerde üst üste yaşıyan tavukların hastalanmaması ve daha fazla büyü meleri için verilen antibiyotik konusu da sorun olmaya devam ediyor. ABD’de kullanılan toplam antibiyotiğ in % 80’i, dünya genelinde ise % 50’si hayvanlar üzerinde kullanılıyor.¹¹ “Türkiye’de 2006’da Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlı ğ ınca tavuk yetiştiriciliğ inde antibiyotik kullanımı yasaklandı. Ancak yine bakanlıkça belirlenen yem katkı maddeleri listesinde ‘koksidiyostatlar ve histomonostatlar’ kategorisinde etlik piliçlerde kullanılan 11 farklı aktif madde bulunuyor.”¹²

Ayrıca tüm dünyada yapılan araştı rmalar, çeşitli kanser türleri, kalp ve damar hastalıkları, şeker ve obezitenin baş nedenleri arasında eti ve hayvansal ürünleri gösteriyor. Sütün ve peynirin insan sağ lı ğ ına zararlarını ortaya koyan çok sayıda araştırma ve makale mevcut.¹³ Sorumlu Tıp

¹⁰ <http://www.who.int/features/qa/cancer-red-meat/en/>

¹¹ <https://dagmedya.net/2017/10/18/dunyada-tuketilen-antibiyotigin-yarisi-hayvanlara-veriliyor/>

¹² <http://www.milliyet.com.tr/-antibiyotikleri-cuval-cuval-gundem-2384343/>

¹³ <https://www.aydinlik.com.tr/kose-yazilari/murat-kinikoglu/2017-subat/sut-icmeyin-cocuklariniza-da-icirmeyin>

Doktorları Komitesi'nin kurucusu (PCRM) Dr. Neal Barnard, normal bir dilim peynirin % 70'inin yağdan oluştuğunu, bunun vazeline ramak kala bir oran olduğunu ve bunun yiyebileceğiniz en sağlıklı şey olduğunu söylüyor. Et ve sütün içinde yer alan bağımlılık yapıcı maddelerin olduğunu ve pazarlamacılar uzun zaman önce insanların peynire düşkünlüğünü keşfettiği için her şeyin içine bunu eklediklerini belirtiyor.¹⁴

Hayvan Hakları, İnsan Sağlığı ve Çevre Korunması İçin Ortak Çözüm: Veganlık

Bu bilgilerin ulaşılabilir olduğu bir dünyada hayvancılığın hayvanlar, insanlar ve çevre için zararları ortaya dökülüp doğa isyan bayrağını çekerken veganlığın yükselişe geçmesi tesadüf değildir. İlk olarak, artık 21. yüzyılda, hayvanlar duyarlı canlı olduğu için yaşam hakları nedeniyle onları katletmek “tercih konusu” diyemeyiz. Bugüne kadar farklı alışkanlıklar benimsenmiş olabilir ama bugün Vegan Devrimi ifadesini kullanmamızın nedeni bu: Her devrim, kendisinden önce var olan düzeni sorgular, yıkar ve köklü değişimler yaratıp yeni bir sayfa açar. Vegan Devrimi, hayvan hakları, insan sağlığı ve çevrenin korunması gibi çok önemli üç konudaki sorunlar için kökten çözümler üretiyor. Bu devrim başarı kazandıkça hem hayvanlar işkenceden kurtulup özgür kalacak, hem

¹⁴ <https://www.mindbodygreen.com/0-2102/Q-A-with-Dr-Neal-Barnard-of-PCRM.html>

insanlar bitkisel beslenerek daha sağlıklı olacak, hem de yeryüzü nefes alacak!

Dünya Sağlık Örgütü, kırmızı et ile kanser arasındaki ilişkiyi gündeme getirirken, Türkiye’de bu konulara bilimsel yaklaşmadığı için, sürekli “Et yiyin, en sağlıklı yiyecek pastırmadır!” diyen birtakım isimler, medyada hep ön planda. Ülkenin içinde bulunduğu gerileme dönemi düşünülecek olursa çok da şaşırtıcı değil belki... Evrimi müfredattan çıkaran bir ülkede bilime saygıdan söz edilemez zaten.

Üstelik artık bitki bazlı et ve süt ürünlerinin piyasada bulunur hale geldiği bir dönemdeyiz. “Türkiye’de vegan peynir bulamıyorum!” şeklinde bir bahaneyi öne sürme olanağı da kalmıyor. Bununla birlikte şunu da vurgulamak gerekli: Veganlar bu ürünleri tüketmek zorunda değil. Dengeli bir bitkisel beslenme ile ihtiyacımız olan gıdayı alıyoruz. (Ayrıntılı bilgi arayanlar, bu konuda yazılan Türkçe kitaplara, makalelere kolaylıkla ulaşabilir.) Kendisinin vazgeçemediği alışkanlıklarını değil, hayvanların yaşam hakkını önemseyen bir insan için bu tür bahanelerin hiçbir geçerliliği de yoktur.

Bireyin İçsel Devrimi ve Sorgulama

Veganlığa adım atmak için doğduğunuzdan beri size benimsetilen, dayatılan bilgileri sorgulayın; bunu yapmak için de araştırın ve okuyun. Gerçekleri öğrenince hiçbir

duyarlı canlıyı katletmeden yaşayabileceğinizi göreceksiniz.

Tüm gezegen hayvanlar için dev bir mezbaha ve hapishane ise, insanlar nasıl barış ve huzur olabileceğini umabilir? İnsanlık bu gerçekle yüzleşmeli artık! Bu yüzleşmeyi yapan insan sonunda içsel bir devrim geçirerek vegan olur. Çünkü hayvan köleliğini reddeden veganizm, içinde bulunduğumuz çağda insanlık, hayvanlar ve yeryüzü açısından gerçek bir devrim önerir.

Yaşadığımız toplumda zaman içinde pek çok şey gelişmelere, teknolojiye, yeni bilgilere bağlı olarak değişti. Hep denir ya, değişmeyen tek şey değişimdir. Toplumun bize doğuştan benimsettiği bazı alışkanlıkları, gelenekleri sorgulayarak değişim talebinde bulunmamız, evrimin de gereğidir. İnsanın et yemek için yaratılmadığını biyolojik özellikleri de kanıtlıyor ama tarihin bir aşamasında hayvancılık ortaya çıktı ve bu sömürü günümüze kadar artarak süregeldi. Böyle olsa da geçmişe tutucu bir şekilde sarılıp bunu sömürüyü sürdürmek için gerekçe yapmanın anlaşılabilir hiçbir yönü yok. Geçmiş hep olduğu gibi devam etse ne kölelik kalkardı ne de kadın hakları savunulabilirdi. Zevk, alışkanlık, kolaylık, tat ve eğlence gibi, hiçbiri zorunlu olmayan nedenlerden kaynaklanan sömürüyü sona erdirmek elimizdedir. Bıraksanız koşarak, uçarak, yüzerek ya da sürünerek kaçacak, yaşamak isteyen duyarlı bir canlıyı zorla yakalayıp katletmek ve onun bedeninden yararlanmak etik değildir. Üstelik bugünkü

dünyada her şeyin alternatifi de bulunmuşken bunu yapmayı sürdürmek, sadece umursamazlık ve keyfiyetle ilgilidir.

Öyleyse toplum tarafından benimsenegelen etiği yeniden değerlendirmek, bireyin mantık süzgeci, akıllı ve vicdanı ile ilgilidir. Vegan olmayan bir dünyada bir insanın vegan olabilmesi için bu toplumsal sorgulamayı yapması gerekiyor. Vegan olmak için, bir insanın kendisine doğuştan benimsetilen değerler sistemine karşı alternatifini kendisinin yaratması söz konusu.

Dünyanın ağacıyla, hayvanıyla, insanıyla bir bütün olduğu gerçeği kabul edilmek durumunda. Oysa devrimciler, feminist ve çevreciler bile hayvanın yaşam hakkını kabul etmeye direniyor. Yaralanan kediye kurtarıyorlar, besliyorlar ama arkasından gidip kuzu kebab yiyorlar. Çünkü onlara bunun normal olduğu öğretilmiş. Kafalarına işlenen fikirleri siyasi ve sosyal alanda sorgulayıp devrimci oluyorlar, sistemi değiştirmeye talip olduklarını söylüyorlar ama hayvan özgürlüğü söz konusu olduğunda yine var olan düzeni takip ediyorlar. Bu karşıtlıkları söylemek, dayatmacı bir tavır değildir; aksine sistemin bireye dayattığı yaşamı sorgulamaktır.

Bu sorgulamayı nasıl yapacağız dersiniz, başlangıçta söz ettiğim Veganizm kitabımızda onu da yazdık.¹⁵ O kitapta

¹⁵ <http://www.propagandayayinlari.net/vegan.html>

etik veganizmden söz ettiğimiz bölümde, pratik bir formül geliştirmiştik. PESD diye ifade ettiğimiz bu kısaltmanın açılımı şuydu: Veganlığın üzerinde yükseldiği etik-sağlık-doğa üçlüsünün politika ile kuvvetlendirilmiş hali. Irk, din, mezhep, etnik köken ve cinsiyet temelli ayrımcılık ne kadar kabul edilemezse, hayvanlara yönelik türcü ayrımcılık da aynı şekilde kabul edilemez.

Vegan Devrimi'nin Mesajı: Hayvanlar İçin de Adalet ve Özgürlük!

Vegan Devrimi'ni önerirken insan ve hayvan özgürlüğünü bir arada düşündüğümüzü ısrarla vurguluyoruz. Veganlara sık sık yöneltilen eleştirilerden birisi şudur:

“Etiyopya’da çocuklar hastalıktan, açlıktan ölürken niye hayvan haklarıyla uğraşıyorsun?” Bunu söyleyen bilmiyor ki Minnesota Üniversitesi’nin yaptığı araştırmaya göre, hayvanların beslenmesi için ekilen topraklar insanların beslenmesi için ekilse 4 milyar daha fazla insan açlıktan kurtulabiliyor.¹⁶ “Ben mücadelede önceliği insanlara veriyorum,” diyenlere şunu söyleyebiliriz: Hayır, önceliği insanlara vermiyorsun. Çünkü senin hayvan haklarını görmezden gelip vegan olmayan bir yaşam sürmen, diğer insanlarla paylaştığın bu gezegeni kirletip yok ediyor ve milyarlarca insanın

¹⁶ <https://www.nbcnews.com/science/feed-4-billion-more-skip-meat-milk-eggs-study-says-6c10848930>

açlık çekmesine neden oluyor. Buna ek olarak, vegan olmayan seçimlerin hayvanların yaşam hakkı için mücadele eden beni ve diğer veganları da incitiyor. Demek ki, önceliği insanlara tanımıyorsun, Sadece tek bir insana öncelik veriyorsun. O da kendinsin.

Ayrıca ben, hayvan hakları konusunda mücadele etmek için dünyada tüm insanların refah içinde olacağı günü beklemek gerektiğini de düşünmüyorum. Bilgi Çağı'nda uygar insan, hayvan hakları ile insan haklarını birlikte savunmalı; çünkü biri diğerinin engeli veya karşıtı değildir. Aksine adalet mücadelesi, bütüncül bir mücadeledir. Dünyadaki açlığın en büyük nedenlerinden birisinin endüstriyel hayvancılık olduğunu düşünürsek, bu daha net görülür. İnsan ve hayvan özgürlüğünü aynı anda savunmak insanın elindedir.

Bunu yapmak için öncelikle Vegan Devrimi'nin mesajını yayacağız. Çünkü her devrim önce mesajı topluma yaymakla başlar. Nedir o mesaj? Adalet her duyarlı canlının hakkıdır. Her duyarlı canlı, işkenceye ve sömürüye maruz kalmadan yaşama hakkına sahiptir. Hayvanlar İçin de Adalet ve Özgürlük, Vegan Devrimi'nin ana mesajıdır! Aydınlanmanın son aşaması hayvan özgürlüğüdür!